

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 03726

ONKEL MOZES

Sholem Asch

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ש ל ו ם א ש
נ ע ז א מ ע ל מ ע ש ר י פ מ ע ז

אָנ ק ע ל מ אָ ז ע ם

צ ע ה נ מ ע ר כ א נ ד

צ ו ו י י מ ע א ו י ס ג א ב ע .

א ר ו י ס ג ע ג ע ב ע ז פ ו ן
ש ל ו ם א ש ק א מ י ט ע .

1923

**Copyright by
Sholom Asch
1923**

אַנקעל מאָזעס

ערשמער טהייל.

1

איבער וויליאמסבורג בריק.

איבער דאז טאון ניו יארק איז די זון פון דער וועלט אונטער-געגאנגען. עס האט זיך געראכט, אז פון דער גאנצער וועלט האט זי אויסגעקליבען די פערוואַלקענדע הויכע קאסטענס וואס שטעהען ביים ברעג פון איסט ריווער, איבער זיי, אונטערצוגעהן. און ווי הויך די קאסטענס זיינען ניט געווען, ווי העכער איינער האט נישט געפרוואוּט איבער'ן אנדערען איבערצושטייגען, האט מען ערשט פון דאנען, פון דעם וויליאמסבורג בריק אָנגעזעהען ווי קליין און ווי נידעריג זיי זעהען דאָך אויס געגען די הויכקייט פון הימעל, ווי פאפיערענע קארטען הייזלאך, וואָס קינדער האָבען אויפגעשמעלט צו שפיעלען זיך מיט זיי. נאָר די קארטען הייזלאך האָבען איינזאם און פערלאַזט געבלאַנדזשעט אין דער ברייטער און הויכער אונטערליכקייט פון הלל, און זיינען פערשעהמט געוואָרען, וואָס זיי האָבען געוואַגט זייערע קעפּ אויפצוהויבען אזוי הויך פון דער ערד...

א פייערדיגע זון איז ארויס פון איהר טהויבעדעקטען רונדיגען פאָרם און אַ צובלוטיגטע האָט זי זיך אויסגעגאָסען איבער'ן גאַנצען הימעל — גאַנצע טייכען האָט זי פערפלייצט. און אַ שטאַרקע מעכ-טיגע האַנד האָט פון דער זייט פון ים מאַטע שליערס געצויגען און איבערגעוועכט איבער די טייכען רויט-בלוט, און איבער די בלאַהע פֿעלדער, וואָס האָבען זיך געצויגען איבער די ווייטקייט און ברייט-

קייט פון ניו יארקער דאוּט־טאוּ'ער הימעל. ווי זיי וואָלטען גע-
וואָלט פערשטעלען פון מענשענ'ס אויגען וואָס דאַרט, אונטער די שליי-
ערס, קומט פאַר. די גרויסע איינזאַמע שטיינערנע קאסטענס, האָבען
זיך מיט אַמאָל אַנגעצונדען. גאַנצע ווענד־שויבען האָבען געברענגט
אין בלישטשענדיגען שייזן פון דער רויטער אונטערגעהענדער זון. און
דאון טאון ניו יארק, בעגאַסען מיט דער אונטערגעהענדער זון, האָט
זיך אויסגעדוכט אויסצוזעהן ווי אַ צושטערטער בכלל. ווי אַ צופאַלענע
אַלטע שטאַרט, וואָס איז צוטרינען געוואָרען פון אַלטיקייט. די הויכע
איינזאַמע פינקעלדיגע ווענד זיינען די חורבות פון פערגעסענע זון
נע־טעמפלען פון ווילדע הימעל־שטיינערנע טהורעמס, וואָס מענשען
האָבען אַמאָל אויפגעשטעלט אין די הימלען צו שטייגען און מיט די
געטער מלחמה צו האַלטען...

די וויליאַמסבורגער בריק איז געווען ווי אז אייזערנער לעבע-
דיגער ריען וואָלט זיך אויסגעצויגען איבער דעם איסט ריווער און מיט
זיינע הענד און פיס אַנגעכאַפט די ביידע ברעגען פון טייך און איר
בער זיין רוקען זיינען געפלויען, ווי ווילדע אייזערנע חיות מיט אַנ-
געצונדענע קעפ, איין באַהן נאָך דעם אנדערען. און די חיות האָבען
געהאַט אין זייערע בייכער איינגעשלונגען טויזענדער און טויזענדער
מענשען. זיי זיינען געשטאַנען קעפ אויף קעפ און מיט ערשטאַקענע
גערייצטע אויגען ארויסגעקוקט פון די פענסטערלאַך, פון די אייזערנע
חיה'שע פענסטער אויגען. דאָס האָבען די אייזערנע קאסטענס, וואָס
פינקלען זיך יעצט אין דער רויטער זון, צוריקגעשיקט זייערע אייג-
וואָהנער אויף איבערנאַכט צו זייערע ווייבער און קינדער איבער דעם
טייך.

די לויפערנע באהנען מיט די מענשען זיינען געווען אזוי פיעל,
און אזוי אַפט, אז דער אייזערנער ריען — דער וויליאַמסבורג בריק
האַט געקרעכצט אונטער זייער לאַסט. טהיילמאָל האָט זיך געדאַכט,
אז דער ריען וועט עס ניט אויסהאַלטען און אַבלאַזען זיינע הענד
און פיס און אַלעס וועט פאַלען אונטער איהם אין טיעפען טייך אריין.
נאָר יעדעס מאָל ווען אַ באַהן איז דורכגעלאַפּען, האָט דער ריען
געגעבען אַ ציטער. זיין רוקען האָט זיך געגעבען אַ ווייכען עלאַסטי-
שען בויג. און דער באַהן האָט זיך דורכגעגליטשט איבער איהם ווי
שטאַלענע גליטשערס איבער'ן אייז.

אונהימליך פיעל זיינען געווען די באהענען. פון אלע יעקען פון ניו יארק זיינען זיי פון די לעכער פון די ערד געקראכען און אלע זיינען זיי דורך איבער דעם רוקען פון ריען. איינער נאכ'ן אנדערען, און צוויי מיט אמאל, און דריי מיט אמאל — און איינער האט דעם אנדערען איבערגעיאגט. איבער די ביידע זייטען פון ריען'ס בויד זיינען געלאפען וועגען און פראכט-וועגען, אויטאמאבילען און טראמ-וואיען, ווי פליענען וואלמען זיך אָנגעזעצט אויף אַ גרויסען קערפער. און אלעס האט אויף זיך אויסגעהאלטען דער ריען, געקרעכט און אויסגעהאלטען.

אביסעל אָן אַ זייט ציהט זיך אַ שמאַלער וועג פאר פוסידעהערס איבער דעם רוקען פון בריק, נור דער פוסידועג איז דער איינציגער איינזאמער וועג אויפ'ן בריק — איבער איהם זיינען יעצט, איז פריהען הערבסט'דיגען פארנאכט, געגאנגען טאמע און טאכטער פון ניו יארק נאך ברוקלין — האַפּקינס סטריט — צופוס אַהיים. אונטער זייערע פיס זיינען דאָס געפּלויגען די באהענען מיט די מענשען, און פאר זייערע אויגען האָט דאָס דאון-טאון ניו יארק געלויכטען זיך אין פאר-נאכטליכען זונען-שיין. נאָר זיי האָבען דאָס ניט בעמערקט. זיי זיי-נען פערטיעפט געווען אין זייער געשפרעך. און דער רעש פון די באהענען האָט זייער אויפמערקזאמקייט ניט אָבגעווענדעט.

האַבענדיג זייער וואָהנונג אונטער דעם דאָך פון דעם עלעוויי-טער איז זייער געהאַרד אזוי צוגעוועהנט געוואָרען צום געזאנג פון אייזען, אַז עס האָט זיך זיי אויסגעוויזען, אַז דער קוויטש פון ראד אויף דער רעלסע איז דאָס געהער פון דעם הויף פון דער לופט, וועלכע זיי אטהעמען אין זיך אריין... זייער אויג האָט זיך אויף ניט אָפּ געשטעלט אויף דעם גראַנדיעזען בילד וואָס די זונען פארבען שפיעלען אָב מיט די שויבען פון די דאון-טאון'ער פענסטער. זייער אויג איז געוואָרען איינגעוואָהנט צו זעהן נור ניצליכע זאכען און ניט זיך אַבצושטעלען אויף אויסערליכע צופעליגקייטען. זייער געשפרעך איז אויף אַ מינוט ניט געוואָרען אָפּגעהאַקט. און די טאכטער האָט וויי-טער געפיהרט איהר בעלעבט וואָרט.

— שעם זיך, טאָטע, צוויי טעג קומסט דו ניט אַהיים, ניט גע-וואוסט וואו צו זוכען דיך, מאָמא האָט געוויינט, קינדער האָבען גע-וויינט, געמיינט ביזט פערלירען געגאַנגען. שעם דיך, טאָטע!

די טאָכטער, וועלכע האָט גערעדט צום פּאָטער אַזעלכע רייד, איז אַלט געווען פּערצעהן און אַ האַלב יאָהר און איז געווען אין 8-בני, אין פּאַבליק סקוּל, דאָר איז זי געווען אַזוי איינפּערטרויט מיט אַלע געהיימניסען פון איהר משפּחה, אַז זי האָט זיך גאָר ניט געשעהמט צו רעדען מיט איהר פּאָטער דערפּון. איבעריגענס איז מאַשאַ שוין נישט געווען אַ קינד. מיט איהר פּערצעהן און אַ האַלב יאָהר לעבעג, מיט איהר אַמערקאנישע „עקספּירענס“ און מיט איהר 8 „בני“ פּאַב-ליק סקוּל איז זי קליגער און ערצויגענער געווען פון איהרע עלטער-רעג, וועלכע זיינען איבערגעבליבען אַזוי גרין און אונערפּאהרען. אַזוי ווי זיי זיינען געקומען פון קליינעם שטערטעל פון פּוילען.

מאַשאַ איז אַ מינוט שטיל געוואָרען. איהרע קליינע בעקעלעך זיינען רויט געוואָרען און איהרע שוואַרצע, שוואַרצע אויגעלאָד האַבען נאָך מער אַנגעהויבען צו פינקלען. זי האָט זיך גלייך געמאַכט איהר לאַנגען שוואַרצען צאַפּ, דאָס איינציגע ציערונג וואָס זי האָט געהאַט אויף זיך, און וועלכער האָט גאָר נישט געפּאַסט צו איהר קליין אויס-געוואַקסען קליידעל, פון די קורצע אַרבעל האָט זיך אַרויסגעוויזען מאַשאַ'ס לאַנגע רויטע הענטלעך. דאָס מיידעל האָט געהאַלטען איין ציהען די אַרבעל פון קאַפּטענדעל איבער איהרע הענד, נור ווען איין אַר-בעל האָט נאָכגעגעבען, האָט דער צווייטער זיך אַרויפגעגליטשט און מאַשאַ האָט געהאַלטען איין קעמפּען מיט איהרע אַרבעל.

פון דער זייט פון ים האָט געבלאָזען איבער די וויליאַמסבורגער בריק אַ קאַלמער ווינד, און האָט געטראָגען דעם גרינעם פייכטען ריח פון ים איבער דער בריק, און האָט געזאַלציג געמאַכט דאָס מויל — דעם פּאָטער מיט דער טאָכטער האָט זיך געגלֹוסט עסען. דער ווינד האָט צוּיאַגט מאַשאַ'ס האַהר און געטראָגען איהר צירקורץ קליידעל פון וועלכער עס האַבען זיך די הויכע שעהן מיידעלשע פיס צו ווייט אַרויסגעזעהן. מאַשאַ האָט געקעמפּט מיט'ן ווינד, און דאָ געשלעפּט דאָס קליידעל אַראָפּ צו פּערשטעלען איהרע פיס, און דאָ געשלעפּט דאָס קליידעל אַרויף צו פּערשטעלען איהרע נאָקעטע הענד. און די פרייד וואָס דער פּאָטער געהט מאַרגען צו דער אַרבייט, האָט זי גע-טראָגען מיט אימפּעט אַהיים צו דער מאַמען...

אַז דער פּאָטער ניט דער טאָכטער זיינען אַנגעקומען איז האַפּ-זינס סטריט, איז שוין טונקעל געווען, וואַרימע גאַזליכט האָט זיך

ארויסגעגאסען פון די געוועלכער, און פאר די מואווינג פיקטשור און פאר'ן „אייזקרים פארלאך" זיינען געשטאנען קינדער און מיט זשעד' נע אויגען צוגעקוקט ווי „כאים" און „גורלם" געהען אהין אריין און האבען „פלעזשור".

א פאך פון די קינדער האבען אין אהרן מעלניק, וועלכער איז דורכגעגאנגען, געפיהרט פון זיין טאכטער מאשא'ן — דערקענט זייער פאטער, און מיט א געשריי און א ליארם: פאפא! זיינען זיי איהם נאכגעלאפען. מאשא האט זיי בערוהיגט מיט א וואונק און מיט א ווארט, און מורא האבענדיג, אז דער פאטער זאל ניט פערשווינדען פאר דער טהיר פון הויז, האט זי זיך געהאלטען אז איהם זעהר נאך הענט. נאך וואס געהענטער אהרן מעלניק איז צו דער טהיר פון זיין הויז צוגעקומען, איז אהרן מעלניק'ס צוריקומען אלץ געווארען מעהר זיכער אי פאר איהם און אי פאר זיין טאכטער מאשא. פאר דער טהיר פון הויז זיינען איז ווארימען פארנאכט געזעסען די ווייבער, וועלכע האלב אבגעוואשען און אנגעטהאן האבען אבגעוורט זייערע מענער, וועלכע קומען צוריק פון דער ארבייט. די אלע שכנים וועלכע האבען א לעבעדיגען אינטערעס גענומען אין די פאמיליע אנגעלעגענדיג היימען איינער פון אנדערען, האבען, זעלבסטפערשטענדליך, געוואוסט פון אהרן'ס אנטלויפען פון דער ווייב מיט די קינדער און האבען מיט גרויס אינטערעס צו זייער אלעמענס גרויסע צופריעדענהייט, צוגעזעהן, ווי מאשא פיהרט יעצט אהיים דעם פאטער, און ווי זיי וואלטען זי אריינגענומען אין זייער ווייבערשער חברותא, האבען זיי איהר צו געוואונקען מיט די בליקען און די מי נעם פאר די גוטע ארבייט, וואס זי האט געטהאן, צוריקברענגענדיג דעם טאטען.

איז דער שטוב האט אהרן געפונען זיין ווייב ראזע מיט דאס קליינע קינד אויף דער האנד, וועלכעס אזוי ווי עס וואלט געווען גע' וואוסט, אז עס איז דער אייזאיינציגער זוחן צווישען די פיער טעכ' טער וואס אהרן האט געהאט מיט זיין ווייב — האט עס קיינמאל ניט געוואלט אראפ פון די מוטער'ס הענד. ראזע, וועלכע האט מיט איהר דרייסיג יאהר לעבען אויסגעזעהן שוין ווי א אידענע אין די אייניגע און פערציג, האט נאך איין רעשט געהאט איבעריג פון איהר יוגענד און דאס זיינען געווען איהרע געדיכטע שווארצע האהר, וועל' כע האבען מיט זייער יוגענדליכען גלאנץ זיך גאר ניט צוגעפאסט

צו איהר פערעלטערט געזיכט, קאליע געווארענע גאלדענע צייהן, וואס האבען דא און דארט ארויסגעקוקט פון איהר מויל. זי איז געווען פערביטערט און ביזן פון צרות און קלאג, און זי האט געליטען פיזישע ליידען א גאנצען טאג פון האלטען דאס קינד אויף די הענד. זי האט אָנגעקוקט איהר מאן:

— ניב נאר א קוק — ער איז דאך שוין דא. די מציאה האט זיך דאך שוין אָבעפונען.

ראַזע האָט געוואַלט עפעס ווייטער רעדען, נאר די קליינע מאַשאַ איז אונטערנעשפּרונגען, ארויסגענומען פון איהרע הענד דאָס קינד, און געזאָגט:

— מאַמאַ, שווייג, דו וועסט ניט שווייגען?

— וואָס זאָל איד שווייגען? — וואָס, ער וועט אַנטלויפּען. דער תּכּשׁיט! — האָט די מוטער געזאָגט מיט מעהר דרייַסטקייט און מוטה, נאָכדעם ווי זי האָט געהאַט פּרייער אָבעאַטהעמט פון דעם קינד'ס לאַסט וואָס זי האָט געפּיהל'ט אַ גאַנצען טאָג אויף די הענד — זאָל ער אַנטלויפּען. ווער האָט געשיקט נאָך איהם?

— מאַמאַ, דער טאַטע געהט דאָך מאַרגען אַרבייטען, דער אַנ-קעל בעריל האָט געשאַפט אַ פּלייס, שווייג.

דאָס וואָרט „אַרבייט“ האָט געבראַכען אַ ביסעל דעם אייז, און איהר טאָן איז געוואָרען אַ ביסעל אַנדערש.

— אזוי, ער געהט שוין אַרבייטען, ער וועט מיר שוין ניט לאַזען הונגערען מיט מיינע שוואַלבען, אַרווא, אַן איינזעהעניש.

נור אהרן האָט דער ווייב ניט געוואַלט צוליעב טהאָן. די טאָג מעגליכע צרות, וואָס דאָס לעבען האָט זיי געשאַפט, האָבען אין מאָן און ווייב'ס הערצער אָנגעזאַמעלט אזוי פיעל ביטערניש איינער אויפ'ן צווייטען, אַז זייער איינציג ביסעל נחת איז געווען. ווען איינער האָט דעם צווייטען געקענט קרענקען. דאָך האָט זיי די פּינדשאַפט ניט געשטערט צו לעבען צוזאַמען פּופּעוואַרענע זעכצען יאָהר, קינדער האָבען. און עס איז געווען ווי די פּינדשאַפט וואַלט געווען דער לייב, וואָס קענט צוזאַמען זייער לעבען, און אז אהרן האָט געזעהן ווי דער ווייב'ס אויגען זיינען רוהיגער געוואָרען פון דער טאַכטער'ס רייד, האָט עס איהם געקרענקט.

— די מאמע וועט קענען געהן ארבייטען, זי קען ניט ארביי-
טען מיט די זייטען — פאר וואס מוז איד דאס? — האט ער זיך
אָנגערופען פון ווינקעל ארויס.

— צו וואס האסטו איהם אהיים געבראכט? — האט ראזע אַך-
געהויבען צו שרייען אויף דער טאכטער — די טהיר וועל איד אויס-
קלאפען מיט איהם. געה ארויס פון מיין שטוב, די מינוט פון מיין
שטוב.

מאשא איז געבליבען שמעהן פערצווייפעלט. זי האט געזוכט
אן עצה, ווי צו ראטעווען די לאגע. זי איז געשפרונגען פון איינעם
צום אנדערען און געבעטען זיך מיט איהרע קינדערשע אויגען און
הענטלאך:

— מאמע, שווייג, איד בעט דיר. טאטע, שווייג, איד בעט דיר.
עס איז דאך ניט שעהן פאר די שכנים.

אין איהר קליין קעפעל איז אויפגעגאנגען א געדאנק: דער טאטע
איז הונגנריג און מיעד, און די מאמע איז הונגנריג און מיעד; אין
שטוב איז פינסטער און טרויעריג — דורך דעם קריעגען זיי זיך.
ווען זי וואלט געקענט גרייטען צום טיש און אויפגעבען סאפער,
איז שטוב וואלט געווען ליכטיג, וואלטען זיי זיך ניט געקריעגט. זי
האט פלינק אָנגעצונדען די געז, דאָס שטיבעל איז בעלויכטען געוואָר-
רען. און ווירקליך, ווי עס איז אין שטיבעל ליכטיג געוואָרען, האָר-
בען זיך מאַן און ווייב אויפגעהערט צו קריעגען. זיי האָבען זיך
געשעהמט איינער פאר'ן צווייטען אין דער ליכט, פאר'ן קינד'ס אוי-
גען. ראָזע האָט אָנגעהויבען צו וויינען אויף איהר ביטער מזל, וואָס
דער גזלן האָט איהר געשלעפט אין וויסטען „אַמעריקא“, „און איהר
פאָטער און מוטער וועלען קיין רוה אין קבר ניט האָבען, ווען זי וואָלט
זיי נור אויף זייערע קברים געקענט אָנוואַגען אין וועמעס הענד זיי
האָבען זי איבערגעגעבען“. אהרן איז געזעסען אַ פארשטיינערטער
אין ווינקעל און געשוויגען. אין שטיבעל האָבען זיך אָנגעהויבען צו
קלייבען די קינדער פון דער גאס און אָנגעהויבען צו פאָדערען סאפער.
די מוטער האָט זיי אָפגעשיקט צום פאָטער און צום טיפּעל. דענסט-
מאָל האָט מאַשאַ איבערגעלאָזט דאָס קליינע קינד אויף אַ שוועסטער-
ריל'ס הענד און איז אליין ארויס אין גאס שאפען סאפער. זי האָט
זיך אָפגעזאָגט פון געדאנק, וואָס זי האָט פריהער געהאט, צו באַרגען

ביי די בומשערין, אויפ'ן ערשטען פלאַך, פופציג סענט ביז דער טאַטע וועט ארבייטען. דאָס וואָס דער פאַטער איז צוריקגעקומען און דער אַנקעל לואי האָט איהם געקראָגען אַ פלייס, האָט איהר מעהר שטאַרקייט און גלויבען געגעבען אין זיך. זי איז אריין מיט דרייסקייט אין די גראַסערי וואָס איז געווען אין ווינקעל גאס און האָט זיך געהייסען געבען ברויט און פוטער און קעז, און טאַמייטאַזופ אין קעז, און זי האָט נאָך פערלאַנגט אַ מאַרינירטען הערינג און פיקעלס. האָט זי דער גראַסערי-מאן אַנגעקוקט פּערוואַונדערט. האָט זי שטאַלץ אָפּגעענט-פּערט: פאַפּא געהט מאַרגען אויף אַ פלייס אַנקעל בעריל האָט איהם פּערשאַפט. האָט דער גראַסערי מאן פּערשטאַנען, און שוין נאָך ניט געזאָגט. איהר וואָרט „פאַפּא געהט מאַרגען אויף אַ פלייס“ איז גע-ווען אַ ווינש-פינגעריל, וואָס האָט פאַר מאַשא'ן אויפגעפּענט דעם גראַסערי-מאָן'ס גראַסערי, דעם בומשער'ס שאַפּ און זי האָט גע-קראָגען וואָס זי האָט געוואָלט.

און מאַשא האָט רעכט געהאַט. קוים איז ליכטיג געוואָרען אין שטובעל און מאַשא האָט אויפ'ן טיש דערלאַנגט דעם רייכען סאַפּער, מיט'ן מאַרינירטען הערינג און די פיקעלס, און די טאַמייטאַז-זופ, איז ניט נור מאַן און ווייב האַבען זיך אויפּגעהערט צו קריגען, נור אהרן מעלניק האָט זיך דערמאַנט, אַז ער איז אַ פאַטער פון פּיער טעכטער און אַ זוהן, האָט די קינדער אַרומגעזעצט ביים טיש, אַנגע-זאָגט זיי, אַז זיי זאָלען זיצען אַרענטליך — און איז שטיבעל ביים טיש זיינען אַרום געזעסען די גליקליכסטע פאַמיליע און געגעסען זייער אַבער-ברויט.

2.

ק י נ ד ע ר.

אהרן מעלניק האָט אַ ליגען געזאָגט. קיין שטעלע צו אַרביי-טען האָט איהם קיינער ניט צוגעזאָגט. ביינאַכט, ווען ער איז געלעך גען אין בעט מיט צוויי קינדער פון ביידע זיימען — האָט ער זיך דער-מאַהנט אין וואָס פאַר אַ לאַגע ער געפינט זיך און זיין נאַנצע משפּחה. ער האָט מורא געהאַט פאַר דעם מאַרגענדיגען טאַג, ווען די ווייב מיט

די קינדער וועלען זיך אויפהויבען און וועלען איהם געפינען אין דער היים. און דער ערוואקסענער איד, דער פאטער פון פינף קינדער, האט זיך געפיהלט ווי אמאל אין די קינדערייאהרען. ווען ער איז אנטלאפען פון חדר און ווארט אויף א פסק. און דאס געפיהל האט איהם געמאכט היימלאז און קינדיש, און א שעהמעוודיגקייט האט איהם ארומגענומען פאר זיינע קינדער, וואס טוליען יעצט די קע-פעלאך צו איהם.

אהרן האט ניט ליעב געהאט זיינע קינדער צוזאמען, ווייל ער האט אין זיי געזעהן די אורזאכע פון זיין אונגליק, פון זיין פערשקלא-פונג. אבער צו יערען קינד האט ער געפיהלט א בעזונדער געפיהל, און יעדעס קינד האט געהאט א בעזונדערס ארט אין זיין הארצען. ציליע, דאס מיידעלע נאך מאשא'ן, האט ליעב געהאט א שרעק די „מואויעס“, און כאטש זי איז נאר איינמאל געווען אין די „מוא-ויעס“, ווען דער אנקעל לואי האט זי אמאל מיטגענומען, דאך פון דענסטמאל אן שפיעלט זי נאך אלסדינג, וואס מען האט אין די „מואויעס“ געשפיעלט. זי נעהמט א קישענדעל און מאכט זיך א פאפע און הילט זיך דערמיט איין אין די מאמעס טוך, און שפיעלט דאס שטיק: „די מאמע מיט'ן קינד“. און ערשט היינט אין אבענד, נאך דעם רייכען סאפער, האט די פאמיליע מעלניק געפייערט דאס איבער-בעטען צווישען טאטע-מאמע מיט ציליע'ס א פארשטעלונג. אהרן האט פערגעסען זיין היימלאזיגקייט און זיין ביטערקייט און ער האט געלאכט און געפרעהט זיך מיט'ן קינד'ס שפיעלען. און אייגענטליך איז דאס געווען ציליע, וואס האט מיט איהר פארשטעלונג דעם טא-טען צוריקגעצויגען אין שטוב אריין, איהם אריינגעפיהרט אין דער משפחה אריין... יעצט אבער איז ציליע צוריק געווארען א קליין, קליין מיידעלע, מיט א שקאציש שמוציג פנים'על, וועלכעס האט אפילו אין שטילען שלאף ארויסגעפאדערט אלעמען מיט דעם חוצפה'דיגען זיכערען אויסדרוק. עס איז געווען ווי א זארג וואלט אראפ פון קינד'ס געמיטה, און מעהר זיכער שוין, וואס דער טאטע איז דא אין דער היים, האט עס זיך ווי א קעלבעל איינגעטוליעט מיט די פיס, מיט די הענד, מיט'ן קעפעל אין טאטע'ס לייב אריין.

דאס צווייטע קינד, סטעלא, איז געווען נאך א גאנץ אנדערע פון ציליען — זי איז שטענדיג געווען א שרעקעדיגע און א שעה-

מעוודיגע. איז א מענש אין שטוב אריינגעקומען, האט זי זיך בע-
האלטען אין א ווינקעלע און געוויינט. די טאטע-מאמע'ס קריעגען זיך,
אין וועלכעס זי איז ערצויגען געווארען, האט אויף דעם קינד ארויפ-
געווארפען אזא שרעק פאר מענשען, אז זי האט געוויינט ביינאכט
פון שלאף ארויס, פון שרעקליכע חלומות וואס זיינען זי בעפאלען.
צייט דער פאטער איז אוועק פון דער היים, האט דאס קינד גאר מורא
געהאט צו שלאפען. זייענדיג געוועהנט איינצונורען איהר קערפע-
רעל אין פאטער'ס שטארקע ברוסט און דערמיט זיך פיהלען זיכער,
האט דאס קינד ביינאכט געזוכט דעם פאטער אויפ'ן געלענער. היינט,
דאס ערשטע מאל זינט דער פאטער איז אוועק, איז דאס קינד איינ-
געשלאפען רוהיג.

אחרן האט געפיהלט די צוויי קינדישע פאכעדיגע קערפערלאך,
איינגעקנאמען און איינגענארעט אין איהם אריין, אזוי ווי זיי וואל-
טען זיך אנגעהאלטען אז פאטער און ניט געוואלט איהם אוועקלאזען
פון זיך און געבעטען זיך ביי איהם, אז ער זאל זיך פאר זיי ווידער
איינשפאנען אין דעם יאך, וועלכען ער האט אזוי פריי פון זיך אראב-
געווארפען...

און אין יאך זיך איינשפאנען האט ער ניט געוואלט. ער האט
זיך דערמאהנט אז די יאהרען, ווי ער איז געזעסען אויף דער בויערי,
און די אלע האפנונגען און חלומות וואס ער האט געהאפט ארויסצו-
רייסען זיך פון די בויערי און אליין ווערען עפעס א שטיקעל מענש
פאר זיך קומען צו א תכלית. און די אלע האפנונגען האט ער איינ-
גענייהט מיט דער נאדעל אין די הויזען אריין, וועלכע ער האט אויף
דער מאשין געקלאפט... ביז אמאל האט זיך ביי איהם געפונען
די קראפט איבערצורייסען, אכצוהאקען דאס לעבען און זוכען עפעס
נייעס. יעצט זאל ער ווידער צוריקגעהן — צוריקגעהן אויף דער
בויערי און האפנונגען, אז אמאל וועט אנדערש זיין, אז עס איז נאר
אויף דערווייל, נאר בעגראבען זיך אליין אויפ'ן לעבען לאנג, און האפ-
נונג אויף בעסערס? ...

די אונזיכערקייט און די הימלאזיגקייט האט איהם ביינאכט
געפייניגט און גערושעט איהם ווי א ניט גוטער. עס האט זיך איהם
גע'חלום'ט א שרעקליכער חלום, אז ער האט אנגעהויבען צו וויינען
אויס דעם שלאף ארויס. אבער ניט א בעדויערענדעס מענשליכעס

וויינען, נאָר אַ געוויסע־בייסענדרעם קלאַגען פון אַ חיה. — ער האָט געוויינט פון שלאָף, ווי ניט גוטע וואַלטען איהם געפייניגט. מען האָט איהם געריסען פון שלאָף, ער האָט זיך אויפגעכאַפט:

— הע, וואָס, מאַשאַ?

— טאַטאָ, וואָס איז דיר? וואָס שרייסטו?

— ווער איד? גאָר ניט. וואָס האָסטו זיך אויפגעכאַפט?

— האָסטו אזוי שרעקליך געוויינט, ווי ווער וואַלט דיר שלעכטעם

געטראָן.

— גאָר ניט. קום אַרײַן אין בעט. עס איז קאַלט...

די קינדער זיינען געשלאָפֿען מיט די עלטערען. די קלענערע מיט דער מאַמע'ן און די גרעסערע מיט'ן פֿאַטער. די איינציגע וואָס איז שוין געשלאָפֿען בעזונדער, אויסגעבעט אויף דריי שטוהלען, איז געווען די עלטערע, מאַשאַ. נאָר ווען עס פֿלעגט איהר קאַלט זיין ביי־נאַכט, פֿלעגט זי אַרײַנקומען צום פֿאַטער אין בעט אַרײַן. זי האָט זיך דערפרעהט מיט'ן פֿאַטער'ס איינלאָדונג. זיי האָבען פֿעררוקט די שוועסטערלאַך אָן אַ זייט.

אַז מאַשאַ איז אַרײַנגעקומען אין בעט אַרײַן, האָט זיך דער פֿאַטער פֿלוצלונג אָפֿגערופֿען:

— מאַשאַ, דו ביזט דאָך שוין אַ קלוג מיידעל, האָרד מיך אויס. ווילסטו, אַז דער טאַטע דיינער זאָל שטענדיג זיין פֿערשקלאַפט ביי דער נעה־מאַשין, ביים אַנקעל מאַזעס, און מיר זאָלען שטענדיג לעבען אין אַרימקייט? דו פֿערשטעהסט דאָך, דו ביזט דאָך אַ קלוג מיידעל, אַז איד וועל צוריקגעהן אויף אַ פֿלייס אַרבייטען — וועל איד שוין שטענ־דיג אַרבייטען ביי דער מאַשין, זיין אַ פינסטערער אָפֿערײַטאַר, אַהו האָפֿנונגען אויף עפעס בעסערס. און איהר אַלע, דו און די קליינע קינד־דערלאַך, וועלען נאָך קיין צייט ניט האָבען אויפצואוואַקסען, וועט איהר שוין מוזען געהן באלד אַרבייטען. ווילסטו אזוי? יאָ?

— איז דאָך שוין אונזער מזל אזעלכער, אַז מיר זאָלען געבוירען ווערען ביי אַז אַרימען פֿאַטער, וועלען מיר אויף אַרבייטען. וואָס דען קענסטו טהאָן?

— ווען איד וואַלט נור צייט געהאַט, צייט געהאַט אַ פֿאַרן חרשים, אַז איד זאָל זיך קענען אַרומקוקען עפעס אַנדערש. און, אַז איד זאָל נאָר האָבען אַביסעל געלד, אַ קליין ביסעל געלד אַנהויבען

עפעס אנדערש. אָט איז ערשט ניט לאַנג געקומען אַ לאַנדסמאַן, האָט ער בשום אופן ניט געוואָלט אַרײַנקומען צום אַנקעל מאָזעס אין שאַפּ. „שטאַרבען אויף דער גאַס איידער אַרבייטען“ האָט ער געזאָגט, גע־קראַגען פֿון ערגעץ אַביסעל געלד, ניט דזשולערי אויף אויסצוצאַהלען, און ער האָט שוין אַ ביזנעס פֿאַר זיך. ווען איהר וואָלט מיר נאָר אַביסעל אַבעלאַזט, נאָר דעם אַטהעם כאַפֿען.

דאָס מיידעלע האָט זיך פֿערקלעהרט אַביסעל — זי האָט גע־קוקט אויפֿ'ן פֿאַטער, און ביים קליינעם שוין פֿון דער געז, וואָס האָט געברענט אַ גאַנצע נאַכט, האָט זי געזעהען דעם פֿאַטער'ס רויטע אויגען און זי האָט אויף איהם רחמנות געהאַט. זי האָט געטראַכט און געזאָגט:

— איז וואָס וואָלט געווען, ווען דו וואָלט געהאַט אַביסעל געלד?

— וואָלט איד געווען עפעס איינגעקויפט און וואָלט געפֿעדעלט. איד וואָלט דזשולערי געווען געגעבען אויף אויסצוצאַהלען, איד וואָלט גראַסערי זאכען צוגעשטעלט אין די הייזער, אין געפֿענגעניס וואָלט איד ניט צוריקגעאָנגען, אויף דער בויערי.

— און וויפֿיעל בעדאַרפֿסט דו?

— הונדערט דאָלאַר, מיין קינד, הונדערט דאָלאַר. וואָס קומט אַרויס?

— און דער אַנקעל מאָזעס קען דיר אויסבאַרגען, אז ער וויל?

— אז ער וויל, — געוויס קען ער. וואָס קומט אַבער דערפֿון אַרויס. אַרויסגעוואָרפענע רייד. איד וועל צוריקגעהן אויף אַ פֿלייס: איד וועל... לאַז זי וואַרטען אַ מינוט, — ווייזט ער אויף דער ווייב — ביז איד וועל קריגען. — צום אַנקעל מאָזעס קען איד דאָד ניט געהן, ער וועט דאָד מיד ניט געהמען צוריק.

— האָסט דאָד געזאָגט, אז דו האָסט שוין אַ פֿלייס, אז דער אַנקעל בעריל האָט דיר געשאַפט.

— ליגען געזאָגט. איד האָב איד ניט געוואָלט די שמחה פֿער־שטערען. ווי אזוי האָב איד אַ פֿלייס? צו אַנקעל מאָזעס קען איד דאָד ניט צוריקגעהן. איד האָב דאָד איהם בעלידיגט. איד וועל

ניט געהן ארבייטען, ניט איידן און עצה אהן מיר. לאזן איידן דאכטען, און איידן בין געשטארבען, בעגראבען, אידן בין ניטא... דאס מיידעל האט שוין געשוויגען. אין איהרן קליין קעפעל האט געארבייט א געדאנק. זי האט געקלעהרט וועגען א פלאן ווי אזוי צו שאפען דעם פאטער הונדערט דאלאר, און ער זאל פראווען זיין מול. עס איז נאך געווען איין איינציגער וועג, דער וועג צו אנקעל מאזעס. זי האט נאך דעם אנקעל מאזעס קיינמאל ניט געזעהן, נאך זי איז געווען זיכער אין זיך, און ווען זי זאל איהם זעהן — וועט זי ארויסקריגען פון איהם דאס געלד וואס זי דארף פאר'ן פאטער. און דעם מיין האט זי ביי זיך אבגעמאכט.

דערווייל האט מאשא'ס קערפערעל, וואס איז צוגעקומען אין בעט אריין, פערלאנגט און ארט פאר זיך. די פיסעלאך האבען זיך צונויפגעמישט, און ווארפענדיג איינס און דאס אנדערע האבען זיך געקאפיעט ביז אלע דריי שוועסטערלאך האבען זיך אויפגעכאפט. דערזעהן די גדולה, און מאשא איז אריינגעקומען צו זיי אין בעט אריין, — האט זיך זיי ניט געגלוסט שלאפען. די שוועסטער האבען זיך אנגעהויבען צו שפיעלען, צו קיצלען און צו שטארקען איינס דאס צווייטע און אנגעהויבען צו לאכען. מאשא האט פערגעסען און די גרויסע פלענער וואס זי האט פאר'ן פאטער ארויסקריגען די הונדערט דאלאר, וואס איז נויטיג פאר איהם אַנצוהויבען דאס נייע „גרויסע“, גליקליכע לעבען — און ערהאלטענדיג א שטארך און א קאפיע — האט זי אבגעגעבען דאס איהריגע. די שוועסטער האבען אנגעהויבען צו קריכען און געמאכט דעם פאטער'ס גרויסען מעגלייך כען קערפער פאר דעם לייטער, אויף וועלכען זיי זיינען ארויף און אראפ געגאנגען. אהרן האט אויך פערגעסען און אלע זארגען. עס איז איהם אנגענעהם געווען די קיהלע קינדישע לייבעלאך, וועלכע האבען אזוי געגלעט זיין לייב. ער האט זיך אנגעהויבען שפיעלען מיט די קינדער, יעדעס מאל געכאפט איינס און אבגעזעהלט אויף דעם אנגענעהמסטען ארט, וואו עס איז זיס צו פאטשען... אזוי פיעל פעטש פאר יעדען קינד, וויפיעל עס צעהלט יאהרען. דאס פאטשען איז די געזעצלעך האט די קינדער זעהר אמוזירט און זייער לאכען און פרייד האבען אויפגעוועקט די איבעריגע קינדערלאך, וועלכע זיינען געשלאפען מיט דער מאמע'ן. און עס האט אנגעהויבען צו ווערען א

פעלקער-וואַנדערונג, פון טאַטע'ס בעט צו דער מאמע'ס און פער-
קעהרט, ביז אזוי לאַנג און ברויט, ביז זיי האַבען אַרויסגערופען דעם
„שאַטען“, זיי האַבען אויפגעוועקט די מאמע'ן.

— וואָס פאַר אַ שוואַרצע יאַהר אויף זייערע קעפּ? וואָס האַסטו
טאַג געמאַכט? וועניג איז דיר דער טאַג, בעדאַרפסט נאָך די נאַכט?
די קינדער האַבען איבערגעצויגען די קאַלדרעס איבער די קעפּ-
לאַך און געמאַכט זיך שלאַפען, שנאַרבענדיג הויף. איינס, נאָך
דאָס קליינע, האָט זיך ניט געקענט איינהאַלטען און אַרויסגעהילכט
מיט אַ געלעכטער. האַבען איהם די אנדערע נלייך נאַכגעטהאַן.
וואָס דאָס האָט פּערהילכט דאָס קליינע שטימעל.

אהרן האָט צוזאַמען מיט זיינע קינדער איבערגעצויגען די קאַלדרע
איבער'ן קאַפּ, אויך מורא האַבענדיג פאַר דער ווייב. און די קינד-
דער'ס לאַכען און פרייד האַבען אַרויסגערופען ביי איהם נייע שטראַך
מען פון ענערניע. ער האָט מיט אַמאָל אַנגעהויבען צו פּערשטעהן
דעם געדאַנק פון הויזען-נייהען... ער האָט פּערשטאַנען זיין אַכט-
יעהריגעס לעבען, פאַר וואָס ער איז אַבגעזעסען אויף דער בויערי
ביים אַנקעל מאַזעס, און בעשטימט וויעדער זיך איינצופּעריס'ען
אין דער נאָדעל — פאַר דעם לאַכען און פרייד פון די קינדער...

3

פ א ר ט א ג

עס איז נאָך געווען טיעף אין דער נאַכט, ווען די זאַרג האָט
אהרן מעלניק אַרויסגעיאַגט פון שטוב. אין די בעטען זיינען נאָך
אַלע, דאָס ווייב און די קינדער געשלאַפען. אהרן מעלניק האָט זיך
אַנגעטהאַן אין דער שטיבל. ער איז אַריין אין דער קיך, אויפגעהויבען
דעם טאַפּ, אונטער וועלכען דאָס ווייב האָט בעהאַלטען דאָס ברויט
פאַר די קינדער, געוואַלט אַרויסנעהמען דאָס שטיק. ער האָט זיך אַז
עפעס דערמאַנט, גענעבען אַ מאַך מיט דער האַנד און איז צוגעגאַנגען
גען צו דער טהיר.

— מאמע, וואו געהסטו? — האט איהם מאשא אנגעכאפט ביי דער האנד.

— דו ביזט עס, מאשא? וואס האסטו דו זיך אזוי פריה אויפֿגעכאפט? צוריק אין בעט אריין!

— איך האב געזעהן, ווי דו האסט זיך אנגעטהאן. איך וועל דיר ניט לאזען געהן. איך האב מורא, וועסטו ניט צוריקקומען. א פער'עקשניטער ביטערער שמייכל האט פערקרימט אהרז'ס ליפען:

— נאר, געה צוריק אין בעט אריין, וועסטו מיר יעדען טריט נאכגען? איך געה ארויף צום פעטער בעריל — איך בעדארף זיך מיט איהם אן עצה האלטען, מיר וועלען צוזאמען געהן צום אנקעל מאזעס.

מאשא האט געקוקט דעם פאטער אין די אויגען אריין.

— וועסטו אין אבענד אהיים קומען?

— געוויס וועל איך אהיים קומען — וואו דען וועל איך געהן? מאשא האט פערגעסען, אז זי איז שוין „אן ערוואקסענע“. עס איז עפעס איבער איהר געקומען. זי האט זיך פלוצלונג געגעבען א נארע צו צום פאטער, אריינגעשטעקט איהר קעפעל אין זיין בויד אריין און האט געזאגט:

— האב נישט קיין זארגן. — וואס האסטו זארגן? מיר'ן זיך שוין אן עצה געבען... איך'ל געהמען אין גראסערי, ער וועט בארגען... זארג ניט פאפא, עס וועט זיין אלל־רייט.

אהרז'ען האט עפעס פערדראסען די רייד, האט ער געמורמעלט:

— עס איז אלל־רייט, גוד באי. און ער האט פלינק פערלאזט

דאס הויז.

איבער דאן־טאון ניו יארק איז אויפגעגאנגען די זון, ווי א פרעמדער דער וואס קומט צום ערשטען מאל אין א לאנד אריין, האט זי געבלאנדזשעט איבער די ווייטקייט און ברייטקייט פון הימעל און האט פאראויס פאר זיך אויסגעגאסען וועללען מיט ליכט, וועלכע האבען פערפלייצט פערדער־הימעל. נאך האט גערוהט אין טיעפען שלומער די שטיקקייט פון דער נאכט איבער די איינזאמע הויכע שפיצען און דעבער פון די דאן־טאון־ער הימעל־קראצערס. עס איז געווען, ווי זיי וואלטען זיך געוועקט פון א שלאף אויף — און די טיווענדער,

טויזענדער שויבער־ווענד האַבען אָנגעהויבען אַנטסקענען צו פינסלעך דעם מאַרגען־ליכט. דאָס מאַרגען־ליכט האָט געוועקט, און אויך דער אייזערנער ריען, דער וויליאַמסבורגער בריק, וואָס ליגט איבער'ן טייך, האָט זיך געוועקט פון שלאָף, אויסגעצויגען הענד און פיס און דאָס ערשטע שטיקעל אַרבייט אָבגעטהאָן — אַריבערגעפיהרט די פערשלאָפּענע קאר מיט אהרן' מעלניק און אַ שלאָפענדע קאַנדוקטאָר... איבער די גאַסען פון דאָרטאון האַבען זיך אָנגעהויבען צו ווייזען די ערשטע... איינזאַמע זיינען זיי נאָך געווען... מענשען וואָס לעבען אין דער נאַכט, מילד־וועגען און בעקער־וועגען, און צייטונגס־טרעגער... דאָס גרויסע ניו יאָרק וועקט זיך ערשט... דאָס ערשטע רור פּען... פון ערגעץ־וואו קלינגט אַ קאַר, קלאַפט אַן איינזאַמער עלעך ווייטעד איבער די קעפּ... איבער די גאַסען זיינען נאָך פּערשפּרייט די רעשטלאַך פון נעכטיגען טאַג. קאַנען אש, האַלבע פּערברענטע קאַסטענס וואָס איינגלאַך האַבען נעכטען אָנגעצונדען, אַלעע שטיק קער מעבעל אַרויסגעוואָרפּען פון אַ שטוב... אויף די ברעטלאַך פאַר די פּענסטער לופטערט זיך דאָס נעכטיגע עסען... און פּערדאַרטע, אויסגעטריקענטע שטיקער וועש טאַנצען ווי פּריה־מאַרגען־שדים אויף די פייער־עסקיפּס, אויף די שניערען... די נאַכט איז געוואָרען גע־כאַפט פון טאַג און ענטפּלעקט פאַר די ליכטיגקייט אַלע פּערבאַרגענדי הייטען און סדרות פון דער נאַכט...

מיט אַ שולדיג בעוואַוסטיג שמייכעלע איז אהרן אַרויף אויף די פינסטערע טרעפּ. שטיקענדע ריחות פון נעכטיגען עסען, פון שלאָפענדי דע מענשען, פון ניט־געלופטערטעם בעט־געוואַנד האָט זיך געהערט פון אַלע טהירען... אין איינעם מיט די ריחות האַבען זיך פּערנומען קינדישע שטימען, וואָס וויינען פון די וויעגען אַרויס; פון אַ טהייל טהירען האָט זיך פּערנומען אַ שילטען צווישען מאַז און ווייב, און איבער זיי אַלעמען, אויפ'ן לעצטען שטאַק, האָט אהרן געהערט פון דער טהיר אַרויס דעם ברודער'ס בעקאַנטען גמראַ־נגון. לערנענדיג משניות.

דעם ברודער האָט ער געטראָפּען אין טלית און תפילין, זיצענדיג ביים טיש, אין אַ ריין ווינקעל אין די קיטשען, און הויך לערנענדיג משניות. זיין גמראַ־נגון האָט ניט אויפגעוועקט טשאַרלי, דעם זון, פון שלאָף, וועלכער איז געלעגען אין אַן אויפגעלעגט בעט אין אַ

צווייטען ווינקעל. בעריל האָט דערזעהן זיין ברודער, האָט ער אײ-
בערגעהאקט דעם גמראַנגון און אויסגערופען מיט פרייד, וועלכער
איז געקומען פון דעם אידענ'ס קלאַהרע אויגען ארויס, ווי אַ טויב:

— הער, זעה נור, ווער עס איז דא, אהרן, וואָס טהוסטו אזוי
פריה?

— איך בין ארויפגעקומען דיר הערען לערנען. איך ווייס אז דו
לערנסט איז דער פריה בעפאָר דו געהסט ארבייטען.

דער ברודער האָט זיך אַרומגעקוקט אויב קיינער הערט ניט,
האָט ער זיך אבגערופען אין דער שטייל:

— וואָס האָסטו דיר געמאכט אַ ברונז? מיט וועמען? מיט
דיין ווייב און קינד? וועלכער איד טהוט דאָס? נעכטען איז דאָ
געווען דיין מיידעל, מאשא, דיר זוכען. עס איז דאָד אַ רחמנות, וואָס
טהוסט דו!

— איך בעט דיר, רעד ניט מיט מיר וועגען דעם — האָט זיך
אהרן אבגערופען שטרענג, אז ניט האָסטו דו מיר שוין מעהר ניט. איך
בין ארויפגעקומען צו דיר, געפינט זיך דאָרט, ביי דיר אין שאַפ,
אַ פלייס, אפשר?

— וואָס, ביי שוירטס, צווישען שיקסעס? וויפיעל וועסטו פער-
דיענען? און וואָס איז די מעשה מיט'ן אַנקעל מאַזעס? מען האָט
דאָד מיר געזאָגט, אז דו לערענסט זיך פאר אַ קאָטער — און ער האָט
צוגעזאָגט.

— זאָל ער ברענען, זיין שוועל וויל איך ניט איבערטערמען
מעהר — איך בין איהם מוחל די גליקען. אויס משפחה, ארביי-
טען ביי משפחה איז ערגער ווי גיהנום. שוין גענוג, איך וויל פרוואוען
ביי אַ פרעמדען.

— אָבער ביי שוירטס, צווישען אלטע אידען און שיקסעס.
להבריל, דו, אַ טאַטע פון פיער קינדער — וויפיעל וועסטו פער-
דיענען?

— וואָס עס זאָל ניט זיין — אבי עפעס נייעס, — אבי עפעס
אַנדערש. — מיר וועלען זעהן. — מיר וועלען פאָהרען אין איינעם.
גענדעל איז ארויס פון דער צווייטער שטוב, און כאַטש גענדעל
איז שוין געווען אַ באַבע פון אַ גאַליציאַנער אייניקעל — און גענע-

דעל איז שוין צוועלף יאהר אין אמעריקא און האַלט פינף קינדער אין באַאָרד, און מיט אַנגסטען רייסט זי פון זיי אַרויס די פען, דאָר טראַגט נאָך גנענדעל דאָס זעלבע עלעגאַנטע שייטעל מיט דריי גע- קרייזטע לאַקען אויף דעם גלאַנצענדיגען שטערן, אַזוי ווי זי איז גע- וואָהנט געווען אין דערהיים, אין פּוילען, ביי אַ פּאַראַדנע שוהל-גאַנג אין שבת און יום-טוב. אַזוי ווי אמעריקא האָט געהאַט אַ פּערניכטענ- דען עפעקט אויף איהר מאַן בעריל, געמאַכט אויס איהם אין אַ גאַנץ קורצע צייט אַן אַלטען אידען, מיט אַן איינגעהוויקערטען רוקען, אַזוי האָט אמעריקא געווירקט אויף גנענדעלען, זיין ווייב, גאר פּערקעהרט. גנענדעל איז אין אמעריקא אינגער געוואָרען. זי איז דאָ געוואָרען „ליבעראַל“. אַנשטאַט דעם צאַינה וראַינה, וועלכעס איז געווען איהר גייסטיגע שפּייז פון דערהיים — האָט זי דאָ געלעזען אידישע צייטונג- גען, מיט אַלסדינג זיד אינטערעסירט. די קינדער האָבען זי אַפט מיט גענומען אין אידישען טהעאַטער, פון וועלכען זי האָט גרויס הנאה גע- האַט, און לייעב געהאַט זיך צו פּוצען אין די טעכטער'ס אויסגעטרע- טענע קאַמאַשען אַדער איבערנעמאַכטע קליידלאַך, אַזוי, אַז גנענדעל האָט אין אַ געוויסער מאָס אַנגעהאַלטען די „מאַדע“ נור אביסעל פּער שפּעטיגט... דעם מאָז'ס לערנען און פרומקייט, וועלכעס איז געווען איהר שטאַלץ און איהר גליק אין דערהיים — האָט דאָ ביי איהר וועניג ווערטה געהאַט, און ווייל די מאַשין האָט אויס בערל'ען אַזוי פּריה געמאַכט אַן אַלטען, איינגעהוויקערטען מאַז, האָט ער פּער- לאַרען יעדען חז און אנזעהן אין איהרע אויגען. ער האָט געהאַט ביי איהר אַ שווער לעבען אויף דער עלטער.

— נו, פאַק איין דיין פעקעל און מאַך פּלאַץ, די קינדער דאַרפּען ברעקפּעסט עסען (גנענדעל האָט זעהר לייעב געהאַט צו בענוצען אין איהר שפּראַך די נייע ווערטער פון די קינדער).

— שוין, שוין, עס איז שוין טאַג געוואָרען. די חברה הויבען זיך אויף — האָט בעריל געזאָגט צום ברודער מיט אַ שמייכעלע, וואָס איז געקומען פון זיינע ריינע קוואַלענדיגע אויגען — צונעהמענדיג זיינע ספרים און אוועקטראַגענדיג זיי אין אַ ווינקעל אַריון — דו ווייסט, אַירן, אין דער היים האָב איר געלעבט בייטאַג, מיט אַלע מענ- שען צוגאַייר, ווען אַלע זיינען וואָך. דאָ לעב איר ביינאַכט, ווען אַלע שלאַפּען. בייטאַג וואָס בין איר? גאַר נישט, אַ וויסטער שוירט-

מייקער, זיך צווישען איטאליענישע שיקסעס און נעה העמדער. איד
 בין גאר ניט ביי מיין ווייב, ביי מיינע קינדער. ביינאכט, זעהסטו,
 אבער, ווען אלע שלאפען — בין איד ווידער צוריק בעריל, לערן איד
 מיר מיין בלאט גמרא, מיין משניות. איד הער אויס, וואס דער תנא
 זאגט, ווי אין דער היים. מיר דאכט זיך, אז איד בין אין בית-המדרש
 און לערן. אמעריקא איז א פערדרעהטע וועלט. דא לעבט מען
 ביינאכט, און מען איז טויט בייטאג.

4

דער ברודער בעריל מיט זיינע קינדער.

— טשאַרלי, טשאַרלי, הויב דיד אויף, נו, ס'זיינען דאָד שוין
 אלע אַנגעטהאַן — האָט די מוטער געוועקט דעם באַי, וואָס איז גע-
 שלאָפען אין דער קיטשען אויפ'ן אויסגעשטעלטען בעט, וואו דער
 פאטער האט געדאווענט.

— וואָס ער שלאָפט נאָד, דער לערן-בכור? ער מיינט, אז ער
 איז אין דער היים. ער וועט ווידער פערלירען דעם דושאַב, און מיר
 וועלען מוזען ארבייטען פאר איהם — האָט זיך אַנגערופען דבורה,
 בעריל'ס עלטסטע טאכטער, א מידעל פון א יאָהר עטליכע און צוואַנ-
 ציג, וועלכע איז אריינגעקומען פון צווייטען שטוב אַנגעטהאַן אין
 העט און זשעקעט גרייט ארויסצוגעהן, און פון איהר טונקעל-ברוין
 געזיכט האָבען ארויסגעקוקט א פאַר פרישע אויגען, נור די דיקליכע
 ליפען און די בלאַהע אַדערען ביים האַלז, וועלכע זיינען געווען זעהר
 דין, האָבען געמאכט איהר אויסזעהן רחמנות'דיג, אַז אויסזעהן, וואָס
 האָט דאָס פערעלטערטע מיידעל זעהר אויפגערעגט. און צייט איהר
 אינגערע שוועסטער, ראַחעלע, האָט התונה געהאט פריהער פאר איהר,
 איז די מיידעל געווארען אונערטרעגליך אין שטוב.

— שוין, זיך אויפגעהויבען, וואָס ווילסטו פון איהם? — האָט די
 מוטער זיך אריינגעמישט.

נור טשאַרלי, מיט אַ גרויסע פערפעדערטע משופרינע און מיט
 א פערוועכט פנים פון שלאָף, האָט זיך אויפגעכאַפט, ווי א פייער

וואָלט אויסגעבראַכען, אַרומגעקוקט זיך פּערוואַונדערט. באַלד זיך גע-
פונען אין דער לאַגע, אויסגעריבען זיך די אויגען און גענומען זיך
אַנטהאַן לאַנגזאַם.

— מאַמא, דער ברעקפּעסט נאָך ניט פּערטיג? אי דאָז קער, וועל
איך עסען ברעקפּעסט אויס־סייד. איך האָב ניט קיין צייט צו וואַר-
מען, אז דער פּאַרמאַן זאָל מיר אַראַברעכענען פון דער פּעי.
— אַבער דבורה, אַט שוין, די קאווע שטעהט שוין אויפֿן טיש.
דער טאַטע האָט זיך נור פּערשפּעטיגט אַביסעל מיט'ן דאוונען. דער
פּעטער איז געקומען, זעהסט, אַט שוין, וואָס ווילסטו? — איז די
מוטער פּלינג צוגעלאָפּען צום קיכעל.

— עס איז ניט מייזן ביזנעס, יאָ פּעטער אַדער ניט פּעטער, אז
איך קום אַרויס דאַרף מייזן ברעקפּעסט שטעהן אויפֿן טיש. איך קען
מיר ניט פּערשפּעטיגען צוליעב מייזן פּעטער.
— דבורה'לע, — האָט זיך דער פּאַטער אַנגערופּען צונויפֿליי-
גענדיג די תּפּילין — דבורה'לע!

דבורה'לע, וועלכע האָט נאָך גוט געדענקט דעם פּאַטער פון דער
היים, געדענקט נאָך די גוטע צייטען, ווען דער פּאַטער איז געווען
דער אַנגעזעהענער חסיד אין שטעטלע, און געפיהרט דאָס שעהנע
הויז; דורכגעמאַכט די ביטערע צייט, ווען דער פּאַטער איז אַרעמער
געוואָרען, איז אַנגעקומען מיט די פּאַמיליע אין אַמעריקא שוין אז
ערוואַקסענע, האָט געפיהלט צום פּאַטער אַ געוויסען רעספּעקט מעהר
ווי אלע אַנדערע קינדער. דעם פּאַטער'ס רופּען „דבורה'לע“ האָט זי
דערמאַנט אַז דער אַלטער היים, אין די שטוב אין שטעטלע, ווען
פּאַטער און מוטער האָבען זי גערופּען מיט דעם זעלבען נאָמען. זי האָט
זיך אַבגעשטעלט, געוואָלט צוגעהן העלפען דער מאַמע'ן גרייטען דעם
ברעקפּעסט צום טיש, ווי זי איז געוועהנט געווען, נור ווען זי האָט
געקוקט אויפֿן באַי, וועלכער האָט זיך לאַנגזאַם אַנגעטהאַן, נישט גע-
איילט, מיט אַ רוהיגקייט, האָט עס איהר פּערדראַסען.

— וועל, אז ביי אונז געהט אַלעס מיט'ן קאַפּ אַראַב.
דבורה איז געווען די ערשטע פון די קינדער וועלכע האָבען פּער-
דיענט געלד און אַהיים געבראַכט דער מאַמען. זי האָט פּערדיענט
געלד פון ערשטען טאַג אַז וואָס זי איז אַראַכגעקומען אין אַמעריקא —
האָט זיך איהר געדאַכט, אַז זי איז די אַמת'ע בעל־הבית'טע פון שטוב.

זי האָט ניט פּערגונען וואָס איהרע אינגערע ברודער און שוועסטער האָבען נאָך פּערכאפט די פּאַבליק סקוהל, איינער אַ יאהר, דער אנדער דער צוויי. זי האָט געמוזט געהן באַלד ארבייטען — האָט זיך איהר אַלץ אויסגעראכט, אַז זי, די איינציגע, האָט געארבייט פאר דער שטוב. כאָטש איהרע ברודער און שוועסטער האָבען שוין לאַנג געארבייט און פּערדיענט געלד, נור אַס מעהרסטען האָט זי ניט פּער גונען דעם אינגערען באַי, טשאַרלי, וועלכער איז געקומען קיין אמעריקא נאָך אַ קינד, און ער האָט פּערכאפט מעהר פּאַבליק סקוהל ווי די איבריגע קינדער, און כאָטש היינט איז ער שוין ערוואַקסען, דאָז געהט ער ניט ארבייטען „סטעדי“, נור האַלט זיך אין איין לערנען אין די אבענדען אין „פּריפּערעטאָרי סקוהלס“, און ביימאָג ארבייט ער ביי וואָס עס מאַכט זיך, אַמאָל יא, אַמאָל נישט. די שוועסטער האָט איהם ניט פּערגונען, וואָס דער באַי וועט באַלד אריינקומען אין קאָלעדזש, און אפּשר וועט ער זיך דערשלאָגען צו אַ לאַיער, צו וואָס ער שטרעבט. עס האָט זיך איהר אַלץ אויסגעראכט, אַז דאָס האָט זי אויף איהם אַזוי שווער געארבייט אין דער יוגענד, און דאָס צוליעב איהם זיינען איהרע ליפּען און הענד געוואָרען אַזוי גראַב און איהר האַלדן דין און בעצויגען מיט בלאָהע אַדערען... צוליעב איהם איז זי איבער געבליבען אַן אַלטע מיידעל...

— ענייאהן, מיין ברעקפּעסט וועט ניט פּערפאַלען ווערען. עס איז דאָ ווער עס זאָל עס אויפּעסען — האָט זי געוואָרפּען אַ בליק אויפֿן באַי.

דער באַי האָט פּערשוויגען די שוועסטער. ער איז געווען צור געוועהנט צו אַזעלכע סצענעס פון זיין יוגענד אַז. ער האָט די שוועסטער פּערשטאַנען און רחמנות געהאַט אויף איהר. און ווי אַ שולדיגער, וואָס ער האָט זיך אויפּגעצויגען אויף איהר חשבון, האָט ער זיך אָנגעטהאַן אין שווייגען.

— וועל, וואָס איז, וויעדער די בעל־הבית'טע? האָט זיך גער הערט קלאַראַ'ס שטימע פון צווייטען שטוב. זי איז ארויסגעקומען — קוקסט מיך אַז, דערקענסט מיך ניט — שמייכלט דער על־טערער ברודער גוטמוטיג — יענער בעריל איז געשטאַרבען. דאָ ביז איד נאָך אַמאָל געבוירען געוואָרען. איד גערענק שוין אַליין ניט יענעם בעריל. דאָ איז אַ גאַנץ אנדערער.

אויך שוין אָנגעטהאָן איז העט און מאַנטעל. זי איז געווען מיט יאָהרען אינגער פון דער שוועסטער, האָט פּערכאָפּט אַ יאָהר פּאַבליק סקוהל און אַרבייט שוין ביי אַ בעסערען טרייד, ביי ליידיעס העמס, אַלס אַ סייַלס־ליידי, און די עלעגאַנץ, וועלכע נויטיגט זיך ביי איהר טרייד, האָט מען אָנגעזעהן אַז איהרע קליידער און איהר בעוועגונג.

— ענייהאן, מאַמא, זי איז דאָך נישט די גאַנצע בעל־הבית'טע דאָ איז שטוב, מיר גיבען דאָך אויך צושטייער צום שטוב. איז נאָט סא, מאַמאָ?

די שוועסטער האָט אָבער שוין נישט געהערט קלאַראַס'ס ווערטער. זי איז שוין געווען הינטער דער טהיר.

— נעהם שוין צונויף דייע תפילין, מיט'ן תהילים, מיט'ן טלית, נעהם שוין צונויף, אַלעס איז איבער דיר. אז עס קומט איז דער פריה צולינגט ער זיך אזוי — אז די קינדער האָבען ניט וואו ברעק פּעסט צו עסען, האָט געענדעל אויסגעלאָזט איהר ביטער האַרץ אויפ'ן מאָז.

בעריל האָט זיך געשעהמט פאר'ן ברודער, האָט ער געשמיי— כעלט מיט זיינע קלאָהרע קינדישע אויגען.

— געענדעל, עס איז דאָך ווער דאָ איז שטוב, געענדעל.

געענדעל האָט זיך גאָר ניט אָנגערופען. שטיל געגרייט צום טיש. איז אַ מינוט איז דער געבעמ־טיש געוואָרען פּערוואַנדעלט אין אַז עס־טיש. בעריל האָט זיך געוואַשען און געשטופּט דעם ברודער צום טיש.

אהרן, וועלכער האָט זיך שרעקליך געפיהלט ביים ברודער, האָט שוין לאַנג געוואָלט אַרויסלויפּען פון שטוב, נור ער האָט גרויס רחמנות געקראָגען אויפ'ן ברודער, און ער האָט איהם זעהר ליעב גע־קראָגען, זעהענדיג זיינע ליידען, האָט ער אָנגעהאַן אַ כח איבער זיך, געוואַשען זיך (כאַטש ער האָט יעס קיינמאָל ניט געטהאָן) און אוועקגעזעצט זיך ביים טיש מיט'ן ברודער עסען.

אז דער באַי איז צוגעקומען צום טיש אַהן הוט, אומגעדאָר ווענט און אומגעוואַשען, עסען, האָט בעריל, וועלכער האָט דענסמאָ געהאַלטען פאר דער המוציא און ניט געטאַרט מפּסיק זיין, געברומט צום יונג: נו—נו—נו.

— וואס נו, אט שוין נו, — האט גענענדעל גענומען דעם באי'ס היטעל און אנגעטהאן איהם אויפ'ן קאפ — געה, טשאַרלי, זאג קריאת' שמע.

דער זיעבצההויאהריגער באי האט געטהאן וואס די מאמע האט איהם געהייסען, גענומען דעם טאטענ'ס טלית ביי די ציצית, געמורמעלט א פאר ווערטער, א קוש געגעבען און אוועקגעזעצט זיך עסען.

— גענענדעל! — האט בעריל געברומט ביין.

— וואס איז? שוין, דו ראווענסט פאר איהם. דו ראווענסט פאר אלע. איז אמעריקא האט מען ניט קיין צייט צו ראווענען.

אהרן האט אנגעקוקט די שוועגערין און האט זי ניט דערקענט. איז דאס די פרומע אידענע, וועלכע פלעגט אין דער היים זיין די זא- גערין אין דער שוהל און לויפען יעדעס מאל אין בית-המדרש אריין מיט א לעפעל, מיט א טעפעל א שאלה פרעגען? שטענדיג האט זי געהאט שאלות צו פרעגען. וואס איז דאס געווארען מיט איהר דורך דער קורצער צייט וואס זי איז אין אמעריקא!

נור גענענדעל, ווי געזאגט, איז אין אמעריקא געווארען „ליבע- ראל“. דאס הויז ביים פעטער בעריל איז געווען צוטהיילט אין צוויי פארטייען. איין פארטיי איז געווען דער פאטער מיט די עלטסטע צוויי טעכטער, דבורה, די פערזעסענע, און א אינגערע, וואס האט חתונה געהאט פאר א גאליציאנער, וועלכע האבען געדענקט דעם טאטען פון דער היים, ווען ער איז געווען גוט-אב, און רעספעקט געהאט פאר איהם. די אנדערע פארטיי, די מאמע מיט די אינגערע צוויי קינדער, טשאַרלי און קלארא, וועלכע האבען זיך האלב דא ערצויגען. זיי הא- בען די מוטער ליעב געהאט און די מוטער האט זיי ליעב געהאט. און די רייבונגען פון די „פארטייען“ האט זיך געפיהלט ביי יעדען מאלצייט.

בעריל האט אויף נישט פערשטאנען וואס איז געווארען אין אמעריקא מיט זיין ווייב, נור ער איז געווארען צוגעוועהנט דערצו. ער האט אזוי פיעל זאכען נישט פערשטאנען דא אין אמעריקא — און איז געווארען צוגעוועהנט, און גאר ניט מעהר געפרעגט. דער איד האט געלעבט די צוועלף יאהר, וואס ער איז אין אמעריקא, איינזאם, אליין, אין מיטען קרייז פון זיין פאמיליע. ער האט מיט קיינעם קיין

וואָרט ניט געהאַט אויסצורידען, ניט נאר זיינען זיינע קינדער פּערוויי-טערט געווארען פאר זיינע אויגען, נור זיין אייגען ווייב, מיט וועלכער ער האָט קינדער געהאַט און געלעבט אדורך זיין לעבען, איז איהם דאָ אין אמעריקא פּערפּרעמדט געוואָרען. די איינזאַמקייט האָט דעם פּרומען אידען אריינגעטריבען אין רעליגיעזער התפעלות. ער האָט געזוכט זיין לעבען אין זיין רעליגיאָן. די וועלט האָט ער שוין ניט געהאַט — האָט ער געוואָלט, אַז די צווייטע וועלט, וואָס ער גרייט זיך אָן, זאָל זיין וואָס רייכער און הערליכער... ער האָט ניט גע-געסען פון דעם זעלבען ברויט וואָס זיין משפּחה. מוצאי שבת איז ער געגאנגען צו אַ בעקאַנטען אידען, אין אַ איריש געסעל, וועלכער האַנדעלט מיט כּשר'ע פּוטער און קעז און וועלכען ער האָט געקענט אַלץ אַן עהרליכען אידען. ער האָט געדאווענט מיט איהם אין איין שטיבעל — און האָט זיך געקויפט אַ האַלב פּונט פּוטער און אַ קעזעל און פון דעם האָט ער געלעבט פון איין וואָך צו די אַנדערע... און פון דעם כּשר'ען עסען האָט ער יעצט געגעסען.

איז אַ פּערטעל שעה ארום איז שוין גענענדעל'ס שטיבעל געווען ליידיג און שטיב — אַלע זיינען אוועק צו דער ארבייט.

אַז אַהרן מיט בערלען זיינען ארויסגעקומען אויף דער גאס ארום — האָט אַהרן אַנגעקוקט זיין ברודער און ערשט יעצט האָט ער געזעהן ווי דער ברודער האָט זיך פּערעלטרט דורך דער קורצער צייט וואָס ער איז אין אמעריקא. ער איז שוין געווען אַן אַלטער מאַן מיט אַ גרויע באַרד און אַן איינגעהויקערטען רוקען. און ווי לאַנג איז עס גאַר, ווי אַט דער אַלטער מאַן איז געווען בעריל חסיד פון קוזמין, מיט אַ שווארצע באַרד און מיט בליהענדע רויטע באַקען און מיט גלאַנצענדיגע שווארצע אויגען? בעריל חסיד, וועלכער פּלעגט זיך קאַכען אין קהל'שען טאַפּ, אַ איד אַ ברען, אַ סוחר פון אַמאָל, געפּאָהרען נאָך גער צום רבי'ן — אַ וואוילער לערנער — דאָס איז ער? אַהרן'ען האָט זיך געדאַכט, אַז ער האָט צוויי ברידער, אַז יענער בערעל חסיד איז איבערגעבליבען אין דער היים, אינ'ם קליינעם שטעטעל, און דער, דאָ, איז אַן איינגעהויקערטער אַלטער אַפּערייטאַר, אַ קלאַגענדער צובראַכענער איד...
בעריל האָט בעמערקט ווי אַהרן קוקט איהם אָן, און פּערשטאַנען ווענען וואָס ער קלעהרט.

— אָבער, בעריל — שמייכעלט אהרן — ווי קענסטו דאָס...
 אהרן האָט געוואָלט עפעס זאָגען און אַבגעהאַקט אין מיטען.
 — נאָר, עס איז שוין געהענטער ווי ווייטער. איד האָב גאָר
 ניט צו פערלאַנגען פון דער וועלט. איד בין שוין צופריעדען.
 אהרן האָט ערשט יעצט פערשטאַנען פאַר וואָס דער ברודער
 ביי דער גאַנצער פערשקלאַפונג האָט נישט פערלוירען דעם מוטה און
 האַפנונג. ער האָט ניט געוואוסט בין איצט פאַר וואָס דער ברודער
 איז אזוי רוהיג און גליקליך; פאַרוואָס זיינען זיינע אויגען אזוי
 קלאַהר און ריין געבליבען. יעצט האָט ער עס געזעהן. דער ברודער
 האָט אַ גלויבען אין יענער וועלט, און וואָס געהענטער ער איז גע-
 קומען צו יענער וועלט, אלץ גליקליכער און רוהיגער איז ער געוואָ-
 רען. עס האָט זיך איהם געדאַכט, אזוי ווי ער זעהט דעם ברודער
 צופאַהרען צו אַן אינזעל, וואו עס ווארטען פאַר איהם אָנגעגרייט
 אוצרות וואָס ער האָט אָנגעזאַמעלט דורך דעם גאַנצען לעבען און ער
 פאַהרט אַבגעהמען זיין פערמעגענס. וואָס געהענטער ער קומט צו
 צו דעם אינזעל, אלץ רוהיגער און גליקליכער ווערט ער. דער גלויבען
 אין דער צווייטער וועלט האָט דעם ברודער געגעבען כח איבערצו-
 טראָגען אזוי רוהיג, מיט געדולד, די נויטען פון דער וועלט. און דעם
 ערשטען מאָל האָט אהרן מקנא געווען דעם ברודער זיין גלויבען. און
 ער האָט אָנגעהויבען צו זוכען אין זיין לעבען עפעס אזעלכעס, וואָס
 זאָל עהנליך זיין צום ברודער'ס גלויבען, און ער האָט גאָר ניט גע-
 פונען. זיין לעבען איז געווען פּוסט — און נור אַרימקייט, וואכעדיג-
 קייט און טרוקענע שקלאַפישע ארבייט פאַר דעם אַרימען טאַג-טעג-
 ליכען ברויט...

— קום, אהרן, מיט מיר.

— וואו אהין?

— איד וועל דיר צוריקפיהרען צום אַנקעל מאָזעס. איד וועל
 בעטען פאַר דיר, אז ער זאָל דיר צוריקגעהמען אויפ'ן פלייס. מן
 הסתם איז דאָך שוין אונזער מזל אזוי... מיר מוזען אַברייכטען גלות.
 געהייסען פון אויבען... אפשר אויף דער אנדערער וועלט... ווער
 ווייסט? זאָג מיר, אהרן, דו דאווענסט אַמאָל?

— איד האָב קיינמאָל נישט געקלעהרט. וועגען דעם — האָט
 אהרן צו זיך אַליין געזאָגט.

— אויב אזוי, צו וואָס טויג דאָס גאַנצע לעבען? צו וואָס
לוינט עס זיך?

— „צו וואָס לוינט עס זיך“ — האָט אהרן נאַכגעזאָגט דעם
ברודער'ס ווערטער אין זיין געדאַנק, און טאַקע נישט געוואוסט צו וואָס
עס לוינט זיך — אַז קיין אנדער לעבען ווי אויף דער וועלט האָט ער
נישט געהאַט. און דאָס לעבען איז געווען אַן אַרימעס, אַ מיאוס'עס
— און אַ לאַנגווייליגעס... און דאָר איז ער געגאַנגען נאָכ'ן ברודער
צום אַנקעל מאָזעס בעטען זיך, אַז מען זאָל איהם לאַזען פאַרטועצען
דאָס לאַנגווייליגע לעבען...

5.

אַנקעל מאָזעס.

פאַר אַ שטיק, שטיק צייט פריהער, בעפאַר אונזער געשיכטע
פאַנגט זיך אָן, האָט זיך אַמאָל אין אַ קליין שטערטעל אין פּוילען
פּלוצלונג בעוויזען אַ פרעמדער, אַנגעטהאַן אנדערש ווי אלע אייני-
וואָהנער פון שטערטעל, קורץ געקליידעט, דייטש, אין מאָדנע גע-
קעסטעלטע הויזען, געמאַכט אויס אַ ווייבערשע סחורה מיט אַ ברייט
שטייף קאַפּעליושעל און אַ ווייסען ווייט אויסגעשניטענעם קראַגען.
אַ פאַטער-מערדער, ווי מען האָט עס דענסטמאָל גערופּען. גרויסע
נאָלדענע רינגען אויף די הענד און אַ נאָלדענע קייט אויף די סאַמעט-
געקעסטעלטע וועסט; אַ מענש אַהן וואָנסעס, נור מיט אַ בערדעל.
דער פרעמדער האָט אַרויסגערופּען אַזאַ ערשטוינען, אַז ווען ער וואָלט
ניט געגאַנגען אין גאַס מיט אַ גוט-בעקאַנטען איינוואָהנער, מיט
יוסף'שי קאַשען-מאַכער, וואָלט מען זיך פאַר איהם דערשראַקען.
נור אלטע איינוואָהנער האָבען באלד אין דעם פרעמדען דערקענט
יוסף'שי קאַשען-מאַכער'ס עלטסטען זוהן, וועלכער איז אוועק מיט
יאָהרען צוריק אין די ווייטע מקומות. יונגע מענשען האָבען גאָר ניט
געוואוסט, אַז יוסף קאַשען-מאַכער האָט אַ עלטסטען זוהן, און די
וועלכע האָבען יא געדענקט, האָבען געמיינט, אַז ער איז שוין לענגסט
געשטאַרבן. זיין בעוויזען זיך פּלוצלונג אין די געסלאַך פון שטער-

מעל האָט ביי פיעלע ארויסגערופען זכרונות פון די יוגענד. זיי האָבען דערקענט אין דעם פרעמדען זייער יוגענד פריינד, זייער חדר-חבר, און זיינען צוגעגאנגען צום פרעמדען און האָבען איהם אָבגעגעבען דעם ברייטען שלום-עליכם. באַלד איז דאָס גאנצע שטערטעל געוואָהר געוואָרען פון דעם „אמעריקאנער“, וואָס איז צוריק אהיים געקומען פון די ווייטע, ווייטע מקומות. און איז אבער איז יוסף קאשען מאכער'ס שטיבעל בעלאגערט געוואָרען פון קרובים, נאָהענטע און ווייטע, פון שכנים און גלאַט איינוואָהנער פון'ס שטערטעל, וועלכע זיינען געקומען נאָכפרעגען זיך נאָך זייערע וואָס זיי האָבען אין אמעריקא. האָט איינער געהאט אַ זעהן אין אפריקא, אין בראַזיליען אָדער אפילו אין לאַנדאָן — ענגלאַנד, איז מען געקומען זיך נאָכ-פרעגען אויף איהם ביים אמעריקאנער. ווייל וואָס דאָס איז אמע-ריקא אזעלכעס האָט מען נאָך ניט גאנץ גוט געוואוסט אין שטער-טעל, און אלעס האָט געהייסען דענסטמאָל אמעריקא — פון יענער זייט גרענעץ אָן, האָט זיך אויסגעוויזען, איז איין-איינ גרויסע שטאָרט, און די שטאָרט הייסט אמעריקא.

באלד האָט דאָס שטערטעל אָנגעהויבען צו קלינגען פון דעם „אמעריקאנער'ס“ רייכטהום. מען האָט דערצעהלט פון אַ שטעקען מיט אַ גאָלדענעם קאָפּ, וואָס ער האָט געבראכט דעם פּאָטער זיינעם, און פון מתנות, גאָלדענע זייגערס און קייטען, וואָס ער האָט גע-בראכט די ברידער און די גאנצע משפּחה. און האָט ער זיך נור שבת אין גאס ארויסגעוויזען אין אַ נייעם געקעסטעלטען אנצוג, אַן אויבער-ראַק מיט אַ זיידענעם אונטערשלאַק, און ביי דער שעהנער עליה וואָס מען האָט איהם געגעבען, האָט ער פאר'ן פּאָטער געלאָזט מאַכען אַ מי שברך און געשאַנקען אַ גאנצען רובעל — האָט דאָס ארויסגערופען אזא רויש, אז דאָס גאנצע שטערטעל האָט זיך געטראָגען אין וואָל-קענס פּאָנטאָזיע פון דער לעגענדע פון „אמעריקאנער'ס“ רייכטהום. יוסף קאשען-מאכער, וועלכער איז געווען אין שטערטעל ניט קיין זעהר אָנגעזעהנער בעל-הבית, אַ איד, וואָס האָט אַ גאנצע נאָכט געמאָהלען קאשע אין אַ קליין געוועלבעל און שטענדיג ארומגעגאנגען בייטאָג אַ פּערשלאַפּנער, איז מיט אַמאָל געוואָרען אזא אָנעזעהנער בעל-הבית, ווי ער וואָלט דאָס גרויסע געווינס געווינען. און אַ גאנ-צען שבת האָט מען געהאלטען אין איין טראָגען קוגעל און טשאַלענט

פון שעהנע אַרענטליכע בעלי־בתימ'ס טישען צו יוסף קאַשענ־מאַכער'ס שטוב, מכבד צו זיין דעם גרויסען גאסט, דעם „אַמעריקאנער“.

גערעדט האָט מען, אז דער אַמעריקאנער איז אַראָפּגעקומען אין שטערטעל אַרײַן גרויסע געשעפטען מאכען, אז באַלד נאָך שבת שטעלט ער זיך מאַכען אַ גרויסע קאַשע־מיהל, און ער האָט שוין אָפּגעקויפט ביים שררה פון שטערטעל די פעלדער הינטער דער שטאַרט. אידען האָבען זיך געמאַכט חשבונות, אז זיי וועלען גליק־ליך ווערען רוך איהם. און נאָך שבת זיינען אַרײַנגעקומען צו זוספ'שי קאַשענ־מאַכער פּערשיערענע בעלי־בתימ, אידען מעקלער און אידען סוחרים, און האָבען אָנגעהויבען אָנצושלאָגען פּערשיעדענע געשעפטען. איינער — אַקסען, דער צווייטער — וואָלף און אַ דרי־טער — אַ הלואה דעם שררה פון שטאַרט אויף גוטע פּראָצענטער. אַנדערע זיינען ווייטער און טיעפּער געגאַנגען און אָנגעהויבען זיך עדעל צו אינטערעסירען מיט האַרץ־אַנגעלעגענהייטען. ווארים געהערט האָט מען, אז דער אַמעריקאנער איז נאָך אַ בחור. דער אַמעריקאנער האָט אַליץ אויסגעהערט זעהר ערנסט, מיט אַלעס זיך אינטערעסירט, אויף אַלעס זיך נאָכגעפּרעגט און די איינצעלהייטען פון אַלעס גע־וואָלט וויסען, און האָט אַלעמען האַפּנונגען געגעבען, און עס האָט זיך אויסגעדאַכט, אז אַט שוין־שוין געהט ער טהאַן דאָס געשעפט. זור קיין געשעפטען אין שטערטעל האָט ער ניט געטהאַן.

אין אַ פּאַר וואָכען אַרום, אז דער אַמעריקאנער האָט זיך אַרומ־גערעהט אין שטערטעל פּוסט־און־פּאַסט, געוואָהנט אַליץ ביים פּאַמער דעם קאַשע־מאַכער, קיין מיהלען האָט ער ניט אויפּגעמויערט און קיינע געשעפטען האָט ער ניט געמאַכט און קיין גראַשען האָט מען ביי איהם ניט פּערדיענט — האָט ער זיין גאַנצען רײַך פּערלאָרען. קיינער האָט זיך שוין מיט איהם ניט אינטערעסירט. די אַמעריקאנער געקעסטעלטע הויזען האָבען קיין בעוואונדערונג מעהר ניט אַרויסגע־דופּען, אפילו זיינע גאַלדענע רינגען מיט די גאַלדענע מתנות. יוסף קאַשענ־מאַכער איז געוואָרען אויס מחותן. מען האָט ווייטער גע־הערט אַ גאַנצע נאַכט די שטיין־מיהלען אַרויסוויינען פון געוועלבעל אַרויס און בייטאַג געזעהן אַ שלאָפּעדיגען פּערמעהלטען אידען. יעדער האָט געהאַט צו טהאַן מיט זיינע אייגענע געשעפטען. און „אַמע־ריקאנער“ האָט מען מעהר ניט געדענקט.

נור ווען קיינער האָט זיך שוין מעהר ניט אינטערעסירט מיט דעם „אמעריקאנער“, האָט זיך דער אמעריקאנער אָנגעהויבען צו פּער־אינטערעסירען מיט די איינוואָהנער פֿון שטעדטעל. אויסגעפרעגט יעדען בעקאנטען פֿון וואָס ער מאַכט אַ לעבען, וויפּיעל ער פּער־דיענט אַ וואָך, און וויפּיעל ער בעדאַרף אַ וואָך. אַרײַנגעקומען אין פרעמדע שטובען און געזעהן ווי מען וואָהנט און ווי מען לעבט, וואָס מען עסט און אויף וואָס מען שלאָפט, און אז מען האָט איהם גע־פרעגט צו וואָס בעדאַרף ער דאָס וויסען, אויב ער וויל געבען פֿרנסה, האָט ער געשמייכעלט:

— אַ מענש דאַרף אַלסדינג וויסען. עס איז גוט צו וויסען. אין אַ געוויסע צײַט אַרום איז דער אמעריקאנער פּערשוואַונדען פֿון שטעדטעל, מיטגענומען אַ אינגערען ברודער מיט זיך, איבער־געלאָזט דעם פּאַטער, זאָגט מען, אַ פּאַר הונדערט רובעל דאָס מיהלע־כיל צו פּערגרעסערען. און אזוי ווי ער איז געקומען פֿון דער „אַמע־ריקא“, אזוי איז ער פּערשוואַונדען. צוערשט האָט מען עס אפילו ניט בעמערקט. נור דערנאָך, אַז מען איז געוואָהר געוואָרען, אז דער „אמעריקאנער“ איז אוועק, האָט מען גערעדט אין שטעדטעל אז עס האָט גאָר אנדערש ניט געקענט זײַן. ווייל דאָס אמעריקא איז אַ כּשוף וואָס לאָזט ניט רוהען. און דער וואָס האָט נור די שוועל איבער אמעריקא איבערגעטראָטען, וועט שוין ניט קענען איינזײַ צען אויף אנדערע ערד, מעג עס זײַן אייגענע געבוירענע, ווייל עס ציהט איהם צוריק — אזוי ווי דעם גנב צו דער תּליה...

נור נאָך דעם „אמעריקאנער“ האָט זיך דאָס שטעדטעל אָנגעהויבען צו לאָזען קײַן אמעריקא. קײַנער האָט אין אָנפּאַנג ניט בעמערקט, ווי דאָס שטעדטעל ווערט ביסלעכווייז, ביסלעכווייז שײַטערער און שײַטערער. די אַלטע געהען אויפֿ'ן בית־עולם און די יונגע ווערען פּערשוואַונדען אין „אמעריקא“... צוערשט האָט דער אמע־ריקאנער איבערגענומען זײַנע אייגענע: די ברידער, דערנאָך די משפּחה, די ברידער'ס קינדער, די פעטערס, די אײַדעמס און די זיהן פֿון די פעטערס. דערנאָך האָבען זיך אָנגעהויבען צו ווענדען צו איהם קינדער פֿון מחותן, בעקאנטע און גלאַט אזוי „לאַנדסלייט“ נאָך שײַפּס־קאַרטען. עס האָבען זיך אָנגעהויבען צו יחסנ'ען צום „אַמע־ריקאנער“ גלאַט פּרעמדע אידען, געזוכט אַבי נור אויסצוגעפּינען

א שטיקעל מחותנ'שאפט און דערוויזען עס אין בריעה און געבעטען א שיפסקארטע. דער אמעריקאנער זאגט ניט אַב. און דאָס שטערט טעל ווערט איינציגווייז אויסגערונען. די „שטעדט“ אין דער קאלטער שוהל ווערען שיטערער, גאנצע משפחות ווערען פערשוואונדען. שבת נאָכ'ן דאוונען, ביים דיינ'ס חומש-לערנען, ווערט דער עולם וואָס אמאָל ווינציגער, אין שטעדטעל זעהט מען מעהר ווייבער ווי מענער. מעהר עלטערען ווי קינדער, מעהר קליינע און אלטע ווי ערוואַקסענע, אַלע זיינען זיי נאָך נאָכ'ן „אַמעריקאנער“. אפילו דער אלטער קאשע-מאכער האָט אויף דער עלטער פערשלאָסען זיין בודקעלע — און דאָס וויינען פון די מיהל-שטיינער האָט אויפגעהערט ביינאַכט אין אַלטען מאַרק — און אין אראַבגעפאַהרען נאָך דער „אַמעריקא“ צו זעהן זיך מיט זיינע קינדער בעפאָר ער שטאַרבט. אזוי פאַהרען זיי נאָך נאָך דעם „אַמעריקאנער“, ווי ער וואָלט זיי מיט אַ כּשוף אַהין געצויגען, ביי'ן היינטיגען טאַג...

אין „אַמעריקא“ האָבען זיך די איינוואַהנער פון שטעדטעל צוריק געפונען. אויף די בויערי אין געשמאַצען אַ דריי-שטאַקיגע הויז, פערשטויבט און שמוציג, וואָס די עלעווייטעדס האָבען אָנגעד-טראָגען דערויף דעם שטויב פון די גאסען. און אין די אויבערשטע שטאַקען איז געזעסען דאָס גאַנצע שטעדטעל קוזמין... און האָט גענעהט מלבושים ביים אַמעריקאנער. און ווער אין אויף דער בויערי ניט געזעסען! די למדנים פון שטעדטעל, די יחסנים צוזאַמען מיט בעלי-מלאכות און גלאַט גראָבע יונגען פון דער היים — אַלע זיינען זיי געזעסען אויפ'ן הויכען פלאַך אין דער בויערי, און האָבען גענעהט און גענעהט. און די וועלכע זיינען דארט אריינגעפאַלען — זיינען געבליבען אויפ'ן לעבען לאַנג. זיי האָבען מעהר ניט געוואוסט ווי נאָר איין וועג: אין דער פריה צו דער בויערי, אין אַבענד פון דער בויערי — אַהיים. און ביים אריינגאַנג פון דער הויז אויף דער בויערי איז געשמאַצען אַ קליין פערשטויבט שילדעל, וועלכעס האָט געטראָגען דעם אמעריקאנער'ס נאַמען: „מאַזעס מעלניק“.

.6

דער „אמעריקאנער“ אין אַמעריקא.

אין געוועלכ פון קליידער איז געשטאנען דער „אמעריקאנער“. דער אַנקעל מאַזעס, אַהן אַ ראַק, און האָט מיט אַ גרויסע שניידערשע שער זיך אבגעשוירען די נעגעל פון די פינגער. איבער דער גאנצער לענג פון געוועלכ זיינען געשטאנען לאַנגע, ברייטע טישען, אויף וועלכע עס איז געווען אַנגעלעגט ביז איז האַלבען באַלען אַריין קופעס מיט קליידער פון אלער אַרט: רעק, מאַרינאַרקעס, הויזען און וועסטען.

ביי די טישען האָבען זיך אַרומגעדעהט שטאַרקע יונגען, ברייט־בייניגע מיט שטייפע אַרויסגעשטעלטע ברוסטען, און האָבען גע־שוויגען פאַר אימה, פאַר'ן „אַנקעל“. נור פון צייט צו צייט האָט איר נער געוואונקען דעם צווייטען מיט די אויגען. עס איז נאָך געווען זעהר פריה אין מאַרגען, און די שניידער אַרבייטער זיינען ערשט אַריינגעקומען צו דער אַרבייט.

— קוזמין קריכט — לוק, לוק, ווי קוזמין קריכט — האָט דער אַנקעל מאַזעס געוויזען מיט די גרויסע שער אויף די אַריינגע־קומענע אירען, אַ טייל מיט בערד, אַ טייל אַהן בערד, אַ טייל אלטע, שוין אַיינגעהויקערטע, אַ טייל יונגע מיטעל־יעהריגע וועלכע זיינען מיט אַ געוויסע פּוילקייט אַריינגעקומען אין געוועלכ אַריין און אַרויס־געלאָזט זיך אויף די טרעפּ אויף די אויבערשטע שטאַקען וואו עס זיינען געווען די געווערק־שטהלען.

— לוק, לוק, ווי קוזמין קריכט — העי, דו, גרינער נאָטע! ווי האָט מען איהם גערופען אין דער היים? נאָטע פוטערמילך — האָט ער אבגעשטעלט אַיינעם פון די אַרבייטער, אַ מיטעל־יעהריגען איד, וועמעס אויגען עס זיינען נאָך געווען האַלב פּערוועבט אין שלאָף און די פּאות נאָך נאָס פון וואַשען, און איז געגאנגען פּוילענדיג זיך. — וואָס קריכסטו? — וואָס מיינסטו דאָ אין קוזמין? אין קוזמין איז מען געקראַכען, אין אַמעריקא לויפט מען. האַרריאַפּ, פּערשטאַנען? — הויב די פיס, דו אונערקע!

די אידען ביי די טישען מיט די קליידער האַבען אויפגעלאָאָכט, ווי געוואָלט צופריעדענשמעלען דעם אַנקעל — אַבער צו לאַכען האָר־בען זיי ניט געוואַנט. דער „אַנקעל“ האָט אויפגעהויבען זיינע אוי־גען, די שיטערע געלע ברעמען זיינען פּערטרונקען געוואָרען אין די פעטס פון זיין פנים, און אז די יונגען האַבען געזעהן דעם אַנקעל'ס „נאַקעטע“ אויגען, וואָס זיצען אין זיין ברייט־פעט פנים, זיינען זיי פּערשטומט געוואָרען.

— קום נאָר אַהער, יאַנג מען — האָט דער אַנקעל געוואונקען צו אַ יונגען מאַן, אויף וועלכען זיין רונדיג געשוירען בערדעל האָט ערות געזאַגט אַז ער איז אַ פּרוּמער, און וועלכער איז אַריינגעקומען שפּעטער פון אַלע. ערשטענס, ווייל ער איז געווען דעם אַנקעל'ס אַ קאַזין, האָט ער זיך דאָס ערלויבט, און צווייטענס, ווייל ער איז ניט לאַנג געווען נאָך דער חתונה, און אויף זיינע ווייכע בעקלאַד, וועל־כע זיינען געווען אויסגעקנעטען פון שלאָף, האָט זיך נאָך געפיהל־ט דער טעם פון קושען, וואָס דער יונגער מאַן האָט גענאַסען ביי נאַכט...

— יאַנג מען, מען לעגט עס אָפּ אויף שבת, וועט עס זיין פאַר דיין געלד — ניט אויף אין מיטען דער־וואָך. אויף אין מיטען דער וואָך איז עס פאַר מיין געלד — פּערשטאַנען?

דער יונגער מאַן וועלכער האָט זיך געהאַלטען פאַר אַ מורנו מעהר ווי אַלע אַרבייטער, ווייל ער איז געווען דעם אַנקעל'ס אַ קאַזין, האָט אַנגעקוקט דעם אַנקעל און ניט פּערשטאַנען וואָס ער מיינט. ער האָט זיך ערלויבט צו פּרעגען:

— וואָס מיינט דער אַנקעל?

— שלאָפען מיט דער ווייב.

אַ רויטער שטראָם בלוט האָט בענאַסען דעם יונגען מאַן'ס פנים, און ער האָט ניט גענאַאָסט וואו די אויגען אַהינצוטהאַן. און די יונג־גען ביי די טישען האַבען אַרויסגעפלאַצט מיט אַ געלעכטער, וועל־כען דער אַנקעל האָט ווידער אַייגעשטילט מיט אַ בליק פון די אויגען און מיט אויפהויבען די שיטערע ברעמען.

— הערים, כאַפּ איהם אויפ'ן פיעדעל — האָט אַ יונג געגעבען אַ געשריי אַריין פון דרויסען און אַריינגעוואָרפען אין געוועלכ אַריין אַ הויכען איטאַליענער מיט זיין ווייב.

— דאנט בי עפרעיד, דאנט בי עפרעיד, אל סעל יו דהי בעסט
סוט.

און איידער דער גוי האָט זיך נאָך צייט געהאט ארומצוקוקען.
האַבען איהם שוין צוויי יונגען געכאַפט און געגעבען א ציה אראָפּ פון
איהם די הויזען, ארויפגעצויגען אַ פאַר אַנדערע, קורצע, די נאָט
האָט געפלאַצט הינטער איהם. ארויפגעשלעפט אויף איהם אַ צו-
קורצען רעקעל, פון וועלכען דער גוי האָט אַרויסגעשטעקט אַ פאַר
לאַנגע הענד, וואָס ער האָט ניט געוואוסט פון וואַנען זיי האָבען זיך
איהם גענומען — איינער האָט איהם געצויגען דעם ראַק פון הינטען,
אַ צווייטער פון פאַרענט, אויסגעשטעלט איהם די ברוסטען, ארויס-
געקלאַפט איהם די פלייצעס און באַלד האָט שוין אַ דריטער אויך צו-
געטראָגען צו איהם אַ שפיעגעלע און געשפיעגעלט דעם גוי :

— דאָנט הי לוק לייק ע דזשענטלמען ? סעם, קום נאָר אַהער,
גיב נאָר אַ קוק אויף דעם גוי — האָט דער יונג וואָס האָט דעם אימאַ-
ליענער אָנגעמאַסטען דעם אנצוג צוגערופען אַן אַנדערען : — דאָנט
הי לוק לייק ע דזשענטלמען ?

— שור, אַזאַ יאַהר אויף זיין מאַמען, — האָט סעם איבערגע-
גלעט מיט זיין גרויסע האַנד דעם גוי'ס אנצוג אויף זיינע פלייצעס.
— הי איז אַלל־רייט.

אין דעם געוועלכ האָט זיך בעוויזען אַ מיידעל. איהרע צוויי
שוואַרצע צעפּ זיינען געווען ערשט געצוואַנגען און פערקאמטע און
אראַכגעלאָזט זיך מיט רויטע בענדלאַך פערקניפט איבער איהרע פליי-
צעס. דאָס ברוינע אויסגעוואַקסענע דזשעקעטעל, וואָס זי האָט גע-
טראָגען, כאַטש אויסגעריבען און אויסגעוואַקסען, דאָך איז עס גע-
ווען ריין. מען האָט געשפירט דערפון אַ שטאַרקען גערוד פון עסיג,
מיט וועלכען דאָס מיידעל האָט די פלעקען ארויסגענומען. פון אונטער
איהר דזשעקעטעל איבער'ן קליידעל האָט זי געטראָגען אַ ווייס־שיר-
צעל ווי זי וואַלט געגאַנגען אין סקוהל צום עקזאַמען.

— איך וויל זעהן דעם אַנקעל מאַזעס. קען איר זעהן דעם אַנ-
קעל מאַזעס ? — האָט דאָס מיידעל געפרעגט דעם ערשטען אַנגע-
טראַפענעם מענשען אויף דער שוועל פון דער טהיר.

דער מאַן האָט זי אַנגעקוקט.

— אַנקעל מאָזעס איז ניטא. וואָס ווילסטו פֿון אַנקעל מאָזעס?
 — איד ווייס שוין וואָס איד וויל — איז די מיידעל ווייטער גע-
 נאנגט און געפרעגט אַן אַנדערען יונג.

— איד וויל זעהן דעם אַנקעל מאָזעס.

דער אַנקעל מאָזעס וועלכער איז נאָר אַלץ געשטאַנען מיט די
 גרויסע שניידער שער אין דער האַנד (פון וועלכער ער האָט זיך ניט
 געקענט אָפּגעוועהנען זיין גאַנץ לעבען) איז פראַנט פון זיין גע-
 שעפט, ביי דער טהיר פון זיין פּריוואַט אַפּיס און ביים אַרויפּגאַנג
 פון די טרעפּען, וועלכע האָבען געפיהרט צו די אויבערשטע שטאַקען
 פון די געווערק־שטעלען, האָט דערהערט ווי דאָס מיידעל פּרעגט זיך
 אויף איהם. האָט ער געפרעגט פון דערווייטענס, ניט אויפהויבענדיג
 די אויגען:

— ווהאַט איז דהי מעטער?

איז דעם טאָן האָט דאָס מיידעל דערקענט, אַז דאָס איז דער
 אַנקעל מאָזעס, איז זי פלינק צוגעגאַנגען צו איהם און געזאָגט אין
 אַ בעמענדען קינדישען טאָן:

— פליעז, אַנקעל מאָזעס, בי גור טו מיי פאַטהער. דו קענסט
 איהם העלפּען. פליעז, העלף איהם.

— וועמעס איז דאָס? — האָט דער אַנקעל געפרעגט די מענשען
 זיינע.

די יונגע האָבען געצויגען מיט די אקסלען, ווי זיי וואָלטען געווען
 בענוצט בעוועגונגען אַנשטאַט ווערטער.

— ווהאַט איז יור נעים? — וועמעס ביזטו?

— מאי נעים איז מאַשא. איד בין אהרן מעלניק'ס טאָכטער.
 דו ביזט זיין אַנקעל. אי נאָו, דו ביזט אַנקעל מאָזעס — דער פאָ-
 האָט דאָס געזאָגט.

— דו ביזט דעם'ס, אַה. איד ווייס שוין. אי נאָו — וואָס
 ווילסטו?

— איד וויל, אַז דו זאָלט אויסבאַרען פאָ הונדערט דאלאַר.
 פאָ וויל געהן אין ביזנעס. ער האָט נישט קיין געלד. דו האָסט יאָ.
 פליעז, באָרג איהם הונדערט דאלאַר. פליעז, אַנקעל.

דער אַנקעל מאַזעס האָט אויפגעהויבען זיינע אויגען. ער האָט געוואָלט עפעס זאָגען דער מיידעל נור אז ער האָט דערזעהן די נאַסע צוויי שוואַרצע צעפּ און דאָס ווייסע שירצעל, איז איהם די מיי- דעל געפעלען. ער האָט צוריק אראַבגעלאָזט די אויגען און געזאָגט: — גאָ האָם, קינד, גאָ צו מאַמאַ. איד וועל זעהן, וואָס איד קען טהאָן.

— וועסט דו באַרנען פאַ הונדערט דאלאַר, אז ער זאָל געהן אין ביזנעס, אַנקעל? יעס?
— אַלל־רייט, גאָ האָם. איד וועל שוין זעהן וואָס איד קען טהאָן.

די מיידעל איז נאָך געשטאַנען פאַר'ן אַנקעל, און איז דער טהייר האַבען זיך בעווייזען איהר פאַטער אהרן מיט דעם עלטסטען ברודער זיינעם, בעריל. די אידען זיינען אריינגעגאַנגען מיט מוראַ, און גע- שלעפט זיך מיט שרעק צום אַנקעל.

— אָט איז פאַ — האָט מאַשאַ אויסגערופען, דערזעהנדיג דעם פאַטער. — ווייסט פאַפאַ, — אַנקעל מאַזעס האָט געזאָגט, ער וועט דיר באַרנען געלד צו געהן אין ביזנעס.

— וואָס טהוסטו דאָ? — אַהיים געה. געה אַהיים — האָט זיך אהרן פערשעהמט פאַר די מענשען איבער דעם, וואָס זיין קינד איז אריינגעקומען בעטען פאַר איהם.

מאַשאַ האָט זיך אָפגערוקט אין אַ ווינקעל.
— ווהאַט איז דהי מעטער? — האָט דער אַנקעל צוגעשריען נאָך פון דערווייטענס, ווען ער האָט דערזעהן די אידען אריינקומען. און דער „ווהאַט איז דהי מעטער“ האָט די אידען אָפגעשטעלט. סעם, אַ שטאַרקער יונג פון אַ יאָהר עטליכע און צוואַנציג, איז צוגעלאָפען צו די אידען, זיי אָפגעשטעלט און עפעס גערעדט מיט זיי.

סעם איז געווען דעם אַנקעל מאַזעס' ליעבלינג. ער איז געווען זיין שוועסטער'ס קינד, וועלכען ער האָט אראַפגעבראַכט קיין אַמע- ריקאַ, און גענומען איהם צו איהם אין געשעפט אַריוון. סעם איז גע- ווען דעם אַנקעל זעהר געטריי, און אָפגעהיט דעם אַנקעל'ס אינטערע- סען. דער אַנקעל האָט געוואוסט דערפון און ער האָט געהאַט צו דעם יונג מעהר צוטרויען ווי צו אַלע אנדערע. ער האָט איהם געמאַכט

פֿאַר דעם געלד־נעהמער. קיינער האָט נישט געמאַרט נעהמען קיין געלד, ווען ער האָט עפעס פּערקויפט, נור סעם. סעם'ען האָט דער אַנקעל ליעב געהאַט, ווייל ער איז געווען עהנליך צו איהם, ווען דער אַנקעל אַליין איז נאָך געווען אַ קצב־יונג אין דער היים. סעם האָט געקענט ביים אַנקעל אלעס אויספיהרען, און אלע לאַנדסלייט וואָס האָבען בעדארפט עפעס צום אַנקעל, האָבען זיך צום ערשטען געווענדעט צו סעם'ען, אַז ער זאָל זיין זייער מליץ־יושר.

— סעם, בעט פֿאַר איהם. וועסט טהאָן אַ מצוה. סעם, טהו אַ טובה אהרן'ען. טהו אַ טובה — האָט בעריל געבעטען ביי סעם'ען פֿאַר זיין ברודער.

סעם איז צוגעגאנגען צום אַנקעל און געזאָגט:

— אַנקעל, אהרן מעלניק פון קוזמין איז צוריקגעקומען צו דער ארבייט — איהם צוריקנעהמען?

— נאטהינג דואינג — האָט דער אַנקעל זיך אָנגעהויבען בע־שעפטיגען מיט דער שער, וואָס דאָס איז געווען אַ צייכען, אַז „אַלע טהירען זיינען צוגעשלאָסען“ — זאָל ער געהן מיט'ן ברודער נאָך ברקלין שוירטס ניהען מיט אימאָליענישע שיקסעס — איד בע־דארף איהם נישט מעהר. פֿאַר מיר איז ער שוין צו־אַלט.

סעם האָט געוויזען צום ברודער בעריל מיט דער האַנד און פֿערי צווגען די ליפען. עס הייסט, אַז ער קען גאָר נישט מאַכען.

— אַנקעל, האָט רחמנות אויפ'ן... — האָט דער עלטערער ברודער דער בעריל געוואָגט צו טרעמען אַ טריט נעהענטער פֿאַר'ן אַנג קעל. — ער האָט דאָך אַ ווייב מיט קינדער, זאָל דער אַנקעל רחמנות האָבען אויף זיין ווייב מיט קינדער. דער אַנקעל וועט זיך אַ גרויסע מצוה פֿערדיענען. אַ גרויסע מצוה.

— איד טהו נישט קיין מצוות. איד האָב שוין גענוג געטהאָן מצוות, אַז מען זאָל מיר דערנאָך שילמען דערפֿאַר, זידלען דערפֿאַר. וואָס האָט ער געזאָגט אויף מיר? זאָג סעם, וואָס ער האָט אויף מיר געזאָגט, ווען ער איז אַראָפּגעלאָפּען פון דער הויך?

— האָט דער אַנקעל אַ זאָרג וואָס ער האָט געזאָגט, ווער עס האָט געזאָגט. שנאָרערס, אַז ווען נישט דער אַנקעל, וואָלטען זיי דאָך אַלע געווען געפוילט אין קוזמין. דער אַנקעל האָט איהם אַראָפּגע־

נומען, איהם מיט די בעבעכעס, געשיקט געלד, שיפס-קארטען נאך זיי, און ער וואגט דעם אַנקעל אַקעגען צו רעדען. אַה זיין גליק איז וואָס איד בין נישט געווען אין סטאַר. איד וואָלט איהם געוווּזען דעם אַנקעל אַקעגען צו רעדען — האָט זיך סעם פּלוצים צוקאַכט פּאַר'ן אַנקעל.

— מילא, מען זאָגט, האָט ער געזאָגט. ער ווייסט דען, מישטיינס געזאָגט, וואָס ער רעדט? עס איז איהם שלעכט, רעדט ער — גאָט איז דאָך אויך מוחל — ער האָט גערעדט נאַרישקייטען. זאָל איהם דער אַנקעל...

— נאַרישקייטען, — ביי מיר רעדט מען נישט קיין נאַרישקייט טען; ביי מיר רעדט מען גאָר ניט. ביי מיר שווייגט מען. גער הערט? מען שווייגט! — האָט דער אַנקעל אויפגעהויבען די ברעמען — ווי האָט מען איהם גערופען אין דער היים, סעם?
— אהרן גאַרגעל.

— גאַרגעל האָט מען איהם גערופען — האָט דער אַנקעל זיך הויך פּאַרנאָדערגעלאָכט. — גאַרגעל, גאַרגעל איז גוט — נור דאָ איז אַמעריקאָ גאַרנעלט מען נישט, איז קוזמין גאַרגעלט מען, נישט דאָ איז אַמעריקאָ.

אהרן איז געשטאַנען די גאַנצע צייט אראָפּגעלאָזט דעם קאַפּ, איינגעגראָבען דעם בליק אין דר'ערד. ער האָט געלאָזען פּאַלען איבער זיין קאַפּ אלע שפּאַטערייען וואָס מען האָט געזאָגט איבער איהם און געשוויגען. ער האָט געוואָלט וואָס שנעלער צוריק ארויפּקומען אין דער הויך ארויף צו דער מאַשין, און ווידער זיין איינגעשפּאַנט אין דעם לעבען.

— זאָל דער אַנקעל רחמנות האָבען, ווען ניט אויף איהם, איז אויף זיין ווייב און קינדער. — וואָס זיינען זיי שולדיג, אז ער רעדט נאַרישקייטען? ער וועט שוין נישט רעדען, ער וועט עס שוין געדענן קען אויפ'ן גאַנצען לעבען...
— נאַטהינג דואינג.

מאַשאַ איז געשטאַנען אין אַ ווינקעל און צוגעזעהן און צוגע- הערט ווי מען שפּאַט און בעלידיגט איהר פּאַטער. איהרע בעקלער האָבען געברענגט און איהרע הענטלעך האָבען געציטערט. צוערשט

איז עס איהר געווען א וואונדער, וואָס דער פא לאַזט זיך אזוי, וואָס דער פא שווייגט. דערנאָך האָט עס איהר אָנגעהויבען וועה צו טהאָן. זי האָט געוואַלט וויינען, שרייען. זי האָט זיך איינגעהאַלטען. איינ- גערערט זיך: זיי זיינען גרויסע, ווייסען זיי וואָס צו טהאָן. נאָר ווען זי האָט געהערט ווי מען רופט איהר פאַטער „גאַרנעל“, איז זי אויפֿ- געשפרונגען פון איהר ווינקעל, וואו זי האָט זיך בעהאַלטען די גאַנצע צייט און צוגעגאַנגען צום פאַטער און אָנגעהאַלטען זיך ביי דער האַנד, און גרויסע טראַפענס טרעהרען האָבען ארויסגעשפראַצט אויף די הער- רעלעך פון איהרע אויגעלעך:

— קום, פאַ, אהיים. זיי נישט דאָ, פאַ. זיי זיינען שלעכטע מענ- שען... זאָרן זיך ניט פאַ — מיר וועלען שוין לעבען. מיר וועלען זיך שוין אַן עצה געבען... נעהם נישט קיין געלד פון איהם (זי ווייזט אַן אויפֿן אַנקעל מאָזעס). — דו ביזט אַ שלעכטער מענש — זאָגט זי צום אַנקעל מאָזעס — אַ ברוטאַל, אַ ביעסט — אַ דאַג, — דאַס ביזט דו.

— מאַשאַ, געדענק איך גאַט, וואָס טהוּסט דו? דעם אַנקעל בעט איבער, וואָס האָסטו געזאָגט?

— איך וויל ניט איבערבעטען דעם אַנקעל. קום, פאַ, אהיים, קום, פאַ. איך וויל נישט דו זאַלסט דאָ זיין.

— שאַט אַפּ, טייק האַר אוועי, — האָט סעם געשריען צו אהרן'ען און צו בערלען, און אַפגעשטופט זי פון אַנקעל

דער אַנקעל מאָזעס האָט אויפגעהויבען זיינע ברעמען. עס האָר בען זיך ארויסגעוויזען זיינע פייכטע בלאַהליכע אויגען, אוועקגעלעגט די שער פון דער האַנד, פערלעגט די הענד זיך אויפֿן בויך און אַנ- געקוקט די מיידעל, וואָס האָט געהאַלטען דעם פאַטער ביי דער האַנד און איהם אוועקגעשלעפט. ער האָט איינגעביסען זיינע אַפגעגאַלטע ליפען און געזאָגט ווי צו זיך:

— איי לייק דהים קיד.

אַז סעם האָט דערהערט דעם אַנקעל'ס שטימע, האָט ער אַב- געלאָזט די מיידעל. אַ מינוט האָט דער אַנקעל געקוקט אויף דער מיידעל, און מאַשאַ האָט איהם אָנגעקוקט. דער אַנקעל האָט געטרייעט איהר צו קוקען גלייך אין די אויגען אריין. דער אַנקעל איז ערנסט געוואָרען, פערביסען די ליפען און געזאָגט צו מאַשאַ'ן:

— איך וואָלט געוואונשען, אז דו זאלסט זיין מיין טאכטער.
מאשא האָט איהם געקוקט אין פנים אַרײַן. אויף די הערליכע
פון איהרע הייטלאך זיינען ווידער טראָפּען טרעהרען געהאנגען, און
זי האָט איהם אָפּגעענטפּערט :

— אי העיט יו !

דער אַנקעל האָט געשמייכעלט. זיינע גרויסע פליישיגע ליפּען
האַבען זיך אויפגעפּענט און ער האָט געוויזען זיינע געזונטע ווייסע
צייהן, אָנגענומען דעם גאַלדענעם קייטעל פון זיין זייגער און דערמיט
געבאַמבעלט און אויסגערופּען :

— סעם !

— יעס, אַנקעל — איז דער יונג צוגעלאָפּען.

— ווי האָט מען איהם גערופּען אין דער היים ? — האָט ער אָנגע-
ווײַזען אויף אהרן'ען.

— גאַרנעל.

— נעהם דעם גאַרנעל ארויף אין דער הויך און גיב איהם אר-
כייט. וועסט איהם געבען פינף דאלאר מעהר אַ וואָך וויידזשעס,
פאר דער גוירל (אָנווייזענדיג אויף מאשא'ן).

דער פעטער בעריל, אהרן, סעם און אלע מענשען אין געוועלב
האַבען אויפגעפּענט זייערע אויגען און מײלער און אָנגעקוקט דעם
אַנקעל אויב ער מיינט עס ערנסט.

— זעהסט, זעהסט, דאנק דעם אַנקעל, גיב אַ קוש אין די האַנד,
— האָט דער פעטער געשריען אויף מאשא'ן.

מאשא האָט געקוקט אויפ'ן פאַטער. וואָס וועט פא טהאָן.
זי האָט געזעהן ווי פא איז מיט פרייד ארויפגעשפרונגען די טרעפּען
צו די ווערקשטעל נאָך סעם'ען, און דער אַנקעל האָט איהם נאָכגע-
שריען :

— געה, גאַרנעל, געה.

פא האָט גאָר ניט אָפּגעענטפּערט, נאָר צוגעשמייכעלט.

דאָס מײדעל איז פלינק ארויסגעלאָפּען פון געוועלב און די טרעהר-
רען האַבען זיך ווי ליכטיגע רונדיגע פּערעל געקייקעלט איבער איהרע
צוגליהטע בעקלעך.

7.

אַנקעל מאַזעס לעבען.

אין דער לעצטער צייט האָט אַנקעל מאַזעס זעהר פּיעל געקלעהרט וועגען זיך, וועגען זיין לעבען, זיין פּערגאַנגענהייט און זיין צוקונפט. אַ זאך צו וועלכער ער איז גאַר ניט געוועהנט געווען. און אויך יעצט, נאָך מאַשא'ס אוועקגעהן, האָט אַנקעל מאַזעס זיך פּערקלעהרט. דאָס קינד מאַשא האָט אויף איהם געמאַכט אַ שטאַרקען איינדרוק.

קיין קינדהייט האָט אַנקעל מאַזעס ניט געהאַט. אַנקעל מאַזעס איז אויפגעצויגען געוואָרען ביים פּאַטער, דעם קאַשע-מאַכער. דער פּאַטער האָט געריבען קאַשע פאַר די פּויערים און זיינע קינדער אַליין האָבען געהונגערט. פון קליינערהייט אָן האָט ער געמוזט אַר-בייטען און פּערדייענען פאַר זיך: שלעפען פּעקלעך פון מאַרק אהיים נאָך אַ בעל-הבית'טע, לויפען אין שלאַכט-הויז אריין א הוהו שחט'ען. און אין שלאַכט-הויז האָט ער זיך בעקענט מיט די קצבים-יונגען און שוין ניט אָפּגעטראָטען פון זיי. געהאַלפען בהמות בינדען. אַמאַל פון אַ גע'שחט'ען שעפּסעל דאָס פּעלכעל אַראָפּגעצויגען. אזוי האָט ער זיך פּערדייענט זיין שטיקעל ברויט, ביז ער איז אויסגעוואַקסען אַליין פאַר זיך. קיינעם האָט ער ניט געהאַט און האָט ניט בעלאַנגט צו קיינעם. אז ער האָט בעדאַרפט זיך שטעלען צו סאַלדאַטען און מוראַ געהאַט אַז מען זאָל איהם ניט פּערשיקען, איז ער אַנטלאָפּען פון שטערטעל, גע'ננב'עט דעם גרענעץ און מיט אַן אַקסען-שיף איז ער דעם וואַסער דורכגעפּאַהרען, אַהו געלד, נור פאַר אַרבייט וואָס ער האָט געהאַלפען די אַקסען פּיטערען אויפ'ן וועג. מיט אונטערגעשלאָג גענע זייטען, וואָס די מאַטראַסען האָבען איהם געשלאָגען איבער'ן וועג, און מיט צוויי רובעל רוסישע געלד, האָט ער דעם באַדען בע-טראַטען — און היינט איז ער מאַזעס מעלניק, דער מאַנופּעקטשורער פון דער בויערי גאַס, פּרעזידענט פון דער קאַנגרעגיישאַן אַנשי קוז-מיז, בעשעפּטיגט האַלב קוזמין ביי דער אַרבייט, די שעהנסטע אַר-דען פון זיין שטאַדט זיינען ביי איהם פּרעסערס, אָפּערייטאַרס און זיי-יטיערען פאַר איהם און זיי חנפ'ענען איהם; אַ בעל-הבית פון טע-

נעמענט הייזער, אין וועלכע די קוזמינער לאנדסלייט וואהנען ביי זייער לעבען. א פאָר בעטלעך טראַגעז זיין נאָמען אין האַספיטאל ביקור חולים, אין וועלכע די קוזמינער אידען ליגען קראַנק ווען זיי ווערען אַלט, און „מאַזעס מעלניק“ פינקעלט זיך מיט גאַלדענע בוכ-שטאַבען איבער דעם טויער פון „שער רחמים“ ביים אַריינגאַנג פון דער סעמעטערי, אויף וועלכען די קוזמינער רוהען נאָך זייער טויט.

אַבער וואָס האָט ער פון זיין לעבען? טהיילמאַל דאַכט זיך איהם, אז אויך ער, ווי זיינע אַרבייטער, איז ווי דער פאַרדי וואָס איז איינגעפערעמט אין דער נאָדעל. די מאַשין לויפט און די נאָדעל נעהט, נעהט, צי זי וויל יא, צי זי וויל ניט... אַלע אין אמעריקא זיינען איינגעפערעמט אין דער נאָדעל, און אויך ער, פון ערשטען טאַג אָן, צייט ער האָט די ערשטע פּלאַשען ביער אַבגעטראַגען פון דעם סאַלון, אין וועלכען ער האָט געפונען אַרבייט דעם ערשטען טאַג פון זיין קומען, ביז'ן היינטיגען טאַג, שטעקט ער אין דער נאָדעל, און ער האָט קיין איין מינוט צייט ניט געהאַט זיך אַבצושטעלען און איבער צוקלעהרען. די ענערגיע האָט איהם געטריבען ווי אַ משוגע'נע מאַשין און האָט איהם אויף איין מינוט ניט אַבגעלאָזט. גאַנצע נעכט איז ער געלעגען אויף זיין געלעגער און אויסגעאַרבייט פלענער, בויענדיג זיך זיין קאַריערע.

פּערשיעדען זיינען געווען די געלעגערס אויף וועלכע ער איז געלעגען אין זיין לעבען. אויף שמוציגע מאַטראַצען אין פינסטערע בייסמענטס; אויף בעסערע בעטען אין ליכטיגע שטובען — ער האָט אין אַלע בעטען פּערבראַכט די נעכט נור מיט געדאַנקען וועגען ביז נעם פלענער, מיט פלענער ווי צו עפענען אַ לאַנטש רום אין אַ ווינקעל נאָס, ניט ווייט פון אַ פּעקטאָרי, וועלכען ער האָט אַנגעהאַלטען אַ פּאָר יאָהר אין די ערשטע צייט פון זיין קומען, בעפּאָר ער האָט חתונה געהאַט. דערנאָך האָט ער איבערגעטוישט דעם לאַנטש רום אויף אַ סטאָר פון אויסבראַקירטע מענער-מלבושים, וואָס ער האָט אַבגעקויפט פון גרויסע פאַבריקען און אוועקגעשיקט אין די סאַוטה צו פּערקויפען. פון דער סטאָר איז אויסגעוואַקסען אַ שניידער-פּעקטאָרי פון מענער קליידער. שטענדיג איז דער קאַפּ געווען פּערנומען מיט פלענער וועגען דער צוקונפּט. דערנאָך זיינען אויסגעוואַקסען די פלענער פון בויען הייזער. דאָס בויען הייזער איז געקומען איבער איהם ווי אַ

משוגעת. וואו ער האָט דערזעהן א לעדיגען פלאץ, האָט ער איהם געוואָלט פערבויען מיט הויכע טענעמענט-הייזער... ער האָט אָנגער-הויבען צו בויען דוקא דענסמאָל, ווען ער איז געווען צום ענגסטען אין געלד, דוקא דענסמאָל ווען ער האָט געהאלטען פאר א קרויזיכ, געשטאַנען פאר א גרוב — דוקא דענסמאָל האָט ער זיך גענומען אויסצופיהרען די גרעסטע אונטערנעהמונגען. עס איז געווען ביי איהם ווי א שפיעל, ווי א וועט — ווי ער וואָלט געוואָלט אליין מעסטען זיינע אייגענע כוחות.

ניט די בערערפניסע האַבען איהם געטריבען צו דעם אייביגען יאָגעניש נאָך געלד. אַנקעל מאָזעס אליין האָט געהאט די קלענסטע בעדערפניסע. פאר זיך האָט ער גאָר ניט געדארפט. עס איז איהם ניט געווען קיין אונטערשיעד אין וואָס פאר א וואַהנונג ער וואַהנט, אין וואָס פאר אַ בעט ער שלאָפט. עס האָט זיך איהם זעהר אַפט פערבענקט נאָך יעצט צו שלאָפען אין אַ בייסמענט, און ער האָט אייגענטליך גאָר קיין הנאה ניט געהאט פון דעם ליכטיגען צימער מיט דעם ווייכען בעט און מיט דעם דעליקאטען געשניצטען מעבעל, אין וועלכען ער האָט מורא געהאט זיך ריכטיג אוועקצוזעצען... און נאָך היינט פלעגט ער אַפט, אין לאַנט-ש-צ-י-י-ט, אַר-י-ב-ע-ר-ג-ע-ה-ו מיט זיינע ארבייטער אינ'ם בילדיגען לאַנטש-רום, און אריינכאַפּען שטעהענדיג, אין איילעניש, שטופענדיג זיך, אַ סענדוויטש, אַ פאַ-טייטאַ, אַ קאַפע קאַפע און ניט געוואָלט געהן מיט די ביזנעס-לייט עסען אין דעם ביזנעס רעסטאָראַן, ניט דערפאר ווייל ער איז געווען קאָרג, נור דערפאר, ווייל צו דעם אַרימען לעבען, אין וועלכען ער האָט אָנגעלעבט די גרעסטע העלפט פון זיין לעבען, איז ער געווען מעהר צוגעוועהנט און האָט דערפון מעהר הנאה געהאט ווי פון דעם רייכען לעבען. עס איז געווען עפעס מעהר פון געלד וואָס האָט איהם אין די קאַלטע ווינטערס אזוי פריה פון בעט ארויסגעיאָגט צו זיין דער ערשטער אין געוועלכ און אַבוואַרטען צו זעהן צי די ארבייטער קומען צו דער ריכטיגער צייט צו דער ארבייט; מעהר פון געלד איז עס אויך געווען, וואָס האָט איהם בעוואויגען אין די זומערדיגע הייסע חדשים צו בלייבען אין שטאָרט — און וויפיעל ער האָט ניט געליטען פון דער היץ, וועלכע האָט אזוי פיינדליך געווירקט אויף זיין פעטען קערפער, האָט ער דאָר ניט געוואָלט אוועקפאַהרען ערנעץ-וואו איז

א זומער-פלאץ, נור איז געשטאנען אין געוועלכ צווישען די בעשטויבטע אַנגעלעגטע מלבושים, שווער געאַטהעמט און געקיהלט מיטן שמייר-פען העט זיין צושוויצטען פנים, געווישט זיך דעם צוהיצטען, שיטער-געוואקסענעם קאפ מיט א טיכעל און ניט געוואלט זיך פערלאָזען אפילו אויף סעם'ען, צו וועלכען ער האָט צוטרויען געהאט. עס איז געווען עפעס מעהר פון געלך — עס איז געווען ווי ער וואָלט פערשקלאפט געוואָרען צו זיין אונערשעפטע ענערגיע, און די ענערגיע יאָגט איהם ווי אַ ניט-גוטע קראפט און ער מוז בלינד אויספיהרען די בעפעהלען וואָס זי בעפעהלט איהם.

וואָרים אַנקעל מאָזעס האָט ניט געהאט פאר וועמען צו אר-בייטען און וועמען זיין געלד איבערצולאָזען. אַנקעל מאָזעס איז געווען אַן אלמן. קינדער האָט ער יא געהאט, נור ניט מיט זיין פרוי, מיט אַ פרוי פון אַן אנדערען מאן, און ער האָט ניט געוואוסט אויב די קינדער זיינען זיינע אָדער ניט... יעדענפאלס האָט ער זיי ניט ליעב געהאט.

עס איז אזוי געווען: ווען אַנקעל מאָזעס איז יונג געווען, און האָט געוואָלט איבערגעהן פון לאַנטש-רום צו אַ געוועלכ מיט אויס-בראקירטע מענער קליידער, האָט ער חתונה געהאט מיט אַ שותף'ס אַ טאָכטער. דאָס חתונה האָבען איז געווען אויסגערעכענט מעהר אויס געשעפטליכע גרינדע ווי אויס ליעבע. אַנקעל מאָזעס האָט ניט גע-וואוסט אין זיינע יונגע יאהרען פון ליעבע. ער איז געווען אזוי פערנומען אין זיינע ביזנעס, אַז ער האָט קיין צייט ניט געהאט אַב-צוגעבען אָדער אַבצושטעלען זיך אויף אַזעלכע זאכען... דאָס יונגע ווייבעל, וועלכע איז געקומען פון גאליציע און האָט געהאט אַ סענ-טימענטאלעס געפיהל, אַ שוואכע און אַן עדעלע, האָט איהם דוקא יא ליעב געהאט. ניט פערזענליך איהם — יעדען איינעם, וואָס וואָלט מיט איהר חתונה געהאט וואָלט זי ליעב געהאט, ווייל זי איז גע-בוירען געוואָרען ליעב צו האָבען און צו פערגעטערען און זיין פער-שקלאַפט אונטער וועמען עס איז... זי האָט אַרויפגעקוקט צו איהם ווי צו אַ גאָט, זי האָט דרד-ארץ געהאט פאר זיין ברייטען מענליכען קארק, זי האָט מורא געהאט פאר זיין ערנסט פערזאָרגט געזיכט און האָט בעוואונדערט זיין ענערגיע און זיין טהעטיגקייט. נור ער האָט זי ניט געזעהן. ער האָט זי געהאלטען פאר אַ זאך... אַפטמאל איז זי

געלעגען נעבען איהם ביינאכט אויפ'ן געלעגער און האָט געבענקט נאָך לאַסקעס, נאָך צערטליכקייטען, צו טוליען זיך צו איהם. זי האָט גע- בענקט נאָך גלעטען, פיעסטשען זיך ווי אַ קינד, און ער איז געלעגען אומגעדריעהט מיט זיין שווערען קערפער צו דער וואַנד, און אָדער ער האָט הויך געשנאָרעט אָדער ער איז געווען פערנומען קלעהרענדיג וועגען ביזנעס. שטענדיג איז זיין קאָפּ פול געווען מיט רעק, הויזען, וועסטען, קנעפלאַד, לייווענט, סחורה — שטענדיג האָט ער געטראַכט וועגען דעם, און נאָך ניט געזעהן אַרום זיך, און האָט פון איהם די נאַטור פערלאַנגט דאָס איהריגע האָט ער עס אויסגעפיהרט גראַב, אַהז סענטימענטען, ווי מען עסט אַב אַ מיטאַג און מען ווישט זיך אַב די ליפען און מען געהט אַוועק פון טיש... אזוי האָט ער זיך באַלד אויפֿ- געדריעהט אויף דער צווייטער זייט און איז איינגעשלאָפּען... דאָס ווייבעל האָט אַבער ניט געהאט קיין פערלאַנג נאָך געשלעכטליכעס לע- בען, זי האָט געבענקט נאָך ליַעבע, נאָך לאַסקעס, נאָך וואַרימקייט... און דאָס האָט ער ניט געהאט צו געבען און ניט געקענט געבען. ער האָט ניט פערשטאַנען וואָס זי פערלאַנגט פון איהם, און געוואונדערט זיך פאַרוואָס זי האָט קיין קינדער ניט. און אַמאָל, אז ער איז געווען ביי זיינעם אַ פריינד, אַן עלטערען מענשען, ביי אַ זילבערנע חתונה, און געזעהן ווי די קינדער פון זיין פריינד האַבען די עלטערען צו- געטראַגען אַ טאַרט מיט אַנגעצונדענע ליכטלעך, און געפרעהט זיך מיט זיי, איז ער אהיים געקומען אַ בייזער און געברומט צו דער ווייב:

— קינדער... פאַרוואָס האַסטו קיין קינדער ניט?... געה צו אַ דאַקטאָר.

נאָך דאָס ווייבעל האָט ניט געבענקט נאָך קינדער, זי האָט גע- בענקט נאָך ליַעבע, און אין דעם דורשט נאָך ליַעבע איז זי אויסגע- גאַנגען. זי איז וואָס אַ טאַג שוואַכער געווארען און קראַנקער. געוויס האָט ער אויף איהר רחמנות געהאַט. ער האָט שוין קיין פערנעניגען ניט געהאַט פון זיין לעבען. אז ער איז אויסגעגאַנגען מיט גוטע פריינד אַמאָל לעבען, פערברענגען ערגעץ-וואו אַן אַבער, האָט ער זיך פאַרווירפּע געמאַכט וואָס ער האָט זי איבערגעלאָזט אַליין אין דער היים. ער האָט דאָן אוועקגעוואַרפּען די געזעלשאַפּט און איז אהיים געקומען, אַבער דער ווייבעל האָט ער נאָך ניט געקענט געבען. ער האָט

ניט געוואוסט פאר וואָס זי איז קראַנק, ער האָט זיך קיין עצה ניט געקענט געבען, פֿלעגט ער שרייען אויף איהר :
 — וואָס איז דיר? פאר וואָס געהסטו ניט צו אַ דאָקטאָר?
 פאר וואָס ביזטו קראַנק?

אַ פֿאַר יאָהר פאר איהר טויט האָט ער שוין קיין ווייב ניט געהאט... דאָס האָט איהם געבראכט, אַז ער זאָל מעהר קלעהרען וועגען דעם און אָנהויבען צו קוקען אויף פרויען... געפעלען אין איהם דוקא אַ ווייבעל פון אַ אידישען רעסטאָראַן, וואו ער פֿלעגט עסען פֿאַנטאַש. דאָס ווייבעל איז געווען אַ ברונעטקע, מיט שאַרפע שוואַרצע ברעמען, געפעלען זיינען איהם די שוואַרצע הערעלעך, וואָס זיינען געוואקסען ווי פּאות אויף איהרע באַקען. אמאָל האָט ער זי געזעהן הינטער'ן בופעט אין אַ ווייס קאָפּטענדעל אין אַ שירץ, קלימ' פערנדיג מיט די שליסעלעך אין די הענד און האָט עפעס בעפּוילען די קעלנערס, האָט זי איהם דערמאָנט אַז אַ אידישע בעל־הבית'טע איז דער היים, האָט ער אָנגעהויבען מאַכען חנ'דעלאַך צו איהר, בער טען זי מיט איהם אויסצוגעהן. אלע האַבען זיך פּערוואַנדערט אויף מאַזעס מעלניק, נור דאָס ווייבעל איז זעהר גוט געווען צו איהם. דער מאַן איהרער האָט יא געזעהן, ניט געזעהן — געמאכט ניט ווי סענדיג זיך. ער האָט געלעבט מיט איהר אין געהיים, און דאָס וויי בעל האָט געהאט יעדעס יאָהר אויף זיין חשבון אַ קינד... ער האָט ניט געוואוסט, אויב דאָס זיינען זיינע קינדער אָדער איהר מאַן'ס... דער מאַן איהרער פֿלעגט קומען ציהען ביי איהם געלד, שרעקען איהם מיט סקאַנדאַלען, האָט אַנקעל מאַזעס געגעבען. די געשעפטען האָט ער פּערטרויט סעם'ן, און סעם האָט איהם פון אלע זאַרגען אַרויסגע־ נומען. אלעס שוין פאר איהם פּערזאָרגט.

זיין לעבען מיט אַן אַנדער פרוי האָט זיין אייגענע שוואַכע פרוי אין גאַנצען רואינירט. און אין אַ קורצער צייט איז זי געשטאַרבן, אָהנע איהם איבערצולאָזען אַ קינד. און אַנקעל מאַזעס האָט איי גענטליך קיין יורש ניט געהאט. די קינדער פון דעם רעסטאָראַך ווייבעל זיינען אַפּיזיעל געווען דעם רעסטאָראַטאָר'ס, און ער איז גאָר ניט זיכער געווען צי זיינען זיי זיינע אייגענע... צעהן יאָהר איז ער אַן אלמן געווען. אלע האַבען געזאָגט, אַז ער איז נאָך אַ יונגער מאַן, און שרעקען פֿלעגען איהם די שוועלען אַבשלאָגען. ער האָט ניט

געקלעהרט פון נאַכאַמאַל חתונה האָבען. ער האָט עס ניט בעדארפט. ער האָט אָנגעהאַלטען ווייטער זיינע געהיימע בעציהונגען מיט דעם רעסכאַראַטאַר'ס וויבעל, נור, אַז ער איז נאָהענט געקומען צו די פּופּציגער, האָט ער געפיהלט אַ געוויסע איינזאַמקייט אָהן אַ פּאַמיליע. די ענערגיע צו ביזנעס האָט אָנגעהויבען אַביסעל זיך אויסלעשען. ער האָט שוין קיין חשק ניט געהאַט נייע הייזער צו בויען אָדער נייע געשעפטען צו מאַכען. ער האָט אָנגעהויבען בענוגענען זיך מיט די אַלטע געשעפטען און אָנגעהויבען צו בענקען נאָך אַ היימישע וואַרימע שטוב; נאָך קינדער, וואָס זאָלען געהערען צו איהם, מיט וועלכע ער זאָל אַמאָל אין אַ יום־טוב געהן דאוונען אין שוהל אַריין, און זיך ווייזען פאַר פּריינד... ער האָט געקלעהרט וועגען חתונה האָבען, און געלאָזט זיך רעדען שידוכים.

די אלע כּלֹת וואָס מען האָט איהם גערעדט, זיינען איהם ניט געפעלען געוואָרען. עס זיינען געווען ווייבער אַלמנות, ווייבער גרושות, ווייבער מיט זיהן, ווייבער מיט טעכטער, ווייבער מיט קלאַוקס, ווייבער מיט אַנדערע פּעקטאָריס. פון לאַנגווייליגקייט האָט ער אַראַב־געבראַכט זיין אַלטען פּאַטער פון דעם קליינעם שטעטלעך. אויסגע־זוכט ביז צו אַ לעצטען פון דער משפּחה און אַראַבגעבראַכט קיין אַמע־ריקאַ. די משפּחה זיינע האָט ער אָבער ניט ליעב געהאַט, און געהאַט צו זיי טענות פאַר וואָס זיי טויגען נור אלע צו שניידעריי, נור צו דער מאַשין אָדער צום פּרעסען. קיין איין געבילדעטער מענש איז ניט געווען צווישען זיי, אָדער איינער וואָס זאָל זיין אונאַבהענגיג, וואָס זאָל האָבען אַליין זיין קאַריערע געמאַכט, וועלכער זאָל זיין גלייך מיט איהם, אַז ער זאָל קענען רעדען מיט איהם. ער האָט פּעראַכטעט זייער פּערשקלאַפונג, וואָס ער האָט זיי אַליין פּערשקלאַפּט, ער האָט פּעראַכטעט דאָס חנפ'ענען און בויגען זיך צו איהם. ער האָט גע־וואָלט געפינען צווישען זיי אַ מענש, אַ זעלבסטשטענדיגען, וועלכער זאָל רעדען צו איהם ווי זיין גלייכען. דורכדעם, וואָס מאַשאַ איז אַרויס פון ווינקעל און איז אַרויפגעשפּרונגען אויף איהם און גערופּען איהם: ביעסט... דאָג... האָט זי אויף איהם געמאַכט אַ שטאַרקען איינדרוק. צום ערשטען מאָל הערט ער ווי מען זידעלט איהם. און ווער? אַ מיידעל, אַ קינד, וואָס איהר גורל איז אין גאַנצען אַבהענגיג פון איהם. זי וויל פון איהם גאָר ניט — „שי העיטס מי“, האָט ער אין זיך גע־

לאכט. דערפאר וואָס איך האָב בעליידיגט איהר פאטער, און ער האט
מקנא געווען אהרן מעלניק — דאָס קינד וואָס נעהמט זיך אָן פאר
איהם...

אלעס וואָלט ער אוועקגעגעבען אהרן מעלניק'ן פאר'ן קינד וואָס
נעהמט זיך אָן פאר איהם...

און אַנקעל מאָזעס האָט זיך נאָך געהאלטען פאר אַ יונגען מאן.
אינערליך, אין זיך, האָט ער נאָך גאָר ניט געפיהלט די אלטקייט,
וועלכע די פעטקייט פון זיין פנים און דער שווערער קערפער זיינער
האַבען אזוי שענדליך פערראטהען. ער האָט זיך ניט אָפט געשפיע-
געלט, און איבריגענס זיינען די ענדערונגען אויף זיין געזיכט און
קערפער פאָרגעקומען אזוי לאַנגזאָם, אַז ער האָט עס גאָר ניט בע-
מערקט, און עס האָט זיך איהם געדאכט, אַז זיין פנים האָט זיך אויך
ניט געענדערט. אינערליך אין זיך האָט ער אָבער געפיהלט נאָך
די קראפט גאָר אויפ'ס ניי אַנצופאנגען. יעדער נייער געדאנק האָט
ערוועקט אין איהם נייע קוואלען פון ענערגיע, און דער געדאנק, וואָס
איז איהם איצט אזוי פלוצלונג און מיט אַמאָל איינגעפאלען, האָט
איהם געגעבען אַ צינד אָן און ערוועקט אין איהם אַ שטראָם לעבען.
„...מען דארף זי ערציהען, ערציהען פאר זיך... זי זאָל זיין
מיין קינד און זיך אָננעהמען פאר מיר אויך. און אַ נייער שטראָם
ענערגיע האָט זיך אריינגעגאַסען אין זיינע אַדערען...
און מיט דעם אימפעט וואָס ער איז געוועהנט געווען אויסצו-
פיהרען פלענער ווען עס איז איהם עפעס איינגעפאלען, איז ער גע-
גאַנגען אויספיהרען דעם פלאַן...“

8.

דער נייער פרעה.

קוזמין האָט טריי געדיענט „פרעה'ן“. קוזמין איז געזעסען
ביי דער ארבייט און האָט גענייהט רעק, הויזען, וועסטען פאר מענ-
שען, וואָס זיי האָבען נישט געוואוסט וואו זייער געביין געפינט זיך.
גאַנץ קוזמין איז געזעסען ביים אַנקעל מאָזעס אין דער הויז אין שאַפ.

ר' יואל חיים, דער דאָזאר פון דער שוהל און אימשע דער שוסטער-יונג, און יונדעל, דער וויבערשער שניידער דער גרויסער פראנט און עלעגאנט פון קוזמין, וואָס האָט אַמאָל בעצויבערט די הערצער פון די קוזמינער וויבער, און חיים'שע דער פעלדשער, וואָס האָט די וויבער געשטעלט באַנקעס — וואָס עס האָט זיך נאָר געטראָפּען מיט אַ אידענע אין שטעדטעל, האָט ער איהר געהייסען דאָס העמד אראַב-לאָזען און געשטעלט איהר באַנקעס... ביז אַמאָל זיינען זיינע באַנ-קעס פּערדעכטיג געוואָרען... און חיים'שע האָט געקראָגען גוט אויס-געפאַטשט פון אַ פּאַר שעהנע בעלי-בתיים. צוויי צייהן פּעהלען איהם פון דאמאָלסדיגע פּעטש — היינט שטעלט ער שוין ניט קיין באַנקעס, נור זיצט ביים אַנקעל מאָזעס אויפ'ן „בוידים“ און ניהט הייזען. אַלע ניהען זיי הויזען. אַנקעל מאָזעס האָט אויסגעגלייכט גאַנץ קוזמין. נישטאַ מעהר קיין שעהנע בעלי-בתיים, דאָואַרצעס מיט אַרימע בעלי-מלאכות, ניטאַ קיין תלמידי-חכמים מיט גראַבע יונגען. ניטאַ קיין שוסטערס, קיין סטאַרשעס, אידען וואָס שטעלען וויבער באַנ-קעס... און אידען וואָס קיצלען וויבער הינטער די אַרעמס, ווען זיי ברענגען זיי אַנצומעסטען די קליידער, — אַלע דיענען צו אַיז אַב-גאַט, אַלע טהוען אַיז זאך — ניהען הויזען...

נור קוזמין וויל נאָך ניט שטאַרבען. ביים אַנקעל מאָזעס אויפ'ן „בוידעם“ (גערעט) ביי דער נאָדעל לעבט ווידער דאָס אַלטע קוזמין אויף מיט אַלע איהרע מערקווירדיגקייטען. יעדער אַלטער שטיין, יעדעס אַלטע הויז און ווינקעל ווערט מיט ליבע און בענקשאַפט דערמאַנט פון די געטרייע קינדער פון אַלטען קוזמין, וועלכע זיצען מיט די הויזען אין זייערע הענד און בענקען נאָך איהר, און וואו נישט וואו פאַלט אַ טרעהר, לאָזט זיך הערען אַ קרעכץ פון אַן אַלטען איינ-וואָהנער פון קוזמין וואָס האָט זיך דערמאַנט אין איהר שעהנהייט... — אַנו, לייבעל, וואָס שווינגסטו היינט? לאָמיר הערען דעם אַלטען חזו'ס קרושה'לע.

און לייבעל, וועלכער האָט לייעב געהאט דאָס „ברעמעל“ פון עמוד זיין נאַנצעס לעבען, און קיינמאָל אין דער היים קיין געלעגענ-הייט ניט געהאט צוצוקריגען זיך דערצו און ארויסצואווייזען זיינע חזו'ישע פעהיגקייטען — ווייזט עס יעצט ארויס פאר קוזמין, ביי דער נאָדעל און ביי די הויזען.

דעם אלטען חזו'ם נגון טראַגט איבער קוזמין אין דער אלטער שוהל אריין, און עם דערמאָנט זיך זיי דער שעהנער שבועות'דיגער שבת ווען יעדער בעל־הבית איז געזעסען אין זיין שעהנע „שטאַרט“ מיט'ן טלית און גאַלדענע עטרה בעפוצט, און געקוואַלען זיך מיט'ן חזו'ם נגונים, און היינט זיצט קוזמין מיט הויזען אין די הענד...

באַלד אָבער פערשווינדט די אלטע שוהל, און דער שעהנ־פרייה מאַרגענדיגער שבת און דאָס בענקשאַפט און די ליעבע נאָד קוזמין. עם בלייבען איבער בלויז הויזען און נאָדעל.

סעם בעווייזט זיך אין דער טהיר פון דעם שאַפ און גיט אַ געשריי:

— נאָ, זעהט קוזמין זינגט! אזוי איז גוט. איהר וועט זיך דא אַ שוואַרץ יאָהר אויסריכטען פון מיר. איך רופ באַלד ארויף דעם אַנקעל כאַזעס צו אייך.

און איין קוזמינער בעל־הבית שרעקט דעם צווייטען:

— שווייג, שווייג, דער „גובערנאטאַר“ איז דאָ.

סעם'ען רופט קוזמין „גובערנאטאַר“ און דעם אַנקעל „דער קייסער“.

און פאר'ן גובערנאטאַר האָט מען נאָד מעהר מורא ווי פאר'ן קייסער.

קוזמינער בעל־הבתים ווערען פערשטומט, דערשראָקען פאר דעם קליינעם שגץ סעם, וואָס אין דער היים איז ער געווען אַ קצב־אינגעל, און דאָ איז ער דער „גובערנאטאַר“ פון קוזמין...

אָבער קוזמין האָט אַ גרויסען מליץ יושר. דאָס איז דער אלטער מעלניק, אַנקעל מאַזעס פאַטער, וועלכען דער זוהן האָט אַראָבגע־בראכט קיין אמעריקא. דער אלטער דרעהט זיך אום מיט דעם גאַל־דענעם שטעקען, וואָס דער זוהן האָט איהם געשאַנקען אַ מתנה, און דאָס שטייפּע קאפּעלזשעל, צו וועלכען ער איז ניט געוואָהנט, פייניגט איהם. פעררוקט ער עם אָן אַ זייט. ער לאַנגווייליגט זיך דאָ אין אַמע־ריקא און בענקט נאָד דעם קאַשע מיל־כעל, און פאר לאַנגווייליגקייט האָט ער אָנגעהויבען צו טרינקען. אַ שנאַפּסעל האָט ער ליעב געהאַט פון דער היים, נור דאָ איז אַמעריקא, וואו ער האָט זיך געקענט פּערגינען און גוטע ברירער האָבען זיך שטענדיג

געפונען, וואָס האָבען דעם אַלטען געוואָלט „טריטען“, איז דער אַלטער שטענדיג שיכור געווען. קיין בעקאַנטע האָט ער ניט געהאַט. זיינע אַלע לאַנדסלייט האָבען געאַרבייט ביי זיין זוהן אין שאַפּ — האָט ער ליעב געהאַט אַרויפצוקומען אין שאַפּ און צו פּערברענגען מיט זיי, און מיט זיי שמועסען וועגען קוזמין. אַפּטמאַל האָט זיך דעם אַלטען אויך פּערגלוסט צו נייגען הויזען, געזעהן, אַז אַלע זיינע חברים פון קינדער יאָהרען, אַלע שעהנע בעלי־בתיים, פּאַר וועלכע ער האָט אין דער היים דרד־אַרץ געהאַט, נייגען ביים זוהן הויזען. פאַר וואָס זאָל ער ניט נייגען? — פּלעגט ער זיך אַרויפּקומען אין שאַפּ און מיטהעלפּען נייגען. דעם אַנקעל מאָזעס איז אַבער ניט אַנ־געשטאַנען, אַז זיין פּאַטער זאָל זיצען אין שאַפּ. און אז דער פּאַטער איז אַרויפּגעקומען אין דער געווערקשטעל האָט ער קוזמין געשטערט צו אַרבייטען, ער האָט פּערפּיהרט שמועסען מיט די לאַנדסלייט פון דער היים, פון אַלטע שררים, פון דאַרפּס־געשעפּטען, פון רב און חזן — און אַפּטמאַל האָט זיך קוזמין אזוי אַריינגעלאָזט אין די שמועסען פון דער היים, אַז זיי האָבען זיך צוקריגט איבער אַ חזן אַדער אַ שוחט — און פּערנעסען זיך, אַז זיי זיינען שוין ניט קיין בעלי־בתיים פון קוזמין... נור דאָס רעדען אַליין האָט זיי פּערנעניגען פּערשאַפּט. און דעם אַלטען האָט עס אַהין געצויגען צו דעם זוהן'ס שאַפּ. אַנקעל מאָזעס האָט אָנגעזאָגט סעם'ען, אַז ער זאָל דעם פּאַטער ניט אַרויפ־לאָזען אין שאַפּ אַריין, נור, אַז דער אַלטער מעלניק האָט זיך אַנ־גע'שכור'ט האָט ער קיינעם ניט געהאַרט, פאַר קיינעם קיין מוראַ געהאַט. סעם'ען געשלאָגען מיט'ן גאַלדענעם קאַפּ פון שטעקען און אַריינגעלאָפּען אין שאַפּ.

— אַזא טויבען־כאַפּער איז דאָס. אַזא ימ־שמו'ניק, אַזא קצב־יונג, ער וועט מיך ניט אַריינלאָזען. מיין זוהן'ס פּראַצע איז דאָס, און ער וועט מיך נישט אַריינלאָזען — האָט ער אוועקגעיאָגט סעם'ען מיט'ן שטעקעל און איז אַריין אין שאַפּ, מיט'ן קאַפּעלושעל פּער־דרעהט אַז אַ זייט, און געפּאַכעט זיך מיט'ן רויטען טבעל. אַרויס פון דאַנען, ימ־שמו'ניק, אַרויס, אַרויס — האָט ער אַרויסגעטריבען סעם'ען פון שאַפּ.

קוזמין האָט זיך געפּרעהט אויף דעם „גובערנאַטאַר'ס“ מפּלה. הויך צו פּרעהען זיך, הויך צו לאַכען האָבען זיי מוראַ געהאַט. דער

גובערנאטאָר קען זיך אַברעכענען, האַבען זיי געשטופט איינער דעם אנדערען און געוואונקען מיט די אויגען.

— ווי האָט מען איהם גערופען אין דער היים? אַבלאַף, העי רֹ אַבלאַף איינער, האָט דער אַלטער נאַכגעשריען סעם'ען פון די טרעפּען אַראָפּ. די מאמע דיינע האָט דאָד גע'גנב'עט גרויפּען ביי מיר אין געוועלבעל. איד האָב דאָד זי אמאָל אַליין געכאַפּט ביי דער האַנד, און דאָ אין אמעריקא ביזטו געוואָרען אַ גאַנצער פרעה — הע, אז אויסגעריסען זאָלסטו ווערען מיט מיין זוהן, מיט אַמעריקא אין איינעם.

קוזמין האָט זיך געפרעגעלט אין נחת, האָט געצויגען די אַקסלען און געשטופט איינער דעם צווייטען:

— דו זעהסט די מפּלה?

— אויף אלע אידען־פיינד געזאַגט געוואָרען.

— די מאמע זיינע האָט דאָד פלייש גע'גנב'עט אין די יאַטקעס.

ווי האָט מען זי דאָס גערופען? נעכא האָט מען זי גערופען...

און מ'האַט זיך אָנגעהויבען צו דערמאָנען אין אַלטען קוזמין און אויסגעגראָבען מעשיות פון פּערצייטענס.

נור באלד איז אלעס פּערשטומט געוואָרען. קוזמין איז פּער־ציטערט געוואָרען, פּערשטיינערט, פּערגליווערט. קוזמין איז געוואָר־רען איין מאַשין וואָס האָט געהאַלטען אַ נאָדעל אין דער האַנד און האָט גענייהט. אין די געווערקשמעל האָט זיך בעוויזען אַנקעל מאַזעס אַליין, מיט די גרויסע שער אין האַנד, אַהן ראַק, נור די קייט פון זיי־נער האָט פּערנומען די גאַנצע ברייט פון זיין דיקען בויך און האָט צוגעגעבען זיין פיגור אַ וויכטיגקייט. ער האָט נאָר געשוויגען, נאָר אויפגעפּענט די אויגען און זיך אַרומגעקוקט. קוזמין האָט געצויגען די קעפּ צו די הויזען און גענייהט. אַנקעל מאַזעס איז צוגעגאַנגען צום פּאַטער און האָט איהם אָנגענומען ביים אַרים:

— טאַטע, קום אַראָפּ.

— איד וויל ניט. וואָס וועסטו מיר טהאָן, וואָס? איד האָב

ניט קיין מורא פאַר דיר, — האָט דער אַלטער מעלניק געשריען און געקלאַפּט מיט'ן שטעקען מיט קוראזש וואָס ער האָט שטענדיג גע־קראָגען נאָר אַ שנעפּסעל מאכען.

— טאַטע, דו שטערסט זיי צו ארכיטען. זיי בעדארפען זיין אליין, קום אראפ מיט מיר, — האָט דער זוהן ווייך אָנגענומען דעם פאַטער'ס האַנד.

— איך וועל נישט געהן. איך האָב נישט קיין מורא פאר דיר. וואָס ביזטו פאר אַ נייער פרעה, פאר אַ קייסער? איך האָב פאר'ן סאַמע נאַטשאַלניק נישט קיין מורא. איך האָב פאר קיינעם נישט קיין מורא. איך בעדארף דיר נישט. וואָס האַסטו געוואַלט האַבען פון מיר? וואָס האַסטו מיך אַראַבגעבראַכט? שיק מיך צוריק, איך וויל צוריק פאַהרען אַהיים.

— דו וועסט צוריקפאַהרען. וועסט צוריקפאַהרען. קום אַראַב, טאַטע, שטער זיי ניט.

— איך וועל ניט געהן — האָט דער אַלטער געשריען — איך בעדארף דיר צו אַלדע שוואַרצע יאַהר — האָט זיך דער אַלטער צו קאַכט — דיך מיט דיין גאַנץ אַמעריקאַ. צו דיר אויף קבורה-געלד וועל איך ניט אָנקומען. אַט אַ דאָ האָב איך אַבגעשפּאַרט פון מיין אייגענע פּראַצע.

ער געהמט אַרויס אַ זעקעל וואָס הענגט איהם אויף דער נאָ-קעטער ברוסט.

— אַדאָ האָב איך אויך קבורה-געלד, פון מיין אייגענע פּראַצע, פון דיר וויל איך נישט. שיק מיך צוריק. וואָס האַסטו מיך דאָ, ווי פרעה די אידען אין מצרים? שיק אונז צוריק, לאַז אונז אַרויס פון מצרים, איך וויל דאָ ניט זיין.

אַנקעל מאָזעס האָט געטראַכט וואָס צו טהאָן. דעם פאַטער האָט ער זעהר געאַכטעט. דאָס איז געווען ביי איהם אַן עהרע-ואַד. אַבער פּערשעהמט ווערען פאר זיינע לאַנדסלייט, פאר וועלכע ער איז שטענדיג דיג אַרויסגעקומען מיט זיין גאַנצער הערשאַפט (דאָס איז געווען זיין קראַפט), האָט ער נישט געקענט. ער האָט זיך אַבער באלד גע-פונען און געענדערט דעם טאָן:

— אז דו ווילסט נישט געהן, דאַרף מען נישט. אַלל-דייט, בלייב דאָ מיט דייןע לאַנדסלייט, רעדט וועגען קוזמין, וועגען אַלטען שררה, דעם מלך אביון וואָס האָט פּערמאַנט זיעבצעהן מיט אַ האַלבען דאַלאַר אַמעריקאַנער געלד. בלייב דאָ, בלייב דאָ, אי לייק אים, אז דו זאָלסט זיך ענדזשויען — און איז אוועק פון פאַטער.

דער אלטער האָט נאָכגעשריען :

— וואס פאר אַ פּרעה ביזטו געוואָרען? ווער ביזטו יוער?
 דעם אלטען מעלניק'ס אַ זעהן. האָסט אַ פּאַטער אַ שיכור. יאָס איז
 מיט דיר דער יחוס? — האָט דער פּאַטער געזידעלט דעם זעהן.
 קוזמין האָט נישט געוואָגט צו הערען. אַנקעל מאָזעס איז אַרומ־
 געגאַנגען אַרום די ניי־האַמאַשינען און בעטראַכט די אַרבייט. ער איז
 זעהר ערנסט געווען און פּערטראַכט. זיין ערנסטקייט האָט אַ שרעק
 אַנגעוואָרפען אויף די לאַנדסלייט און עס האָט זיך זיי אַפילו נישט
 פּערגלוסט צו פּרעהען זיך פון דעם אלטענ'ס זידלערייען. אז ער
 איז אַנגעקומען צו אַהרן מעלניק'ס טיש, איז ער געבליבען שטעהן.
 אַריינגעשטעקט די הענד אין די קעשענעס און אַ מינוט איהם בער־
 טראַכט :

— דו וועסט איבערלאָזען סעמ'ען דעם אַדרעס. איך וועל צו
 דיר זונטאָג אַרויסקומען — האָט דער אַנקעל געזאָגט ווי פאַר זיך
 און איז אַוועקגעגאַנגען מיט אַ שמייכל אין זיך און איז צוגעגאַנגען
 צום פּאַטער.

— נו, טאַטע, יעצט וועסטו שוין געהן מיט מיר? קומ דאָר־
 סטערן מיט מיר, טאַטע.

— איך וועל נישט געהן — האָט דער אלטער נאָכאַמאַל אַנגע־
 הויבען צו שרייען. — וואס פאַר אַ פּרעה ביזטו געוואָרען איז אַמע־
 ריקאַ. איך האָב נישט קיין מוראַ פאַר דיר. נאָ, זעה דעם פּרעה מלך
 מצרים... ווער ביזטו, ווער?

— אַלל־רייט, ווען דו ווילסט שטעהן, שטעה, שטעה... — זאָגט
 ער צו זיך — העי, סעם, נעהם דעם אַדרעס פון דעם, ווי רופט מען
 איהם, גאַרנעל, איך וועל אַרויסגעהן זונטאָג זעהן מאַשאַן. אַי לייק
 דהי קיד — זאָגט ער פאַר זיך אַראַבנעהענדיג די טרעפּען.

9

אהרן מעלניק איז געבליבען זיצען אַ צוטומעלטער און דער-
שראָקענער. דער אַנקעל וועט ארויסקומען צו איהם זונטאג זעהן
מאשא'ן. דער אַנקעל צו איהם אין שטוב אַרײן. דער אַנקעל אַליין
— צו איהם אין שטוב זעהן מאשא'ן?!

אהרן מעלניק און זיין ווייב ראָזע האָבען אויסגעפּוצט דעם
„פּאַרלאָר“ צום פעטער'ס עמפּפּאַנג. מען האָט ארויסגעשלאָפּט דאָס
גרויסע בעט פון פּראָנט צימער, אין וועלכען „אַלע“ זיינען געשלאָ-
פּען און צולייגט עס אין אַ ווינקעל. דעם טיש פון קיטשען „איבער-
געמופּט“ אין „פּאַרלאָר“ אַרײן, אויסגעשפּרייט מיט דעם פּסח טיש-
טוך. די פּאַטאַגראַפיע פון אהרן מיט ראָזען אַלס חתן-כלה אונטער
דער חופּה — פון איין זייט, די מחותנים — טאַטע-מאַמע פון ביידע
זייטען; צוויי פרומע אידען מיט בערד, און צוויי גוטע אירישע
ווייבער מיט שייטלען — שעהנע קוזמינער בעלי-בתים, וועלכע האָ-
בען שוין געפונען זייער רוה אויף דעם קוזמינער גוטען אַרט — אויפ-
געהאנגען אויף דער צווייטער וואַנד. די דרשה מתנות וואָס האָבען
זיך נאָך אויפגעהאַלטען אין דער פּאַמיליע: דאָס בשמים-באַקסעל.
צוויי קליינע זילבערנע בעכערלאָך און אליהו הנביא'ס גלעזערנעם כּוּס
אויסגעוואשען, אויסגעפּוצט, אַז זיי זאַלען פינקלען און אוועקגע-
שטעלט אויפ'ן שפּיעגעלע. די קינדערלעך אָבגעוואשען, אויסגעצווא-
גען די קעפלעך ווי אויף פּסח צום סדר. יום-טוב'דיג אַנצוטהאַן פּאַר
אַלע איז אָבער נישט געווען. האָט איינס געהאַט אַ פּאַר נאַנצע שיד,.
האָט עס קיין קליידער נישט געהאַט. האָט דאָס אַנדערע אַ קליידעל
געהאַט, האָט עס אָבער קיין נאַנצע שיד ניט געהאַט. איז געבליבען
אַז מען זאָל צוויי „פּערליקענען“. פּערליקענען נישט — נור בע-
האַלטען, פּערשטקען, אוועקשיקען פון שטוב ארויס דורך דער צייט
ווען דער אַנקעל וועט אין שטוב זיין, און מיט די גוטע רעשטלאַך פון
זייער אָנגעטוכס זאָל מען זיך בענוצען פּאַר די אַנדערע קינדער. דער
גורל איז אויסגעפּאַלען אויף ציליען. ציליע האָט געראָד געמוזט די

שטוב פערלאָזען און איהרע נייע שיד האַבען בעשיכט איהר אינגערע שוועסטערעל גאַלדעלען. און ציליע האָט דוקא געוואָלט זיין ווען דער אַנקעל וועט קומען. אין איהר פּאַנטאָזיע האָט זיך שוין אַבגע- שפּיעגעלט דאָס בילד, ווי זי וועט פּאַר'ן אַנקעל פּאַרשפּיעלען אַ „מואויע“. און דער אַנקעל, וועלכער אין אזוי רייך, אַז אַלע מוא- ויעס פון גאַנץ ניו יאָרק און אַלע אייזקריעס פּאַרלאָרס מוזען אוראי בעלאַנגען צו איהם, און ווען ער וויל נור, קען ער אריינקומען אין די מואויעס אָדער זיך אוועקזעצען אין אַן אייזקרים פּאַרלאָר און עסען פּערשיעדענע אייזקרים, וואָס זיין האַרץ געלױסט זיך נור, אַלע „זאַג- דעס“ און אַלע „שאַרט קייקס“ (אַנדערש האָט זיך ציליע ניט געקענט פּאַרשטעלען דעם אַנקעל), און ער גיט איהר ארויס אַזאַ קאַרד, וואָס ווי זי קומט נור און ווייזט די קאַרד, אזוי עפענען זיך אַלע טהירען פון די מואויעס, פון די אייזקרים פּאַרלאָרס פאַר איהר, און מען גיט איהר אַלעס וואָס זי ווינשט נור. זי האָט זיך געמוזט יעצט פון די גליקליכע פּאַנטאָזיע אַבזאָגען און בענוגענען זיך נור מיט אַ בליק דורך אַ שפּאַרע אין פּאַרלאָר אריין, וואו דער אַנקעל וועט זיצען (אַז מען וועט זי נור לֵאָזען).

אויף ראָזע האָט זיך דערמאַנט אַז איהרע יונגע יאָהרען. זי האָט געוואָלט דעם אַנקעל געפעלען. זי איז געווען שטאַלץ אויף איהר קינד מאשא'ן, וואָס איהרע אַ קינד האָט אזוי פּיעל חן געפונען אין די אויגען פון אַנקעל — און וואָס דורך איהר וועלען אַלע גליקליך ווע- רען. איהר קינד'ס חן איז געווען איהר אייגענער. זי האָט אויסגע- זוכט פון קאַסטען וואָס נור זי האָט געקענט געפינען, וואָס האָט זיך איהר געדאַכט, אַז עס וועט פּערשטעלען איהר אַרימקייט אין די אוי- גען פון אַנקעל. זי איז געווען אַ בעל-הבית'טע פון דער היים, אַ בעל-הבית'ישע טאַכטער, און אַלס אַזעלכע האָט זי געוואָלט ערשיינען פאַר'ן אַנקעל. זי האָט בעפּוצט און בעשיינט איהר היים, איהרע קינדער און זיך אַליין. שכנים האַבען פּערשטאַנען די וויכטיגקייט פון דעם בעוור, און האַבען געהאַלפּען מיט אַלעס וואָס זיי האַבען נור געקענט. זיי האַבען ראָזען ארויסגעבאַרגט פון זייערע היזער זייער אייגען אַרימקייט. איינע האָט געבאַרגט אַ שטיקעל געשניטען גלאָז אַ חתונה-מתנה, און אוועקגעשטעלט אויפ'ן טיש, אַן אַנדערע — אַ סערוויס, אַ דריטע — אַ צוויי נייע שטוהלען. ווארים אַלע האַבען

שוין געהערט פון דעם גרויסען גליק וואָס האָט געטראָפּען די מעל-
 ניקס נעקסט-דאָר, אַז דער אַנקעל האָט זיי געהעכערט גאַנצע פינף
 דאלאַר אַ וואָך צוליב אַ קינד, אַ מיידעל, און דער אַנקעל מאָזעס
 קומט אַליין זיי בעזוכען, האָבען אלע געוואַלט מיטהעלפּען צו געווינען
 דאָס גרויסע גליק, דעם אַנקעל מאָזעס גענאָדע. אהרן מעלניק האָט
 אַנגעקוקט זיין פרוי, זיינע קינדער, זיין היים. ער האָט זיינע אויגען
 ניט געגלויבט. קיינמאָל נאָך אין אמעריקא האָט ער ניט געזעהן
 זיין פרוי אַזאַ שעהנע, אַזאַ אויסגעפּוצטע, זיינע קינדער אַזעלכע ריינע
 און זיין היים אַזאַ רייכע און אַנגענעהמע. און ער איז דאַנקבאַר גע-
 ווען דעם אַנקעל מאָזעס פאַר דעם גליק. ער האָט שוין דעם אַנקעל
 אלעס מוחל געווען, מוחל געווען די פּערשקלאָפּונג און פּערשעהמט-
 הייט. ער האָט נור געזעהן דאָס גוטס וואָס דער אַנקעל האָט איהם
 געטהאָן. ער האָט איהם געהעכערט גאַנצע פינף דאלאַר מעהר אַ וואָך.
 און אַז דער אַנקעל אינטערעסירט זיך מיט זיינע אַ קינד, זיינס אַ
 קינד האָט געפּונען ביי איהם גענאָדע, און דער אַנקעל קומט אַליין
 צו איהם אין שטוב אַרײַן. ער איז געוואָרען אַ הייסער אַנהענגער פון
 אַנקעל, ער האָט נור געזעהען אין איהם גוטס — און ער איז איהם
 ווירקליך דאַנקבאַר געווען פאַר דעם גליק וואָס ער האָט איהם גע-
 שאַנקען.

די „משפּחה“, דער ברודער בעריל מיט די שוועגערין, זיינען
 אויך געקומען דעם אַנקעל עמפּפּאַנגען. די שוועגערין האָט זיך אויס-
 געפּוצט, ווי זי וואַלט אין טהעאַטער געגאַנגען, אין איהרע קינדערס
 יום-טוב. נור די מאָדערנע יונגע קליידער האָבען אַזוי קאַמיש אויס-
 געקוקט אויף איהר. דער העט מיט די גרויסע פּעדערען און דאָס
 טרויעריגע מאַמעדיגע געזיכט! און דער סוט געשניטען קורץ, און די
 קאַמאַשען מיט די הויכע אויסגעקרימטע אַבסאַצען, וואָס די אירענע
 איז געגאַנגען אין זיי ווי אויף שטאַלצען. דאָס האָט אַזוי געשמעקט
 מיט טהעאַטער, אַז עס איז געווען אַ רחמנות צו קוקען אויף דער אַי-
 דענע. אלע האָבען געהערט פון דעם גרויסען גליק, און אלע האָבען
 זיך געוואַלט וואַרימען אין דער זון... מען האָט יעצט שוין גע-
 חנפּ'עט אַי אהרן און אַי זיין ווייב ראָזען. נור ראָזע און אפילו אהרן
 זיינען נאָך ניט צופריעדען געווען פון דעם בעזוד וואָס די „משפּחה“
 האָט זיי יעצט אַבגעשטאַט. עס האָט זיך זיי געדאַכט. אַי דער אַנקעל

געהערט שוין צו זיי. עס איז זייער אַנקעל — און יעצט קומט די „משפחה“ אביסעל לעקען פון דעם צוקער, וואָס געהערט זיי.

דער אַנקעל האָט געלאָזט לאַנג אויף זיך וואַרטען. אזוי ווי ער וואָלט זיי ניט געווען פּערזאָנלעך דאָס גליק — האָט ער עס געלאָזט זייער ווערען... די קינדער האָבען דערווייל די קליידלעך שמוציג גע- מאַכט, און די שכו'טעס זיינען מיער געווען די אויגען זיך אויסקור קענדיג אויפ'ן אַנקעל... איינער האָט געפרעגט דעם אַנדערען: וואו איז ער? אין די אויגען פון דער משפחה האָט זיך שוין בעוויזען דאָס פייערעל פון נקמה. און די שוועגערין דוואַשע האָט שוין הויד געלאַכט, און גערוימט זיך מיט'ן מאַן אין אויער:

— אז מעהר האָט ער ניט בעסערס צו טהאָן, ווי נור אהער צו

קומען.

און ווי אויף צוועצעניש די שונאים, איז דער אַנקעל דוקא יא געקומען. אריינגעפאלען אין קיטשען מיט סעם'ען פּלוצלונג. אָב- געשטעלט זיך אין קיטשען און ניט געוואָלט ווייטער געהן, ווי ער וואָלט זיי ניט געוואָלט פּערגינען דאָס פּערגעניגען, אַז ער זאָל זעהן די פּאַרלאָר, האָט ער זיך אוועקגעזעצט אויף דעם ערשטען בעסטען שטוהל אין קיטשען, נישט דעם ראַק און נישט דעם העט אויסגעטהאָן. נור מיט'ן שטעקען אין האַנד האָט ער זיך אַרומגעקוקט אין קיטשען אויף די לאַנדסלייט און די משפחה וואָס זיינען אלע געשטאַנען פאַר איהם מיט שרעק; און געזאָגט ווי צו זיך:

— עס איז אַלל-דרייט דאָ, מיינע לאַנדסלייט וואָהנען זיך זעהר

שעהן.

ער איז צופריערען געווען פון זיך, וואָס ער גיט זיינע לאַנדס- לייט צו מאַכען אַ שעהן לעבען, אַז זיי זאָלען זיך קענען וואַהנען אַנ- שטענדיג און אַנטהאַן זיך אַנשטענדיג — איז ער בעסער געוואָרען. ער האָט זיך געטראַכט, אַז אייגענטליך איז ער אַ גוטער מענש — און דאָס האָט איהם געבראַכט אין אַ גוטען הומאָר. ער האָט אַנגע- הויבען צו שמייכלען און אויפגעהויבען זיך און געגעבען אַ טרויט אין פּאַרלאָר. דער פּאַרלאָר איז איהם נאָך מעהר געפּלען געוואָרען, געזעהן די שעהנע שטוהל מיט דעם שעהנעם טיש, וואָס איז געווען סערווירט מיט קייק און פּרוכטען. ער האָט אויסגעשטרעקט די האַנד צו די פּרוכטען, און אלע זיינען דערפּרעהט געוואָרען וואָס דער אַנקעל

געהט עסען. נור קיין פרוכטען האָט ער ניט גענומען. ער האָט בעטראַכט די גלאַז און געזאָגט ווי צו זיך:

— קאט-גלעז, עס איז אַלל-רייט.

ער האָט זיך געהייסען וויזען די קינדער. אהרן האָט איהם געוויזען די קינדער. ער האָט זיי בעטראַכט.

— און וואו איז מאשא? אי לייק טו סי מאשא!

נור מאשא איז אין ערגעץ ניט געווען צו געפינען. זי האָט זיך ערגעץ פערשטעקט. דער טאטע, די מאמע און די גאנצע משפחה זיינען ארומגעלאָפּען זי זוכען. מען האָט ניט געוואוסט וואו זי איז. ענדליך האָט מען זי געפונען ביי אַ שכו'טע. דער פאָטער האָט זי געשלעפּט ביי דער האַנד, און דער פעטער בעריל האָט איהר נאָכ-געשריען:

— נאַריש מיידעל, געה אריין! וואָס טהוסטו דאָ? — עס איז

דאָך דאָ דער אַנקעל...

— מאשא, דו מאַכסט דאָך מיך אונגליקליך, אויפ'ן לעבען אונ-

גליקליך — האָט זיך דער פאָטער געבעטען.

מאשא איז געווען אַנגעטהאָן אין איהר נייע קליידעל, אין אַ נייעם שירצעל, מיט איהרע לאַנגע צוויי שוואַרצע אויפגעצויגענע צעפ... איהרע בעקלעך האָבען געשלאָגען מיט פייער — זי האָט פערביסען איהרע קליינע יונגע ליפּעלעך מיט איהרע קליינע ווייסע צייהן — און געברומט:

— אי דאָן וואָנט טו סי היים!

לאַנג האָט זי דער אַנקעל בעטראַכט און געשמייכעלט:

— שי איז דהי גוירל — וואָס האָט מיך גערופּען „ביעסט“.

— אַ נאַריש מיידעל, זי ווייסט דען וואָס זי רעדט — האָט דער

פעטער בעריל געפרוואוּט פערענטפערען.

— נאטהינג, אי לייק איט. נו, דערפאר וואָס דו האָסט מיך

גערופּען „ביעסט“. האָסטו טשאַקאלאַד. סעם! — האָט דער אַנקעל גערופּען סעם'ען.

סעם האָט שטומיג דערלאַנגט אַ פּודלע טשאַקאלאַד דעם אַנקעל.

דער אַנקעל האָט עס איהר געגעבען.

— יא, דאָס האָסטו פאר „ביעסט“.

מאשא האָט נישט גענומען.

— נעהם, נעהם, קינד וואס טהוסט דו? — האָבען איהר אלע צוגעשריען.

מאשא האָט צוגענומען די טשאַקאַלאַד.

— עפען אויף, וועסטו עפעס געפינען.

— עפען אויף, מאשא, עפען אויף — האָבען איהר אלע צוגע-

שריען.

מאשא האָט אויפגעעפענט דעם טשאַקאַלאַד מיט ציטערדיגע הענד. פון די פּוּדלע איז אַרויסגעפאלען אייניגע צעהן דאלאַר שטיקער און שטיקלאך דזשולערי.

— די דאלאַר שטיקער איז פאַר די מאַ, און די דזשולערי איז פאַר דיר — דערפאַר וואָס דו האַסט מיד גערופען „ביעסט“ — האָט דער אַנקעל געזאָגט מיט אַ שמייכל.

מאשא האָט אויפגעהויבען איהרע פּוּלע שוואַרצע אויגען, ווי קינד ייש זיי זיינען נאָך געווען — אַזוי זאפטיג זיינען זיי שוין געווען. און זי האָט זיי רוהען געלאָזט אויפ'ן אַנקעל מאַזעס — אַ קאַקע-טעריי איז געלעגען אין דעם בליק וואָס האָט פּעראַטהען די צו-קונפטיגע פרוי, פּערהילט איז נאָך געווען די קאַקעטעריי מיט אַ הילע פון קינדישער פּערישעהמקייט...

דעם אַנקעל מאַזעס איז דער בליק געפעלען. ער האָט אין זיך געשמייכלט.

— דאַנק דעם אַנקעל!

— גיב אַ קוש אין האַנד! — האָבען איהר אלע נאַכגעשריען.

מאשא האָט זיך פּערלאָרען. זי האָט געוואלט טחאן וואָס אלע האָבען איהר געהייסען. דער אַנקעל האָט זיך אַבער ניט געלאָזט קושען אין האַנד. דער אַנקעל האָט זי אַרומגענומען ביים קאַפּ און איהר געקושט אין די האַהר. אלע זיינען גליקליך געווען, אין פּיעלע אויגען האָבען געגלענצט טרעהרען — און טאַטע-מאַמע זיינען געווען אויפ'ן זיעבעטען הימעל.

— איד קען אויך, איד קען אויך — איז פּלוּצלונג ציליע גע-געבען אַ פאַל אַריין אין מיטען דער חתונה אַ האַלב נאַקעטע און ניט אַ אַבגעוואַשענע. דאַס קינד האָט צוגעקוקט די סצענע דורך די קיטשען און איז געוואָרען אויפּערזיכטיג און האָט זיך ניט געקענט אייני-האַלטען.

— גאָט מיינער! — האָט זי די מוטער געכאַפט און געוואַלט זי פּערשטעקען.

אַבער דער אַנקעל מאָזעס האָט זי שוין בעמערקט.

— ווער איז דאָס?

— גאָר ניט, אַ קינד — האָט זיך אהרן פּערענטפּערט.

— און וואָס קענסטו? — האָט דער אַנקעל געפּרעגט.

— מואוויעס שפּיעלען, — האָט ציליע ארויסגעוואונקען מיט

איהרע אויגעלאַד און שמוציג פּנים'על, אונטער דער מוטער'ס יום-טוב'דיגער קלייד.

— מואוויעס שפּיעלען — דאָס איז שעהן, קאַס-אַן, קאַס-אַן — יא,

דאָ האָסטו דו...

אַבער די מוטער האָט שוין געהאַט פּערשטעקט די אַרימקייט

אין אַ ווינקעל, נור די „אַרימקייט“ האָט פון דאָרט ארויסגעוויינט...

10

קוזמינער לאַנדסלייט.

אַנקעל מאָזעס' שאַפּ איז געווען אונמעגליך צו אַרגאַניזירען אין אַ יוניאָן שאַפּ. וויפּיעל די אירישע ארכיטעט אַרגאַניזאַטארען האָבען נישט געפרוּאוּט צו יוניאַניזירען די לאַנדסלייט פון אַנקעל מאָזעס שאַפּ, האָבען זיי זיך שטענדיג אַנגעשלאָגען ווי אין אַן אייזערנע וואַנד. די אורזאַכע דערפון איז געווען, וואָס די בעציהונגען צווישען אַנקעל מאָזעס און זיינע לאַנדסלייט איז ניט געווען קיין ביזנעס בעציהונג, נור אַ משפּחה בעציהונג. אַנקעל מאָזעס איז געווען פאר די קוזמינער לאַנדסלייט ווי אַ הויפּט פון אַ משפּחה, ווי אַ רעגירער פון אַ קליין קעניגרייך. די קוזמינער לאַנדסלייט זיינען שטאַלץ גע-ווען מיט אַנקעל מאָזעס פּערמעגענס. אַז זיי זיינען דורכגעגאַנגען דורך אַ הויז, וואָס האָט געהערט צום אַנקעל מאָזעס, האָבען זיי זיך דערמיט געגרויסט, ווי עס וואַלט געווען זייער הויז. אַנקעל מאָזעס האָט זיך אַריינגעמישט אין זייערע פּאַמיליען-אַנגעלעגענהייטען. זיי האָבען זיך געלאָדענט פאר איהם, און אַנקעל מאָזעס האָט ארויסגע-

געבען געריכט־שפרוכען איבער זיי ווי אַ פארצייטיגער פאטריארך איבער זיינע משפחה־אנגעהעריגע. זיי זיינען געווען געטריי אַנקעל־מאזעס, און טאַמער האָט ווער געפרואוּט זיין אונצופריעדען און דערמאָנען אַ וואָרט עפעס וועגען אַ יוניאַן, האָבען עס די לאַנדסלייט באַלד איבערגעגעבען אַנקעל־מאזעס. דער אַנקעל־מאזעס איז אַרויפ־געקומען אין שאַפ אַרײַן, אויסגעזוכט דעם „רעוואָלוציאָנער“, אָבער־שטעלט זיך נעבען איהם און צום ערשטען איהם לאַנג און גענוי בע־טראַכט, אַזוי, אַז עס איז פון יענעם דאָס חיות אַרויס.

— סעם, ווי האָט מען איהם גערופען אין דער היים? — פרעגט ער זיין גובערנאַטאָר, וויזענדיג אויפ'ן „רעוואָלוציאָנער“, וואָס האָט אַ יוניאַן.

— משה גרויס — ענטפערט סעם אַב קורץ

— אַזוי, דאָס ביזטו משה גרויס. דאָס ווילסטו האָבען אַ יוניע ביי מיר. נישט ביי מיר, גוטער ברודער. ביי מיר אַרבייט מען נישט שבת, נישט יום־טוב. ביי מיר איז נישט קיין שאַפ, וואָס מען זאָל דאָ אַרײַנלאָזען יוניע לײט. ביי מיר זיינען לאַנדסלייט, משפחה. וואָלט ביי מיר געווען אַרבייטער און אַ שאַפ, וואָלט מען ביי מיר געווען גע־אַרבייט אין שבת און אין יום־טוב, אפילו אין ראש השנה און יום־כפור, ווי אין יעדען יוניע שאַפ. איד בעדאַרף דאָס ניט, ווייזט ער אויף זיין שאַפ. איד לייג געלך צו דערצו. איד האַלט נור דאָס אויף צוליעב איד, אַז מיינע לאַנדסלייט זאָלען קענען מאַכען אַ לעבען. וואָס וואָלט איהר געטהאָן אַהן מיר? ווער האָט איד געבראַכט אין אַמעריקא? צו וועמען זייט איהר געקומען נאָך אַ שיפ־קאַרטע, נאָך געלך, אַז איהר האָט בעדאַרפט אייערע משפחות אַהער ברענגען? צו וועמען קומט איהר, אַז איהר האָט טראַכעל? אַז ס'ווערט ווער פון איד חלילה קראַנק? — האָט אַנקעל־מאזעס זיך צושריען הויך אויפ'ן קול, אַז די לאַנדסלייט האָבען געציטערט — צו וועמען קומט איהר? אַלעס צום אַנקעל־מאזעס, הע? איז עס אַזוי? און דער וויל ביי מיר איינפיהרען אַ יוניע. ניט ביי מיר, ברודער! קיינער וועט מיר ניט נויטען. אַז מען זאָל ביי מיר אַרבייטען אין שבת, אין יום־טוב. ביי מיר זיינען קיין אַרבייטער ניט. ביי מיר זיינען לאַנדס־לײט. מײן משפחה מאַכט ביי מיר אַ לעבען, און איד אַרבייט אַזוי

שווער ווי איהר. איהר זעהט עס אליין. און פאר וועמען? פאר מיר בעדארף איד עס ניט! אלעס נור פאר אייד. איד וועל צושליסען מיין שאפ און זוכט אייד ערגעץ ענדערש וואו ארבייט. אז איהר וועט בעדארפען א פאָר דאלאר, וועל איד אייד סיי ווי סיי געבען. האָט ניט קיין מורא, נור מעהר צו טהאָן מיט דעם וויל איד נישט.

— וואָס רעדט דער אַנקעל? וואָס רעדט דער אַנקעל זיך איין, וואָס אַ ליאָדע יונג זאָגט דאָרט? — הויבען זיך אָן די לאַנדס־לייט בעמען ביים אַנקעל מאָזעס.

— צוליעב איהם זאָלען מיר אלע ליידען? — צוקאָכט זיך אהרן־משה, דעם אַנקעל'ס אַ משפּחה. — אין דער היים איז ער געווען אַ דאָכפּס־געהער, געוועהנט געווען מיט'ן ווינד און וועטער און דאָ איז ער אַ פרעסער. לאָזט מיך נאָר צו צו איהם, וועל איד איהם דער־לאַנגען אַ יוניע — שרייט דער איד מיט דער האַנד אויסגעשטרעקט. — ש־ש־שטעה. ביי מיר שלאָגט מען נישט — האַלט איהם דער אַנקעל מאָזעס איין. — נור וועמען עס געפעלט ניט ביי מיר, דער קען זיך שאַפען ערגעץ אנדערש וואו בעסער. סעס, זעה וואָס קומט איהם און בעצאָהל ביו איין גראַשען. און נא, דאָס האַסטו דאָ נאָך אַ פאָר דאלאר מיט אויפ'ן וועג.

אַנקעל מאָזעס גוטסקייט האָט אַלעמען געריהרט. אַנקעל מאָזעס האָט געפאָנגען די הערצער פון די קוזמינער לאַנדסלייט מיט די פרייע האַנד זיינע. ער האָט קיינמאָל קיין לאַנדסלייט ניט אָבגעזאָגט. און דער „רעוואָלוציאָנער“ אליין איז געריהרט געווען פון אַנקעל מאָזעס' רייד, און פון זיינע פאָר דאלאר, און האָט חרטה געהאט אויף זיינע ווערטער.

— בעט איבער דעם אַנקעל מאָזעס. די מינוט בעט איבער דעם אַנקעל מאָזעס — האַבען די קוזמינער לאַנדסלייט געשריען. — קושען אין האַנד לאָז ער. קוש דעם אַנקעל מאָזעס אין דער האַנד — האָט אהרן־משה, דער דאָרפּס־געהער און דאָ דער פרע־סער, געשריען אויף דעם „רעוואָלוציאָנער“.

דער סוף איז געווען, אז אַנקעל מאָזעס האָט זיך ניט געלאָזט קושען אין דער האַנד. דעם לאַנדסמאָן האָט ער ניט אָבגעזאָגט פון דער ארבייט. דאן, פאר זיין נאָרישקייט, האָט מען איהם אַ צונאָמען געגעבען „דער יוניע מאן“.

דאָס הייסט אָבער ניט, אז מען האָט ביים אָנקעל מאָזעס ניט געארבייט אין שבת. פערקעהרט, שבת איז אין סטאר ביים אָנקעל מאָזעס געווען דער מעהרסט פערנומענער טאָג. די פרומע לאַנדס־לייט האָבען דעם טאָג טאָקע פערבראכט אין די קאָנגרעגיישאַן, אין דער היים מיט זייער משפחה. די ניט־פרומע לאַנדסלייט, דעם יונגען עלעמענט, האָט אָנקעל מאָזעס איינגעלאדען שבת, אז זיי זאָלען קומען אין סטאר אריין העלפען פערקויפען אָדער צופיקסען, ווען מען דארף צופאסען עפעס אַ קאסטומער. שבת איז געווען דער טאָג וואָס מען האָט אַם מייסטען געלייזט. און די לאַנדסלייט, דערפאַר וואָס זיי האָבען ניט געקראָגען בעצאָהלט פאַר זייער ארבייט, האָבען זיי די קלייניגקייטען ניט געהאַלטען פאַר אַן ארבייט, נור פאַר אַ געטרוי־שאַפט צום אָנקעל. דערפאַר אָבער שבת ביינאַכט פֿלעגען זיך די על־טערע לאַנדסלייט צונויפקומען ביי איינעם פון דער משפחה און פער־ברענגען דעם אַבענד מיט עראינערונגען וועגען קוזמין. מען האָט געשיקט נאָך קענליך ביער און מען האָט זיך אַמוזירט מיט אַלט־קוזמין.

מעהרסטען פון די קוזמינער לאַנדסלייט זיינען דאָך געווען מענ־שען, וואָס האָבען זיך ערצויגען אויף דער פרייער נאַטור. קוזמין אַליין איז געלעגען ביים ברעג פון דער ווייכסעל און איינגעטונקט צווי־שען פֿלוימעד־בויער און גרינסען. און אז עס איז געקומען פסח־צייט, האָבען זיך שוין געטראָגען אין דער קוזמינער לופט די לייכטע ווינ־טעלעך, וואָס האָבען געבלאָזען פון די פרייע פעלדער און האָבען יטרעם האַרץ יונג געמאַכט. עס זיינען דאָך געווען צווישען די קוז־מינער לאַנדסלייט אַזעלכע אידען, וואָס האָבען העלפט פון זייער לעבען פערבראכט אין סעדרע; פישערס וואָס זיינען געשוואומען איבער טייכען און סטאווען, ווינטער אויפגעהאַקט דאָס איין פון גע־פרוירענע יעזשערעס. אידען שווייגערס, וואָס האָבען אין דער היים געהאַט צו טהאָן מיט מעלֿקען קיה, מיט מילֿך, מיט גרינסען, מיט אויבסט, און דאָ זיינען זיי אלע געווען אַבגעשניטען פון דער נאַטור, פערבראכט זייערע טעג אין אַ פערשטויבטען שאַפ. צי די זון האָט געשיינט, צי אַ רעגען האָט געגאַסען, האָבען זיי גאַרניט מעהר געזעהן נור די פאַרביילויפענדע באַהן. זעהר זעלטען האָט איינער פון די לאַנדסלייט די מעגליכקייט געהאַט דאָס הימעל צו זעהן בייטאָג. און

האַט אַ קוזמינער פּלוצים אין אַ ווינטער־אבענד ענטדעקט די לבנה, וואָס האָט דורך אַ שפּארע הימעל אַריינגעקוקט אויף אַ מינוט אין עסעקס סטריט, איז עס ביי איהם געווען אזא חידוש, ווי אַ נייער לאַנדסמאַן וואָלט פון קוזמין אַריבערגעקומען... האָט זיך די קוזמינער געבענקט נישט וויסענדיג אַליין נאָך וואָס זיי בענקען. זיי האָבען געבענקט נאָך דעם קוזמינער הימעל, נאָך דער לבנה, נאָך פעלדער און נאָך די קוזמינער סערער, און ווען זיי זיינען זיך צונויפגעקומען, האָט מען גענומען קוזמין אויפ'ן טיש ארויף. וואַרים קיין אנדער לעבען האָבען זיי ניט געהאט, נור דאָס לעבען וואָס זיי האָבען הינטער זיך אַיבערגעלאָזט אין דער אַלטער היים.

אָנקעל מאַזעס איז געווען אַ קוזמינער לאַנדסמאַן. און כאַטש ער איז געווען זייער באַס, זייער הערשער, זייער געוועלטיגער, איז ער געווען דער זעלבער לאַנדסמאַן וואָס זיי. זיין לעבען איז ניט אנדערש געווען פון זייערס. זיין קינדהייט און זיין יוגנד און זיינע שעחנע טעג האָט ער פערבראכט אין קוזמין. זיינע שעחנסטע ער־אינערונגען זיינען פון דעם קליינעם שטערטעל, און פלעגט מען איהם דערמאָנען אַן קוזמין, אַן אַ מענשען, וועלכען ער האָט געקענט אין זיין יוגנד, אָדער אַן אַן אַרט און פּלאַץ אויף וועלכען ער פלעגט זיך שפיעלען מיט די קצבים־יונגען — האָט עס איהם אזוי געריהרט, אַז עס האָבען זיך באַלד בעוויזען טרעהרען אין זיינע אויגען. ער פלעגט אָפטמאָל אַריינפאלען צו די קוזמינער, ווען זיי האָבען פער־בראַכט שבת אין אַבענד ביי אַ לאַנדסמאַן און צוהערען זיך צו די קוזמינער מעשיות. נאָך ווען דער אָנקעל מאַזעס פלעגט זיך בע־ווויזען, זיינען די קוזמינער פערשטומט געוואָרען, מורא געהאט אַ וואַרט אויסצורעדען און האָבען געהאלטען אין איין חנפ'ענען און מכבד זיין דעם אָנקעל און צוהערען זיך צו איהם. ער האָט געפיהלט, אַז ער האָט פערטריבען די פרעהליכקייט פון זיי מיט זיין אַריינ־קומען. האָט ער זיי פערלאָזט.

וואָס עלטער אָנקעל מאַזעס איז געוואָרען, אַלץ מעהר האָט ער אָנגעהויבען צו בענקען נאָך קוזמין. עס האָט זיך איהם געדאַכט, אַז ער איז נאָך אַ בחור, אַ יונגער מאַן, און האַלט נאָך ביי אַ שידוך טהאַן. ער איז אוועקגעפאַהרען אין דער פרעמד זיך אַרויפאַרבייטען און געלד מאַכען און יעצט וועט ער אהיים פאַהרען נאָך קוזמין אַ ריי־

בער בחור און וועט חתונה האָרען מיט אַ פיין קוזמינער מיידעל, אַרויסגעהמען אַ קינד פון אַ בעל־הבתיש הויז און חתונה האָבען... זיין לעבען איז אַמעריקא איז ביי איהם נישט געווען פעררעכענט. ער האָט דאָ ניט חתונה געהאַט, ניט געפיהרט קיין בעל־הבתישקייט. דאָ האָט ער זיך אַרויפגעאַרבייט און געלד פערדיענט. און יעצט ערשט בעדאַרף ער חתונה האָבען און פיהרען אַן אַנשטענדיג בעל־הבתיש לעבען ווי עס פאַסט פאַר אַ מאַן ווי ער איז, פאַר'ן אַנקעל מאַזעס. די יאָהרען זיינען אַבער געלאָפּען און ער איז געווען פער־נומען איז ביזנעס און פערגעסען זיך, און ווען ער האָט ערוואַכט, און איז שוין בערייט געווען אַנצוהויבען דאָס נייע לעבען, האָט ער אַיינגעזעהן, אַן צוריקפאַהרען גאָד קוזמין איז ער שוין צו אַלט...

מאַשאַ האָט צוריק בעלעבט זיינע האַפּנונגען. אַנקעל מאַזעס האָט דערפיהלט די עלטער און האָט מוראַ געהאַט חתונה צו האָבען מיט אַ ווילד פּרעמדע... פערלאַזט האָט ער זיך קיינמאַל נישט אין זיין לעבען אויף אַ צווייטען. צו קיינעם האָט ער קיין צוטרויען ניט געהאַט, נור צו זיך אַליין — און יעצט אויף דער עלטער, ווען ער האָט בעדאַרפט לעבען אַן געטריישאַפט — זיך פערלאַזען אויף אַ פּרעמדע, האָט ער מוראַ געהאַט — דאָד דאָס יונגע, קוים רייע מיידעל, וועלכעס האָט איהם אַזוי שטאַלץ געקוקט אין די אויגען אריין און געזידעלט איהם „ביעסט“, האָט ביי איהם ערוועקט אַ געפיהל פון אַכטונג צו אַ צווייטער פּערזענליכקייט, און דאָס געפיהל פון אַכטונג האָט אַנקעל מאַזעס ניט געהאַט צו קיינעם פון זיינע לאַנדסלייט, וואָס זיינען געווען מיט איהם אַ גאַנצען טאַג צוזאַמען.

דערנאָך האָט ער געהאַלטען מאַשאַ'ן פאַר ס'זייניגע, פאַר עפעס אַזעלכעס, וואָס בעלאַנגט צו איהם, אַ טאַכטער פון זיינס אַ משפּחה, וואָס אַרבייט ביי איהם, וואָס מאַכט אַ לעבען פון איהם — און וואָס זיין גורל איז אַבהענגיג פון איהם. און אלע וואָס מאַכען ביי איהם אַ לעבען, האָט אַנקעל מאַזעס געהאַלטען, בעלאַנגען צו איהם, זיי מיט זייערע פרויען און זייערע קינדער. מאַשאַ איז אויסגעוואַקסען פאַר איהם, ער בעדאַרף נור זעהן, אַן אַנשטאַט פיינט האָבען. זאָל זי פּער־געטערען דעם אַנקעל מאַזעס. און פּערגעטערען וועט זי איהם ווען ער וועט איהר גוטס טהאָן.

מאַשאַ איז זעהר דערהויבען געוואָרען מיט אַמאָל אין דער היים,

צייט מען איז געוואהר געווארען, אז דער אנקעל האט צוליעב איהר געהעכערט דעם פאטער'ס ווייזשעס אויף גאנצע פינף דאלאר א וואך. די טאטע-מאמע האבען פאר איהר אנגעהויבען דרד-ארץ צו קריגען, ווי עס וואלט אויף איהר געפאלען א שטראהל פון די גרויסקייט און שטארקייט וואס בעקליידט ווי א זון דעם אנקעל מאזעס אין די אויגען פון די לאנדסלייט... מאשא איז געווארען אין די אויגען פון דער משפחה ווי א וואונדער-קינד, וואס בעצויבערט. מען האט זי שוין ניט געלאזט ארבייטען אזוי שווער, און די מאמא האט שוין מורא געהאט צו שרייען אויף איהר. זי איז עפעס געווארען מיט אמאל ווי א יום-טוב קינד. מאשא האט ניט פערשטאנען וואס ס'איז גע-שעהן.

11.

אסתר און אחשורוש.

מאשא האט זיך ערצויגען אונטער די זוניגע שטראהלען פון אנקעל מאזעס'עם גנאדע. דורך איהר, איז אויך איהר פאטער, מוטער, איהר גאנצע משפחה ערהויבען געווארען. ווארים מאשא איז גע-ווארען דאס ווינש-פינגערעל דורך וועלכען מען קומט אז צו אנקעל מאזעס'עם הארץ.

עס איז עפעס געלעגען אין דער קליינער מיידעל וואס האט דעם אנקעל מאזעס געמאכט פערגעסען אז אלע זיינע ביזנעס און קאפ-דרעהענישען און געבראכט איהם צו קלעהרען נור וועגען זיך. און דערפאר האט אנקעל מאזעס אזוי געצויגען צו דעם קינד. ער פלעגט ליגען ביינאכט און ניט קענען שלאפען. אין קאפ האבען זיך איהם געפלאנטערט געשעפטען, קאנקורענטען, בעלי-חובות. ער האט זיך פארגעווארפען: צו וואס? פאר וועמען? וואס פערברענג איך מיין גאנץ לעבען מיט זיי? קוים אבער איז איהם געקומען מאשא אין זינען אריין, איז איהם ליכטיגער געווארען אין די אויגען. ער האט זיך געזעהן א יונגער מאן מיט לעבען, מיט א ווילען. ער האט זיך געזעהן ביי זיך אין דער היים, ביי א געדעקטען טיש געבען איהם

זיצט די, וואָס האָט איהם ליעב, וואָס לעבט מיט איהם און קלעהרט וועגען איהם.

ער האָט שוין ייט געוואָלט, אָז זי זאָל זיין זיין קינד. ניין... דעם פּאַטער האָט ער אָנגעהויבען גוטס צו טהאָן צוליב איהר. גע- העכערט איהם די ווייזשעס און אראַבענומען פון דעם שאַפ און אוועקגעשטעלט איהם אַלס קעשיער. צו מאַשא'ן האָט ער געשיקט אַ מוויק-לעהרער זי לערנען פיאנאַ שפיעלען, געשיקט איהר מתנות און פלעגט יעדען שבת און זונטאָג ארויסקומען זי זעהן.

די ערשטע זאך האָט ער געמאַכט, אָז דער פּאַטער איהרער זאָל זיך איבערציהען אין אַ גרעסערע וואַהנונג און מאַשא זאָל זיך לערנען און פיעל געהן שפּאַצירען. שבת און זונטאָג איז ער ארויס- געקומען צו אהרן מעלניק אויף בעזוך. צו דער פּערוואַונדערונג פון אַלע זיינע מענשען, האָט מען בעמערקט, ווי אַנקעל מאַזעס האָט זיך אָנגעהויבען די לעצטע צייט צו פּוטצען. וואָס ערוואַקסענער און רייפער מאַשא איז געוואָרען, אַלץ מעהר האָט אָנגעהויבען אַנקעל מאַ- זעס די האָהר זיך צו פארבען, זאָרגזאַם שטענדיג צו זיין ראַזירט, יאָנגמען צו קליידען זיך און פון פּערפּוּמען צו שמעקען, אַזעלכע זאַכען וואָס קיינער האָט ביי אַיצט ניט בעמערקט אין אַנקעל מאַזעס. און דאָס פייניגען זיך פון אַנקעל מאַזעס צוריק יונג צו ווערען, האָט ביי אַלעמען ארויסגערוּפּען אַ רחמנות און אַ מיטלייד צו איהם. הינטער זיין רוקען האָט מען שוין אָנגעהויבען צו לאַכען אויס איהם און ווערטלעך צו זאָגען איבער איהם, אַ זאך וואָס איז קיינמאַל ניט גע- שעהן. אַבער אין אַנקעל מאַזעס' געגענוואָרט האָט מען דרד-אַרץ גע- האָט און גאָר זיך ניט געמאַכט זעהען און בעמערקען.

אַנקעל מאַזעס האָט אַבער אויף גאָר ניט געקוקט. ער האָט אַנ- געהויבען צו לעבען ווי אין אַ פּאַנטאַזיע, ווי אין אַ צווייטער וועלט. עס איז געווען, ווי אַנקעל מאַזעס האָט געלעבט אַ פּערקעהרטעם לעבען. אין זיין יוגענד האָט ער זיך אַבגעגעבען בלוז מיט ביזנעס און זיין האַרץ איז געווען טויט, ווי דאָס האַרץ פון אַן אַלטען מאַן. און אויף זיינע אַלטע טעג איז אַנקעל מאַזעס יונג געוואָרען און האָט אָנגעהויבען צו לעבען צוריק זיין יוגענד וואָס ער האָט פּערלאָזען. אַנקעל מאַזעס האָט שוין ניט געלעבט מיט זיינע געשעפטען, ניט מיט

אויסבראקירטע סחורות, מיט פערלעגענעם סטאק. ער האט געלעבט מיט אַ יונג מיידעל, וואָס האלט אין וואַקסען און ענטוויקלען זיך פון אַ קינד צו אַ פרוי. יעדע ענדערונג וואָס איז פאַרגעקומען אין מאַשא'ן האט ער בעמערקט... און אז ער האט זי געזעהן פון איין שבת צום אַנדערען, האט ער זי גוט בעמראַכט, און איינגערעדט זיך, אז איהרע האָהר זיינען דורך די וואָר געדיכטער געוואָרען, איהרע צייהן שאַרפער און שטאַרקער. ער האט זיך געפּרעהט מיט די ענט-וויקלונג פון איהר פיגור, מיט דעם וואַקס פון איהר הויך, מיט די פילונג פון איהר קערפער. יעדען שבת האט ער אין איהר נייעם בע-מערקט, האט ענטרעקט אין איהר אַ נייעם רייז וואָס ענטוויקלעט זיך.

ער איז בעסער געוואָרען צו זיינע מענשען. זיינע אויגען זיי-נען קלעהרער געוואָרען און ארויסגעהויבען זיך פון דעם בעפאַ-לענעם פעטס פון זיין פנים. ער האט געשמייכעלט, און טאַמער האט ווער ניט געטהאָן זיין פליכט, אזוי ווי עס בעדאַרפט זיין, האט ער אַנשטאַט בייזערען זיך, געשמייכעלט. קיינער האט ניט פערשטאַנען די ענדערונג וואָס איז געוואָרען אין איהם. כאַטש אַלע האַבען גע-פיהלט און געוואוסט, אז די אורזאך דערפון איז מאַשא, און זיי הא-בען אויסגענוצט מאַשא'ן פאַר זייער טובה וועגען. אזוי ווי אַמאָל האַבען די אידען בענוצט אַסתר'ן אויסצובעמען טובות פאַר זיי ביי אחשוורוש'ן, האַבען די קוזמינער לאַנדסלייט אויסגענוצט מאַשא'ן פאַר אַנקעל מאַזעס. האט אַ לאַנדסמאַן געדאַרפט האַבען אַ שיפס-קאַרטע פאַר זיין משפּחה, האט מען געשיקט מאַשא'ן צום אַנקעל בע-טען. האט ווער בעדאַרפט אַ טאַכטער חתונה צו מאַכען, גאַלדענע צייהן אין מויל זיך אַריינשמעלען, אַן אַפּעריישאַן צו מאַכען — פאַר אַלסדינג האט מען געשיקט מאַשא'ן צום אַנקעל בעמען. מאַשא'ן האט דער אַנקעל קיינמאָל ניט אַבגעזאַגט. קוים האט זי זיך געווי-זען פאַר איהם, זיינען זיינע אויגען קלעהרער געוואָרען, דאָס פעטס פון זיין פנים האט זיך בעהאַלטען און איז צוריקגעאַנגען אויף זיין אָרט, און זיין גאַנץ אויסזעהן האט דענסמאָל געקראַגען אַ מענ-שליכעם געשטאַלט און מען האט פערשטאַנען דאָס פנים זיינס, וואָס איז אַן אַנדערס מאָל געווען אונפערשטענדליך... ווי אַלץ האט מאַשא 'ע'פּוּעל'ט ביי איהם, אזוי ווי אַסתר ביי אחשוורוש'ן, האַבען איהר

טאקע די קוזמינער לאַנדסלייט אַ נאָמען געגעבען אסתר; אַנקעל מאַזעס — אחשוורוש און אהרן מעלניק — מרדכי היהודי. צוויי טויטע האָבען זיך געקליבען צו פאַהרען אויף יענער וועלט. דאָס זענען געווען דעם אַנקעלס פּאָטער, דער אַלטער מעלניק, און דער צווייטער איז געווען דער פעטער בעריל, וועלכע האָבען זיך געקליבען קיין קוזמין שטאָרבען. דער פעטער בעריל האָט שוין נישט געהאַט וואָס צו טהון אויף דער וועלט. ער האָט געפיהלט, אז זיין פּאָלאַטיץ וואָס ער האָט זיך אָנגעגרייט אויף יענער וועלט איז פּערטיג געוואָרען פאַר איהם, און די וועלט האָט איהם אויך נישט מעהר געוואָלט. ער איז קראַנק געוואָרען, געשפיגען מיט בלוט, און נישט געקענט מעהר ארבייטען. און ער האָט אויך געהאַט פּערלוירען זיינע „באַרדערס“ — די קינדער זיינע האָבען חתונה געהאַט. און מיט אַמאָל האָבען זיך טאַטע מאַמע אַרומגעקוקט און דערזעהען זי, אז זיי זענען גע- בליבען אַהן „באַרדערס“. עס איז נישטאָ ווער עס זאָל דאָס „הויז“ אויסהאַלטען.

דער פעטער בעריל האָט געוואָלט דוקא אהיים פאַהרען. זיינע לעצטע טעג פּערברענגען איז קוזמינער בית-המדרש, תהילים זאָגען, און בעגראָבען צו ווערען אויפ'ן קוזמינער בית-עולם.

דאָס ווייב אַבער, זיינע האָט געטענה'ט אז איהר „קוזמין“ איז דאָרט — וואו איהרע קינדער זענען. און נאָך הונדערט און צוואַנציג וויל זי ליגען דאָרט וואו איהרע קינדער זענען. האָבען זיך מאַן און ווייב געשיידט ביי זייער לעבען — דער פעטער בעריל איז צוריק גע- פאַהרען קיין קוזמין — שטאָרבען און די מוטער איז געבליבען דאָ אין אמעריקא.

לכבוד די „צוויי טויטע“ זיינען זיך אלע קוזמינער לאַנדסלייט צונויפגעקומען, אַ נאַכט בעפּאָר די שיף געהט אַב, צום פעטער בעריל זענענען זיך מיט „די טויטע“. די „צוויי טויטע“, דער אַלטער מעל- ניק און דער פעטער בעריל, זיינען געזעסען פון אויבער-אָן טיש און געטרונקען „לחיים“ צו די לאַנדסלייט, און די משפּחה, די טעכטער מיט די איידימס מיט די אייניקלעך, האָבען זיך מיט זיי געזעגענט. זיי האָבען געוויינט, ווי מען בעווייזט טויטע. די לאַנדסלייט האָבען מחילה געבעטען ביי זיי.

— וואָס איז איז דער חילוק? אלע וועלען מיר אהיים פאַהרען.

אלע וועלען מיר פאָהרען וואוהין זיי פאָהרען! — האָט זיך אָנגערופען
א לאַנדסמאַן, אן אַלטער איד, וואָס האָט זיך אויך פערבענקט נאָר'ן
קוזמינער גוטען אָרט.

— ר' בעריל, גריסט זיי דאָרטען.

— אז איהר וועט זעהן דאָרטען „מיינע“, ר' מרדכי, גריסט

זיי...

— איהר זאָלט זיך מיהען פאר אונז — האָט אַ אידענע אָנגע-

הויבען צו וויינען.

נאָר די „טויטע“ אליין זיינען זעהר פּרעהליך געווען. זיי האָבען
גאַרניט געפיהלט, אז זיי פאָהרען שטאַרבען. פעטער בעריל'ס אויגען
האָבען געלויכטען און ער האָט זיך אויסגעקעמט די באַרד. עס האָט
זיך געדאַכט ווי דער איד קומט צו צו דעם גליק, אויף וועלכען ער
האָט געווארט זיין גאַנץ לעבען, אז יעצט געהט ער אַכנעהמען דעם
שכר פאר זיין גאַנצע האַרעוואַניע. און אַ רוהיגקייט און אַ שטילע
פרעהליכקייט האָט ארויסגעזונגען פון אלע זיינע בעוועגונגען.

דער אַלטער מעלניק איז אויך פּרעהליך געווען און מיט יעדען

געטרונקען לחיים און ווערטלעך גערעדט:

— אז איד וועל זעהן דיין טאַטען, דעם אַלטען חיים אויף יענער

וועלט, וועט ער דאָך מיר פּרעגען: וואָס מאַכט עפעס מיין זעהן אין

אַמעריקא? וועל איד איהם ענטפערען: דיין זעהן פּרעסט טרופות

און איז מחלל שבת, דורך דעם וואַרפט עס דיך אַזוי פון דער ערד

ארויס — וועט ער קומען צו דיר און וועט דיר צודישען ביינאכט.

וועסט דאָך אַ שוואַרץ יאַהר זיך אויסריכטען — אוי, וועסטו זיך אַ

שוואַרץ יאַהר אויסריכטען!

האָבען אלע לאַנדסלייט זיך צולאַכט פּו'ם „טויטען“, וועלכער

זאָגט ווערטלעך.

צו דער שוף, זיינען די לאנדסלייט אראבגעקומען בעגליימען די טויטע ווי צו א אמת'ע לוויה. די קינדער האבען געוויינט געפאלען דעם פאטער אויפ'ן האלד און געבעטען מחילה:

— טאטע, זיי אונז מוחל, טאמער האבען מיר דיר ניט בע- האנדעלט ריכטיג.

— טאטע, מיר וועלען דיר קיינמאל ניט פערגעסען. אזוי לאנג ווי דו וועסט לעבען, וועלען מיר דיר געלד שיקען.

— לאנג וועל איד שוין ניט בעדארפען אייער געלד — האט דער פעטער בעריל רוהיג און גוטמוטיג געשמייכעלט — בלייבט געזונד, מיינע קינדער, און געדענקט אין גאט.

און ער האט אוועקגערופען טשאַרלי, זיין ברידער, אין א וויי- קעל, און געזאגט צו איהם אזוי:

— איין זאך פערלאנג איך נאך פון דיר. מילא, איד האב אבי- דערש געוואלט — איד קען ניט העלפען. אבער דאס זאג מיר צו, גיב דיין האנד תקיעת כף דערויף, אז דו וועסט עס האלפען: אז ווען דו וועסט הערען, אז עס איז שוין נאך אלעמען, וועסטו דעם קדיש אבהיטען. זאג מיר צו, מיין זעהן...

אלע לאנדסלייט זיינען געשטאנען און האבען צוגעזעהען די סצענע, אלע האבען געוואוסט וואס דער פאטער פערלאנגט יעצט פון זיין קינד, און אלע האבען זיך דערמאנט אן זייערע אייגענע קינדער. ווי ווייט און פרעמד זייערע קינדער זיינען פון זיי אין אמעריקא. די לאנדסלייט האבען אנגעהויבען צו קרעכצען. דא און דארט האט ווער א טרעהר געווישט און איינער האט גערוימט דעם צווייטען אין אויער אריין:

— און מיינער איז בעסער? און דייער איז בעסער?

טשאַרלי, וועלכער איז דורך די פאך יאהר אויסגעוואקסען א הויכער און א דארער בחור, מיט א פאך שטארקע הענד, מיט א שטארקע ביינערדיגע ברוסט, איז געשטאנען א פערשטיינערטער ער האט פערשטאנען, אז דער פאטער פערלאנגט פון איהם עפעס הייליגעס און טהייערעס. ער האט רחמנות געהאט אויף איהם און צוגעשאקעלט מיט'ן קאפ. אבער ער האט קיין ווארט ניט גערעדט. ער האט דעם פאטער נאך ניט געקענט זאגען. ווארים ווירקליך איז איהם דער פאטער געווען א פרעמדער. די מוטער האט ער

געליעבט, ווייל די מוטער האָט זיך פאר איהם אָנגענומען און פלעגט איהם בעשיצען געגען די שוועסטער. אָבער צום פאַטער מיט זיין לערנען און דאוונען און פרומקייט — וואָס האָט ער געפיהלט צום פאַטער?

דערווייל זיינען די אידימס געשטאַנען אין אַ ווינקעל און האָבן בען זיך גע'סוד'עט, און האָבען זיך צונויפגעלייגט געלד און דער עלטסטער איידים, דער גאליציאַנער, האָט עס צוגעטראָגען בערלען: — שווער, דאָס וועט איהר האָבען „אויף נאָך הונדערט און

צוואַנציג יאָהר“ אַז מען וועט בעדאַרפען, זאָלט איהר...

— אויף נאָך הונדערט און צוואַנציג יאָהר בעדאַרף איד ניט; האָב איד מיר אליין, נאָט צו דאַנקען, אָנגעגרייט פון מיין ארבייט — ווייזט דער פעטער בעריל אויפ'ן טאַרבעלע מיט'ן געלד וואָס ער האָט אויפ'ן האַרץ אָנגעבונדען — נאָר ביז צו די הונדערט און צוואַנציג יאָהר זאָלט איהר מיד ניט פערלאָזען. לאַנג וועלען די הונדערט און צוואַנציג יאָהר שוין ניט נעהמען... איד פיהל שוין... — שמייבעלט דער פעטער בעריל.

אַז עס איז געקומען זיך געזעגענען מיט דער ווייב, האָט דאָס פאַר פאַלק ערשט פערשטאַנען וואָס אַמעריקא איז געווען פאַר זיי. אראָבגעבראַכט האָבען זיי קיין אַמעריקא זייערע קינדער. די קינדער האָט אַמעריקא צוגענומען. און זיי שפייט אַמעריקא אויס, וואַרפט זיי אוועק ווי אַן אומווירדיגע, אונגיזליכע שמאַטע. אַמעריקא האָט זיי צוטהיילט אויף די אלטע יאָהרען. פון די אלטע מאַמע ציהט זי נאָך אַביסעל נוצען. דעם אלטען טאַטען שיקט זי אַהיים שטאַרבען. — דער טויט האָט אונז ניט געקענט צושיידען, און אַמעריקא האָט אונז צושיידט — האָט די אידענע געשריען און ניט פערשטאַנען וואָס זי מיינט דערמיט, נאָר עפעס געפיהלט אַ גרויסע קללה פאַר דעם לאַנד, וועלכע האָט פון איהר אלעס אוועקגענומען — איהרע כחוט, איהר לעבען און איהרע קינדער, און שפייט אויס דאָס, וואָס זי בעדאַרף ניט מעהר...

נאָר באַלד איז פּרעהליך געוואָרען ביי דער שיף. אַנקעל מאַזעם איז אראָבגעקומען מיט'ן צווייטען „טויטען“, דער אלטער מעלניק איז טויט שכור געווען. אין דער האַנד האָט ער געהאַלטען דאָס זען קעל מיט'ן געלד וואָס ער האָט זיך אָנגעזאַמעלט אויף קבורה-געלד

פון זיינע אייגענע ארבייט — געקלימפערט מיט'ן געלד און געשריען צום זוהן:

— איך בעדארף דיר שוין אויף אלדע שווארצע יאהר, פרעה מלך מצרים, מיט דיין גאנץ קעניגרייך אמעריקא פון הודו ביז כוש. אויף קבורה-געלד האב איך אליין מיר אנגעזאמעלט. אויסגעארבייט, מיט מינע אייגענע הענד אויסגעריבען אויפ'ן קאשע-מיהלעכעל, און אויף וואָס און צו וואָס בעדארף איך דיר? ...

— קום, בעריל, קום צוריק נאָד קוזמין — האָט ער געריסען בערלען ביים אַרבעל — בלייב געזונד, פרעה מלך מצרים — האָט ער דעם זוהן צוגעשריען — און איהר, לאַנדסלייט, עבדים היינט, געהט צוריק צו פרעה מלך מצרים ארבייטען!

אז די שיף איז אָבגעגאנגען מיט די „צוויי טויטע“, זיינען די לאַנדסלייט שטעהן געבליבען און נאָכגעקוקט מיט בענקענדע בליקען און ניט איינער האָט מקנא געווען די „טויטע“ וואָס פאָהרען רוהען אויף קוזמינער גוטען אָרט, איידער צוריקצוגעהן צו פרעה מלך מצרים.

אלע זיינען טרויעריג געווען. אפילו אַנקעל מאָזעס איז טרוי-עריג געוואָרען און נאָכגעקוקט די אָבגעהענדע שיף מיט די „טויטע“. יעדער איינער לאַנדסמאָן האָט זיך דערמאָנט אַז זיין אייגענע ענדע, ווען ער וועט אַהיים פאָהרען מיט דער שיף...

נאָר אָבגערוקט פון אלע זיינען געשטאַנען מאָשאַ און טשאַרלי, די צוויי דערוואַקסענע קינדער, וואָס האָבען זיך ערצויגען שוין דאָ אין אמעריקא. זיי האָבען געפאַסט איינע צו די אנדערע, אין איין וואַקס, אזוי ווי זיי וואָלטען צוזאַמען אַרויפגעשאַסען אין דער הויך מיט זייערע שטאַלצע און יונגע קעפּ. זייערע ביינערדיגע בריסט האָבען דערגרייכט איינס צום צווייטען. די צוויי יונגע מענשען האָבען זיך צום ערשטען מאָל ביי דער „לוייה פון די אלטע“ בעגעגענט, אלס ערוואַקסענע. און די יוגענד האָט געצויגען איינס צום אַנדערען. זיי האָבען ניט געזעהן די אָבגעפאַהרענע שיף מיט די „טויטע“. זיי האָבען גערעדט עפעס פאַר זיך, און האָבען הויך געלאַכט, ווייזענדיג דיג איינס ס'אָנדערע די ווייסע יונגע שטאַרקע צייהן. די לאַנדסלייט האָבען דערהערט זייער לאַכען, האָבען זיך אומגעקוקט, און איינער האָט געזאָגט צום אַנדערען:

— נא, דאָס האַסטו „אמעריקא“! זיי געהט דען עפעס אָן?
זיי ווייסען דען פון עפעס? פאַהרט א טאַטע אהיים, שטעהט ער
מיט א מיידעל און לאַכט.
— זיי זיינען גאָר פון א גאַנץ אנדער וועלט, גאַנץ אנדערע
מענשען, וואָס ווילסטו פון זיי? — האַבען די משפּחה זיך געזאָגט.

(ענדע פון ערשטען טהייל).

צווייטער טהייל

1.

ער וועט האַבען קינדער.

אַנקעל מאַזעס איז אַריינגעקומען פריהמאַרגען אין זיין סטאָר אַריין אן אויסגעפּוצטער אין אַ ווייסען שירסו אַנצוג, און פּערשמעקט אַ האַלבען סטאָר מיט קאַלגייט'ס ראַזען-פּאַרפּיום, וואָס האָט זיך געהערט פון איהם פון דערווייטענס. זיינע געל-געפּוצטע שיד האַבען געפּינקעלט פון דערווייטענס און אויסגעזאַגט מיט זייער קוועטשענ-דיגען קוויטש — ער געהט! זיין ברייט, דיק געזיכט האָט געגלאַנצט פון דעם „קליין שיינ" וואָס ער האָט ערשט וואָס גענומען. ווי אַ חיה-פּיש וואָס מען האָט נור וואָס פון ים אַרויסגעצויגען. ער האָט אַראַב-געכאַפט זיין שטייפּען הויכען פּאַנאַמאַ העט און געווישט זיך דעם צושוויצטען קאַפּ און הייסען אַבגעקאַכטען קאַרק מיט אַ ווייס באַ-טיסטען טאַשענטיכעל. די מענשען אין סטאָר האַבען זיך פאַר אימה געגעבען אַ כאַפּ אַריין אין די ווינקעלעך און געמאַכט זיך זיין פּער-נומען מיט פּאַנאַנדערלייגען די אַנצוגען, די הויזען, די רעפּ. ער האָט זיך אַבגעשטעלט אין מיטען סטאָר, און געגעבען זיך אַ קוק אַרום אויף אַלע פּיער זייטען פון געשעפט, בעטראַכט די „משפּחה" וואָס האָט געאַרבייט ביי איהם אין ביזנעס. זיי האָט זיך געדוכט, אז דער בליק געדויערט אַ יאָהר. ער האָט געגעבען אַ ווינק מיט צוויי פינגער צו סעם'ען, צום יונג-משפּחה, צו וועלכען ער האָט אַם מייסטען צו-טרוען געהאַט, און געגעבען אַ פּרעג:

- אלעס אַלל־רײט ?
- יעס, אַנקעל — האָט ער אָבגעענטפערט.
- וואָס טהוט „קוזמין“ ? — האָט ער געוויזען מיט'ן פינגער אויפ'ן בוידעם, מיינענדיג די לאַנדסלייט.
- נײהעז די ווינטער רעק נומער 58.
- גוט, זעה זאָלען שניידען, קוזמין שוויצט און שלאָפט נור. זעה צו מאַכען קעש. שנייד, ברודער, וויפיעל דו קענסט, און מאַד קעש.
- אַלל־רײט, אַנקעל.
- איד וועל ניט זיין אַ גאַנצען טאַג. סעם, גיב אַכטונג. אלס־דינג אַלל־רײט ?
- יעס, אַנקעל.
- אַנקעל מאַזעס האָט געגעבען צו זיין קאַזין אַ וואונק מיט די אויגען, ווי ער וואָלט איהם געוואלט פּערגיטיגען, און ווידער געוואָרפּען אַרום זיך אַ בליק :
- באַיס, זונטאָג היינט, אַ הייסער זונטאָג — שניידט'ס די איטאַליענער און די טשייני־מענס — קעש מאַכט'ס, קעש — און ער איז אַרויס פון סטאָד קוויטשענדיג מיט זיינע גרויסע גלאַנצענדיגע געלע שיד.
- די משפּחה האָט פריי אָבגעאַטהעמט, ווען זיי האָבען איהם שוין אָנגעקוקט פון הינטען. זיי האָבען געוואנט אַרויסצוגעהן פון סטאָד און געזעהן ווי דער אַנקעל זעצט זיך אויף אויפ'ן געדונגענעם אויטאָמאָביל, וואָס האָט געווארט פאַר איהם פאַר דער טהיר, און אַ שמייכעל האָט זיך בעוויזען אויף זייערע ליפּען...
- אַלע האָבען געוואוסט, וואוהיז דער „אַנקעל“ פאַהרט, און גע־וואָרפּען הינטער־אָרום בליקען אויף סעם'ען, און געשטופּט איינער דעם אנדערען, מאַכענדיג מיט די אויגען אויף סעם'ען :
- ער האָט געמיינט, אַז ער ירשנ'ט איהם שוין ! — האָט איר־נער אַריינגעלאַכט אין די פּוּיסט אַרײַן, וויזענדיג מיט'ן פּוּס אויף סעם'ען.
- נאָר איינער, ער קען נאָר האָבען צוועלף קינדער. וואָס מיינסטו, ער קען ניט ? ווי דער אַלטער פעטריק אין דער היים.
- האַסט געזעהען אַ קאַרק ? — ברומט אַ צווייטער.

סעם האָט געפיהלט די בליקען הינטער זיך און פערשטאנען דאס לאַכען. ער האָט זיך אומגעקוקט אויף די יונגען. זיין בליק און זיין פנים האָבען אָנגענומען דעם זעלבען אַנשטעל וואָס דעם אַנקעל'ס. און ווירקליך איז ער עהנליך געווען צום אַנקעל. שאַרפע אויגען, אַ שפּיר ציגע נאָז און אַ שטאַרקע מענליכע קיין. די יונגען האָבען זיך דער-שראַקען פאַר איהם און געמאַכט זיך רעדען וועגען ביזנעס.

ער האָט אויסגעשפּיגען און איז ארויס פאַר דער טהיר, נאָכ'ן קוקען דעם אַנקעל, וועלכער איז שוין געווען לאַנג פערשוואַנדען. ער האָט שאַרף פערביסען די צייהן איבער די ליפּען, זיינע הענד האָבען זיך געביילט צו פּוּיסטען, און אַ קלל'ה איז צוקריצט געוואָרען צווישען זיינע שטאַרקע ווייסע צייהן.

האָט ער דאָס צוליבע דעם אזוי געטריי געדיענט דעם אַנקעל, פון פערצעהן יאָהר אָן, זייט ער האָט איהם אַראַבגעבראַכט פון דער היים, איבערבלייבענדיג א יתום נאָך דעם פּאַטער'ס טויט? געווען איז ער דעם אַנקעל אַ געטרייער הויז-הונד. דער אַנקעל האָט איהם צו אַלצדינג בענוצט, געמאַכט אויס איהם זיין לייב-שקלאַף, זיין שפּיר-הונד. ער האָט געשפּיאַנעוועט ביי די לאַנדסלייט, ביי דער משפּחה, וואָס האָבען געאַרבייט ביים אַנקעל, און אויסגעפונען ווער פון דער משפּחה איז געטריי דעם אַנקעל און ווער ניט, און עס איבער-געגעבען דעם אַנקעל. דער יונג האָט געטהאָן פאַר'ן אַנקעל זאַכען, פאַר וועלכע ער האָט געקענט אריינפאלען און פערפאלען ווערען אויפ'ס לעבען לאַנג. ווי דענסטמאַל ווען מען האָט געכאַפט די גנבה'ישע סחורה פון דער פינפטער עוועניו, וואָס ער האָט זי איינגעגראָבען אין קעלער, די רעק און די הויזען, אויף וועלכע דער אַנקעל האָט ארויפ-גענייהט זיין לייבעל — האָט דאָס סעם גענומען אויף זיך, און קוים מיט צרות וואָס מען האָט איהם ארויסגענומען פון „טראַבעל“. ווען עס האָט זיך געמאַכט „טראַבעל“, האָט עס סעם גענומען אויף זיך. דענסטמאַל, ווען מען האָט פּלוצים דעם „אַנקעל“ גערופען צום דיסט-ריקט אטוירני וועגען דער פּוילישער שיקסע וואָס דער אַנקעל האָט זי טראַגעדיג געמאַכט, אָדער מען האָט געדאַרפט „סעמלען“ מיט דער ווייבעל פון דעם גאַליציאַנער רעסטאָראַן, איהר צאַהלען חודש-געלד — אלעס האָט סעם גענומען אויף זיך. ער האָט פאַר'ן אַנקעל דאָס לעבען זיך איינגעשטעלט, און פאַר'ן אַנקעל וואָלט ער ניט בלוין אין געפענ-

גענים געגאנגען ווען מען וואָלט געדארפט, ער וואָלט אויך אַ מענשען גע'הרג'עט. און אלעס האָט ער געטהאָן דערפאר, ווייל ער האָט גע'האפט אַמאָל אליין צו פּערנעחמען דאָס אַרט פון „אַנקעל“.

די געטריישאפט צום אַנקעל איז ניט געווען אויס חניפה. עס איז געווען אַ פּערנעטערונג צו דעם מענשען, וועלכען ער האָט גענומען אלס פּאַרבילד, אלס אידעאל — צו וועמען ער וויל אַמאָל אליין עהנליך זיין. אין די פּערנעטערונג צום אַנקעל און די געטריישאפט צו איהם איז געלעגען די געטריישאפט צו זיך אליין און צו זיין אייגענער צוקונפט — ווען ער וועט זיין דער „אַנקעל“. און מיט אַמאָל זאל זיך פון דעם גאָר ניט אויסלאָזען! דער אַנקעל געהט חתונה האָבען מיט דעם „שנעק“, מיט דעם „אהרן גאַרגעל'ס“ טאַכטער, וואָס האָט איהם אריינגעקריגען אין די הענד אריין. זי וועט האָבען מיט איהם קינדער — איינס, צוויי, דריי, אלעס וועט איבערגעהן צו די קינדער. זי וועט שוין מאַכען, אַז זי זאל האָבען קינדער. און ווען מען וועט דארף פּען, וועט זי איהם קענען צושארען אַ פּרעמד'ס אויך, אבי זי זאל די יורש'טע זיין. און זי פּערשטעהט עס שוין היינט. איינציגווייז זעצט זי אריין אין סטאָר „איהר משפּחה“: אַ קלענערע שוועסטער — שוין אַ בוכהאַלטערין; דעם פּאַטער איהרען, אהרן מעלניק, „גאַרנעל“ פון דער היים — געמאַכט פאַר אַ קעשיער. איז וואָס וועט פון איהם, סעם'ען ווערען? מען וועט איהם נאָך אַמאָל ארויסוואַרפען אויך.

סעם האָט זיך דערמאַנט אַז די געלעגנהייטען, וואָס ער האָט געהאַט געלד צו מאַכען ביים אַנקעל. זיין קאַזין מאַנעס, וועלכער איז אַמאָל אויך געווען ביים אַנקעל, בעפּאַר סעם איז אַנגעקומען — דעם „אַנקעל'ס“ רעכטע האַנד — האָט איהם געוואַרענט ניט איין מאָל:

— זעה, סעם, פאַר מאַרנען זאל גאָט זאַרגען; דו זאַרג פאַר היינט. וואָס דו האַסט אין באַנק, דאָס איז דיינס. דאָס איבעריגע — אַ נעכטיגער טאַג. דו קענסט ניט דעם „אַנקעל“. ער וועט זיך נעהמען אַ יונגע מויד אויף דער עלטער. געדענק וואָס איד זאָג דיר. סעם האָט זיך דערמאַנט אַז די ווערטער פון מאַנעס'ן. מאַנעס איז עלטער פון איהם און ערפּאהרענער, און ער האָט איהם ניט געוואָלט האַרבען. אלץ זיך פּערלאָזט אויפ'ן אַנקעל, געוואָלט אלעס אריינ- פּריגען — און יעצט האָט ער.

„מען דארף אין אווענד אריינגעהן צו מאנעם'ען. ער, מיט זיינע לאיערס, מיט זיינע טעמעני האלץ דזשאדזשעס, וועט שוין אויס-געפינען עפעס א פלאן. דעם אַנקעל טאר מען ניט דערלאזען חתונה האבען מיט אַט דער שניידערשער טאַכטער, מיט דעם אַט אהרן גארגעל, וועלכער וועט דאָ ווערען דער מחותן, און דער חתן פון דער חתונה. אַז ניט — זיינען אלע אין דר'ערד; די גאנצע משפחה איז אין געפאהר...“

סעם האָט זיך גוט איבערגעלעגט אויב ער זאָל דאָס טהאָן. זיין געטריישאפט צום אַנקעל האָט איהם נאָך ניט דערלאָזט דעם אַנקעל שלעכטס צו טהאָן. ער האָט איהם צופיעל פּערגעטערט. ער האָט איהם אזוי לייעב געהאַט, אז אלע זיינע טהאַטען זיינען איהם גער-פעלען. סעם האָט זיי פּערשטאַנען און ער האָט זיך געגרויסט מיט זיי. אפילו זיין וועלען חתונה האבען מיט מאשא'ן, איז סעם'ען אויך געפעלען, און, וואהרשיינליך, ווען עס וואָלט ניט געגאנגען געגען זיינע אינטערעסען, וואָלט ער דעם אַנקעל דערצו געהאַלפּען. סעם'ס אמביציעס פאר זיין צוקונפט זיינען אָבער שוין רייה געוואָרען, און ער איז שוין געווען מענליך אויף אזוי פיעל, אז ער זאָל שוין קענען מקריב זיין זיינע סענטימענטען:

— כאַפט איהם די כאַלעריע, דעם אַלמען, קינדער וועט ער האָבען! — האָט ער זיך געטראַכט, דענקענדיג אַז זיין אייגענער צוקונפט.

קיין כעס האָט ער ניט געפיהלט צום אַנקעל. דעם כעס האָט ער געהאַט צום יונגען „שנעק“, צו מאשא'ן, און צו איהר פאַטער אהרן מעלניק, וועלכע האָבען זיך אריינגע'גנב'עט אין דער „משפחה“. זיי האָט ער בעטראַכט פאַר קאַנקורענטען.

— איהר, דעם „שנעק“, דער כלָה זיינער, דארף מען אריינשיקען דאָס ווייבעל פון רעסטאָראַן, דעם רעסטאָראַטאָר'ס טאַכטער מיט די פינף קינדער וואָס דער „אַלטער“ האָט איהר אַנגעמאַכט. זאָל זי זיך אויס'טענה'ען מיט דער כלָה.

אַר, וועט דאָס זיין אַ חתונה, ווען דאָס גאַליציאַנער ווייבעל וועט אריינקומען צו דער כלָה אין טאַג פון דער חתונה! די כלָה וועט זיין אַנגעטחאָן צו דער חופּה צו געהן, און די וועט פאַרשטעלען די קינדער פאַר איהר:

— דו געהסט חתונה האָבען מיט מיין מאן, מיט דעם פֿאַטער פון מיינע קינדער! אַד, וועט דאָס זיין אַ חתונה — האָט דער יונג נקמה גענומען אין זיינע געדאַנקען.

און דער „אַנקעל“? דער אַנקעל וועט זיין אַנגעטאָן אין אַ פֿראַק — ער וועט פֿערשעהמט ווערען! ער האָט אַ מינוט רחמנות געהאַט אויפֿ'ן אַנקעל. ער האָט זיך איבערלעגט, אָבער זיין אייגענע צוקונפט האָט זיך ווידער געשטעלט פֿאַר זיינע אויגען. ער האָט זיך דערמאַנט אָן ראַזע'ן, זיין אייגענע כּלה, און דער יונג האָט פֿער־ביסען די שאַרפע צייהן אויף זיינע ליפֿען און געזאַגט צו זיך: — כאַפט איהם דער שוואַרץ־יאַהר; ער וועט קינדער האָבען. דער אַלטער!

מיט דעם נקמה־געפיהל איז ער צוריק אַריין אין סטאַר. זיין פנים האָט אַנגענומען די שטרענגע בעפֿעהלערישע מינע, וועלכע ער האָט זיך אויסגעלערענט פון „אַנקעל“. זיין קין איז געוואָרען שטאַרק, און אונטער דעם לאַנגען פֿלישיגען נאַז האָט זיך פֿערצויגען די משפּחה'שע גרימאָסע, פֿאַר וועלכער די לאַנדסלייט האָבען אַזוי מורא געהאַט. ער האָט געגעבען אַ ברום אונטער דעם נאַז, נאַכמאַכענדיג דעם אַנקעל:

— שניידען קעש וויפיעל עס לאָזט זיך, באַים!
דער זונטאָג האָט זיך שוין געהאַט אַנגעהויבען אין מעלניק'ס סטאַר.

2

מ א ש א

עס איז עפעס געשעהן מיט אַנקעל מאָזעס. אַז אַנקעל מאָזעס זאָל איבערלאָזען די סטאַר אין זונטאָג און אַרויספֿאַהרען פֿאַר פֿלעך ושר אויף אַ גאַנצען טאָג מיט אַ מיידעל שפּאַצירען! און ווירקליך איז אַנקעל מאָזעס אויף דער עלטער יונג געוואָרען און זיך גענומען צו אַזעלכע זאַכען, וואָס האָט איהם לעכערליך געמאַכט אין די אויגען

פון אלע זיינע בעקאנטע און ערניעדריגט זיין ווירדע ביי די קוזמינער לאנדסלייט. אנקעל מאזעס האט זיך אנגעהויבען אויסצופראנטעווען אויף דער עלטער ווי א ניינצעהן יאהריגער באַיטשיק. אנגעטהאָן שמאַלע קורצע הויזלאך, אז עס זאלען זיך ארויסזעהן די ווייסע זאָקען. ער האָט אנגעהויבען צו טראָגען הויכע שמאַלע שטייפּע קראָגענס וואָס האָבען איהם געפייניגט, אנקעל מאזעס האָט זיך בענאָכען מיט פּאַרפּימען... בייים „גאַליציאַנער“ צום לאַנטש, וואו דער אַנקעל האָט ליעב געהאַט צו עסען די פעטע געבראַטענע אונטערמיייל־גענזלעך און קאַטשקעלעך — האָבען ביזנעס־לייט פון דער בויערי געקוקט אויף איהם און געלאַכט אין די פּויסטען. דער ניער סיי־לעס־מאַן, דער וואַרשעווער יונגערמאַנטשיק, וואָס האָט זיך ערשט וואָס אויפגעפענט אַ ניעם ציגאַרען סטאַר אין שכנות מיט'ן אַנקעל און איז שוין געווען בעקאַנט אין נאַנצער שכנות־שאַפט פאַר אַ „וואַרשעווער“, אַ ספּאַרט, אַ שטיפּער — האָט אָבגעטהאָן דעם אַנקעל אַ שפּיצעל: ער האָט בעשטעלט ביי די גאַליציאַנערין, ביי דער וויי בעל וואָס האָלט דעם ביזנעס לאַנטש־רום — אַ דריי־עקענדיגע קנישע אין פאַרם פון „אַ האַרץ“, און האָט אין מיטען אַריינגעקלאַפט אַ קאַלירט בילדעל פון אַ מיידעל מיט רויטע בעקלאַך, אָבגעריסען פון אַ ביליגע שאַקאַלאַך קעסטעל — און עס צוגעשיקט צום אַנקעל. אַנקעל מאזעס האָט געזעהן און געהערט ווי מען לאַכט איהם אויס, פּער־שטאַנען דעם שפּאַס, זיין רויטער קאַרק איז אָנגעלאַפּען מיט בלוט, אָבער ער האָט זיך ניט געקענט העלפּען. ער האָט געמוזט קאַנקורירען מיט אַ יונגען־מאַנטשיק, מיט אַ ניינצעהן־יעהריגען קאַלעדזש באַי. טשאַרלי, וועלכער איז אין די לעצטע צייט געוואָרען זעהר אַן אַפּטער גאַסט ביי אהרן מעלניק און איז אויסגעגאַנגען מיט מאַשאַ'ן. אַנקעל מאזעס האָט זעהר מוראַ געהאַט פאַר דעם ניינצעהן יעהריגען קאַלעדזש באַי, ער האָט איבערהויפּט מוראַ געקראָגען פאַר אלע, וואָס זיינען אינגער פון איהם. נור זיין איינציגע טרייסט איז געווען, וואָס דער ניינצעהן־יעהריגער קאַלעדזש באַי טראָגט אַ פאַר אויסגעגעסענע הויזען מיט אויסגעטראָגענע קאַמאַשען, און שטאַרבט פאַר אַ סעלַט, און ער קען זיך אַנטהאַן ווי דער לעצטער ספּאַרט. אַנקעל מאזעס האָט פּערשטאַנען ווי לעכערליך ער איז אין דעם, און ווי אַרים עס איז זיין פאַרטשהייל געגען טשאַרלי, נור אַנקעל מאזעס האָט מלחמה

געהאלטען. ער האָט שוין געהאט אזוי פּעסט אָנגעמאכט אין זיין מיין חתונה צו האַבען מיט מאַשא'ן, מיט דער אכטצהזייעהריגער מיידעל, וועלכע ער אליין האָט ערצויגען, חתונה צו האַבען און קינדער צו האַבען אויף דער עלטער, קיינעם ניט אויף להכעיס, נור פּאַר זיך אליין, פּאַר זיין אייגענעם פּערגעניגען אין לעבען. ער האָט זיך גע- האַלטען אזוי בערעכטיגט דערצו, אַז ער האָט ניט פּערשטאַנען דעם חוזק וואָס מען מאַכט אויס איהם. דאָס פּראַנטעווען זיך איז ביי איהם געווען אַ מיטעל צו געווינען דאָס נאַרישע האַרץ פון דער יונגער מייד- דעל. מיכאַ, אַז זי וויל עס — דאַרף מען דאָס טהאַן. און אין די קורצע שמאַלע הייזלעך מיט'ן ענגען צוגעצויגענעם ראַק אויף זיין דיקען בויד, מיט די קורץ וואויל-אינגעלשע פּערשוירענע גרישבע, האָט אַנקעל מאָזעס אָנגעמאכט ערנסטע געשעפטען. געדונגען זיך מיט סוחרים, פּערקויפט און געקויפט הייזער, בייגעוואָהנט מיטינגען פון וואַהלטהעמיגע אינסטיטוציעס, אָנגעיאַנט מיט זיינע בליקען קוזמין צו דער ארבייט, ווי ער וואַלט גאַר ניט געווען בעמערקט קיין לע- כערליכעס אין זיין פּראַנטעווען זיך, אין זיין אינגעלשען אַנטהאַן זיך, אין זיין פּאַרבען און פּוידערען זיך די באַקען... און ער איז געווען דער זעלבער שטרענגער „אַנקעל מאָזעס“ אין זיינע האַלבי-אינ- געלשע פּערשטעלטע קליידער, ווי ער איז געווען אין זיין אַלטען טעגליכען לעבען.

דריי יאָהר האָט אַנקעל מאָזעס מיט געדולד געווארט אויף די פּערצעהזייעהריגע מאַשאַ ביז זי וועט אויסוואַקסען. יעדע פּאַר טעג איז ער געקומען צו אהרן מעלניק בעטראַכטען זיין צוקונפּטס-גליק, און געקויקט זיך אין פּערבאַרגענע זיסע פּאַנטאזיעס — וועגען די גליקזעליגקייטען וואָס שטעהען איהם פּאַר. ער האָט זי בעטראַכט, ווי מען בעטראַכט אַ וואַקסענדע אייגענטהום. אַז מאַשאַ איז אַלט געוואָרען זיעבצעהן מיט אַ האַלב יאָהר, האָט זיך אַנקעל מאָזעס גע- נומען זיין טיעף-געפּייניגטען זיס-תּאוה'דיגען געפיהל אויסצופּיהרען. ער איז יעצט געפּאַהרען מאַשאַ'ן ארויסצונעהמען — ארויסצונעהמען, ניט מעהר ווי ער האָט זי ביז איצט ארויסגענומען אַלס קינד, נור ווי אַן ערוואַקסענע, פּערשטענדיגע מיידעל, וועלכע פּערשטעהט דאָס גרויסע גליק וואָס איז איהר בעשערט — און זיך צו בעציהען צו איהר מענליך — און ווייזען איהר זיין קראַפט...

ער האָט געשמייכלט צו זיך אַליין און עס איז איהם גוט גע-
וואָרען דערמאָנענדיג זיך אָן מאַשאַ'ן, ווען ער איז געפאָהרען
צו איהר, יעצט איז דעם פרישען זומער־מאָרגען, וועלכער איז נאָר
אַבגעקיהלט געווען פון ביינאַכטיגען רעגען און האָט שוין געדישעט
מיט די שפעטערדיגע פייכטע היטץ. ער האָט זי געזעהן אין דער
ווייס־באַטיסטענער קליידעל, פון קאָפּ ביז צו די פיס, ווי עס שפראַצט
איהר קערפער אונטער דער קליידעל. זייט זי איז אויפגעוואקסען גע-
וואָרען האָט דער „אַנקעל“ ליעב געהאַט מאַשאַ'ן צו זעהן אין ווייסען.
ווייס האָט איהם דערמאָנט אָן עפעס אנגענעהמעס... ער האָט זיך
פאַרגעשמעלט נאָך דער חתונה — ווי זי ליגט אין קינדפּעט, מיט'ן
קינד, זיין קינד — און ער געהט אַרײַן צו איהר, אַביסעל אַנגערונקען,
אויפגערוימט, און זי קוקט ארויס פון בעט אין ווייסען, און איהר פנים
זעהט אויס ווי געפייניגט, און זי קוקט אויף איהם בעטענדיג זיך ביי
איהם רחמנות'דיג. — ער איז צופרידען געווען דאָס צו דענקען,
ווארים זיין אינערליכע בעהאַלטענע פרייד איז געווען מאַשאַ'ן צו
זעהן אין קינדפּעט, און זי זאָל האָבען אַ געפייניגט בלייד פנים —
דאָס האָט איהם איהר ווייסע קליידעל דערמאָנט, צוליב דעם האָט
ער איהר ווייסע קליידלעך געמאַכט מתנות. ער האָט זי געבעטען
היינט, זונטאָג, זיך אַנצוטהאָן אין ווייסען באַטיסטענעס קליידעל, ער
האָט אַבגערעדט מיט איהר ארויסצופאָהרען אויף אַ גאַנצען זונטאָג־
דיגען טאָג אין אַ גאַהענטען באַד־אַרט.

מאַשאַ האָט שוין געוואַרט אויף איהם, און, ווי ער האָט איהר
אַנגעזאָגט, אין ווייסען. דורך די פאָר יאָהר, וואָס דער אַנקעל האָט זיך
אינטערעסירט מיט איהר און זי אויפגעצויגען, איז זי צוגעוועהנט
געוואָרען צו איהם ווי צו אַ פאַטער. זי האָט זיינע קאפּריזען צוליעב
געטהאָן ווי אַ קינד, ווי אַ קלוג קינד טהוט אַפּטמאָל צוליעב אַ צור
לאַזענעם טאַטען. זי איז אויפגעצויגען געוואָרען דעם אַנקעל צו
האַרבען און אַלסדינג צוליעב טהאָן. איהר פאַטער, איהר מוטער,
איהר גאַנצע משפּחה און אלע לאַנדסלייט האָבען זי אזוי געלערענט.
און ניט נור געלערענט, נור אלע האָבען דעם אַנקעל געהאַרט. און

ניט נאָר בלויז צוליעב געטהאָן זיינע קאפּריזען, נור פּאַר'ן אַנקעל וואָלטען זיי אלסדינג געווען געטהאָן. אפילו ווען ער וואָלט געווען פּערלאַנגט פון זיי זייערע פּערבאַרגענסטע הייליגסטע אינטימסטע אייגענטהום — וואָלטען זיי איהם אַוועקגעגעבען... זיי זיינען איי-בערהויפט גליקליך געווען ווען דער אַנקעל האָט פון וועמען וואָס געוואָלט, ווען דער אַנקעל האָט וועמען בעגליקט מיט בעפעהלען איהם. און ווען דער אַנקעל האָט זיך אויסגעפּרעגט אויף וועמענס ווייב אָדער ערוואַקסענע טאָכטער — איז יענער געהויבען געוואַרען אין די אויגען פון די לאַנדסלייט...

אַלע לאַנדסלייט האָבען מקנא געווען און ניט פּערגונען אהרן מעלניק דאָס גליק, וואָס דער אַנקעל אינטערעסירט זיך מיט מאַשא'ן, און צוליעב דעם איז מאַשא געוואַרען דאָס ווינשפּינגערלי פון אַנ-קעל'ס האַרץ, ווי אַ לאַנדסמאַן האָט עפּעס געהאַט אַ בקשה צום אַנקעל — אַ טאָכטער חתונה צו מאַכען, אַ משפּחה אַראַבצונעהמען, געלד אַהיים צו שיקען — איז מען געקומען צו מאַשא'ן. און וועמען ער האָט געוואָלט האָט אהרן מעלניק, איהר פּאָטער, צוגעזאָגט טובות. מען האָט גע'חנפ'עט אהרן מעלניק ווי אַמאָל סעס'ען, און ראַזע, זיין ווייב, האָט בעשטימט דעם גורל פון די קוזמינער לאַנדסלייט, אַלץ צוליעב דעם ווינשפּינגערלי מאַשא, וואָס האָט געפונען אַזאַ לייט-זעליגקייט אין די אויגען פון דעם אַנקעל.

מאַשא האָט זיך אויפגעצויגען אין דער אַטמאָספּערע, און כאַטש זי האָט שוין אָנגעהויבען צו פּערשטעהן (מיט געפיהל האָט זי עס שוין לאַנג געשפּירט) די העסליכע ראַלע וואָס זי שפּיעלט, דאָך האָט זי זיך ניט געקענט העלפּען. טאַטא-מאַמא, די משפּחה און אלע לאַנדסלייט האָבען עס געהאַלטען פאַר אַזאַ גרויס גליק וואָס האָט איהר געטראַפּען, אַז זי האָט ניט געוואָגט קיין וואָרט צו רעדען אָדער אַנ-דערש צו טראַכטען. און ביז לעצטענס האָט זי עס ווירקליך געהאַל-טען פאַר אַ גליק. נור אין די לעצטע צייט, וואָס ענטוויקעלטער און עלטער זי איז געוואָרען, האָט זי אָנגעהויבען צו פיהלען, אַז זי וועט עפּעס בעראַרפּען בעצאהלען פאַר דעם גליק. עס איז איהר נאָך ניט גאַנץ קלאָהר געווען, וואָס אזעלכעס וועט זי בעראַרפּען בעצאהלען, נור זי האָט זיך געהאַלטען עפּעס פאַר אַ קרבן פאַר פּאַטער-מוטער, פאַר איהרע שוועסטער, פאַר איהר משפּחה, פאַר אלע לאַנדסלייט...

דאָס געפיהל האָט אַרויפגעצויגען אַ קלייד פון טרויעריגקייט און שטילקייט אויף איהר איידעלען מיידעלשען וועזען. און ווען זי איז געווען צוזאמען מיט יונגע חבר'טעס און פריינד אויף אַ טהעע פארטי, אויף אַ באַלל, צי אויף אַ פּאַרטי ביי אַ יונגע פריינדין, האָט מאַשאַ טהיילמאַל ניט געקענט לאַכען אזוי פריי און גליקליך, ווי די אַנדערע איהרע פריינדינס. עס האָט זיך איהר געדאַכט, אַז עפעס וואָס שוועבט איבער איהר, פרעמדעס און טרויעריגעס, און אלע זעהען דאָס; אַז איבער איהר ווייס אַטלעסען קליידעל וועלכעס איז שעהנער און רייכער פאַר אלע איהרע פריינדינס, שוועבט אַ פרעמדע טונקעלע גאַזע, ווי מען הענגט אריבער איבער אַ טויטע כלה. עס האָט זיך איהר געדאַכט, אַז זי האָט שוין ניט קיין רעכט צו פרעהען זיך און צו לאַכען אזוי הויך און פריי — ווי די אַנדערע מיידלעך איהר גלייכען...

און טהיילמאַל, אין אַ מיטען נאַכט, ווען אלע אין שטוב זיינען פעסט און רוהיג געשלאָפּען, האָט זיך געהערט אַ וויינען, אַ שטיל כליפענדיג וויינען, — דאָס האָט זיך מאַשאַ צווייניג ניט וויסענדיג אַליין פאַר וואָס און פאַר ווען...

3.

א ה ת ו

איבער די טרעפּ האָט זיך געהערט אַנקעל מאַזעס' קוויטשענדיגע נייע געלע שיד, און זיין שטימע:

— מאַשאַ, רעדי?

איז דער אַפענער טהיר זיינען געשטאַנען טאַטע־מאַמע. דער אַמאָליגער אַפּערייטאַר אהרן מעלניק איז דיקליך געוואָרען. ראַזע איז אויך דיקליך און געזונטער געוואָרען. ביידע האָבען אויסגעזעהן פיעל יונגער און געזונדער. אהרן מעלניק האָט זיך געלאָזט וואַקסען אַ בערדעל, אַ שוואַרץ בערדעל, און ער האָט געקויגען רויטע בעקלעך און אַ רויטען קאַרק פון ביער טרינקען. אהרן איז געווען אַהן ראַק.

אין ווייסען געפרעסטען העמד, ערשט וואָס אָנגעגעסען פריה־שטיק.
ראַזע אין זיידענעם אונטער־קלייד, און ביידע האַבען אַקעגען געשמיי־
כעלט דעם אַנקעל מיט פרייד :

— רעדי, אַנקעל, רעדי!

דאָס מאן און ווייב, אזוי ווי זיי האַבען זיך געהאסט איינס
דאָס צווייטען אין אַרימקייט, אזוי האַבען זיי זיך לייעב געקראַגען
אין עשירות. אזוי ווי זיי האַבען זיך געהאלטען אין איין שילטען אין
טרויעריגקייט, אזוי האַבען זיי זיך געהאלטען אין איין בענשען איינס
דאָס צווייטע אין פריידען. איינער האָט איבער דעם אנדערען גע־
זאָרגט. און נור „אהרן לעבען“ און „אהרן קרוין“ און „ראַזע —
זאָסט מיר געזונד זיין“, און „האַסט דאָך ניט געהאט היינט אין
מויל“, און נאָך אזעלכע ליעבליכקייטען. ביידע האַבען אָנגענומען
דעם אַנקעל אונטער'ן אַריום און אַריינגעפיהרט אין שטוב אַרײַן.

מאַשאַ האָט זיך באַלד בעוויזען. אַה, זי איז דורך דער צייט
ווירקליך גרויס געוואָרען. דאָס קינד איז איהר נאָך געלעגען אויפ'ן
פנים. די מוטער'ס מילך אויף די ליפען. אַבער איהר פיגור און
איהר געשטאַלט האַבען געשלאָגען פון זיך מיט אַ ערפרישענדע
יוגענד און רייפֿקייט. איהרע שוואַרצע געדיכטע האָהר זיינען געווען
צוזאַמענגענומען און פערבונדען די צוויי געדיכטע צעפֿ אין אַ שוואַרץ
זיידענעם באַנד. אין אַ ברייט־ראַנדענדיגען שטרויענעם קאפּעלוש און
אין ווייסען, ווי דער אַנקעל האָט אָנגעזאָגט. אַ ווייס טולען לאַנג
קליידעל מיט אַ ווייס זיידענעם ברייטען באַנד האָט אַרומגענומען
איהר דינע יונגע פיגור און פערבונדען אין אַ שלײַף. זיידענע ווייסע
זאַקען און ווייסע הויכע שיד. דער אַנקעל האָט זי אַרומגעכאַפט
מיט אַ בליק, ער האָט, ווי זיין געוואָנהייט איז געווען, ווען ער איז
צופריעדען געווען, ביי ביזנעס, נאָס געמאַכט זיינע הענד און בעגלעט
זיינע האָהר — אַ געוואָנהייט וואָס ער האָט נאָך מיטגעבראַכט
פון דער היים פון זיינע קצב'ישע יאָהרען און קען זיך דערפון נישט
אַבגעוועהענען. און געברומט זיך מיט אַ שמייכעל: גוט!

— אַנקעל לעבען, אפשר עפעס געניסען, עס שמעהט אַלץ

אויפ'ן טיש — האָט אהרן מעלניק געוואַנט.

— נישטאָ קיין צייט, די מאַשין וואַרט.

— טאמער דאך — פרישע אויער, יונגע רעטעכלאך מיט סוויט־
קרים — האָט ראָזע איינגעלאָרען.

דער אַנקעל האָט ביז אַנגעקוקט אהרן מעלניק.

— הערסט דאָך, נישטאָ קיין צייט, די מאשין ווארט — האָט
אהרן געוויזען מיט דער האַנד צום ווייב.

— מאַשא, קאמ־אָ, קאמ־אָ. מיר וועלען שוין עסען אויפ'ן
וועג.

מאשא איז נאָכגעגאנגען דעם אַנקעל. טאטא־מאמא האָבען זיי
אין די טהיר נאָכגעשריען:

— עס איז אַל־רייט — האָט דער אַנקעל אַרויפגעוואונקען מיט
האַט'ס אַ גוט טיים! אַמוזרט אייך גוט!

דער האַנד.

— נו, מאשא, יו לייק אים? — האָט דער אַנקעל אַנגענומען
מאשא'ס האַנד, ווען דער אויטאָמאָביל האָט זיי געפיהרט איבער די
גאסען אויפ'ן וועג אַרויס.

— סוירטענלי אי דו! — האָט דאָס מיידעל אָבעגענטפערט.

— אי עם גאַאינג טו גווי יו עי ניים טיים, קיד, — האָט דער
אַנקעל איהר געפאטשט אויף דער האַנד.

מאשא האָט אַנגעהויבען מורא צו האָבען פאר'ן אַנקעל, דאָס
ערשטע מאל האָט זי געהאט אזא געפיהל צום אַנקעל... זי האָט איהם
אַנגעקוקט, אזוי ווי זי איז געזעסען יעצט נעבען איהם אין אויטאָ
טאָביל און געזעהן ווי ברייט און גרויס ער איז, האָט זי זיך דער־
שראַקען פאר איהם. עס איז איהר נישט איינגעגאנגען דאָס פאַהרען
מיט'ן אויטאָמאָביל, זי וואָלט געוואָלט אַרויסגעהן, אַוועקגעהן. דער
אַנקעל האָט זיך, דאכט זיך איהר, אויפגעפיהרט עפעס מאַדנע, ער
האָט זי פּלוצלונג אַנגענומען ביי דער האַנד און געקוקט איהר אין
די אויגען אַרײַן, און געזאָגט צו איהר:

— לייסטען, מאַשא, אי לייק יו! איך וויל אַז דו זאָלסט מיר
לייקען. לייקען ווערי מאַטש!

— סוירטענלי אי לייק יו, אַנקעל!

— נו, נו, איך וויל, אַז דו זאָלסט מיר שטאַרק ליעבען, שטאַרק
ליעבען. דעם אַנקעל בעדאַרף מען שטאַרק, שטאַרק ליעבען — האָט זי

דער אַנקעל אָנגענומען ביי דער האַנד און געקוקט איהר אין די אויגען אַרײַן.

מאַשאַ האָט אָנגעהויבען מורא צו קריגען. זי האָט געשמייכלעט

קינדיש :

— דו ביזט היינט אזוי פּאַני, אַנקעל !

— פּאַני ? האָ, האָ, פּאַני, — לײַסטען, קיד, איד וועל דיר זאָ-
גען היינט אַ וואָרט, אזאָ וואָרט, פּיעל, פּיעל האַבען געוואַרט אויף
דעם וואָרט, — קיינעם נישט געזאָגט, און דיר וועל איד עם זאָגען.
מאַשאַ האָט מורא געהאַט צו פרעגען וואָס פאַר אַ וואָרט, זי
האַט איבערהויפט עפעס מורא געהאַט צו רעדען, זי וואַלט נור גע-
וואַלט אַרויס, אַרויס ווי אַם שנעלסטען.

— האָרד אויס, מאַשאַ, — ווערט פּלוצים דער אַנקעל ערנסט
און געהמט זי אָן ביי דער האַנד — אי נאָו, דו ביזט אַ קלעווער
גורל, און דו וועסט פּערשטעהן, דעם אַנקעל בעדאַרף מען ליעב האָ-
בען און איהם האָרבען, און רעספּעקט האַבען פאַר איהם, גרויס רעס-
פּעקט, דו זעהסט ווי אלע רעספּעקטירען דעם אַנקעל — עם איז נישט
אומזאָנסט מיין קינד, ניט אומזאָנסט. דער אַנקעל האָט ליעב גע-
האַרזאָמקייט, טהאַן אלסדינג וואָס ער הייסט, דו הערסט — אלס-
דינג, דורקט ער זי פּעסט ביי דער האַנד, גאָר נישט אַקעגען רעדען
און גאָר זיך נישט שפּאַרען. אז דער אַנקעל זאָגט, אַז היינט איז
זונטאָג — איז זונטאָג, אז דער אַנקעל זאָגט, אַז היינט איז מאַנטאָג
— איז מאַנטאָג, טאָג איז טאָג, נאַכט איז נאַכט. און דער עיקר —
געהאַרבען, מיין קינד, טיעף געהאַרבען, אלסדינג געהאַרבען, פּער-
שטאַנען, מאַשאַ ?

— יו אַר אזוי פּאַני, אַנקעל — האָט מאַשאַ פּלוצים זיך צולאַכט

איהם אין פנים אַרײַן.

דער אַנקעל האָט פּערביסען די לײַפען, געשוויגען און געקלעהרט
אַ מינוט וואָס צו טהאַן. ער האָט אַבגעמאַכט זיין מיין אויף יעצט
אַבצוהאַקען דעם געשפּרעך — און איהר צייט צו געבען, לאַזען
אַרײַנדרײַנגען זיינע ווערטער טיעף אין איהר יונגער האַרץ. ער האָט
געזעהן, אַז זיינע ווערטער האַבען געמאַכט אויף איהר אַן אײַנדרוק.

עם איז געווען אַ אידישער האַטעל פאַר אַלל־רײַטיקעס איז
דער נאָהענט פּון ים, וואוהין עם איז פּערפּאַהרען דער אויטאָמאָביל

מיט אַנקעל מאַזעס און מאַשאַ'ן. אויפ'ן פּאַרטש זיינען געוועסען דיקע אידישע ווייבער פון „אַלל-רײַטניקעס“, געפּוידערט, אין באַד-קאַסטן-מען אַנגעטהאַן, האַבען געשפּיעלט אין קאַרטען. וואו ניט וואו האָט זיך ביי אַ קרענצעל פּרויען אויך בעוויזען אַ יונגער מאַן, אויך אין באַד-קאַסטן. נור ער איז אויך געווען אזוי פעט און אַנגעטהאַן, אַז מען האָט געמיינט, אַז ער איז אויך אַ אידענע... די בעל-הבית'טע פון האַטעל, די בעקאַנטע שדכנ'טע, מיסעס פּליישמאַן, די אייגענטימערין פון האַטעל, איז זיי אַקעגען געקומען. די געסט אויפ'ן פּאַרטש האַבען אַ מינוט אויפגעהערט צו שפּיעלען און מיט נייגע-ריגקייט געוואַרפען בליקען אויף דער פּאַרעל וואָס איז אַנגעקומען. אַלע האַבען געקענט דעם אַנקעל מאַזעס, ער איז געווען פון זייער אייגענע משפּחה אין ביזנעס, און געוואוסט פון זיינע בעציהונגען צו מאַשאַ'ן. די ווייבער האַבען איהם אַקעגען געשריען פון די טיש-לעך:

— מר. מעלניק, ניט געזעהן מיין מאַן?

— יעס, געזעהן.

— ער קומט אַרויס?

— ער שוויצט אין שטאַדט, מיסעס — האָט דער אַנקעל ברייט

אַבגעענטפּערט.

מיסעס פּליישמאַן האָט אַנגענומען מאַשאַ'ן ביי דער האַנד און געשמייבעלט איהר אין פנים אַרײַן, ניט וויסענדיג ווי זי צו בעגריסען. — דאָס איז מיין כּלה, מיסעס פּליישמאַן — האָט אַנקעל מאַ-זעס פּאַרגעשטעלט מאַשאַ'ן.

מאַשאַ איז בלייד געוואַרען און דערשראקען, און ניט געפונען קיין כּח אַ וואָרט צו ריידען.

ביי די טישלעך מיט די נאַקעטע פּרויען אין די קאַסטומען, וואו מען האָט אין קאַרטען געשפּיעלט, איז אַרומגענאַנגען אַ גע-מורמעל ווי אין ביהנשטאַקען...

4.

מאנעס אינטאמאָר.

אַנקעל מאַזעס האָט זיך גענומען אויף ערנסט אַ חתן צו ווערען.
 ער האָט בעפוילען אהרן מעלניק, אז ער זאל צוגרייטען אַ גרויסע
 תנאים און איינלאָדען אלע קוזמינער לאַנדסלייט. ביער און בראַנ-
 פען וויפיעל זיי ווילען אויף זיין חשבון. און ער אליין, דער אַנקעל,
 איז אַרומגעגאנגען מעשה חתן. עס איז געווען אַ פרייד און אַ לוסט
 צוצוזעהן ווי ער פיהרט זיך אויף, ווי ער קויפט איין די כלהמתנות,
 און ווייזט זיי אלעמען. די קוזמינער לאַנדסלייט האָבען זיך גע-
 פּרעהט מיט דעם, וואָס דער אַנקעל איז אַ חתן געוואָרען, ווי מיט
 זייער אייגענער שמחה. זיי האָבען נור ניט פּערגונען אהרן'ען דאָס
 גליק. און ווידער האָבען זיי זיך געטראַכט, גלייכער אז אייגענער
 זאל אַריינקומען אין „שמאַלץ גרוב“, איידער אַ פּרעמדער. מען קען
 גיכער אַ טובה קריגען. און האָבען גע'חנפ'עט אהרן מיט זיין ווייב,
 מיט זיינע קינדער, ווי דורך זיי וואַלט מען צוגעקומען צום העכסטען
 גליק.

דערווייל איז סעם, דער קאָזין, ניט געשלאָפען. נאָך דעם
 זעלבען אַבענד, ווען דער אַנקעל איז אַרויסגעפּאָהרען מיט מאַשאַ'ן,
 איז סעם אַוועק צו זיין קאָזין מאַנעס — מיט איהם זיך מיישב צו
 זיין וואָס צו טהאָן צו פּערהיטען דאָס אונגליק, אז דער אַנקעל זאל
 ניט חתונה האָבען.

מאנעס אליין פון גאנץ קוזמין האָט געפיהרט דאָ אין אַמע-
 ריקא דאָס זעלבע לעבען, ווי ער האָט געלעבט אין דער היים. אין
 דער היים איז מאַנעס געווען אַ וואוילער יונג. ער האָט מלחמה
 געהאַלטען מיט'ן גאַנצען שטערטעל, מיט'ן רב, מיט'ן נגיד, מיט'ן
 פּראָצענטניק, מיט אלע זייערע מנהגים און פיהרונגען, און ער האָט
 געפיהרט זיין אייגען אַרט לעבען. מאַנעס האָט זיך אין דער היים
 גע'חוויר'ט מיט שקצים. דער איינציגער איד וואָס האָט געהאַלטען
 טויבען, האָט ניט געקענט פּערטראַגען קיין עולה, סיי געגען זיך און
 סיי געגען פּרעמדע, און האָט קיינמאָל ניט געקלאַגט זיך פאַר'ן גי-
 יע.

ריכט, נאָר ער האָט געהאט זיין אייגענעם געריכט, ער איז געווען דער שופט און ער האָט בעצאהאַלט פאר אונרעכט. גאנץ קוזמין גע- דענקט נאָר דעם שפּיצעל, וואָס מאַנעס האָט אַבגעטהאַן צו יואל פראָ- צענטניק.

ווען מאַנעס איז אהיים געקומען פון סאַלדאַטען, האָט ער געפיר- נען, אז דאָס שטערטעל קוזמין איז געווען אין גאַנצען פּערשולדיגט צו יואל פּראָצענטניק, וועלכער איז געווען דער רייכסטער מענטש פון שטאָדט. אַלע הייזער זיינען געווען פּער'משכונ'ט צו יואל'ן, אַלע כּל־המתנות, חתונה־געשאַנקען ליגען אין אַ גרויסען קאַמאַד ביי יואל פּראָצענטניק. דאָס שטערטעל קרעכצט אונטער דעם שווערען יאָר פון צינזען, וואָס יואל פּראָצענטניק האָט אויף די איינוואָהנער ארויפ־ געלייגט. אַלע ארכייטען פאר איהם. און אז יואל געהט ארום יעדען פריהמאַרגען איבער די הייזער אויפמאַהנען זיינע צינזען — פאַלט אָן אַ שרעק איבער די איינוואָהנער. מאַנעס האָט ניט געקענט איבערטראַגען די עולָה. האָט ער זיך מיישב געווען מיט'ן סטאַרשי סטראַזשניק וואָס צו טהאַן. ביי יואל'ן האָט געדעיענט אַ מויד — האָט זי געוואוסט וואו די אַלע משכנות זיינען בעהאַלטען. די מויד איז אָבער געווען געטריי יואל'ן און ניט געוואַלט ארויסגעבען. האָט מאַנעס איהר צוגעשארט אַ יונג פון זיינע יונגען פאר אַ חתן. דעם חתן האָט מען צוגעזאָגט נדון, האָט ער ארויסגעקראַגען פון דער מויד. אַז יואל האַלט די משכנות פּערשטעקט אין גרויסען שופליאָד און די שליסלען אונטער'ן קישען. האָט ער אַבגעמאַכט מיט דער מויד, אַז זי זאָל ביינאַכט די טהיר עפענען אין דער שטיבל. ביינאַכט איז מאַי נעם צוגעפּאַהרען מיט אַ פּוהר פאר יואל'ס הויז, ארויסגענומען מיט נאָך אַ יונג די גאַנצע קאַמאַד פון שטוב, ארויפגעלייגט אויף דער פּוהר און אוועקגעפיהרט צום וואסער. די וועקסלען האָט מאַנעס צוריקגעשיקט יעדען בעל־הבית אין שטוב אַרײַן. די אַרימע משכנות, די זילבערנע לייכטער, חופּה־קדושין פינגערלאַד, אויפרינגלאַד, יעדען איינעם אַבגעגעבען לויט דעם נאָמען, וואָס איז געשטאַנען אויפ־ געשריבען אויפ'ן קוויטעל, וואָס איז געהאַנגען ביי יעדען משכון (יואל איז געווען אַן אקוראַטנער מענטש). די גאַלדענע זייגערס האָט דער סטאַרשי סטראַזשניק צוגענומען פאר זיך און דאָס באַארע געלד, וואָס האָט זיך געפונען אין שיפּליאָד, האָט מאַנעס צוגענומען פאר

זיך. די מויד, וואָס האָט אויפגעפענט די טהיר, האָט ער געגעבען אַ פאַר הונדערט רובעל נדו, חתונה געמאכט זי מיט'ן חתו, און דאָס גאנצע שטעדטעל האָט זיך געפרעהט און געטאנצט אויף דער חתונה.

די לעדיגע קאמאָד האָט מאנעס די צווייטע נאַכט געבראכט צופיהרען צו יואל'ן און זי אוועקגעשטעלט הינטער דער טהיר. אזוי האָט מאנעס אמאָל בעפרייט גאנץ קוזמין פון אונטער יואל פראַצענטניק'ס שווערען יאָד. די קוזמינער לאַנדסלייט דער-צעהלען נאָד ביז היינטיגען טאָג דעם נס פון דער בעפרייאונג און בענשען איהם די הענד.

אַז מאנעס איז אראַבגעקומען קיין אמעריקא (געמוזט אַנט-לויפען, טאָקע צוליעב דער גנבה), האָט ער לאנג אין שאַפ ביים אַנקעל מאַזעס ניט געקענט איינזיצען. מאנעס איז געווען דער ערשטער, וואָס האָט זיך בעפרייט פון אַנקעל מאַזעס' שאַפ און האָט דאָ אין אמעריקא געפיהרט דאָס זעלבע לעבען, וואָס אין דער היים. ער האָט באַלד דערכאפט די אמעריקאנער לופט און איינגעזעהן, אז אויב ער זאָל לעבען לויט'ן געזעץ, וועט ער לאנג ניט דערלעבען, און ווארטען ביז עס וועלען אנדערע, בעסערע געזעצע געמאכט ווערען, קען ער דערווייל אריינזאקסען אין קבר אריין. האָט זיך מאנעס געזאגט, אַז מען דארף זיך אָן עצה געבען. האָט ער באַלד איינגעזעהן, אַז אין אמעריקא איז דער עיקר גוטע ברידער, אַ סך גוטע ברידער צו האַבען, און איינער זאָל דעם אנדערען געבען אַ „שאַו“. אין מאנעס באַלד געוואָרען אַ מעמבער פון אַ סך סאַסייעטיס. נאָר דער טהעטיגסטער מעמבער איז ער אין דער סאַסייעטי צו קעמפפּען גע-גען פראַהיבישאַן. מאנעס האָט שוין אייריש-לייט פאַר גוטע ברידער, אירען האָט ער פיינד — וואָהנען וואָהנט ער צווישען די איירישע, ניט ווייט פון די יאַטקעס. געוואָרען איז ער אַ קאַנטראַקטאָר ביי הייזער, האַלט אַ פאַר פּוילישע שקצים מויערערס, פיינטערס, און גוטע ברידער שארען אונטער ארבייט. מאַכט זיך טראַבעל, קומט מען צום קעמפּען אליין. אַז נישט — צום באַס, צום פּאַליטישען באַס פון דיסטריקט. דערפאַר, אַז עס קומט צו די „עלעקשענס“, איז מאַ-נעס „אַלל-רייט“. דאָס גאנצע פענסטער איז ביי מאנעס'ען בע-האַנגען מיט פיקטשורס פון זיינע „לייטע“. מאנעס לויפט ארום צו

די לאנדסלייט און אניטירט. מאנעס גיט טיפס. מאנעס ארבייט אויף אלע כלים. אין דעם טאג פון „עלעקשענס“ טהוט זיך מאנעס אן פאר אן איירישמען, אין א גרינעם נעקטיי און שטעלט זיך אוועק „וואטשען“. גיט איינמאל קומט אויס צו איבערציינען די געגנער מיט הענד ארגומענטען, און אויף דעם איז מאנעס דער בעסטער אניטאטאר אין דיסטריקט. ווען מען דארף מאנעס'ן שלעפט מען איהם פון איין עלעקשאן-סטיישאן צום אנדערען, אז ער זאל דיס-קוטירען מיט די הענד. דער באס פון דיסטריקט האט איהם א נאמען געגעבען „אניטאטאר“, אין קלאב פון די אנטי-פראהיבישאן, וואס געפינט זיך אויף דער עק גאס, וואו עס איז געהאנגען די בילדער פון אלע געוועזענע באסעס, איז מאנעס בעריהמט אלס דער בעסטער אניטאטאר.

פארנאכט שוין, אין דעם טאג פון די עלעקשאנס, איידער די רעזולטאטען זיינען נאך בעוואוסט, בעהענגט מאנעס דאס גאנצע הויז זיינס מיט בעזימער, מיט גרויסע ברומס, און ער און זיין ווייב און אלע זיינע קינדער האלטען גרויסע גראגערס אין די הענד און גראגערען ארויס די אנדערע פארטיי...

דאס יאהר איז מאנעס אלל-רייט. דער גאנצער דיסטריקט בעד לאנגט צו איהם. דער דזשאדוש איז זיינער און דער דיסטריקט אטאָרני איז זיינער און אלע קאפס זיינען זיינע. די גאנצע שטאָדט איז זיינע. דורך דעם פיהלט זיך מאנעס שטארק דעם יאהר. און מאנעס איז בעריהמט ביי אלע זיינע לאנדסלייט דאס יאהר. און ווען אימיצער פון די קוזמינער לאנדסלייט האט געהאט עפעס טראג בעל, עפעס צו טהאן מיט פאליציי, אדער מיט דעם דזשאדוש, איז מען געגאנגען צו מאנעס'ן, און מאנעס האט שוין געמאכט אזוי, אז עס איז געווען „אלל-רייט“.

און ווירקליך האט מאנעס בעזעסען א געוויסען געפיהל צו גערעכטיגקייט. ער האט פון דער נאטור גיט געקענט איבערטראגען קיין עולם. די איינארדנונג פון דער וועלט, אין וועלכער ער האט געלעבט, איז געווען אזא, אז גיט אלע מאל זיינען די איינריכטיגונגען געגאנגען האנד אין האנד מיט די גערעכטיגקייט. און גיט אלע מאל איז געווען אזוי לייכט צוצוקומען צום געזעץ און גיט אלע מאל איז דאס געזעץ געווען גערעכט. דורך דעם האט מאנעס געפונען דעם

וועג פון זיין פארטיי — צו שטיצען גוטע ברידער און אַנצונעהמען זיך פאר אַן אייגענעם — אַ פיעל נעהענטערען און גלייכערען וועג צו גערעכטיגקייט — ווי דאָס טויטע וואָרט פון געזעץ. דורך דעם איז מאנעם געווען אַן אמת'ער, געטרייער דיענער און איבערגעגע- בענער צו זיין פארטיי, ווייל ער האָט זי געהאלטען פאר די בעסטע און גערעכטע. פאר'ן דזשאָדזש, דעם ליעדער פון זיין פארטיי, וואָס איז נאָך דערצו געווען אַ איד, וועלכער האָט שטענדיג געגעבען מאַ- נעס'ן די האַנד, ווען מאנעם האָט איהם אַנגעטראָפּען אין גאס, און ער פלעגט איהם זאָגען „העלאָ, אַניטאַטאַר!“ — פאר דעם דזשאָדזש וואָלט מאנעם אוועקגעגעבען דאָס לעבען. אין דעם דזשאָדזש האָט מאנעם געזעהן אַ פערקערפערונג פון זיין אידעאַל. דזשאָדזש גרייך פּעלד איז געווען זיין מענש; אַז מען האָט עפעס בעדארפט, איז ער צום דזשאָדזש אַהיים געגאנגען און זיך דורכגעשמועסט מיט איהם. פאר דעם דזשאָדזש האָט מאנעם ניט געהאט קיין געהיימיניסע. דעם דזשאָדזש האָט ער געזאָגט דעם אמת, און דער דזשאָדזש האָט איהם געלערענט ווי אזוי ער זאָל זאָגען מאַרגען אין געריכט פאר איהם. דזשאָדזש גריינפעלד איז געווען מאנעס'עם אידעאַל, און דורך דעם וואָס דזשאָדזש גריינפעלד איז נאָך געווען אַ איד, און אַ גוטער איד דערצו, וועלכער האָט יעדען שבת געדאווענט — איז ער געווען מאנעס' שטאַלץ. און כאָטש מאנעם אליין איז ניט פרום געווען און מאנעם אליין האָט ניט געקעהרט פאר גאָט, דאָך איז עס איהם גע- פעלען, וואָס דער דזשאָדזש געהט דאווענען יעדען שבת און איז אַ מאַכער אין אידישע חברות. און דערפאר וואָס אין אמעריקא איז פאַראַן אַ אידישער דזשאָדזש, וואָס אין אמעריקא איז פאַראַן אַזאַ פאַרטיי, ווי זיינע, וואָס טהוט פאר אַ גוטען ברודער אלעס — האָט מאנעם ליעב געהאט אמעריקא — דאָס לעבען. אמעריקא — מאי קאָנטרי — פלעגט מאנעם מיט שטאַלץ טענה'ן צו די אייריש-לייט. און מאנעם איז געווען אַ גרויסער פאַטריאָט פון אמעריקא און פון דזשאָדזש גריינפעלד, ווייל דזשאָדזש גריינפעלד איז געוואָרען ביי איהם דער סימבאָל פון אמעריקא. ביי איהם איז שטוב האָט געהאנגען פון איין זייט וואַשינגטאָן'ס פאַרטרעט און פון דער אנדער זייט דעם דזשאָדזש'ס פאַרטרעט. און, איז געקומען אַן אמעריקאנער יום- טוב, האָט מאנעם אין פּענסטער ארויסגעהאנגען אַ גרויסע אַמע-

ריקאנער פלעג, און פון איין זייט וואשינגטאן'ס פארטרעט און פון דער צווייטער זייט דזשאָדזש גרינפעלד'ס פארטרעט...

דורך דעם האָט מאנעם פיינד געהאט די נייע פארטיי, וואָס איז אויפגעשטאנען, די סאַשעליסמס. ערשטענס, וואָס זיי זיינען ניט קיין פאטריאָטען און מאכען אַן טראַבעל, און דאָס צווייטע, וואָס זיי אגיר טירען געגען דעם דזשאָדזש. ער האָט זיי ניט פערשטאנען און ניט געוואוסט, וואָס זיי ווילען. די אנדערע פארטיי האָט ער פערשטאַנען. די רעפובליקאנער ווילען האַבען זייערע לייט, כדי זיי זאָלען קריגען „פול“, און מיר לאָזען זיך ניט. אָבער וואָס ווילען די סאַציאַליסמען? יושר? ווי ווייט קען מען געהן מיט יושר! און וואָס וועט שוין זיין, און עס וועלען זיין עהרליכע עלעקשאַנס, וועמען וועט דערפון א טובה אַרויסקומען? „ווער וועט עפעס דערפון האַבען?“ פלעגט ער טענה'ען און זיין איבערצייגט אין זיינע רייד, „עס וועלען אריינפאלען ניט קיין פאסענדע מענשען, עפעס לאַפע-טוטעס. א איד וועט האַבען טראַבעל, וועט ניט זיין צו וועמען צו געהן, צו וועמען זיך צו ווענדען“.

— האָסט געהערט, יושר ווילען זיי האַבען — ווער בעדאָרף האַבען דעם יושר, אַז דער יושר קען נישט העלפען, צו אַלדי שוואַרצע יאָהר.

און צום „גוטען ברודער“ מאנעם האָט זיך סעם געווענדעט יעצט, ווען דאָס אומגליק האָט זיך געטראַפען מיט'ן אַנקעל. סעם איז אין אבענד אוועק צו מאנעס'ן. מאנעס'ן האָט ער געטראַפען אין קלוב פון די אַנטי-פראַהיבישאַן אין סאַלון אויפ'ן קאַרנעל, דאָרט, וואו עס האָט זיך אויך געפונען דער פארטרעט פון וואשינגטאן און פון „דזשאָדזש“. מאנעם איז געווען אַ הויכער, אַ דאַרער, מיט אַ גלאַט פערקעמטען שייטעל, ביי די פאות האָט זיך איהם שוין געגרויעט, און די קורצע געשוירענע וואַנסלעך האַבען זיך אויך שוין געגרויעט. מאנעם האָט גלייך פערשטאנען, און עס איז טראַבעל. ווארים און סעם זאָל קומען צו איהם — סעם איז געווען אַ גרויסע פויגעל, דעם אַנקעל'ס רעכטע האַנד — און סעם זאָל זיך פלוצלונג בעווייזען, מוז עפעס זיין אינטערעסאנטעס. און כאַטש מאנעם האָט ניט געהאלטען פון סעם'ען און איהם ניט געגליכען — ווייל סעם איז אזוי געטריי דעם אַנקעל, און לאָזט ניט פערדייענען קיין „גוטען ברודער“ — דאָך

איז סעס געווען אַ צו „וויכטיגע פויגעל“, אז ער זאָל זיך ניט פּרעהען מיט זיין וויזיט.

— וואָס איז געשעהן? — טראַבעל? האָט מאַנעס געפּרעגט. ער האָט געוואוסט, אז צו איהם קומט מען ניט אַנדערש, סיידען מען האָט טראַבעל.

— קום ארויס מיט מיר, וועלען מיר רעדען.
— דאָ קענסטו רעדען ווי אין דער היים. — דאָ זיינען אלע מיינע גוטע ברידער. קענסט רעדען.

— דער אלטער געהט דאָר חתונה האַבען — האָט סעס געזאָגט זיך צורוקענדיג צו איהם.

— ווער, דער אַנקעל? — האָט מאַנעס געפּרעגט אויפגערעגט.

— יא, מיט אהרן מעלניק'ס קליינע מויד.

— ער וועט האַבען קינדער, דער אלטער — האָט מאַנעס געזאָגט ווערענדיג בלייד.

— וואָס, קראַנק איז ער דען, דער אלטער?

איז אַנקעל זיינען אלע געווען פּעראינטערעסירט, אלע לאַנדס־לייט, משפּחה ניש משפּחה — דער אַנקעל איז געווען אַ היימישע זאך. ווי אַ קעניג ביי אַ פּאַלק, אַדער אַ פּאַטער ביי קינדער. אלע זיינען זיי שטאַלץ געווען מיט זיין פּערמעגען, אלע האַבען עפּעס געהאַפּט אויפ'ן אַנקעל.

— ליגסט דו דאָך אין דר'ערד, איד האָב דיר שטענדיג געזאָגט:

טהייק קער אָף יורסעלף. זאָג מיר, האַסטו זיך עפּעס אַנגעגרייט?

— איד בין איהם געטריי געווען ווי אַ הונד, ניט קיין גראַשען קיין אייגענעם, נישט פּערגונען צו ספּענדען אַ גיקעל — איד האָב איהם געדיענט ווי אַ געטרייער הונד — יעצט וואָס? זי וועט מיר נאָך הייסען געהן אויך — וואָס בין איד ביי איהר, ווער בין איד! האָט זיך דער גרויסער סעס צו־וויינט פאַר מאַנעס'ן.

מאַנעס האָט געהאַט אַ ווייד האַרץ, און, ווי געזאָגט, אַ גער־פיהל פאַר גערעכטיגקייט. ער האָט ניט בלויז רחמנות געהאַט אויפ'ן יונג, ער האָט אויך איינגעזעהען די גאַנצע גערעכטיגקייט פון דעם יונג וואָס וויל ניט, אז דער אַנקעל זאָל חתונה האַבען, כדי די ירושה ניט צו פּערלירען. און דערפאַר איז ער געווען דעם אַנקעל געטריי

און עהרליך איהם געדיענט. מאנעם האט געפיהלט דאס בעדערפע-
נים דעם יונג צו העלפען:

— ער האט דאך, דאכט זיך, געהאט צו טהאן מיט א ווייבעל?
— ער האט פון איהר דריי, פיער קינדער, וועלכע ער האלט אויף.
— און וואס שוויינסטו, נאר, פיהר מיך נור אהין צו דער אי-
דענע. ער וועט שוין ניט חתונה האבען, דער אלטער.
— מאנעם, טהו איהם נישט קיין שלעכטס, עס איז א רחמנות
אויפ'ן אלטען — האט סעם געזאגט ארויסגעהענדיג.
— וואס הייסט איד וועל איהם טהאן שלעכטס, ער איז דאך
מיין אנטעל אויך און עפעס אן אלטער מאן — האט מאנעם אָבגע-
ענטפערט מיט א בעליידיגונג.

.5

אָנקעל מאָזעס זעהט אלעס פאַראויס.

אָנקעל מאָזעס האט אָבער אלעס פאַראויסגעזעהן און ווי א
געניטער סוחר האט ער ליעב געהאט, בעפאר ער געהט אַבטהאן א
ביזנעס, זאל ער זיך מיט אַלעמען פּערזיכערען, אז קיינע איבער-
ראַשונגען, קיינע „ריסאפוינטמענטס“ זאלען זיך מיט איהם ניט
טרעפען. בעפאר אָנקעל מאָזעס האט זיך געקליבען אַ חתן ווערען
מיט מאַשאַ'ן, איז ער אַוועק צום מאַז'ס ווייבעל, מיט וועלכע ער
האט קינדער געהאט, און איז דורכגעקומען מיט איהם.

— וואס ווילסטו, זאג?

דער ווייבעל'ס מאן איז געווען אַ קליין, נידעריג, שוואַרץ, ברוין
אידעל, אַ שוואַרץ-האַריג בעוואַקסענער, דאָס פנים, די הענד, דער
האַלז — אַלסדינג וואס מען האט ביי איהם ארויסגעזעהן איז געווען
בעוואַקסען מיט האַהר, פון די האַהר האַכען זיך ארויסגעבלישטשעט
צוויי שוואַרצע אויגעלעך, ווי צוויי שוואַרצע מייזלעך. ער איז געווען
ביים ווייבעל אונטער'ן פאַנטאַפעל. דאָס ווייבעל האט געפיהרט אַ
לאַנטשדורם, אביסעל לעמבערגער שנאַפּס, זיסען, היימיש-געמאַכטען,

מיט פעטע לעבערלעך צו פערבייסען האָט מען געקראָגען אין לאַנטש-
רום. און דערפאר וואָס דאָס ווייבעל איז געווען אַ חו'עוודיגע, מיט
אַ פּאַר חו'גריבעלעך, וואָס האָבען זיך געשפּיעגעלט אין איהרע פעטע
בעקלעך, האָט זי געצויגען צו זיך עלטערע ביזנעס-לייט. די ביזנעס-
לייט האָבען אויף איהר געזאָגט, אַז זי איז אזוי בע'טעם'ט, ווי די פעטע
הינטערשטע טהייל גענזלעך און קאטשקעלעך וואָס מען קריגט ביי
איהר... דאָס ווייבעל איז געווען די פיהרערין פון די ביזנעס, און דער
מאָן האָט איהר ארויסגעהאַלפּען. זיין ארויסהעלפּען איז די ביזנעס
איז בעשטאַנען אין דעם, וואָס ער האָט איינגערעדט אַ פּאַר ביזנעס-
לייט וואָס האָבען געהאַט אַ געהענטערען צוטריט, אַז זיי האָבען אַן
אַנטהייל אין די קינדערלעך וואָס זיין ווייב האָט. און האָט אויפ'
קאַלעקטירט געלד דערפאר. און אזוי ווי ער האָט ניט געהאַט מעהר פון
דריי קינדער — זיינען זיינע קליענטען געווען בעגרענעצט און זיינע
איינקונפטען זיינען געווען קליין. און ווירקליך האָט ער ניט גע-
וואוסט, צו וועמען זיינע דריי קינדער, וואָס ער האָט פון זיין ווייבעל,
בעלאַנגען: צו איהם, צי צום אַנקעל מאַזעס, אָדער צו אַן אנדער
ביזנעס-מאַן פון דילענסי סטריט. דאָס האָט איהם אָבער ניט גע-
שטערט צו זיין אַ געטרייער פאַטער צו די קינדער, צו זאָרגען פאר
זייערע רעליגיעזע ערציהונג. געגאַנגען מיט זיי אין שוהל אריין
דאווען — וועלכעס ער אליין האָט געלערענט מיט זיי.

— מיסטער מעלניק, וואָס הייסט וויפּיעל איד וויל? — עס זיי-
נען דען מיינע קינדער? עס זיינען דאָך אייערע קינדער!
— נו, נו — האָט איהם דער אַנקעל געקיצעלט מיט אַ פינגער
— דו האָסט אויך אַ חלק אין זיי.

— מיסטער מעלניק, עס זיינען אייערע קינדער — האָט איהם
דער איד פּערזיכערט ערנסט. אדרבה, פרעגט גיטלען (דאָס ווייבעל
האָט געהייסען גיטלען), אדרבה, פרעגט זי.

— אַז איד ווייס נישט וועלכעס איז מיינ, וועלכעס איז דיין,
און וועלכעס איז דעם ביזנעס-מאַן'ס פון דילענסי סטריט — לאַכט
דער אַנקעל.

— מיסטער מעלניק, זי איז געווען אייער ווייב מעהר פאר אלע-
מענס, בעליוו מי — פּערזיכערט איהם דער יונגער מאַן.

דאס האָט נור דער יונגער מאן אזוי געזאגט, כדי פון אַנקעל וואָס מעהר געלד אַרגוויסצוקריגען. אין האַרצען אַבער איז ער גע- ווען איבערצייגט, אז די קינדער זיינען זיינע, יענע — דעם אַנקעל און דעם צווייטען סוחר, נאָרט נור דאָס ווייבעל אָב, זי רעדט זיי איין, ווייל מען דארף דאָס צו די ביזנעס...

— און וואָס וועט זיין, אז איד וועל דיר מאַכען פאַר אַ קאַללעקט- טאַר איבער די הייזער אין עסעקס סטריט, וועט זיין אַלל-רײט? דער יונגער מאן האָט געוואַלט צופאַלען צום אַנקעל, כאַפּען דעם אַנקעל'ס האַנד און קושען; זיין גרעסטע אמביציע אין לעבען איז געווען צו ווערען אַ קאַללעקטאַר פון טענעמענט הייזער. שטענ- דיג אונטערנעדריקט, ליגענדיג אונטער דער ווייבעל'ס פאַנטאַפעל — האָט דער שוואַרצ-האַהריגער אידעל גע'חלום'ט אַליין צו ווערען אַמאַל אַ הערשער, צו געוועלטיגען איבער אַנדערע. און אזוי ווי זיינע אַמביציעס זיינען ניט ווייטער געגאַנגען פון עסעקס סטריט, וואו ער האָט געוואָהנט — דורך דעם האָט ער גע'חלום'ט צו ווערען אַ מושל איבער די איינוואָהנער אין עסעקס סטריט, אַריינצוקומען אין אַ שטוב אַריין און צו בעפעהלען: „רענט אַדער אַ מוה-צעטעל!“ אַרויסצואוואַרפען פאַמיליעס פון זייערע היימען, צו ווערען אַ שטרענ- גער קאַללעקטאַר, אז גאַנץ עסעקס סטריט זאָל ציטערען פאַר איהם. דאָך מיט אַמאַל איינצושטימען אויפ'ן אַנקעל'ס פאַרשלאַג האָט ער מורא געהאַט, כדי ער זאָל דערנאָך קיין פערדרום ניט האַבען, אז ער האָט געקענט מעהר אַרויסקריגען, האָט ער צוגעלייגט מיט אַ פער- שעהמט מינעלע:

— מיט הונדערט דאלאַר קעש. (מעהר האָט איהם דאָס האַרץ ניט געלאָזט).

— מיט נאָך אַ הונדערטער — האָט דער אַנקעל צוגעשמי- כעלט.

דער אידעל האָט ווידער פערדרום געהאַט, פאַר וואָס האָט ער ניט געזאגט צוויי הונדערט, אַדער נאָר פינף הונדערט — און עס האָט איהם געביסען. האָט ער אין אַ וויילע אַרום ווידער צוגע- לייגט:

— מיט אַ מתנה פאַר מיר.

— וואָס פאַר אַ מתנה ווילסטו?

— אַ גאַלדענעם זייגער מיט... מיט... — קלעהרט דער אידעל וואָס ער זאָל זאָגען — מיט נאָך אַ פינף און צוואַנציגער.

— דעם גאַלדענעם זייגער קריגסטו, די פינף און צוואַנציג דאלאַר ניט — קיין איין סענט ניט מעהר — שרייב אונטער דאָס פּאַפּיער, אַז די קינדער זיינען דינע, און דו האָסט גאָר ניט צו מיר.

— שוין, שוין, מיסטער מעלניק לעבען — האָט דער שוואַרץ-האַהריגער איד צוריקגעכאַפּט, מורא-האַבענדיג אַז דער אַנקעל זאָל ניט חרטה קריגען, און איז צופריערען געווען, וואָס ער האָט פון אַנקעל אלעס אַרויסגעקריגען וואָס עס האָט זיך נור געלאָזט אַרויסקריגען, און וועט מעהר קיין פּערדרום ניט האָבען. דער אַנקעל אָבער, וועלכער האָט פּערשטאַנען יענעם מיין, האָט דערנאָך חרטה געהאַט וואָס ער האָט איהם די 25 דאלאַר קעש ניט נאַכגעגעבען — כּדי יענער זאָל זיך פּייניגען, אַז ער האָט געקענט נאָך מעהר אַרויסקריגען.

— גיטעל לעבען — האָט דער מאַן אַריינגעשריען אין לאַנטש-רום — קום נור אַריין.

גיטעל, וועלכע האָט געבאַמעלט מיט איהרע פּערעלדיגע אויער-רינגלעך אין די אויערען, מיט די האַלב צולאָזענע שוואַרצע האָהר, איז אַריינגעקומען מיט אַ קאָקעמיש מינעלע, וועלכעס האָט זיך בע-האַלטען אין די שמאַלצענדע חוֹ'עוודיגע גריבעלעך.

— פּנחס לעבען, האָסט מיר גערופּען — האָט דאָס ווייבעל אויס-געזונגען, דערזעהענדיג דעם אַנקעל.

— מיסטער מעלניק געהט דאָך חתונה האָבען, ווינש איהם מזל-טוב, גיטעל לעבען — האָט דער מאַן געזאָגט.

גיטעל לעבען, וועלכע האָט געוואוסט פון די אונטערהאַנדלונגען מיט'ן מאַן, האָט זיך געמאַכט ווי זי ווייסט פון גאַרניט.

— וואָס געהט עס מיך אַן, וואָס מיסטער מעלניק געהט חתונה האָבען!

— און איד ווער דאָך ביי מיסטער מעלניק אַ קאַללעקטאַר פון די עסקעס סטריט הייזער. — דאַנק מיסטער מעלניק, גיטעל לעבען. אַז גיטעל לעבען האָט דאָס דערהערט, האָט זי זיך צוואווינט. דער מאַן האָט זיך אַרויסגעמאַכט, איבערגעלאָזט זי מיט'ן אַני קעל, אַז זיי זאָלען זיך זעגענען. דער אַנקעל האָט איהר אַנגעזאָגט אַז פון היינטמאַל אַז זאָל זי זיין געטריי דעם מאַן איהרען און אויפ-

פיהרען זיך בעסער, און זי זאל ניט וויינען. נאך דער חתונה וועט ער זי אויך געדענקען. און אז דער מאן איז אריינגעקומען האט ער שוין געפונען דאס ווייבעל בערוהיגט. דער אַנקעל האט דעם מאן אויך אריינגערופען אין אַ ווינקעל און איהם אַנגעזאָגט, אז ער זאל זי גוט בעהאַנדלען און אַבחיטען זי — און זיי ביידע, דער מאן מיט'ן ווייבעל, האָבען איהם געוואונשען אַלדאס-גוטס, אז ער זאל גליקליך זיין און דערלעבען נחת מיט דער נייער יונגער ווייבעל... — זי זאל האָבען ביי דיר אַ בעסער מזל ווי איד — מאַזעס לעַ בען — האָט זיך דאָס ווייבעל צוויינט.

אז מאנעם מיט סעם'ען, דעם קאזין, זיינען דערנאך געקומען צו דער ווייבעל פערקלאַגען, אז דער אַנקעל געהט חתונה האָבען, האָר בען זיי געפונען דאָס פאַרעל, דעם מאן מיט'ן ווייבעל, גאָר ניט פער-וואונדערט, אדרבה, זיי האָבען זיך נאך געפּרעהט. — פאר וואָס זאל ער נישט חתונה האָבען — האָט זיך דער מאן אַכגערוּפּען, — און וואָס געהט אונז אַז, אז דער אַנקעל האָט חתונה?

— ער איז דאך נאך אַ יונגערמאַנטשיקעל, פאר וואָס זאל ער ניט חתונה האָבען? — האָט דאָס ווייבעל צוגעלייגט ווי אַ מבינ'טע. האָבען זיי ביידע, מאנעם און סעם, פערשטאַנען, אז דער אַנ-קעל איז שוין דאָ פריהער געווען פון זיי, און האָט אַלצדינג שוין פער-ריכט — האָבען זיי געשוויגען. — סעם, האק אַב, אַלצדינג האק אַב, וויש אַב דאָס מויל און מאַד אַ שווייג, זעהסט דאך עס איז פערפאַלען — האָט איהם געראטהען מאנעם.

— מאך זיך ווי דו ווייסט פון גאָר נישט, און אז דו וועסט עס דערהערען, פרעה זיך דערמיט. פרעה זיך זעהר, ווינש דעם אַנקעל מזל-טוב און ווער גוט מיט אהרן'ען און מיט די גאַנצע משפּחה פון דער ווייבעל, חנפ'ע זיי, ריהם זיי, לעק זיי, אַלצדינג, ביזט ביי זיי אין די הענד, גוטער ברודער — האָט איהם מאנעם געלערענט. סעם האָט געוואוסט אַליין וואָס צו טהאָן. געוויס האָט ער בער-שטימט אַזוי צו טהאָן. איז דען געווען אַן אנדער עצה? אַבער אין האַרצען האָט ער זיך אנדערש געטראכט. ער אַליין איז ארויסגעקומען

פון דער משפחה מעלניק — איז געווען דעם אַנקעל'ס אַ קאָזין, און ניט בחינם האָט ער זיך גענומען דעם אַנקעל פאר אַן אידעאל און האָט איהם אין אלצדינג נאַכגעטהאָן.

ניין, ער האָט זיך ניט געקענט אזוי לייכט אַבזאָגען פון זיינע אַמביציעס דעם אַנקעל צו ירש'ען און אליין אמאל צו פערנעהמען דעם אַנקעל'ס שטעל — און ער איז בערייט געווען אויף אלצדינג, פאר גאָר נישט זיך אַבצושטעלען, נאָר דעם שידוד נישט צולאָזען: — ער וועט קינדער האָבען, דער אַלמער, — האָט זיך דער יונג געטראַכט. אַלעס פאַראַויסגעזעהן, אַלעס פערריכט, אַז קיינע איבערראַ- שונגען און קיינע „דיסאַפּאָינטמענטס“ זאָלען זיך ניט טרעפען, האָט אַנקעל מאָזעס בעפוילען אהרן מעלניק די תנאים אַנצוגריימען. אַ סך געזענעס, און ביער, און שנאַפּס אויף זיין חשבון, די קוזמינער לאַנדסלייט האָט ער אַבגעלאָזט אויף אַ האַלבען טאָג, אַז זיי זאָלען קומען צו די תנאים. די קוזמינער לאַנדסלייט האָבען עס טאַקע גע- האַלטען פאר אַ קוזמינער גליק, וואָס דער אַנקעל געהמט אַ פראַסט אַרים מיידעל פון זיינע לאַנדסלייט פאר אַ כלה. און אַלע האָבען זיך דורך דעם געפיהלט געהויבען און געהאַלטען זיך פאר די מחותנים.

אויף די תנאים האָט דער אַנקעל געלאָזט וויסען די קוזמינער לאַנדסלייט, אַז די חופּה וועט ער שטעלען אין אַן אייגענער קוזמינער שוהל, וועלכע ער וועט קויפען פאר די קוזמינער לאַנדסלייט. די קוז- מינער לאַנדסלייט האָבען געוואָלט איהם קושען די הענד, און זיינען איהם דאַנקבאַר געווען, וואָס ער האָט זיי איינגעלאָדען אויף די תנאים, און וואָס ער געהט פאר זיי קויפען אַ שוהל. זיי האָבען איהם בעוואונשען דעם קאַפּ מיט ברכות און געשפּיגעלט זיך און געפרעהט זיך מיט זיין גליק און עשירות. זיי האָבען איהם פּערגליכען צו אַלע אכות — איינער צו יעקב אבינו, אַז פון איהם וועלען ארויסקומען די שבטים, און אַן אנדערער — צו משה רבינו, וואָס ער קויפט זיי אַ שוהל, און האָבען שוין אַ נאַמען געזוכט פאר דער שוהל, און זי אַנגעריר- פען אויפ'ן אַנקעל'ס נאַמען: „אוהל משה אנשי קוזמין“.

און דער אַנקעל איז אַרומגעגאַנגען אין אהרן'ס רומס אַ צי- שוויצטער, אַ גליקליכער און אַ גוטער, און געזאַגט: — עסט, טרינקט, קוזמינער לאַנדסלייט, פּרעהט זיך, פּרעהט זיך, עס איז ביי מיר אַ שמחה...

.6

מאשא ווערט א כלה.

גאנץ קוזמין, וואָס האָט זיך געפונען אין ניו יאָרק, האָט בעטראכט מאַשא'ן פאר דער גליקליכסטער מיידעל אונטער דער זון. האָט מאַשא אַליין ניט געוואגט צו טראַכטען אַנדערש פון גאנץ קוזמין און האָט זיך אויך געהאַלטען גליקליך מיט דעם, וואָס זי איז אַ כלה גע-וואָרען פאר'ן רייכען אַנקעל מאַזעס. דער אַנקעל האָט זי בעשאַטען מיט מתנות, בעהאַנגען זי מיט טהייערע דזשולערי — דאָס מאַ-דערנסטע און טהייערסטע. ער האָט איהר יעדען טאַג געשיקט די שניי-דערין, געמאַכט איהר רייכע קליידער. אַלע טאַג האָט מען פון די גרויסע סטאַרס פון די פינפטע עוועניו עפעס אַנדערש געבראַכט פאר מאַשא'ן. זיידענע אונטעררועש, לאַקירטע הויכע שיר, פאַכערס, האַנד-שווען. דאָס מיידעל, וועלכע האָט נאָר געדענקט דעם פאַטער'ס אַרימ-קייט און די וואָהנונג אין האַפּקינס סטריט — ווי אזוי האָט זי גע-קענט וואָגען אַנדערש צו בעטראַכטען זיך ווי אַלע קוזמינער לאַנדס-לײַט, ווי אַלע בעקאַנטע? די גאַנצע משפּחה האָט זי בעטראַכט און געהאַלטען פאר דעם גליק אַליין.

דורך דער צייט, וואָס זי איז אויסגעוואַקסען אונטער דעם אַנקעל'ס גונסט, האָט זי זיך אויסגעלערענט דעם אַנקעל צו געהאַרבען. זי האָט געזעהן, אַז אַלע קוזמינער לאַנדסלייט, איהר טאַטע, איהר מאַמע — אַלע וואָס זי האָט געקענט, האַרבען דעם אַנקעל און וואָגען ניט איהם אַקעגענצורעדן אָדער צו טהאַן אָדער צו טראַכטען אַנ-דערש, ווי דער אַנקעל וויל. „דער אַנקעל האָט געהייסען“ — דאָס איז געווען דאָס הייליגסטע געבאַט, דער שטאַרקסטער אַרגומענט — און דער אַנקעל האָט געהייסען, אַז זי זאָל אַ כלה ווערען פאר איהם, דער אַנקעל וויל, אַז זי זאָל ווערען זיין ווייב, און דעם אַנקעל דאַרף מען אין אַלעם געהאַרבען, אַלעם נאַכגעבען וואָס ער וויל.

זי האָט אָנגעהוויבען צו פיהלען וואָס עס הייסט צו ווערען דעם אַנקעל'ס אַ ווייב. זי איז שוין מעהר ניט קיין קינד געווען — און ווען זי האָט אַליין קיין אייגענע פערלאַנגען ניט געהאַט, אַבער איהר

פאנטאזיע האָט געארבייט און געמאַהעלען איהר בילדער אין איהר פאַר-
שטעלונג, ווי זי איז דעם אַנקעל'ס ווייב. טהיילמאַל איז זי געזעסען
נעבען איהם און דער אַנקעל האָט זי געגלעט, געדריקט צו זיך,
און דאָס ברייטע פנים זיינס האָט זיך אַנגעלאָפּען מיט בלוט, און ער
האָט פערשפּרייט זיינע ברייטע גרויסע ליפּען מיט פרייד, און זי
שטאַרק געדריקט צו זיך — האָט זי געשלאָגען אנגסטען. זי האָט
זיך געלאָזט, ווייל זי איז געווען צוגעוועהנט צו איהם נאָך אַלס
קינד, ווייל דער אַנקעל האָט זי שטענדיג געגלעט — און דער אַנקעל
האָט אַלסדינג געמעגט. אָבער זייט ער איז אַ חתן געוואָרען אַנסט
זי פאַר איהם, און ווען ער נעהמט זי ארום, ווערט איהר אַזוי הייס
און אַזוי עפעס, אַז עס גלוסט זיך איהר באַלד אַבצואוואַשען...

אין אַבענד, ווען זי איז ביי זיך אין ווייסען זויבערען צימען
געווען, וועלכעס איז שוין יעצט געווען רייך אויסמעבלירט מיט דעם
ווייסען לאַק-מעבעל, וועלכעס דער אַנקעל האָט איהר געשאַנקען שוין
לאַנג צוריק — אין דעם פּריש-איבערגעצויגענעם בעט — האָט זי
געקלעהרט פון נאָך דער חתונה. זי האָט זיך פאַרגעשטעלט דעם
אַנקעל פּלוצים נאָעט. זי האָט ניט געוואָלט דערפון קלעהרען, נור
עפעס איבערגעוואַלט זיינען געקומען די געדאַנקען איהר אין קאָפּ
אריין. און זי האָט געזעהן דעם אַנקעל אַ נאָעטען, מיט דעם אַראַב-
הענגענדען פעטען בויך, מיט אַ באַרד אויף די בריסטען, און עס האָט
זיך איהר געדאַכט, אַז דער אַנקעל געהט נאָך איהר אין בעט אַריין...
האָט זי זיך ניט געוואָלט לעגען אין בעט אַריין. נאַנצע שעה'ן איז
זי אַבגעזעסען אין אַבענד בעפאַר זי איז געגאַנגען שלאָפען, זייט
זי איז אַ כּלח געוואָרען, און מורא געהאַט זיך צו לעגען. און זייט זי
איז אַ כּלח געוואָרען, שלאָפט זי ניט אויסגעטהאַן, ווי זי וואָלט מורא
געהאַט, אַז עס וועט ווער ביינאַכט בעריהרען איהר לייב...

טשאַרלי, דעם פעטער בעריל'ס זוהן, האָט נאָכ'ן פאַטער'ס
אַהיים פּאַהרען געוואָהנט מיט דער מאמען און מיט די עלטערע
שוועסטער. טשאַרלי איז געווען בייטאַג אין קאַלעדזש און פאַרטאַג
האָט ער פאַר אַ צייטונגס-סטענד אַרומגעטראָגען צייטונגען צו די
שכנים. די שוועסטער האָט געארבייט ביי העטס און די מאמע האָט

געקאכט, געוואשען און געהאלטען די שטוב פאר זיין די אידענע, ווי ארים זי איז ניט געווען, האָט דאָך געזעהן מיט אַלע מעגליכקייטען דורכצוועצען, אַז טשאַרלי זאָל קענען געהן אין קאלעדזש. מיט דער זעלבער אויפאַפּפּערונג פון אונזערע פרומע מאַמעס פאַר זייערע לערן־קינדער אין בית־המדרש האָט זיך די אידענע געאַפּפּערט פאַר טשאַרלי'ן ער זאָל געהן אין קאלעדזש. אין דער היים וואָלט אפּשר איהר גרעסטער אידעאל געווען צו זעהן טשאַרלי'ן אַ רב; דאָ איז איהר אידעאל געווען צו זעהן טשאַרלי'ן אַ געענדיגטען קאלעדזש־פלעגט די איז געקומען צו בעצאָהלען פאַר טשאַרלי'ן קאלעדזש־נעלר פּלעגט די אידענע וועלען דורכצוועצען: צו קרובים געלאָפען, צו בעקאנטע, אַב־געשלאָגען די טהירען פון אַנקעל, און אז מען האָט גאָר געדאַרפט — האָט די אידענע אַהיים גענומען פון אַ קליינעם קאַנטראַקטאַר צו נעהן הויזען, אָדער איז געגאַנגען אַליין אין אַ קליינעם שאַפּ און האָט אויף אַ פּאַר וואַכען „געאַפּפּערייטעט“. די אַמביציע פון דער אידענע וועלען דורכצוועצען: צו קרובים געלאָפען, צו בעקאנטע, אַב־ריין־אידעאָליסטישען גרונד. איהר איז ניט געגאַנגען אזוי פיעל וועגען טשאַרלי'ס קאַריערע ווי פאַר די תורה אַליין. טשאַרלי'ס לערנען איז ביי איהר געווען ווי ביי אונזערע אַלטע מאַמעס אַ בעצאָהלונג און אַ לויזן פאַר איהר פּערפּינסטערט וואַכעדיג לעבען. זי האָט זיך גע־טרויסט מיט איהר קינד'ס געלערענטקייט, און העכער זיך געהאלטען פון אַלע לאַנדסלייט. און אפילו איהר שוואַגער אהרן מעלניק'ס גרויסע גליק — וואָס דער אַנקעל געהט חתונה האַבען פאַר מאַשאַן — האָט איהר ניט געקענט אימפּאַנירען געגען דעם, וואָס איהר טשאַרלי געהט אין קאלעדזש. און אַפט איז דער משפּחה, ווען מען האָט מקנא געווען אהרן'ען דאָס גרויסע גליק וואָס האָט איהם געטראַפען מיט מאַשאַן — פּלעגט זי מיט אַ גלייכגילטיגע אַבער געהויבענע מינע זאַגען:

ווער עס זוכט עשירות, און ווער עס זוכט געלערענטקייט. איך ניב נאָך ניט אוועק מיין קינד'ס קאַליש (קאלעדזש) פאַר דעם גאַנצן אַנקעל'ס פּערמעגען.

— איהר וועט האַבען אַ גאַלדענע שטוהל אין גו־ערן דערפאַר — האָט איהר „אַ משפּחה“ אַבגעענטפּערט.

— יא אַ גאַלדענע שטוהל, ניט אַ גאַלדענע שטוהל; ווארים וואָס איז דען די גאַנצע וועלט? אויף דער וועלט דאַרף מען אויך

זיין אַ מענש — ניט בלויז אַ שניידער, — האָט די אידענע „געשמאַר כען“ די גאַנצע משפּחה דערפאַר, וואָס זיי זיינען געוואָרען דאָ אין אמעריקא אַלע שניידערס.

מאַשאַ פּלעגט זיך אָפּט בעגעגענען מיט טשאַרלי'ן אין דער ער-שטער צייט נאָך דעם פעטער'ס אוועקפּאַהרען. טשאַרלי פּלעגט אַרויפ־קומען צום פעטער אַהרן און פּלעגט אָפּט אַרויסגעהן מיט מאַשאַ'ן אויף אונטערנעהמונגען, צו געמיינזאַמע פּריינד, אויף לעקטשורס, אָדער אַמאָל אין טהעאַטער, ווען עס איז געווען געלד. מאַשאַ האָט זעהר געגליכען צו קוקען אויף טשאַרלי'ן ווי עס שניידט זיך איהם אַ פּאַר וואַנסעס און ווי די באַקען ווערען בעוואַקסען מיט שמאַלע, קוים־שפּראַצערנע באַקען־בערד, ווי פּאות. זי האָט געגליכען איהם צו הערען רעדען וועגען ביכער וואָס ער האָט געלעזען, וועגען זיין קאַלעדזש, וועגען סאַשעליזם, מיט וועלכען ער האָט זיך שוין דאָן אינטערעסירט, און טשאַרלי רעדט דאָכט זיך אזוי קלוג — נור ווען די מיידלעך הויבען אָן צו מאַכען אויס איהם „פּאַן“, ווערט ער רויט און ווייסט ניט וואָס צו ענטפּערען. זי האָט געגליכען צו זעהן דענסט־מאַל, ווי טשאַרלי שטעהט אין פּערלעגענהייט, און ציילט איהר חבר'טע, לאַכט איהם אויס, מאַכט „פּאַן“ פון זיינע וואַנסעס וואָס וואַקסען איהם ניט אויפֿן ריכטיגען אָרט — און טשאַרלי שטעהט מיט די גרויסע לאַנגע הענד, איז רויט, און שמייכעלט פּערשעהמט.

— געווער־מיינר, אַז ער וועט גרויס ווערען, וועט ער זיך גאַלען די וואַנסעס — האָט איהם אַ פּריינדין אַרויסגענומען פון טראַבעל.

— טשאַרלי, פּליעז, גאַל ניט די וואַנסעס — האָט זיך ביי איהם מאַשאַ געבעטען. אַד, ווען איד וואַלט געווען אַ באַי, וואַלט איד מיר געלאָזט וואַקסען אָט אַזעלכע גרויסע וואַנסעס — ניט ווי דיינע, וואָס זעהען אויס ווי מיט סאַדעס אַבגעשמירט.

די מיידלעך צולאַכען זיך, און טשאַרלי, דער קלוגער, געביל־דעטער טשאַרלי, מיט דעם פּערריכטענעם קראַגען פון העמד, וואָס מען זעהט אָן דער מאַמע'ס לאַטע וואָס זי האָט נעכטען ביינאַכט אַרויפ־גענעהט, שטעהט אַ פּערשעהמטער.

דער אַנקעל האָט געזעהן, אַז טשאַרלי קומט צו אָפּט אַריין צו מאַשאַ'ן, האָט ער געגעבען אַ וואַנק צו איהר פּאַטער אַהרן:

— ליסטען, אהרן, אי לייק, אז מאשא האט „פאן“. איד האב
נאָר ניט געגען אויסגעהן מיט טשאַרלי'ן, ניט מעהר. וואַטש, אהרן,
וואַטש.

— וואָס רעדט דער אַנקעל, דאָס קינד געהט אויס נאָכ'ן אַנ-
קעל, — האָט אהרן איהם פּערזיכערט.

און מיט אַמאָל האָט טשאַרלי אויפגעהערט אריינצוקומען. „פּאָ“
זאָגט, אַז טשאַרלי האָט זיך אריינגעלאָזט אין פּאָליטיקס — ער איז
געוואָרען אַ סאָשעליסט, און רעדט אין סטריט אויף די קאַרנערס.
און „פּאָ“ זאָגט, אַז סאָשעליזט איז ניט קיין גוטע פּאָליטיקס ווייל זיי
האַבען נעווער אַ טשענס צו געווינען אַן עלעקשאָן. ווען שוין יא פּאָ-
ליטיקס, האָט זיך טשאַרלי געדארפּט אַבגעבען מיט די דעמאָקראַטען,
זאָגט „פּאָ“, אַדער מיט די רעפּובליקאנער, וואָלט ער כאַטש דערפאַר
געקענט דעם קאָלעדזש בעצאָהלען און דערנאָך געהאט אויסזוכט אויף
אַ גוטען דזשאַב, אָבער ביי די סאָשעליסטס קען טשאַרלי קיין טשענס
ניט האָבען, ווייל זיי וועלען נעווער געווינען אַן עלעקשאָן.

טשאַרלי האָט זיך ניט געוויזען און מאַשא האָט ניט געקלעהרט
וועגען איהם. נור זייט מאַשא איז אַ כּלה געוואָרען, ווילט זיך איהר
טרעפען מיט טשאַרלי'ן. זי האָט אַביסעל מורא פאַר איהם. מורא?
ניין. אָבער שעהמען טהוט זי זיך דאָך. דאָס האָט זי צוריקגעהאַלטען
אויפצוזוכען טשאַרלי'ן; אָבער וואָס האָט זי זיך איינגענטליך וואָס
צו שעהמען? און זי וואָלט זיך אזוי דאָך געוואָלט זעהן מיט איהם...
איהר דאכט זיך, אַז זי האָט איהם עפעס זעהר וויכטיגעס וואָס צו
זאָגען, כאַטש זי קען זיך ניט דערמאָהנען וואָס זי האָט אַזעלכעס צו
זאָגען.

און איינמאָל, אין אַ פּריהמאָרגען, האָט זיך מאַשא אויפגעכאַפּט
נאָך אַ נאַכט ניט שלאָפען און עס האָט זיך איהר געדאַכט, אַז זי האָט
זיך שוין ניט פאַר קיינעם וואָס צו שעהמען. אפילו פאַר טשאַרלי'ן
אויך ניט. זי וועט דאָך סיי ווי סיי אין אַ פאַר וואַכען אַרום שטאַר-
בען. פאַר וואָס האָט זיך איהר געדאַכט אַז זי וועט שטאַרבען —
האָט זי ניט געוואוסט. נור עס האָט זיך איהר אויסגעוויזען אַז עפעס
וואָס וועט געשעהן מיט איהר — און איז כּאַלד פּריהמאָרגענס אַוועק
צו דער מוהמען. זי האָט געוואוסט, אַז זי וועט טרעפען טשאַרלי'ן
אין דער היים, וואָרים נאָך דער אַרבייט ביינאַכט, צוטהיילענדיג די

פייפערס צו די קאסטומערס שלאָפּט טשאַרלי אין פריהען טאָג. עס האָט זיך איהר געוואָלט טשאַרלי'ן אַרויסנעהמען אויף שפּאַציער איבער די פינפטע עוועניו אין צענטראַל פּאַרק — ווי זיי פלעגען עס אָפּט טהאַן פאַר יאָהרען בעפּאָר זי איז נאָך אַ כּלּה געווען. ווען טשאַרלי איז צו זיי אַריינגעגאַנגען. עס איז איהר נייגעריג געווען צו זעהן צי ביי טשאַרלי'ן זיינען שוין די וואַנסעס גרעסער אויס־געוואַסען, און צי ער גאָלט זיי ניט — ווי ער האָט איהר אַמאָל אין שפּאַס פּערשפּראַכען. און שעהמען האָט זי זיך אויך ניט וואָס — טשאַרלי ווייסט דאָך ניט, אַז זי וועט סיי ווי סיי ניט חתונה האָבען. ער ווייסט ניט, אַז זי וועט באַלד שטאַרבּען.

7.

טשאַרלי מעלניק.

מאַשאַ האָט געפונען טשאַרלי'ן שלאָפּענדיג. די מוהמע האָט זי אויפגענומען מיט איבעראַשונג.
— טשאַרלי, טשאַרלי, גיב נור אַ קוק ווער עס איז דאָ.
טשאַרלי איז אַרויסגעקראַכען פון צווייטען צימער מיט אַ צו־שוּבערטען קאַפּ האַהר, אין וועלכען עס האָבען געשטעקט פּעדערען. די שוואַרץ־פייערדיגע אויגען זיינען געווען ברייט אויפגעריסען. מאַשאַ האָט רעכט געהאַט, די וואַנסעס האָט טשאַרלי ניט געגאָלט — זיי זיי־נען געווען אזוי קליין און דין, אַז עס איז אייגענטליך נאָך ניט געווען וואָס צו גאָלען. נור דערפאַר וואָס די יונגע הערעלעך זיינען געווען סאַדעם־שוואַרץ — האָבען זיי געגעבען זיין קינדיש־אינגליש פנים אַ מענליך אויסזעהן. טשאַרלי איז פּערשעהמט געוואָרען דערזעהענ־דיג פּלוצים מאַשאַ'ן, זיין אינגליש פנים איז בעגאַסען געוואָרען מיט בלוט, און זיין גאַנץ נאַקעט לייב, אויף וויפיעל עס האָט זיך אַרויס־געוויזען פון די קליידער, איז בעגאַסען געוואָרען מיט בלוט — און אַרויסגעוויזען האָט זיך זיין יונגער קערפּער פון זיינע קליידער אַ גרויס שטיק, וואַרים טשאַרלי איז געווען אין בלויען יונג־אַז־סוט. אַ מי־נוט האָט טשאַרלי ניט געוואוסט וואָס צו טהאַן פאַר איבעראַשונג און איז געבליבען אזוי שטעהן מיט זיינע נאַקעטע פיס און נאַקעטע הענד.

ביז די מאמע האט איהם דערמאנט אין וואס פאר א הולד ער געפינט זיך:

— טשאַרלי, וואס טהוסטו?

איז טשאַרלי פערשוואונדען אין דעם צווייטען צימער און מאשא האט געלאכט. די מוטער האט איהם פערענטפערט:

— עס איז דען אויסצוהאלטען פון די היצען? מען וואלט נאקעט אויך ארומגעגאנגען.

די מוטער האט אריינדערלאנגט טשאַרלי'ן דאס העמד מיט די הויזען, וואס האבען זיך געטריקענט אויפ'ן פייער-עסקייפ, ווארים טשאַרלי האט זיי פריהער אויסגעוואשען ווען ער איז אהיים געקומען פון די נאכט-ארבייט.

— איך בין געקומען ארויסנעהמען טשאַרלי'ן פאר א „וואקס“ אין פארק אריין — זאגט מאשא.

— פאָהרט ליעבער נאך קוני-איילאנד, און באדט זיך אויס אין ים — עס איז דאך אזוי שטיקענד. איך יאָג איהם שטענדיג נאך קוני-איילאנד, נור ער איז אזא פוילער, מאשא, ליגט א גאנצען טאג אין שטוב, איבער די ביכער — דערצעהלט די מאמא.

— די מאמא האט רעכט, טשאַרלי. מיר פאָהרען נאך קוני-איילאנד, אויפ'ן וועג וועל איך אַכטרעטען אין דער היים נאך מיין בייטהינגיסוט. נעהם דיינעם, טשאַרלי.

טשאַרלי איז יעצט אַרויסגעקומען פון דער צווייטער שטוב און אויסגעפוצטער, אין א פריש געוואשענעם העמד מיט די אויסגע-וואשענע הויזען, וועלכע זיינען נאך ניט געווען אין גאנצען טרוקען. די הויזען האבען זיך געקלעפט און פון די שווארצע האַהר האָבען גע-רונען גרויסע טראָפענס וואסער איבער'ן פנים פון דעם, וואס טשאַרלי האט געהאלטען דעם קאָפּ אונטער'ן קראַן.

— איך בין געקומען דיר ארויסנעהמען נאך קוני-איילאנד פאר א שוויים — זאגט מאשא — נעהם דיין בייטהינגיסוט.

טשאַרלי האט ניט ארויסגעוויזען קיין גרויסע חשק. ער האט געשמייכעלט און געזאָגט, אז ער דארף עפעס בעזאָרגען אין שטאָרט, און האט קיין צייט ניט. מאשא איז געבליבען קאלט אָבעגאָסען פון זיין אַנטוואָרט און זי האט זיך שוין געקליבען אוועקצוגעהן. די מאמא

וואונדערט, וואס מאַשאַ טהוט אין אזעלכע היצען אין שטאָרט און פאָהרט ניט ארויס אויף זומער-פֿלעזשור, און אין גענאנגען טרעפּען. אז עס איז אודאי איבער דעם אויסשטייער וואָס זי בעדארף זיך מאַכען, ווארים זי האָט געהערט, אז מאַשאַ געהט באַלד חתונה האָבען.

— מען האָט דאָך מיר געזאָגט, אז עס האַלט שוין גאָר נאָהענט דערביי. נו, זאָל עס דיר זיין מיט מזל.

מאַשאַ האָט ניט אָבגעענטפּערט. זי איז רויט געוואָרען און גע-שוויגען. נור פּלוצים האָט זי זיך אָנגערופּען ווי מיט אַן עקשנות, קוקענדיג אויף טשאַרלי'ן:

— עס איז דאָ אין שטאָרט אזוי פּיעל צו טהאָן פאַר דער חתונה, און דער אַנקעל — נור וואָס דער אַנקעל, האָט זי ניט געענדיגט. זי איז רויט געוואָרען און אָבגעהאַקט אין מיטען. און אַנדערשט עקשנות אָדער גדלות, וואָס דאָס וואָרט „דער אַנקעל“ האָט געזאָלט ארויסרופּען, האָט עס ארויסגערופּען עפעס מיטלייד צו איהר. טשאַרלי האָט רחמנות געקראָגען איבער איהר — און עס האָט איהם באַנג געטהאָן, וואָס ער איז אזוי קאַלט צו איהר, האָט ער זיך אָנגערופּען צו דער מוטער:

— דו האָסט רעכט, אַלד טשאַפּ, האָט ער געקלאַפּט די מוטער אויף די פּלייצעס — עס איז הייס, קוּם, מאַשאַ, איד געט דיר ארויס-נעהמען פאַר אַ שוויס.

— זעהסט, מאַשאַ, ווי מיין זון רופּט מיר. אַלעטע שקאַפּ, אין דער הייט רופּט מען אזוי אַ פּערד, שקאַפּ. אין אמעריקא רופּט מען די מאַמא אזוי.

— אַה, דו אַלד פּול — האָט טשאַרלי אויפּגעהויבען די מוטער אויף די הענד און זי ארומגעטראָגען איבער דער שטוב. — לאָז מיר אַראָפּ, געדענק אין גאָט, לאָז מיר אַראָפּ, וועסט מיר עפעס שלעכטס טהאָן — האָט זיך די אידענע געבעטען. — נישט פּריהער ביז דו וועסט זאָגען אַלד טשאַפּ. נישט שקאַפּ, נור טשאַפּ, טשאַפּ.

— וואָס איז דער חלוק טשאַפּ, שקאַפּ! לאָז זיין טשאַפּ, אבי לאָז מיר אַראָפּ, וועסט מיר נאָך חלילה עפעס שלעכטס טהאָן. — און יעצט דעם „סאַלוט“. נישט פּריהער ביז דו וועסט אַב-זאָגען דעם „סאַלוט“.

— „אי פלערוזש אלידזשענס טו מאי פלעג“ — האָט די איי-
דענע קוים ארויסגעשטאַמעלט די ווערטער, וואָס טשאַרלי האָט זי
געלערענט ווען ער איז אַ קינד געווען און איז סקוהל געגאנגען.
— אַט אזוי. און יעצט געה אראַפּ, אַלד טשאַפּ — האָט טשאַרלי
פאַרזיכטיג די מוטער אראַבגעזעצט פון זיינע פלייצעס אויף אַ שטוהל
ארויף.

— זעהסט, מאַשאַ, ווי מיין זוהן בעהאנדעלט מיד, — האָט די
אידענע זיך בעקלאַגט. — אַ ליאדע וואָס, זעצט ער מיך ארויף אויפ'ן
אָקסעל — איך האָב דען כח צו איהם?
— נו, יעצט קום, מאַשאַ. האָו דו יו דו? — האָט טשאַרלי זיך אַנ-
גערופען צו מאַשאַ'ן, ווי ער וואָלט זי פלוצים דערזעהן.

די מוהמע האָט געוואָהנט אין האַרלעם, אויף איינע פון די אַרימע
אידישע גאַסען. אַז זיי זיינען ארויס אין גאַס, האָבען זיי ערשט
דערפיהלט די היץ. עס איז געווען איינער פון יענע טעג אין ניו יאָרק,
ווען די היץ צוליגט זיך איבער דער שטאָרט פון פרייהמאַרגען אָו.
אַ לאַנגווייליגע און אַ פייכטע, אָהן אַ האַפנונג אויף אַן אַברוה אין
לעבען. פון פרייהמאַרגען אָו ווערט עפעס דאָס לעבען אזוי לאַנגוויי-
ליג. פון די אָפּענע פענסטער קוקען ארויס שמוציגע בעט-געוואַנדר,
און אויף די פייער-עסקייפּס טריקענען זיך שטיקלעך וועש; אויף
די פענסטער פּערדארטע טעפלאַך מיט נעכטיגען עסען. און איבער די
טרעפּלעך פון די הייזער, אויף די שוועלען ביז טיעף אין די גאַס
אריין, וואַלגערען זיך ארום, ווי ארויסגעוואַרפענע שמאַטעס, ווי ארויס-
געוואַרפען צובראַכען מעבעל, פרויען און קינדער. האַלב-נאַקעטע,
האַבען זיי זיך געגליטשט איבער די טרעפּלאַך פון די הייזער, אויף די
טראַטואַרען ארויס. די מוטערס האָבען געפרוּאווט אָפּצונאַרען די
קינדער מיט פענים, וועלכע די קינדער האָבען יעדען אויגענבליק
פּערוואַנדעלט אין לאַלאַ-פאַפּס. די לאַלאַ-פאַפּס זיינען צוגאנגען אין
זייערע הענטעלעך און בעשמירט זייערע געזיכטער, און די ווייס-גע-
פּרעסטע העמדלעך, די מוטער'ס ארבייט פון ביינאַכט, האָבען געקלעפּט
זיך פון דעם צוגאַסענעם צוקער. די קינדער זיינען אַבגעשפּרונגען
פון דעם בריהענדען טראַטואַר, וועלכער איז אַנגעוואַרימט געוואָרען
פון די ברענענדע היץ און געכאַפּט זיך אַ רעטונג אויף דעם ברייטען
גאַס-וועג. און אלעס איז געפּאַהרען, ווער אויף רעדלעך, ווער אויף

אז אלטען קאסטען, ווער אין אַ הערינג טון, און ווער עס האָט דער פאקט אז אלטען ראָד פון אַ וואַגען און האָט דאָרויף איינגעלאָדעט אלע זיינע פריינד פון גאָס פאר אַ „רייד“ איבער דער גאָס. און די שמוץ פון די אונגעקעהרטע גאָסען האָט זיך אויפגעהויבען פון דער בעווער-גונג און געלייגט זיך אויף די געזיכטער און הענד, אויף די שטיינער און פענסטער פון דער גאָס, ביז עס האָט דערנרייכט אויף די נאָ-קעטע ברוסטען פון די מוטערס, וועלכע האָבען דעם שמוץ פון גאָס איינגעקאָרמעט אין זייערע קינדער אין איינעם מיט זייערע מוטער'ס מיִלך...

טשאַרלי מיט מאַשא'ן האָבען שטום דורכשפּאַצירט די גאָס און מיט גרויס מיה זיך געמאַכט אַ וועג דורך די קינדער, וואָס עס האָט זיך געדאַכט, אז זיי זיינען געבוירען געוואָרען מיט רעדלאָד אויף די פיס, צווישען די פערד, פראַכט-וועגען און קויהלען-טראַנקס, וואָס האָבען געהאַט זייער ראַוט איבער דער גאָס. מען האָט קיין וואָרט ניט געקענט הערען איינער פון צווייטען פון שטויב און גערויש און פון די היץ, וועלכע האָט זיך געדאַכט אין אויף אזוי רנישענד און שרייעדיג, אזוי ווי זי וואָלט געווען דורכגעפּאַהרען די ניו יאָר-קער גאָסען אויף קינדישע אייזערנע רעדלעך... נור וואָס ווייטער זיי זיינען געקומען אין גאָס אַרויף, אַלץ שטילער איז די גאָס גע-וואָרען, אַלץ ריינער, שטילער און אנגענעהמער די הייזער, און באלד איז דער רוש אין גאַנצען פערשוואַונדען. זיי זיינען אַנגעקומען אויף די ענדע פון דער זעלבער גאָס, וואָס ציהט זיך צום פאַרק צו, ביי די פינפטע עוועניו.

די הייזער, וועלכע זיינען געשטאַנען געגענאיבער דעם פאַרק, זיינען געווען פּערהילט אין שאַטען פון בוימער, גרויסע פענסטער האָבען אַרויסגעקוקט אין גאָס אַרײַן, נור די פענסטער זיינען געווען בלינד, פערמאַכט, בעצויגען מיט טונקעל-גרינע טערימס, אַרום די הייזער איז געווען קיהל און שטיל — נור אין די הייזער האָט קיינער ניט געוואָהנט, און זיי זיינען געווען פּערשלאָסען אויפ'ן גאַנצען זומער. לאַנג זיינען זיי געגאַנגען איבער דער גאָס, וואָס האָט זיך גע-צויגען געגענאיבער דעם פאַרק. דאָ איז געווען אנגענעהם צו געהן. די גאָס איז געווען געהילט אין דעם בלעטערדיגען בעוועגליכען שאַטען, וואָס די גרויסע בלעכער פון די בוימער האָבען געווענט איבער'ן

טראַטואַר. עס איז שטיל געווען אין דער גאס. א יום־טוב'דיגע שטילקייט האָט געהערשט וואָס די בוימער און גרינס האָבען פּער־שפּרייט ארום זיך, קיין לעבעדיגער הויך האָט זיך ניט געהערט פון די הייזער, טהיר און פּענסטער זיינען געווען פּערמאכט און פּער־שלאָסען — אזוי האָבען זיך געצויגען פּערשלאָסענע פּלעצער איבער גאסען ווייט, געגענאיבער דעם געזונדסטען צענטראַל פּאַרק — און קיין לעבעדיגער נפש האָט דערפון קיין נוצען געהאט.

טשאַרלי האָט זיך אָנגערופּען מיט אַ שמיכעל:

— די הייזער זיינען דער בעסטער בעווייז פון די אונענטוויקלונג פון דער אמעריקאנער קולטור.

— ווי אזוי מיינסטו דאָס, טשאַרלי?

— די הייזער זיינען דאָך אַ שרייענדער בעווייז פון די אונ־גערעכטיגקייט פון אונזער אָרדנונג אין וועלכער מיר לעבען. מיר זעהען דאָס טאַג־אויף־טאָג — מיליאָנען מענשען זעהען דעם שריי־ענדען בעווייז, און מיר שווייגען.

— איך פּערשטעה דיר ניט, טשאַרלי — זאָגט מאַשאַ.

— שטעל דיר פאַר, עס וואַלט ווער אריינגעקומען אין אַ שטאָרט אריין און וואַלט אויפגעקויפט דאָס גאַנצע ברויט פון שטאָרט און דאן עס פּערשלאָסען אין גרויסע שפייכלערס פאַר זיך. אָדער ער וואַלט אָבגעקויפט אלע ברונעמח פון שטאָרט און פּערשלאָסען עס פאַר זיך — די מענשען וואַלטען דאָך אַזאַ איינעם פּערשטיינט. פאַר וואָס איז דאָס בעסער פאַר ברויט און וואסער? די שטאָרט בעזיצט גע־וויסע געזונדע פּלעצער געגענאיבער די פּאַרקס, געגענאיבער דעם ריווער סייד, און די געזונדע שעהנע פּלעצער האָבען רייכע מענשען אָבגעקויפט פאַר זיך און פּערבויט מיט רייכע פּאַלאַצען, און פּער־שלאָסען זיי איבער'ן זומער, ווען די מענשען נויטיגען זיך אַם מעהר־סטען אין אזעלכע פּלעצער, און זיינען אוועקגעפּאַהרען. ניט זיי האָבען עפּעס דערפון, ניט קיינער האָט עפּעס דערפון. און דאָס זעהען מענ־שען טאַג־אויף־טאָג, טויזענדער און טויזענדער מענשען זעהען דאָס און מען שווייגט. איך גלויב, אז דאָס איז נור מעגליך אין אמעריקא.

— זיינען דען אין אנדערע לענדער ניטא קיין רייכע מענען
שען, וואס האָבען גרויסע פאלאצען?

— יא, נור אין אנדערע לענדער, גלויב איך, איד ווייס ניט,
נור איד גלויב אזוי, האָט דאָס אייגענטהומ־רעכט א געוויסע בעגרענ־
צונג. די מאכט פון גאלד אין בעגרענעצט אויף געוויסע רעכט. דאָרט
וואו עס ריהרט ניט אָן די אינטערעסען פון כלל. דאָ אין אמעריקא
האָט דאָס גאלד אן אונבעגרענעצטעם רעכט. אלסדינג מענסטו קויפען
פאר גאלד. און דער בעסטער בעווייז דערפאר זיינען אָט די פאלאצען
— ניט די פאלאצען, נור די פלעצער אויף וועלכע זיי שטעהען — די
פלעצער, וועלכע וואָלטען אין אנדערע לענדער געווען געהערט צום
פאָלק — צו אלעמען, וועהרענד דאָ, אין אמעריקא, פערקויפט מען עס
פאר געלד צו איינצעלנע. דאָס איז דאָס רעכט פון די פערשלאָסענע
ברענעמס. און דאָס איז אזוי כאַראַקטעריסטיש אַמעריקאניש.

— פאר וואָס?

— אַמעריקאניש — הייסט דעמאָקראַטיש. די דעמאָקראַטיע
איז, נאָך מיין מיינונג נאָך, דער גרעסטער פיינד, וואָס איז אויפגע-
שטאַנען אויף די מענשהייט צייט די וועלט עקזיסטירט, ווארים דער
מאָקראַטיע, אזוי ווי זי ווערט פערשטאַנען דאָ ביי אונז אין אמעריקא,
גיט א רעכט יעדען איינצעלנעם וועלכער בעזיצט א בעגאבונג צו פער-
שקלאַפען פאר זיין אייגענטהום אונבעגרענעצטע גיטער, סיי אין טויטען
מאַטעריאַל און סיי אין אינדיווידועלע לעבעדיגע ווילענס. די דעמאָ-
קראַטיע איז דער צאָר — אין אינקאָגניטאָ. אָבער בעסער וועלען
מיר דאָס אַנרופען אַנאַנימער צאָר. מען האָט גענומען דעם צאָר'ס
קרוין אַראָפּ פון קאַפּ פון אַן אינדיווידום, וועלכע איז געווען נור
פאר איין פערזאָן און זי בעשטימט פאר די, וואָס זיינען אַם מעהר-
סטענס פעהיג צו רויבעריי און פערברעכענס. און דורך דעם איז דער
צאָר אין אמעריקא צוברעקעלט אויף פיעל קליינע צארעלאַך. ווען
עס איז פעהיג, דער פערכאפט א גרעסערען שטיק צאָר. דעמאָקראַטיע
אַהן בעגרענעצטע רעכט אויף אייגענטהום — איז א נאַלאַפּעריי, א וועט
אויף הערשאפט. טאַקע א דעמאָקראַטישע וועלט, מען שטעלט קיינע
בעגרענעצונג ניט, קיין ראַסען אונטערשיעד, ווער עס האָט נור אין קאָז
אריינצוגעבען: כיטרעקייט, פערברעכערישע פעהיגהייט — דער קען

אנטהייל נעהמען אין וועלט. דורך דעם איז דאָ דער צאר פיעל גע-
 פעהרליכער, איז פיעל שווערער צו בעקעמפפּען ווי אין רוסלאַנד, ווייל
 דאָ ווערט יעדעס מאָל דאָס צארענטהום געשטאַרקט דורך נייע פּרישע
 בלוט־קוועלען וואָס ער קריגט. ער ווערט בעזעצט יעדעס מאָל פון
 שטאַרקער ענערגישע מענער, און ווערט בעשיצט פון זיין מאַיעסטעט,
 זיין הייליגקייט, דער אַבגאַט דעמאַקראַטי.

— איך פּערשטעה דיר ניט אין גאַנצען, טשאַרלי, נור פון אלע
 דינע רייד דערפיהל איך, אַז דו האָסט שטאַרק פּיינד די רייכע.
 מוז דען יעדער רייכער זיין אַ שלעכטער מענש, קען מען ניט זיין אַ
 רייכער און אַ גוטער אויף — האָט מאַשאַ געזאָגט, ווי זי וואַלט עפּעס
 געוואַלט פּערענטפּערען.

— יא, מאַשאַ, האָסט רעכט, איך בין זיך מודה, אז איך האָב
 אינסטינקטיוו פּיינד יעדען רייכען. דעם גוטען נאָד מעהר ווי
 דעם שלעכטען. וואַרים רייכקייט אַליין פאַר זיך איז אַ געמיינהייט,
 רייכקייט איז אַ בעווויז פון פּערברעכען, פון רויבעריי — עס איז ניט
 קיין אונטערשיעד אויף וואָס פאַר אַ וועג דו קריגסט עס, נור אַז דו
 האָסט מעהר וויפיעל דו בעדאַרפסט, בערויבסט דו אנדערע — און
 דאָס איז געמיין. און ניט נור בלוז צוליעב דעם — נור אויך צוליעב
 אַ גאַנץ אַנדער זאך, איך מיין אז אַ רייכער מענש איז אַ מיאוס'ער
 מענש, ער קען ניט האַבען קיין שעהנע געפיהלען. איך ווייס ניט פאַר
 וואָס איך קלעהר אזוי, פּיליכט איז מיין ערציהונג שולדיג — אין די
 אַרימקייט אין וועלכע מיר האַבען געלעבט — נאָר איך האָב אינ'־
 סטינקטיוו פּיינד אַ רייכען.

— דו זאָגסט נאָר אזוי, ווייל דו ביזט ניט רייף — אַבער ווען
 מען גיט דיר געלד...

— איך האָב וועגען דעם געקלעהרט, איך האָב מיר געפרואוּווט
 פאַרשטעלען אין מיין פאַנטאַזיע — ווען מען קומט צו מיר און מען
 גיט מיר געלד, אַדער איך ווער מיט אַמאָל רייף: שעהנע פּאַלאַצען,
 פּערד, זומער־וואַהנונגען, אַ רייזע נאָך יוראָפּ — איך קען אויסהעל'־
 פען אונזער סאַסייעטי פון „פאַריינערס" — איך וועל דיר שפּעטער
 דערצעהלען פון אונזער סאַסייעטי — ניין, איך וואַלט ניט געוואַלט,
 מיר דאכט זיך, אַז די אלע געפיהלען וואָס מען קען האַבען דורך די

מעגליכקייט פון געלד, די אלע פערשידענארטיגסטע געפיהלען און מעגליכקייטען קענען ניט קומען צו דעם געפיהל, וואָס מען האָט, ווען מען איז אַן אַרימאָן. צו מיינ געפיהל וואָס איך האָב, ווען איך וואָהן אַט אונזער נאָם און איך זעה די אַרימע מענשען, די פרויען, די קינדער — צו דעם געפיהל וואָס איך האָב, וואָס איך טראַכט אזוי וועגען רייכע — מיר איז נוט, איך בין אַן אַרימער, איך וואָלט געוואָלט שטענדיג זיין אַרים — אַט אזוי זיין, ווי איך בין אַצינד.

מאַשאַ האָט געשוויגען. ביז איצט איז דער געשפרעד געווען אזוי זיד. עס האָט זיך מאַשאַ'ן געדאַכט, אַז ער וויל זיך ווייזען פאַר איהר מיט זיין געלערענטקייט — אַרד דעם רעדט ער אזוי. אַבער די לעצטע ווערטער האָבען זי פלוצים אַנגעריהרט. עס האָט זיך איהר געדאַכט, אַז ער מיינט זי, און ער פיהלט אזוי ווי ער מיינט — און די ווערטער האָבען איהר געבראַכט צו קלעהרען איד, ווען זי איז געווען אַ קינד, און פון „האַפּקינס סטריט“.

— יעצט פערשטעה איך שוין.

— וואָס פערשטעהסט דו ?

— יעצט פערשטעה איך פאַר וואָס דו האַסט מיך פיינד — איך ווייס דו האַסט מיך פיינד, און דיין מאַמע האָט מיך פיינד, און אלע האָבען מיך פיינד, אלע אַרימע און נומע לייט האָבען מיך פיינד, צייט איך בין אַ כּלל געוואָרען פאַר'ן אַנקעל.

מאַשאַ האָט אויפגעהויבען איהרע גרויסע אויגען און געלאָזט זיי הענגען אויף טשאַרלי'ן. איהרע אויגען זיינען געווען לענגליכע און גרויסע, דער שניט פון אַ נומע קוואליטעט שפּאַנישע טרויבען, און אויך אזוי פול ווי אַ ווייז־טרויב. דער ווייס־עפעל איז געווען העל־העל — לויכטענדיג און זי האָט געשמיכעלט, געשמיכעלט ווי אַ קינד, נור טשאַרלי האָט געמיינט, אַז אַט איז אַ מינוט צוואוויינט זי זיך, און דער גאַנצער זאַפט פון ווייז־טרויב אויגען וועט זיך צו־גיטען. ער האָט מורא געהאַט, אַז די ווייז־טרויב אויגען זאָלען זיך ניט צוגיטען — האָט ער אויך געזאָגט מיט דעם זעלבען שמיכעל :

— דאָס איז ניט דיין שולד, איך ווייס עס.

די ווערטער האָבען מאַשאַ'ן געבראכט צו קלעהרען וועגען זיך און איהר גאַנצע סיטואַציע — מעהר ווי פון אלע זיינע רייד. זי האָט זיך פערטיעפט אין איהרע געדאַנקען, איז שטיל געווען איבער'ן גאַנצן צען וועג, כאַטש איהרע אויגען האָבען אויף איין מינוט ניט אויפֿגעהערט צו שמייכלען און צו גלאַנצען, אזוי ווי זיי וואַלטען געוואַלט טשאַרלי'ן אונטערהאַלטען קאַמפּאַניע אַנשטאַט איהרע רייד.

8.

קוני איילאַנד.

אין קוני איילאַנד ביים ביטש האָט טשאַרלי פּערגעסען אין דעם ערנסטען געשפּרעך וואָס ער האָט געפיהרט מיט מאַשאַ'ן, און איז געוואָרען אַ „אַמעריקאַן באַי“. קוים איז ער אַרײַנגעקומען אין בייטהינג סוט און זיינע נאַקעטע הענד און פּיס האָבען דערפיהלט די לופט פון ים, האָט עס איהם געטראָגען ווי אַ ווינד. ער האָט אונט־געדולדיג געוואַרט אויף מאַשאַ'ן, וועלכע האָט געדאַרפט אַרױסקומען פון די פּרוּיען־אַבטהײלונג. דער ביטש איז געווען בעלייגט מיט מענ־שען, און עס האָט זיך אויסגעוויזען, אַז ער איז אַ פאַרטזעצונג פון ים, און אַפּטמאַל האָט ער קאַנקורירט מיט'ן ים — די מענשען אויפ'ן ברעג האָבען אויסגעזעהן ווי מעהר און פיעלער פון ים. נור דער ים מיט די מענשען האָט טשאַרלי'ן ניט געשמערט. טשאַרלי האָט זיך שטענדיג גוט געפיהלט צווישען די מענגע. ער האָט ליעב געהאַט די מאַסען און דעם רעש פון זיי — און די פּערשיעדענע קאַלירטע מאַסע מענ־שען וואָס האָבען פּערטרונקען דעם ברעג פון ים האָבען אין איהם ערוועקט אַ פּרייד און אַ לעבענס־לוסט. די האַלב־נאַקעטע ווייבער מיט רױט בלויע און קאַלירטע קאַפּ־בעדעקענס, און די גאַנץ נאַקעטע קינדער, וואָס זיינען אַרומגעלאָפּען מיט פּרייד־געשרײען און מיט עסען אין די הענד — די האַרענדע פאַמיליעס אַרום די קינדער, האָבען אין איהם דערמאַנט ווי ער וואַלט זיך געווען געפונען אויף אַ פּיק־ניק פון אַ פּרייהייטס יום־טוב. די מענשען וואַלטען זיך צוזאַמענ־גענומען צו פייערען אַ גרויסען יום־טוב. אלע זיינען נאַקעט, אלע עסען

און באַרען זיך, וואַשען און שווימען — און אלעס מעג מען אויף דעם יום-טוב.

ער האָט זיך געפרעהט אין איינעם מיט די גרויסע מענגע מענ-שען. ער האָט לייעב געהאט צוצוזעהן ווי מענשען האָבען פּערגעניגען. קיינמאָל נאָך האָט ער ניט געזעהן אַ מענגע מענשען זאָלען האָבען פּער-געניגען צוזאמען און פּרעהען זיך צוזאמען. שטענדיג האָט ער גע-זעהן ווי מענשען ארבייטען צוזאמען, ווי מענשען ליידען צוזאמען, טרויערען און וועהטאָגען צוזאמען, דאָ — די גרויסע ברייטע מענגע מענשען, האָלב נאָקעטע, מענער מיט פרויען צוזאמען, אויסגעמישט מיט די קינדער — עסען צוזאמען, באַרען זיך צוזאמען, פּרעהען און לאַכען און שפּיעלען זיך צוזאמען — און אלע האָבען פּערגעניגען. דאָס האָט איהם אָנגעשטעקט, עס האָט געוועקט זיין לעבענס-לוסט און זיין יוגענד. ער האָט פלינק געוואַלט זיין אין מיטען דער פּרייד, מיט שפּיעלען און מיטפּרעהען זיך מיט אַלע, און געוואַלט וואָס אַם שנעל-סטען אין וואסער אריין, אויסמישען זיך צווישען דער פּרעהענדער מענגע, וואָס זייערע פּריידענס-געשרייען ברומען ארויס פון ים — און דאָ זעהט מען ניט מאַשאַ'ן... ס'האָט זיך איהם געדאַכט, אַז ער איז פּערליעבט אין מאַשאַ'ן; ס'האָט זיך איהם געדאַכט, אַז ער איז געקומען מיט מאַשאַ'ן אויף דעם פּיקניק, אויף דעם יום-טוב פון פּרייד-הייט און נאָקעטקייט, און ער וויל וואָס אַם שנעלסטען געהען אַנ-טהייל אין דעם יום-טוב.

דערווייל האָט איהם מאַשאַ אַרומגעזוכט צווישען די מאַסען. טשאַרלי האָט ניט בעמערקט. ווי פּערציקט פון דער פּרייד, פון די מענשען, איז ער געגאַנגען פון איין משפּחה צו אַן אנדערע און צוגע-זעהן ווי זיי עסען — מענער און ווייבער און קינדער עסען צוזאמען נאָקעטערהייט און וואַרפען אַז דאָס עסען אַרום זיך, און ער האָט מיט פּרייד צוגעזעהן ווי מענער און ווייבער און קינדער טוליען זיך און וואַלגערען זיך לייב אַז לייב אין זאַמער — און מאַשאַ איז איהם נאָכ-געגאַנגען צווישען די מענגע, ביז זי האָט איהם קוים דערכאַפט ביי דער האַנד:

— וואו ביזטו? איך זוך דאָך דיר אַרום!

— אַ, מאַשאַ, קום, קום פלינקער! — און ער האָט געכאַפט דאָס מיידעל ביי דער האַנד און געפּלויגען מיט איהר אין וואסער אריין.

א כוואליע פון ים איז זיי געקומען אנטקעגען צושווימען און זי האט געטרעגען אין איהרע פאלדען א מענגע מיט מענשען-לייבער און וואסער-לייב, און אָבענגאַסען טשאַרלי'ן מיט מאַשאַ'ן מיט ים-וואסער און מענשען-לייבער. עס האט געדויערט א וויילע ביז די צוויי, האלטענדיג זיך ביי די הענד, האבען געקענט זיך ארויסכאפען פון וואסער און ארויסקריגען זיך פון די מענשען-מאסע בעגאסענע און אָבערונגענע; א נאסער האט טשאַרלי ארויסגעלאכט פון וואסער. — אַה, מאַשאַ, און געכאַפּט זי ביי דער האַנד און ווייטער זי געצויגען אין ים אַרײַן.

א צווייטע כוואליע איז אָנגעקומען און האט די צוויי יונגע פאַר צוזאַמענגעווארפען, איינגעקנאַטען איין לייב אין אַנדערען. מאַשאַ האט געפיהלט אויף זיך טשאַרלי'ס יונג-ביינענדיגען האַרמען קער-פער, זיינע שטאַרקע יונגע הענד ארום איהרע בריסטען, און צווישען זיינע נאַקעטע הענד און איהרע בריסטען איז גאַר ניט געווען — נור עס האט גערונען וואסער — און טשאַרלי האט געפיהלט ווי מאַשאַ'ס לייכטער קערפער לייגט זיך אויף איהם, און עס איז איהם אָנגענעהם געווען — ווי דאָס קאַלטע מיידעל-לייב, בעקליידט אין נאַסען ווייכען לייגט זיך אויף איהם. ער האט זי געצויגען ביי דער האַנד טיעפער אין וואסער אַרײַן — מאַשאַ האט מורא געקראָגען, געשריען פאַר פרייד און פאַר שרעק און אָנגעהאַנגען זיך מיט ביידע הענד אויף טשאַרלי'ס יונגען שטאַרקען האַלז. טשאַרלי האט זי גע-האַלטען מיט ביידע הענד און דאָס וואסער האט איהם מיטגעהאַלפּען. ער האט געזעהן ווי איהר יונגער שטאַרקער קערפער שניידט זיך ארויס מיט אַ נאַסע וואסער ליניע פון איהר קלעפענדיג באַדע-קלייד-דעל, דער שוואַרצער נאַסער זיידענער שטאַף האט אָנגענומען די זעלבע ליניע וואָס עס האט איהר קערפער. ער איז געפאַלען אויף איהר קערפער און ער האט בולט געמאַכט יעדען צוטוהיל פון איהר יונג מיידלישעם לייב, ס'האַט ארויסגעקוקט יעדע ליניע, איהרע יונגע אַב-שפּרינגענדע בריסטען האָבען זיך ווי צוויי שטאַרק-האַרטע באַרנעס ארויסגעשניטען פון איהר נאַם קליידעל, און איהר רונדיגער שטאַר-קער בויף האט זיך ארויסגעשניטען ווי אַן איידעלער פאַרצעלאַן טע-לער פון איהר נאַסען סוט — ער האט ליעב געהאַט צו זעהן די ליניען פון איהר קערפער, און גערן געהאַט צו פיהלען דאָס שלאָגענדע

לעבען און איינגעהאלטענעם ווילען וואָס שלומערט אין דעם קאַלטען האַרטען, וואָס ער האַלט אויף זיינע הענד — נור לאַנג טראַכטען און בעטראַכטען האַט ער ניט געקענט — דער ים האַט זיך געשפּיעלט מיט זיי און די לויפּענדע פּרישע וועללען האַבען געבראַכט דעם קאַלטען סוד פון ווייטען טיעפען ים צו זיי — יעדעס מאָל האַבען זיי דער-פּיהלט צווישען זיך אַ דריטען קערפּער, דעם קאַלטען פּרישען געהיימ-ניספּאַלען קערפּער פון טיעפען ווייטען ים — וואָס איז געווען ווי דער קערפּער פון אַן אונבעקאַנטער פּרעמדער פּרוי. זיי האַבען זיך גע-שראַקען פאַר דעם פּרעמדען קערפּער — און אַרומגענומען זיך און געטוליעט זיך איינס צום צווייטען, און דער קאַלטער פּרעמדער וואַ-סער-לייב האַט זיך געטוליעט צו זיי, געוואַלט זיך אַנוואַרעמען אין זיי-ערע יונגע לייבער און מיט-זיין מיט זיי אין זייער פּערבאַרגענער געהיימיניס, און פּערשטעלען זיי פון פּרעמדע מענשען'ס אויגען...

9

זיי זיינען ביידע געלעגען אויפ'ן זאמר און איין זון האַט זיי ביידען בעדעקט. נאָך קיינמאָל זיינען זיי נישט אַזוי נאָהענט געווען צוזאַמען. און זיי האַבען ניט געוואוסט, אז מענשען, יונגע מענ-שען, מעגען ליגען אַזוי צוזאַמען אַהן זינד און אַהן שעחם.

די זון האַט זיי ביידען צוזאַמען געווארימט און זיי זיינען ביידע אַנגעשטעקט געוואָרען פון די פּרייד און צופּריעדענהייט וואָס האַט געהערשט צווישען די מענגע נאַקעטע גליקליכע מענשען אויפ'ן זאמר-ברעג. זיי האַבען ניט געקלעהרט, אז זיי זיינען יונג, און זיי האַ-בען ניט געוואוסט ביידע, אַז זיי האַבען זיך ליעב, נאָר זיינען גליק-ליך געווען וואָס די זון ווארימט זיי און ווארימט אלעמען אויפ'ן ברעג. עס האַט זיך זיי געדאַכט, ווי די גאַנצע פּערשיעדענפאַרביגע מענגע וואָס פּערטרינקען דעם ווייטען ברעג פון ים, מיט די נאַקעטע הענד זון פּערשיידענפאַרליכע בעדעקענס אויף די קעפּ — זיינען איין

משפחה — די גאנצע וועלט איז איין משפחה געווארען און זיי געפינען זיך צווישען די משפחה.

— איד האָב ליעב צו זעהן די מענגע אין פרייד — האָט טשאַרלי געזאָגט צו מאַשאַן — איד האָב ליעב צו זעהן ווי אַלע פּרעהען זיך און זיין מיט זיי אין דער פרייד. עס זיינען דאָ אזעלכע, וואָס האָבען ניט ליעב קוני איילאנד, ווייל קוני איילאנד איז דער פּלאַץ פון די רויהע מאַסען. זיי פּערשמוצען דעם ים מיט די רעשטלאַך פון עסען און בעלייגען דעם ברעג מיט זייערע אומגעלומפּערטע מיאָס'ע קער-פּערס — און מיר דוכט זיך, אַז פרייד און צופריעדענהייט און גליק-ליכקייט קען מען נור האָבען מיט אַ מענגע, מיט אַ גרויסע, רויהע מאַסע אין איינעם. מיר וואָלט לאַנגווייליג געווען צו האָבען פרייד און פּערגעניגען אליין. מיר וואָלט לאַנגווייליג געווען צו זיין איינער אַ גליקליכער, אָדער צו זיין מיט בלויז גליקליכע, מיט אויסדעררוועהלטע וואָס האָבען די מעגליכקייט צו האָבען פּערגעניגען. פּערגעניגען קען מען נור האָבען אַט דאָ, ווען מ'זעהט ווי די גרויסע ברייטע מאַסען האָבען פּערגעניגען. עס דוכט זיך דאָ, אַז עס איז גאָר ניט מעהר דאָ קיין שלעכטעס און קיינע ליידען אויף דער וועלט; אַז דאָס פּערגעניגען איז אויסגעשפּרייט פאַר אַלעמען. דאָכט זיך, אַט דאָ קען מען טיעף און שטאַרק הנאה האָבען פון פּערגעניגען. דאָס פּערגעניגען בעשאַפט אינערליכען און אמת'ן פרייד — מען ווערט אַנגעשטעקט מיט דער אַלגעמיינער פרייד.

מאַשאַ האָט געקוקט אויף איהם. זי האָט ליעב געהאַט צו הערען איהם רעדען. טשאַרלי האָט ניט געקענט רעדען רוהיג, טשאַרלי האָט געקענט נור רעדען מיט בעגייסטערונג, מיט פּלאַמענדיגע אויגען און מיט מאַכען מיט די הענד — עס איז געווען ווי ער וואָלט איבערגע-נומען פון פּאַטער, דעם פרומען חסיד, די רעליגיעזע בעגייסטערונג, און האָט ער זי ניט געהאַט אויף וואָס אויסצולאָדען, האָט ער זי אויסגעגאַסען אויף זיינע איבערצייגונגען. און די איינגעבוירענע בע-גייסטערונג און התלהבות פון זיין פרומען טאַטען האָט אַפילו די אַמעריקאַנער פּאַבליק סקוהל ניט געקענט ביי טשאַרלי'ן אויסלעשען. — קוק זיך אַרום, מאַשאַ — האָט טשאַרלי געשפּרונגען פאַר פרייד — זעה ווי גרויס, ווי ווייט, ווי לאַנג ווייט עס ציהט זיך אויס די מענגע — טויזענדער און הונדערט-טויזענדער — זעה, אַלע

זיינען גליקליך, אלע פרעהען זיך — איד ליעב די מאסען; און איד בין אין אזא יום מיט מענשען, דאכט זיך מיר, איד וואָלט אויף אלעס פע- היג געווען, אויף גרויסע זאכען. עס זיינען דאָ דעמאָקראַטען, סאָ- ציאַליסטען אפילו, וועלכע ליעבען ניט די גרויסע מענגע, די מאסע אין פאר זיי צו גראַב, אונקולטורעל — און זי בעליידיגט זייערע עסטע- טישע געפיהלען. אַפטמאָל איז מיר אויסגעקומען צו הערען פון מיינע קאָמערארען, אז זיי פיהלען זיך איינזאָם אין דער מענגע. זיי פערשטעהען ניט, די נאַראַנים, די אידעע פון אַ מענגע. זיי מיינען, אז די מאסע איז אַ צוזאָמעהאַנג נור פון פיעלע איינצעלנע, גראַבע, אונוויסענדע איינצעלנע. זיי ווייסען ניט, אז די מאסע איז אַ קער- פער, אַ נשמה, אַ בעשעפעניס פאַר זיך אליין — מיט איהר אייגענע אינדיווידואליטעט. און איד געפין זיך אין אַ מענגע, איז ווי איד וואָלט זיך געפונען אין דער אונענדליכקייט. אין דעם געהוימניס פון אונ- זער עקזיסטענץ, וואָס אלס איינצעלנער קען מען עס ניט דערנעהן און פיהלען. מאַשאַ, דו ווייסט וואָס אַ מאַסע איז? אַ מאַסע איז דאָס גרויסע אייביגע לעבען, וואָס איז געווען פאַר אונז און וועט זיין נאָך אונז. מיר וועלען שטאַרבען, יעדער איינצעלנער וועט שטאַרבען, די מאַסע וועט לעבען, זי האָט אייביג געלעבט, אין אלע דורות, אין אלע פאַרמען. מיר דאכט זיך, אז גאָט האָט צוערשט בעשאַפֿען ניט דעם איינצעלנעם, נור די מענגע; און איד געפין זיך צוזאָמען אין אזא יום מיט מענשען, בין איד זיכער, מיר דאכט זיך, און איד האָב זיך אויפגעלעזט — איד בין אַ טהייל פון דעם גרויסען אייביגען.

מאַשאַ איז שטיל געווען און האָט איהם אָנגעקוקט פֿערוואַונ- דערט און פרעמד. פיעל פון זיינע ווערטער האָט זי ניט פֿערשטאַ- נען, און זי האָט איבערהויפֿט קיינמאָל פון קיינעם ניט געהערט אזוי ריידען. נור נאָך מעהר פון די רייד איז איהר פֿרעמד פֿראַגע- קומען טשאַרלי אליין. דורך דעם יאָהר, וואָס זי איז אַ כלה מיט'ן אַנקעל און זי האָט טשאַרלי'ן ניט געזעהן — דערקענט זי איהם ניט טשאַרלי פֿלעגט שטענדיג פֿערשעהמענדיג שווייגען אין די געזעל- שאַפט פון די מיידלאַך. די מיידלאַך האָבען פון איהם חוּק געמאכט. און ער האָט אָבגעענטפֿערט מיט אומגעלומפֿערטקייט, זיינע וויצען האָבען קיינמאָל ניט אויסגענומען — וואָס איז עס געוואָרען מיט טשאַרלי'ן? וואו איז ער געווען דורך דער צייט? וואָס האָט ער

געטהאָז? זי האָט זיך אָנגעהויבען אַ ביסעל צו זשענירען פאר איהם, ווייל זי קען אזוי ניט רעדען ווי ער; און עס האָט איהר אַרומגענומען אַ געוויסע שטאַלצקייט אויף איהם, און זי האָט איהם גערן געהאַט, פאר וואָס ער רעדט אזוי.

טשאַרלי'ן האָט עס ניט אויסגעמאַכט, אויב מאַשאַ פערשטעהט איהם יא אָדער ניט. ער האָט מעהר גערעדט פאר זיך, ווי פאר איהר. איבריגענס האָט ער געמיינט, אַז אַלע דענקען אזוי ווי זי, און אַלע טראַגען זיך אַרום מיט די געדאַנקען וואָס ער. טשאַרלי איז געווען פון יענער וואַקסענדער יוגענד אין אַמעריקא, וואָס זייער גלויבן בען אין אידעאליזם איז נאָך אזוי יונג און פריש, אַז עס שמעקט פון איהר דער טוי פון וואַקסען. ווי אַלצדינג אין אַמעריקא איז אָנגעזאַפט מיט ענערגיע פון אַ יונגער שפראַצענדער פרוכט, אזוי איז אויך דער אַמעריקאַנער אידעאליזם, דאָרט וואו ער ווייזט זיך אַרויס יונג און פול מיט גלויבען. מיט סקעפטיציזם און ספקות איז ער נאָך ניט בעפּלעקט. ער ווייסט ניט פון זוכעניש אין מיסטישער פערבאַרגעניש. נור דער גאַנצער אידעאליזם איז אָנגעווענדעט אויף פראַקטישעם און בעקוועמליכקייט און ווערט געטריבען פון אַז ענער-נישען אַפטימיסטישען לעבענס-ליוסטיגען שטראַם פון אַ יונגען שפראַך-צענדען שטאַם. דער זעלבער ענערגישער שטראַם פון די יונגע שפראַך-צענדע קראַפט וואָס בויט די הימעל-קראַצער און וואַרפט מיילען-לאַנגע בריקען איבער טהאַלען און טייכען — טרייבט אויך די דענ-קענדע קראַפט פון אַמעריקא צו פראַקטישען און ניצליכען אידע-אליזם... טשאַרלי האָט בעלאַנגט צו אַז ענגען קרייז פון אידישע שטודירענדע יוגענד, וועלכע האָט ניט געלערענט פאר קאַריערע, נור זיי זיינען געווען אַרומגענומען פון אַט דעם יונגען אַמעריקאַנער אידעאליזם. דער אַפטימיזם, וואָס האָט געשטעקט אין זייער בלוט פון זייער אַלטער אַמונה, האָט אונבעוואוסט געפאָדערט אין זיי דעם פראַקטישען אידעאליזמוס. דער געדאַנקען-גאַנג זייערער איז ניט אַרויסגעגאַנגען פון די גרענעצען פון היינטיגען, דעם וועלטליכען לעבען. האָט זיך ניט פערבלאַנדזשעט אין קיין אנדערע וועלטען, און האָט גע-זוכט אַ פראַקטישען ענטפער אויף אַלע פראַבלעמען — אין די גרענעצען פון היינטיגען, אין דעם וועלטליכען לעבען.

טשאַרלי האָט זיך אויך געהאַט בעקענט מיט אַ גרופע רוישישע

אידישע אינטעליגענטען, וועלכע זיינען דא טהעטיג געווען אין דער ארבייטער בעוועגונג. פון זיי האט ער געהערט פון דער ארבייטער בעוועגונג אין רוסלאנד, פון דער רעוואָלוציע, פון דעם רוסישען אידע-אליזם — פון סיביר, פון טורמע. רוסלאנד, די רעוואָלוציע, איז ביי איהם געווען ווי א פערצויבערטע לעגענדע, ווי א הייליגקייט, א ארץ ישראל און די רוסישע אידישע אינטעליגענץ איז ביי איהם געווען ווי א הייליגע. ער איז שטאַלץ געווען, וואס ער קומט פון רוסלאנד, פון לאנד פון רעוואָלוציע און אידעאליזם, וואס ער איז דארט גע-בוירען געוואָרען. און ער האט זיך מיט זיין גאנצער אונשולדיגער יוגענד קראפט אריינגעוואָרפען אין דער בעוועגונג דא. און גערעכ-קענדיג און פיהלענדיג דאס לעבען פון די אידישע עמיגראנטען, האט עס ביי איהם געוועקט דער פראטעסט, זיין פראטעסט, פון א גע-זונטען גלייכערעכטיגטען, ערצויגענעם אינגעל צום ערנידריגטען לע-בען פון זיינע עלטערען. און פילייכט איז אין דעם שולדיג געווען זיין פאטער'ס רעליגיעזע פרומקייט, וואס ער האט ניט געזוכט, ווי טויענדער, טויענדער זיינס גלייכע, זיין אייגענע פערזענליכע פער-בעסערונג פון זיין לאגע, נור ער האט זיין גאנץ ענערגיע, גלויבען און האפנונגען אוועקגעשאנקען די פארטיי, וועלכע, ער האט געגלויבט, וועט אלעמענס לאגע פערבעסערען און פערלייכטערען.

מיט זיינע איין-און-צוואנציג יאהר איז טשאַרלי נאך געווען די אונשולד אליין, און זיין בעציהונג צו מאשא'ן איז געווען ווי די מעהרסטע פון די אמעריקאנער ערצויגענע יוגענד צו מיידלאך — א בעציהונג פון א קאמערעד א באי צו א קאמערעד א גוירל. זיין יונגער קערפער, וועלכער איז פון די פאבליק סקוהל אן געווארען אויסגומאסטירט און געהאלטען זיך אין איין ברעכען און בעוועגען, איז געווען צו נישטער פאר קערפערליכע ליידענשאפט. ער האט ניט קיין צייט געהאט צו זאמלען זיין ענערגיע פאר לוסט, ווארים זיין ענערגיע איז יעדעס מאָל אנגעווענדעט געוואָרען אויף בעוועגונגען און ברעכען זיך, אויף שפרינגען און באלל כאפן. קיין מיידעלשער קערפער האט ביי איהם נאר ניט קיין בעזונדערעם ערוועקט. ער האט זיך געבאָרען מיט מאשא'ן, געפיהלט איהר קערפער אויף זיך, גע-לעגען יעצט נעבען איהר אין די זון אויפ'ן זאמ, געזעהן די ליניען פון איהר יוגענד, וואס שניידען זיך ארויס פון איהר באדעקלייד און

ער האָט גערעדט צו איהר ווי צו א פריינד אַ אינגעל, און ער האָט זי פאר אזעלכע געהאלטען. ער האָט געשטימט מיט איהר, גער וואָרפען זיך אויף אַן אַנדער, אַנגעריהרט די דעליקאטסטע טהיילען פון איהר קערפער, און עס האָט ביי איהם קיינע זינדיגע געפיהלען ניט ערוועקט. ער האָט זי געריסען ביים האַנד און געשלעפט זי ביים ארעם איבער'ן זאמל, וואו די זון האָט זיי ביידען בענאסען מיט ליכט און ווארימקייט.

— קום, מאַשאַ, וועלען מיר זיך לאָזען אין דעם ים פון די מענר-שען — קום, זעהסט ווי גרויס דער ים מענשען איז — קום, איר האָב ליב צו טראָגען זיך אין אַ ים מענשען.

און ווירקליך איז דער גאנצער ברעג פון ים ווי ווייט דאָס אויג האָט נאָר געקענט פערכאפען, אַנגעפילט געווען מיט נאסע, באַר-וויסע און נאָקעטע מענשען. לייבער, לייבער און לייבער. דאָס ביסעלע קליידער, סיי מענליך, סיי וויבליך, האָט זיך פערלאָרען אין די נאָקעטע הענד, העלזער, בריסטען, פיס און רוקענס. עס איז געווען ווי דער ים וואָלט ארויסגעוואָרפען פון זיך כוואַליעס מיט מענר-שען-לייבער: ווייבער, מענער, קינדער, אינגלאַך און מיידלאַך, אלע אויסגעמישט, צוזאמענגעפאַרט, צוזאמענגעקנאַטען.

מאַשאַ און טשאַרלי, יונג און נאָקעט, מיט נאָקעטע פיס און נאָ-קעטע הענד, זיינען געגאנגען צווישען די האַלב נאָקעטע לייבער. עס איז געווען ווי די גאנצע וועלט וואָלט זיך צונויפגעקומען צום ברעג פון ים, אראַפגעוואָרפען פון זיך די זינדיגע בעפלעקטע קליידער, און געמאכט אַ נאָקעטע שטאַרט. עס האָט נור געשטערט אין דעם ים-נאָקעטקייט דאָס רעשמעל פון אַנגעטהועכס, וואָס די מענשען האָבען געמוזט טראָגען פאר „אנשטענדיגקייט“... אזוי זיינען זיי ביידע גער-גאנגען האַנד אין האַנד, און זייערע נאָקעטע שטיקער לייבער האָבען זיך אַנגעריהרט און געריבען אַן פרעמדע, אַן אונבעקאנטע. מען האָט מיט אַמאָל דערפיהלט דעם טעם פון אַ פרעמדען לייב. עס האָט זיך געדאַכט, אַז אַ גרויסער משיח איז געקומען און האָט אלע פער-באַטען אויפגעלעזט, אלעס מעג מען, און די גאנצע וועלט מישט זיך אויס איינער מיט'ן צווייטען...

טשאַרלי האָט געהאט דאָס בעדערפעניס צו רעדען. די בער-גייסטערונג פון די אלגעמיינע פרייד האָט איהם אַנגעשטעקט — און

ווער עס וואָלט נעבען איהם געגאנגען, מיט דעם וואָלט ער זיך מיט זיינע געפיהלען געטהיילט.

— קוק, מאַשאַ, קוק, ווי ווייט און ברייט עס איז דער ים מענשען. זעה, די גאנצע וועלט איז זיך צוזאמענגעקומען. כ'האָב ליעב די ניו יאָרקער מאַסעס. אז מען זעהט אַ ניו יאָרקער מאַסעס, זעהט מען די גאַנצע וועלט פאַר זיך. אין אלעמענס אויגען ליגט אַ בענקשאַפט פון אַ יוגענד, פון אַ קינדהייט, וואָס זיי האָבען ערגעץ אנדערש וואו, אין אַן אנדער לאַנד איבערגעלעבט. דאָס איז ניו יאָרק. מיר אלע זיינען ניו יאָרקער. איד, דו — די אלע וואָס ליגען דאָ — מיר אלע האָבען אונזער קינדהייט פערבראכט ערגעץ אנדערש וואו. און אַ ניו יאָרקער צו זיין הייסט, צו האָבען אין די אויגען אַ בענקשאַפט צו אַן אנדער וואסער, פּעלד און זון. יעדער איינער פון אַט די האָט זיך אויפגעצויגען אין אַן אנדער לאַנד. פיעלע קומען דאָ פון די ברייטע סטעפּס פון רוסלאַנד און פיעלע וועלכע געדענקען דעם ליכטיגען הימעל פון איטאליע, פון די רייךקאַלירטע און בילדערישע פּעלדער פון אונגאַרן און גאַליציען, פיעלע וועלכע געדענקען די אראבישע וויסטע, און אזעלכע, וועלכע האָבען זיך אויפגעצויגען אויף די בעמאַהלטע רייז־פּעלדער פון כינאַ און יאַפּאַן, און ווער אויף די הויכע בערג צוויי־שען שפּעסען און קיה, און אזעלכע, וועלכע האָבען נאָך געזעהן דאָס קליינע אידישע שטעדטעל מיט די פּערשנעטע דעכער אין ווינטעך — דו געדענקסט, מאַשאַ, אונזער שטעדטעל קוזמין אין ווינטער? איך געדענק עס ווי אין אַ חלום: די קליינע שוהל, מיט אַ פענדעלע פון דאך אראַפּ, אַן אויסגערעהט פענדעלע. דער טאטע האָט מיר געפיהרט אין שוהל אריין, אויף די פלייצעס האָט ער מיר געשלעפּט. און איך האָב געהאלטען אַ סדר מיט אַן עפּעל אין דער האַנד, און אויף דער שוהל איז געווען אַ פענדעלע. און מיר אלע דאָ ליגען נאָקט ביי איין ברעג פון קוני איילאַנד.

מאַשאַ איז טרויעריג געוואָרען און פּערקלעהרט. טשאַרלי'ס ווערטער האָבען איהר געבראַכט צו קלעהרען וועגען איהר לאַגע. זי האָט זיך אויך דערמאַנט אַן קוזמין און האָט געזעהן איהר קינד־הייט ווי אין אַ חלום ווי זי ציהט זיך אויף ביים זיידען. זי האָט געדענקט אַן אלטען אירען, וואָס האָט איהר געגעבען לעקעכלער, און דערנאָך האָט זי אלעס פּערגעסען און ווידער זיך דערמאַנט אַן

האפקינס סטריט, ווי זי לויפט צום בוטשער ער זאל איהר בארגען פלייש. „פא ארבייט“ — און דערנאך דעם אַנקעל, און איהר לאגע איצט. זי איז טרויעריג געוואָרען און האָט אויפגעהויבען איהרע שוואַרץ־געדיכטע ברעמען און איהרע פולע וויינטרויבען־אויגען צו טשאַרלין:

— און דו וואָלסט ניט געוואָלט זיין געבוירען אין אמעריקא ?
 — ניין — האָט טשאַרלי געענטפערט — איך בין גליקליך וואָס איך בין אַ ניו יארקער, אַ פרעמדער געבוירענער, מיט בענקשאַפט נאָך רוסלאַנד, ווי אלע דאָ אין דער פרעמד געבוירען. און מיר אלע דאָ אין דער פרעמד וועלען מאַכען אמעריקא אַ שעהנע, אַ פרייע, אַ גרויסע אמעריקא. יעדער איינער וועט בריינגען דאָס שעהנע פון זיין לאַנד און וועט עס געבען צו אמעריקא. זיי בריינגען דאָס מיט אויף די שיפּען פון זייערע לענדער. די איטאַליענער, די רוסען און די טשעכען מיט די אונגאַרען, און די סקאַנדינאַווער מיט די אראַבער — אלע, אלע בריינגען מיט דאָס שעהנסטע פון זייער לאַנד, דאָס בענקד שאַפט פון זייער קינדהייט, און וועלען דאָס אוועקגעבען אמעריקא. איינער ברענגט זיין שעהנהייט, זיין קונסט, זיין גלויבען. אנדערע זייער גלייכע דענקען, זייער עהרליכקייט. אלעס שעהנסטע און בעסטע פון דער גאַנצער וועלט — אלעס וועט זיך צוזאַמענלייגען און מיר אלע וועלען זיין דאָס גרויסע, דאָס פרייע, דאָס נייע אמעריקא !
 — און וואָס וועסטו געבען, טשאַרלי, אמעריקא ? — האָט מאַשאַ גאַכענדיג געפרעגט.

— וואָס איך וועל געבען ? איך וועל געבען דאָס, וואָס אלע קינדער פון אירען וואָס קומען פון רוסלאַנד. אַ, מיר זיינען זעהר פיעל שולדיג אמעריקא, און מיר דארפען איהר פיעל געבען. אמעריקא האָט אונז אלעס געגעבען, אונז אנדערש געמאַכט פון אונזערע עלטערען. פיעל זיינען מיר שולדיג אמעריקא פאַר די פרייהייט, וואָס זי האָט אונז געשאַנקען. און מיר וועלען איהר געבען דאָס, וואָס זי אירען האַבען געגעבען רוסלאַנד — אונזער רעוואָלוציאַנערען גייסט זיינען מיר פערפליכטעט אמעריקא, אונזער אייביגען פראַטעסט, אונזער אונזופריעדענהייט. מיר זיינען פערפליכטעט אמעריקא אנדערש צו זיין ווי אונזערע עלטערען. אונזערע עלטערען זיינען אראַפגע־גובען, זיינען זיי געוואָרען שקלאַפען איי אמעריקא, און מיר מוזען

זיי בעפרייען. מיר אלע זיינען קינדער פון שקלאפען. זיינען אונז
זערע עלטערען ניט געווען קיין שקלאפען? מיין טאטע, דיין טאטע.
און האָט דיר דיין טאטע ניט אַוועקגעגעבען צו זיין ברויט־געבער
ווי מען גיט אָפּ אַ שקלאפען־קינד?

— סטאָפּ, וואָרים איד'ל... — האָט מאַשאַ געזאָגט און איז רויט
געוואָרען. איהרע פולע וויינטרויב־אויגען זיינען פול געוואָרען מיט
פערל־טרעהרען. נאָר ביי זיך האָט זי שוין בעשלאָסען טשאַרלי'ן
ניט צו לאָזען זעהן, אַז עס האָט איהר עפעס אַנגעריהרט. און אויס־
צולאכען די גאנצע זאך, האָט זי זיך אַבגערוּפּען:

— האָסט עפעס געלד, טשאַרלי?

— איד מיין ארום אַ דאלאַר. ער האָט שוין גענוי געוואוסט
די סומע געלד וויפיעל ער בעזיצט, נור געמאכט מעשה רייכער.

— און איד אַ האַלבען. דאָס וועט סטייען.

— אויף וואָס?

— איד וויל האַבען אַ ניים טיים, מיר זיינען דאָך אין קוני
איילאנד.

— דאָס איז רעכט, — שרייט אויס טשאַרלי.

— נו, געה דיר אַנטהאַן, איד אויך. מיר וועלען זיך טרעפּען
אין דרויסען.

און ער איז פלינק אוועק.

טשאַרלי האָט ערשט יעצט זיך דערמאָנט וואָס ער האָט גע־
זאָגט און איז געבליבען שטעהן אַ פּערשעהמטער מעהר פון איהר
שמייעל, איידער פון די אומגעלומפּערטע רייד, וואָס ער האָט אַזוי
אונגעשיקט ארויסגערעדט.

10

„טויזענד און איין גאַכט“

גאַכ'ן באַרען האַבען זיך ביידע געפיהלט פריש און פול מיט
ענערגיע. זיי זיינען בערייט געווען אויף אלסדינג. טשאַרלי האָט זיך
צוריקגעהאַלטען פאַרלעגען, עס איז איהם געווען אונבעקוועם איבער
דעם, וואָס ער האָט דערמאָנט מאַשאַ'ן פון אַנקעל.

מאשא האָט איהם באַלד אָבער געמאכט אַן אלצדינג פּערנעסען.
 מיט אַ ווייכע שטים, מיידלישע ווייבליכקייט, מיט וועלכען עס איז
 שוין פול געווען איהר גאנץ וועזען, האָט זי זיך אָנגערופען:
 — דו, טשאַרלי, גיב מיר צוהאלטען דאָס קארפּעיר, פאר'ן איבע-
 ריגען וועלען מיר האָבען אַ ניים טיים, אַז ניט וועלען מיר אלעס נאָך
 אויסגעבען און ניט האָבען מיט וואָס אַהיים צו פּאָהרען.
 דאָס זאָגענדיג האָט זי אראַבגענומען פון איהר געלד אַ קוואַדער
 און קאַקעטיש איינגעבונדען אין טיכעל — שמייכלענדיג צו טשאַרלי'ן,
 די איבעריגע האָט זי אריינגעשטעקט טשאַרלי'ן:

— נא, צושטייער.

— וואָס ווילסטו זעהן?

— עוורטיהינג. — איד וויל האָבען אַ ריעל גוד טיים.

— אַללרייט, קום! און הונגעריג ביזטו ניט? — איד'ל דיר

זאָגען דעם אמת — איד בין זעהר הונגעריג — האָט טשאַרלי געזאָגט
 אין פּערלענענהייט.

— איד אויך — האָט מאַשאַ געלאַכט — נור מיט עקאָנאָמיע.

איד וויל האָבען פּאָן.

— וואָס?

— קרעקער-דזשעקס.

טשאַרלי איז אָבער געווען פאר מעהר סאָלידעס, און האָט פּאָר-
 געשלאָגען „פראַנקפורטער“. עס איז געבליבען אי דאָס ערשטע אי דאָס
 צווייטע, וואָס זיי האָבען ביידע געגעסען אויף דער גאָס שמופּענדיג
 זיך צווישען דעם טייך מענשען וואָס האָט געשטראַמט איבער די
 טראַטואַרען, און געלאַכט זיך אין פנים אַריין.

דאָס ערשטע וואָס זיי האָבען געטראַפּען זיינען געווען „די זיעבען
 וואונדער פון דער וועלט“. מען האָט געוויזען אַ קוה מיט צוויי קעפּ,
 געבראַכט פון אינדיען; אַ צונויפגעוואַקסענער צוויילינג (מיידלאַד),
 געבראַכט פון כינאַ, און צוויי קליינע לייליפּומען: איינעם אַ יאַפּאַ-
 נעזער, דעם צווייטען אַ ניגער; די דיקסטע מיידעל פון דער וועלט,
 וואָס האָט געוואויגען העכער פון פינף הונדערט פונט; אַ מאַן מיט
 אַ פנים פון אַ לייב, אַ יונגע מיידעל מיט גרויע האָהר; אַ נעגער-
 פרוי וואָס קריכט ווי אַ בער, און אַ ווילדען אינדיאַנער, וואָס אַ קאַ-
 פיטאן האָט ערשט ענטדעקט.

זיי האָבען בעצאָהלט צו פינף סענט און אַנגעקוקט „די זיעבען וואונדער פון דער וועלט“, וואס מ'האַט געבראכט פאר זיי פון אלע עקען פון דער וועלט, וואו די נאטור בעשאפט עפעס אויסטערישעס, מעג עס זיין אויף די פערבאַרגענע ווייטסטע אינזלען, געפינט מען עס אויס און מען בריינגט עס נאָך קוני איילאנד און מען ווייזט עס פאר פינף סענט. עס האָט זיך זיי געדאַכט, אַז קוני איילאנד איז דער צענטער פון דער וועלט. איז אַז אַנדער אַרט האָט מען פערשפראַכען צו ווייזען די כּשור־מאַכעריי פון געפיטען, געטריבען פון כאַליף פון מצרים, און אלס צייכען, אַז מען זאָגט אמת, האָט דער גרויסער טונקעלער כאַליף פון מצרים געהאַלטען אַ כינעזישען אינגעל — ער האָט איהם געלייגט שלאָפען אויף אַ בעזים, און האָט איהם געמאַכט רוהען אין דער לופטען, און האָט איהם געהויבען אין דער הויך, נור אַלצדינג וואָס דער כאַליף פון מצרים האָט געהאַט צו ווייזען, האָט ער געוויזען אין דרויסען, בחינם, פאר אַלע מענשען. די וועלכע האָבען בעצאָהלט אַ ניקעל און זיינען אריינגעגאַנגען — האָבען אינעווייניג שוין גאָר ניט געזעהן.

פאר נאָך פינף סענט האָבען זיי זיך געפונען אין כינא, און גע־זעהן די שלאָפענדע כינעזישע פּרינצעסין מיט איהרע קליינע צור נויפגעקוועטשטע פיסעלעך, מיט די גאַלדענע פּאַנטאַפּעלעך אויף די פיסעלעך. און פאר נאָך אַ ניקעל האָבען זיי זיך געפונען אין אַלאַדין'ס כּשור־לאַמפּ, וואו דער גרויסער שטאַרקער אַלאַדין, דער אַבגעברענטער אַראַבער מיט די אוידינגלאַך אין אויער, מיט די רויטע שטאַרקע ליי־פען, איז אויפגעשטאַנען פאר זיי. פון זייערע קינדער־חלומות, פון די ביכלעך ארויס, איז ער לעבעדיג געוואָרען. אַט שמעהט ער פאר זיי, אַלאַדין פון „טויוענד און איין נאַכט“, רייבט דעם כּשור־לאַמפּ און עס בעווייזט זיך אין דער לופט אַ טיש געדעקט מיט גאַלדענע און זיל־בערנע כלים. אַלאַדין געהמט אַ קרוג אין האַנד אריין און גיסט פון איהם וויין ארויס; אַלאַדין רייבט דעם כּשור־לאַמפּ און עס קומט צור פליהען אַ ווייסע טויב, אַ דיענערין פון דעם לאַמפּ און שטעלט זיך אויף זיינע פלייצעס, און רוימט איהם איין אַ סוד אין אויער אריין. אַ שליחות פון אַ געהיימער, פער'כּשור־טער וועלט.

זיי זיינען געגאַנגען פון איין כּשור־פּאַלאַץ צום צווייטען. עס

האָבען זיך פאר זיי אויפגעפענט די געהיימיסען פון אינדיע, די פערבאָרגענישען פון מצרים און די סודות פון די ווייטע פער'כשוף'טע אראביע. עס האָט זיך זיי געדאכט, אַז זיי לעבען אין דער צייט פון „טויזענד און איין נאַכט“, ווען דער וועג נאָך אינדיע איז נאָך ניט געפונען געוואָרען, און זיי זיינען זיך אין די פער'כשוף'טע לענדער פון אלטען אַריענט. זיי האָבען געזעהן די טעמפלען פון כינאַ, און די טעניץ פון אינדיע, און די פרינצען פון אינדיע האָבען זיי נביאות גע'זאָגט וועגען דעם גורל פון זייער צוקונפט, און די אלאדינס פון אראביע האָבען זיי אמזירט מיט די קונסט פון זייערע צויבערייען. און איר בעראַל האָט זיך געפונען דער פראכט און גלאַנץ פון דעם פערבאָר-גענעם אלטען אַריענט.

אַז זיי זיינען ארויסגעקומען פון די כשוף-פאלאצען, האָבען זיי זיך ביידע געפיהלט ווי שכור. זיי האָבען זיך אויסגעזעצט אויף צוויי פערד, בעקליידעט זיינען געווען די פערד מיט רייכע מאַנטלען, ווי די פערד פון אַן אַראַבישען אַנפיהרער. גרויסע טהייערע שטיינער בריי-ליאַנטען און רויטע שמאַראַנדען און סאַפיר שטיינער און אנדערע טהייערע שטיינער, רויב פון געפאנגענע פרינצעסינס און פון אַין מלחמה געפאלענע כאַליפען, זיינען געהאנגען אויף די פערד, און פון אַ טהייערערע אראבישע בלוטראסע זיינען די פערד געקומען, פון די ברייט-ציטערענדע נאָזלעכער האָט געשלאָגען אַ רויך און פון אַ אידעל דעלי-קאטען מויל'שניט האָט געשלאָגען אַ שוים, און אַ פרינץ מיט אַ פרינצעסין זיצען האנד אין האנד אויף די פערד, מאַשאַ און טשאַרלי און פאר זיי אנדערע פרינצעסינס, און אויף דעם רייד-בעפוצטען קאָוטש זיצען אַידעל-קעניגליכע קינדער און זיי פאַהרען אויף די פערד, יאַגען איינס דאָס אנדערע און קענען זיך קיינמאַל ניט כאַפען. וואו-הין רייטען די פרינצען? אין דער לאַנד פון חלום, אין דער אַיי-ביגער פרייד, אין יוגענד אַרײַן.

אַ מינוט די רייזע. פון האַלץ זיינען די פערד, אַ ראַד-שאַפּאָז דער מהלך. אַבער וואָס איז דער חילוק? די ווירקליכקייט — אַ מינוט, אַייביג — דער חלום.

און באַלד זיצען זיי אין אַ פליהקאַרב. עס הויבט זיך דער קאַרב אין די לופטען, העכער און העכער. עס ענטפלעקט זיך פאר זיי

דער גרויסער הימעל, קוני איילאנד מיט די מיליאָנען מענשען, דער ים מיט מענשען און דער ים מיט וואסער אונטער זייערע פיס.

זיי הויבען זיך העכער — פלוצים פאלען זיי מיט אימפעט אריין אין אַ טיעפען טהאַל מיט'ן קאַפּ אַראָפּ אין אַ אונטער-גרונד, אַ וואַסער אונטער זייערע פיס — דער טויט פאר די אויגען, און ווייטער שווימסטו אין דער הויד, דו פליחסט העכער, העכער, פערגעסען דאָס לעבען, פערגעסען די וועלט.

און שכור פון כּשוף געפינען זיי זיך באַלד אין געלכ-פּיאַלעמען וואַלקען, וואָס הילט איין די וואונדער-שטאַרט ווי אין אַ פּאַנטאַסטישען חלום. קוני איילאנד האָט זיך אָנגעצונדען. עס פליסען די טייכען ליכט פון די הייזער, פון די טורעמס און דעכער אַראָב, ווי שטראַמען וואסער. עס דרעהען זיך די רעדער מיט ליכט איבער די טורעמס, פליהען אוועק פון די הייזער, שווימען אריין אין די לופט, און עס דאכט זיך, אַז איבער דער וועלט האָט זיך דער הימעל געהענטער אַראָב-גערוקט, און עס האָט זיך בעוויזען דאָס שיינענדע ליכט פון די שטערען מיט די קאמעטען. קוני איילאנד איז פּערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ חלום, ווי אַ לעגענדאַרע שטאַרט, פון די קינדער-ביכלעך אַרויס, די קינדער יאָהרען זיינען צוריק אויפגעשטאַנען לעבעדיג, און אלעס איז אין דער וואָהר געקומען. אַלע מעשיות זיינען ריכטיג געוואָרען, און מענשען, גרויסע מענשען, לעבען ווי קינדער, האַבען לעבעדיג געמאַכט אַ קינדער-שטאַרט פון די מעשה-ביכלעך אַרויס, און לעבען אין איהר. איבער קוני איילאנד הענגט אַ גאַלדענער רויטליכער נעבעל, און אַלע לעבען אין דעם נעבעל, געהען און וואַקלען זיך ווי שכור, ווי זיי וואַלטען געלעבט אין אַ חלום. פון די געוועלכער אַרויס גיסען זיך טייכען ליכט, רויטע, געלבע. עס זיינען געמאַכט די געוועלכער ווי גרויסע קינדער-הייזלעך און פאר די געוועלכער שטעהען גרויס גע-שניטענע פופען און האַלטען טראַמפּייטען אין די הענד און שפּיעלען. אַ הויכע פופען-דאַמע, אָנגעהאַזן ווי אַ קעניגין אין גאַלד און זילבער, שטעהט פאר די פופען-מוזיק מיט אַ שטעקען אין האַנד, און זי איז די קאַפּעל-מייסטערין. אַנדערע פופען זיצען זיך אויף פופען-פּערד און רייטען, און מענשען דרעהען זיך צווישען זיי. די מענשען זיינען אויך ווי פופען, נור שכור'לאַך געהען זיי פון איין ליכטיג געוועלכ אין אַנדערען.

נעהמען זיך וואָס זיי ווילען, עסען, טרינקען, און שפיעלען, און טאָג-צען — דאָס ליכט גיסט זיך וואָס ווייטער אין גאס אריין, די גאנצע גאס ווערט בעגאָסען אין ליכט, און אלעס ווערט פערשטעלט, און עס דאכט זיך, אז מען לעבט אין גאָר אַ קינדערשע וועלט, אין די כּשוף-וועלט פון די קינדער-וואָהרען, אלע, אלע, די גאנצע וועלט זיינען צוריק קינדער געוואָרען — גרויסע קינדער. מיר אלע שפיעלען זיך ווי קינדער, און מיר אלע האָבען זיך געפונען אין די קינדער-וועלט וואָס הייסט קוני איילאנד.

אז זיי זיינען געזעסען אין וואַגאַן צוריק אַהיים צו פּאָהרען. האָבען זיי זיך ביידע ווי אויפגעוואכט פון חלום וואָס זיי האָבען געלעבט — ווידער זיינען זיי זיך פאַרגעקומען פּרעמד. זי האָט גע-פיהלט אַ שנור אויפ'ן האַלז, וואָס עס האָט איהר ווער פּערוואָרפען. און טשאַרלי'ן האָט זיך געדאכט, אז ער האָט גערעדט אַ גאַנצען טאָג נאַרישקייטען. און צו וואָס? און פאַר וועמען? נור דאָך האָבען זיי ביידע געפיהלט ווי עפעס האָבען זיי דורכגעלעבט צוזאַמען, עפעס אַזעלכעס וואָס האָט זיי אויף אַ מינוט זעהר נאָהענט צונויפגעבראכט צוזאַמען, און דאָס וואָס איז געשעהן קען שוין ניט אַבגעווישט ווערען — אַן עראַינערונג פון אַן אנגענעהמען חלום האָט פּערוועבט זייערע מיעדע מוחות. זיי און דער גאַנצער וואַגאַן מענשען האָבען געכאַפט אַ לעצטען בליק אויף קוני איילאנד. פון דערווייטענס האָט זיך גע-וויען דער אינזעל ווי אַן אויסטערישע ערשיינונג פון דער נאַטור, ווי אַ וואַונדער. הויכע פייערדיגע טורעמס האָבען זיך געהויבען אין דער הויף איינער נאָכ'ן אנדערען. פייער ברענענדיגע רעדער האָבען זיך געדריעהט אין דער לופטען, און זיי האָבען זיך געהאַלטען אין חלל ווי דורך אַ נס. שטאַלץ און אונגעוועהנליך שעהן און ווי גאָר ניט פון דער וועלט האָבען זיך געוויען די פייער ברענענדיגע טורעמס פון די פייער ברענענדיגע הייזער, און זיי האָבען אויסגעזעהען ווי קור פּאַלען און טורעמס פון הייליגע געטליכע טעמפלען, וועלכע זיינען פון הימעל אַראַפּגעפּאַלען. עס האָבען אויסגעזעהן די רעדער, און די ברענענדיגע נאסען אין דער לופטען, און די ברענענדיגע שפיצען פון די טורעמס, ווי טעמפלען געטליכע, ווי אַ „מעקא“, ווי אַ ירושלים, און זיי האָבען געצויגען צו זיך מיט זייער מאיעסטעטישען וואַונדער-

ליכען הייליגען גלאַנץ און יעדער איינער האָט אין האַרצען געבענשט און געדאַנקט די הייליגע וואונדער־שטאַרט קוני איילאַנד וואָס ברענגט פרייד, זעליגקייט און שפיעלעריי צו מיליאָנען...

11.

די כלה וויל נישט.

מאַשא'ס עלטערען זיינען אונרוהיג געוואָרען אין דער היים, וואָס מאַשא איז אוועק אין קוני איילאַנד און מען זעהט זי ניט. עס איז שוין געווען שפעטלעך אויך, סאַפער־צייט, דער טיש איז גע־דעקט געווען, די געשליפענע גלאַז־ווארג וואָס אהרן'ס ווייב האָט זיך אָנגעקויפט אין שטוב, צייט עס איז איהר גוט גענאָנגען, האָט געפינקעלט פון גלעזער־שענקעל ארויס, און מאַשא'ס מוטער ראָזע איז געזעסען ביים געדעקטען טיש אן אונגעדולדיגע, אַמאָל געקלימ־פערט מיט אַ גאַפּעל, אַמאָל אַוועקגעשארט אַ טעלער, און געקלאַפּט מיט די ליפּען:

— נאָ דיר אַ קוני איילאַנד.

אהרן, וועלכער איז געווען אַהן אַ ראָק, איז געשטאַנען ביים אָפּענעם פענסטער און ארויסגעקוקט אונגעדולדיג אויף מאַשא'ן. דאָס קלאַפּען מיט'ן ווייב'ס ליפּען האָט איהם דענערווירט, ווארים כאַטש עס איז ניט געווען קיין אויסערגעווענהליכעס אין מאַשא'ס זאַמען זיד, דאָך האָט זיי מאַשא'ס פערשפעטיגען אויפגערעגט. וואָס פאַר אַ קלייניגקייט עס האָט זיך ניט געטראַפּען מיט מאַשא'ן, האָט זיי באַלד בעאונרוהיגט. ווי מען בעאונרוהיגט זיך שטענדיג וועגען אַ גרויסען אוצר — האָט אהרן אָפּגעבויען דעם קאַפּ פון פענסטער און געברומט:

— ראָזע, לאָז מיך שוין געהן, ראָזע.

די איבעריגע קינדער זיינען ניט געווען אין שטוב, געווען געהאט ארויסגעפאַהרען אויף זומער־וואָהנונגען. נור טאַטע־מאַמע זיינען איבערגעבליבען מיט מאַשא'ן, צוליב דעם אויסשטייער. עס האָט טאַקע געהאַלטען קורץ פאַר מאַשא'ס חתונה. אין אזעלכע פעלע זיי־

נען טאטע־מאמע מעהר בעאונרוהיגט וועגען די כלה — און דא איז דאך די כלה געווען מאשא.

— וואו איז זי געגאנגען, ראזע? — איז שוין אהרן געווארען אויך אונרוהיג.

— וואו, איד האב דיר געזאגט, נאך קוני איילאנד; זי האט געוואלט זיך אויסבאדען.

— און מיט וועמען איז זי דאס געגאנגען אין קוני איילאנד, ראזע?

— וואס פרעגסטו מיר? דו ווייסט ניט? זי האט דאך אָנגע־קלונגען, זי געהט מיט טשאַרלי'ן אין קוני איילאנד זיך באַדען.

— מיט טשאַרלי'ן, האָ? ראזע, מיט טשאַרלי'ן איז זי געגאנגען אין קוני איילאנד, און דער אַנקעל האָט מיר אָנגעקלונגען, אז ער קומט באַלד אריין מיט דער מאַשין זי אַרויסנעהמען. דער אַנקעל האָט מיר היינט געפרעגט אַ מאַל צעהן אויף איהר. געה זאָג איהם, אַז זי איז געגאנגען מיט טשאַרלי'ן אין קוני איילאנד. געה זאָג איהם מיט טשאַרלי'ן. יעצט וועט ער באַלד אריינקומען, זי אַרויסנעהמען מיט'ן אויטאָמאָביל, און זי וועט ניט זיין — איז געגאנגען מיט טשאַרלי'ן אין קוני איילאנד — האָ, ראזע, שעהן זעהסטו אויס, האָ?

— וואָס בין איד שולדיג? איד האָב זי דען געזעהן? אויפ־געכאַפט זיך אין דער פריה און איז אוועק. וואָס האָב איד געזאָלט טהאָן?

— געה זאָג דעם תירוץ דעם אַנקעל. געה, זאָג איהם, ער וועט דאָ באַלד זיין, וועסטו דאָס איהם זאָגען.

— אהרן, וואָס שרעקסטו מיר, אהרן?

נור אהרן האָט זיך באַלד אויך דערשראָקען פאר דער שרעק, וואָס ער האָט אָנגעוואַרפען. האָט ער זיך געפרוּאוּוט אַרויסנעהמען פון דער שרעק.

— ראזע, לאָז מיר אָפּ, ראזע. דאָס קינד איז זיך געגאנגען באַ־דען, וועט באַלד צוריקקומען — וואָס מאַכסטו חתונות?

— איד מאַך חתונות? — דו מאַכסט חתונות!

— ראזע, לאָז מיר אָפּ, ראזע.

נור באַלד זיינען זיי בעפרייט געוואָרען פון דער שרעק, וועלכע זיי האָבען איינס אויפ'ס אַנדערע אָנגעוואַרפען. איז שטוב איז געקומען

אריינצולויפן מאשא. טאמע-מאמע האָבען פריי אויפגעאַטהעמט. אין איהרע אויגען איז געווען אַ גלאַנץ פון טרעהרען און כעס. זי האָט זיך אַ מינוט אַבגעשטעלט אין מיטען שטוב און אַנגעקוקט טאמע-מאמע מיט אַ רחמנות און וויינענדיגען בליק, דאָן איז זי אַרויס אין אַ הויכען געוויין און איז שנעל אַריין צו זיך אין שטיבעל אַריין.

— ראַזע, וואָס איז דאָס? — האָט אהרן געפרעגט.

— איה ווייס וואָס דאָס איז? וואָס פרענסטו מיר? קום אַריין

צו איהר.

טאמע-מאמע זיינען צו צו מאשא'ס צימער, האָבען אָבער גע-פונען די טהיר פערשלאָסען. דער טאמע האָט זיך געבעטען הינטער דער טהיר:

— מאשא לעבען, וואָס איז דיר? זאָג מיר, ביזט חלילה קראַנט?

אפשר שיקען נאָך אַ דאָקטאָר?

— מיר פאלען דאָך פון לעבען, מאשא; וואָס איז דיר, מאשא?

— האָט זיך די מאמע געבעטען.

מאשא איז אָבער שטום געבליבען הינטער דער פערשלאָסענער

טהיר.

— איז וואָס וועט יעצט זיין, ראַזע? — האָט דער מאַן געפרעגט,

ווי דאָס ווייב וואָלט נור אליין אין דעם אונגליק שולדיג געווען.

— איד וועל אהין געהן, צו די שנאָרערס, און די אויגען זיי

אויסדראָפּען, דער מאַמא'ן מיט'ן זוהן. וואָס האָבען זיי צו אונז,

וואָס פּערגינען זיי אונז ניט אונזער שטיקעל אַרים גליק — האָט

ראַזע געזאָגט. מיינענדיג טשאַרלי'ן מיט זיין מוטער.

— אָבער הער אויף, הער שוין אויף! — שרייט דער טאמע

— מאשא, מאשא לעבען, שרעק אונז ניט; דו שרעקסט דאָך אונז

— האָט זיך דער טאמע געבעטען הינטער דער טהיר.

פון מאשא'ן איז קיין אַנטוואָרט ניט געקומען.

— און וואָס וועט יעצט זיין? דער אַנקעל וועט דאָך באַלד קו-

מען. ער האָט אַנגעקלאָנגען, אז ער קומט מיט די מאַשין דיר אַרויס-

געחמען.

דאָ האָט זיך פּלוצים מאשא'ס טהיר אויפגעפּראַלט, און דאָס

מיידעל מיט ברייט-אויפגעריסענע אויגען האָט געשריען צו טאמע-

מאמע:

— איד וועל ניט חתונה האבען מיט'ן אַנקעל, איד וועל ניט, איד וועל ניט! ...

טאַטע-מאַמע האַבען זיך אַנגעקוקט, ווי דער אונגליק אליין וואַלט מיט'ן דונער אַריינגעקומען.

— וואָס רעדסטו? וואָס זאָגסטו? מאַשעלע, וואָס טהומט זיך מיט דיר?

— אי דאַנט וואַנט איט, אי דאַנט וואַנט איט! — האָט מאַשאַ געטאַפּעט מיט די פיס.

— שאַ, שטיי, וועה איז מיר, דער אַנקעל וועט דאָך באַלד אַריין. מאַשאַ האָט צוגעקלאַפּט די טהיר פון איהר צימער, הינטער די עלטערען.

— איז וואָס וועט יעצט זיין? ראַזע, איד ווער דאָך משוגע, איד ווער דאָך משוגע, איד געה דאָך פון זינען אַראַב! — אהרן האָט מיט אַמאָל דערזעהן די גרוב פון אַרימקייט, פון וועלכער ער האָט זיך אַרויסגעקריגען, און די געפאָהר ווידער אין איהר אַריינצופאַלען. ער האָט זיך צוריק געזעהן אַן אַפּערייטאַר — ער האָט פּערצווייפּעלט. נור ווי אימער אין אזא פּאַל, ווען אהרן האָט זיך פּערלאָרען, האָט אויך איצט ראַזע גענומען די לאַגע אין איהרע הענד אַריין: — אהרן, געה אוועק, זעץ זיך צום טיש עסען. דער אַנקעל וועט באַלד אַנקומען... — האָט זי געזאָגט מיט אַ בעפעהלענדען טאָן. אהרן האָט געפּאַלגט, זיך אוועקגעזעצט ביים טיש און גענומען ברעכען די הענד:

— וואָס וועט יעצט זיין, וואָס?

— אהרן, הער אויף, דער אַנקעל וועט אַנקומען — ער דאַרף גאָר ניט וויסען, ער דאַרף גאָר ניט אַנזעהן.

אהרן האָט איינגעזעהן, אַז דאָס ווייב האָט רעכט, האָט אויפגע- הערט און געפרוּאוּט רוהיג זיצען.

— וואָס איז געשעהן? גאָר ניט איז געשעהן. געפּאַהרען מיט'ן באַי גאָר קוני אַיילאַנד האָט זיך איהר דער קאַפּ פּערדרעהט. זי וועט איבערשלאָפּען די נאַכט, וועט זי זיך אויסניכטערען.

אהרן האָט איינגעזעהן, אַז דאָס ווייב האָט רעכט, איז ער שוין גאָר רוהיג געוואָרען.

און אז דער אַנקעל איז אריינגעקומען, האָט ער געטראָפּען די צוויי זיצען ביים טיש און עסען זיך געמיטהליך.

— וואו איז מאַשאַ? — האָט דער אַנקעל געפרעגט נאָך זייענדיג ביי דער טהיר. בעפּאָר ער האָט נאָך „גור איוונינג“ געזאָגט, האָט ער דערזעהן, אַז מאַשאַ איז ניטאָ ביים טיש.

— האַלאָ, מאָזעס! (צייט דער אַנקעל איז אַ חתן געוואָרען, האָט איהם ראַזע אויפגעהערט צו טיטולירען מיט „אַנקעל“, נור גערופּען איהם ביים בלויעזן נאָמען מאָזעס, וועלכער האָט זיך אויסגעדראַכט, אַז עס פּאָסט זיך מעהר פּאַר אַ חתן-בחור). האַלאָ, מאָזעס — האָט זיך ראַזע אַבגערופּען, מאַשאַ האָט אַ קאַפּ שמערצען, האָט זי זיך אַביסעל צוגעלעגט ביי זיך אין צימער. — און אירער דער אַנקעל האָט נאָך צייט געהאַט זיך אוועקצוזעצען, האָט זי שוין אריינגערופּען אין צווייטען צימער:

— מאַשאַ, מאַשאַ, זעה נור ווער עס איז דאָ!

— וואו איז זי געווען, וואָס דער קאַפּ טהוט איהר וועה? — האָט דער אַנקעל געפרעגט.

אהרן איז בלייב געוואָרען און דערשראָקען, ווי יעדעס מאַל, ווען עס מאַכט זיך איהם עפעס ניט גלאַט, ווערט ער באלד צומישט און פערלירט זיך. ראַזע אַבער האָט זיך ניט פערלירען:

— זי איז געווען אין קוני איילאנד זיך אויסבאַדען, אזעלכע היצען, אַהיים געקומען אַ ברוגז'ע. מאָזעס, — האָט זי געוואונקען מיט די אויגען צום אַנקעל, „זאָל ער צוגעהן זי ארויסרופּען; וועמען זי וועט אַבזאָגען, אַבער איהם...“ — האָט די אירדענע קאַקעטיש צוגע-וואונקען.

אהרן איז נאָך בלייבער געוואָרען, געשראָקען זיך. ראַזע האָט איהם בערוהיגט מיט אַ וואונק. דער אַנקעל איז ווייטער געבליבען זיצען ביים טיש, גלייכגילטיג, געזאָגט ווי פאַר זיך:

— אַז זי וויל זיך ברוגז'ען, זאָל זי זיך ברוגז'ען. — ארויס-גענומען אַ דיקע ציגאַר פון גאַלדענעם ציגאַרען-טאַש, איינע צוגע-וואָרפּען אהרן'ען, די אנדערע אַבגעביסען, אויסגעשפיגען, און געקייט זי אין מויל און געפרעגט אהרן'ען:

— וואָס מיינסטו, דער נייער קאַלעקטאָר וואָס איד האָב אָנגע-
שטעלט פאר די הייזער דאָן-טאָן, ווי רופט מען איהם דארט, יודעל
דער רעסטאָראַטאָר, ער וועט זיין אַלל-רייט ?

— איד ווייס ניט וואָס דער אַנקעל דארף נייע מענשען. אויף
פרעמדע מענשען איז זיך קיינמאל ניט גוט צו פערלאָזען, — האָט זיך
אהרן אָבגערופען מיט מעהר דרייסקייט.

— אויף פרעמדע מענשען איז זיך ניט גוט צו פערלאָזען, האָ
אהרן, — האָט דער אַנקעל געזאָגט גלייכנולטיג, אויפגעהויבען זיך,
צוגעגאָנגען צום שפייגעל, איינגעשפייגעלט זיך. ער האָט, ווי זיין
געוואָנהייט איז געווען, פון וועלכער ער האָט זיך ניט געקענט אָב-
געוועהנען, ארויפגעשפייגען אויף דער האַנד און געגלעט זיך די ווייס-
גרויע האָהר וואָס זיינען זעהר שטאַרק געוואַקסען ביים קאַרק און
זיך נאָך געשוואַרצט ביי די וואַרצלען.

— מאַזעס לעבען, וועסט מיר אפשר צוליעב טהאַן און פערזוכען
פון מיינע מילכיגע קרעפלאַך ; איד האָב זיי ספעשעל געמאכט פאר
דיר, — האָט זיך אָנגערופען ראַזע, וועלכע האָט צייט מאַזעס איז אַ
חתן געוואָרען געפונען מעהר דרייסקייט צום אַנקעל, געדוצט איהם,
וואָס אהרן האָט באַזין אופן ניט געקענט ברענגען איבער זיך.

דער אַנקעל האָט אָבער ניט געענטפערט, צוגעגאָנגען צו די
טהיר פון מאַשא'ס צימער, אָנגעקלאַפט און געזאָגט מיט אַ בעפעהלע-
רישען טאָן :

— העי טשיילד, קום אַרויס, די מאַשין וואַרט.

אהרן איז ווידער בלייב געוואָרען ווי די וואַנד. נור ראַזע האָט
איהם בערוהיגט מיט בליקען.

עס זעהט אויס, אז דעם אַנקעל'ס שטימע האָט אויך מאַשא
ניט געקענט ביישטעהן. באלד האָט זיך די טהיר געעפענט און
מאַשא איז אַרויס, אַ בלייבע. זי איז געגאָנגען מיט פאַמעלעכדיגע
טריט, איז צוגעגאָנגען צום אַנקעל און איז געבליבען שטעהן.

דער אַנקעל האָט איהר אויפגעהויבען דעם קאַפּ מיט זיינע קורצע
פעטע פינגער און זי אָנגעקוקט :

— ווהאָט איז דהי מעטער וויטה יו, מאַשא ?

מאַשא האָט פלוצים געלאָזט הענגען איהרע אויגען אויפ'ן אַנד-
קעל. איהרע אויגען זיינען גרויס געווען, גרעסער ווי געוועהנליך,

און גרויסע טרעהרען האָבען אָנגעפילט דעם גאנצען חלל פון אויג.
 זי האָט געקוקט דעם אָנקעל אין פנים אַרײַן און געזאָגט :
 — מאַסט אַי מערי יו, אָנקעל? אַי קענ'ט, אַי קענ'ט. — און די
 פיעלע זאפטיגע טרעהרען האָבען אויסגערונען פון די אויגען און
 געפערעלט זיך פון די אויגען־הערלאך אראָפּ אויף די באַקען.
 דער אָנקעל איז בלייך געוואָרען און איז געבליבען אַהן ענטפער.
 — מאַשאַ לעבען, וואָס טהוסטו?
 — מאַשאַ, מאַשאַ, — האָבען פאַטער און מוטער אָנגעהויבען
 שרײַען.
 — שאַט־אָפּ! — האָט דער אָנקעל זיי איינגעשטימט מיט אַ
 שאַרפען פּעראַכטענדען בליק.
 — אַלל־רײַט, קידי, געה שלאָפען, — האָט ער געזאָגט צו מאַשאַ'ן
 און איז אַרויסגעגאנגען אַהנע צו שענקען אַ בליק די דערשאַקענע
 טאַטע־מאַמע.

 12.

דער טייפּעל געהמט איהם.

דער אָנקעל איז געקומען שפּעט איז ביזנעס. ער איז געווען
 ערנסט געשטימט און גענומען זיך נאַכקוקען די אַרדערס. ער האָט
 אַבגעשראַקען מענשען מיט זיין אָנגעכמורעמען בליק און שווער
 אַטהעמען. ער האָט געהאַלטען אין איין אויספּרעגען די מענשען און
 זיך אַרויסגעוויזען ניט פּערטרויענדיג. זיין „אַדיוטאַנט“ סעם איז ניט
 אַבגעטראָטען פון זיין זייט. איז איהם עפעס ניט געפּעלען, האָט ער
 פאַרווירפּע געמאַכט סעם'ען. גערעדט האָט ער צו סעם'ען און גע-
 קוקט האָט ער אָבער אויף דעם שולדיגען, און דאַס איז גענוג געווען,
 אז עס זאָל פון יענעם דאַס חיות אַרויס.
 ער איז אַרויף צו די שניידער אויף דעם אויבערשטען שטאַק.
 עס איז געווען סלעק־צייט און דער אָנקעל האָט געלאָזען שניידען סטאַק,
 כדי די אַרימע לאַנדסלייט זאָלען האָבען פון וואָס אַ לעבען צו מאַכען
 און, ווי יעדעס מאָל, ווען דער אָנקעל פלעגט לאָזען שניידען סטאַק,

איז ער יעצט אויך ארומגעגאנגען אָנגעלאָרדען און אלע האָבען מורא געהאט פאר איהם. נור צייט דער אַנקעל איז אַ חתן געוואָרען. האָט ער זיך אָנגעהויבען צו שאַנעווען און איז ניט אַריינגעקומען אין שאַפּ אין די הייסע טעג, דורכדעם האָט מען זיך ניט געריכט אויף איהם. די שניידערס האָבען טאַקע געמיינט, אז דער אַנקעל איז ניטאַ. און סעם, זייט דער אַנקעל איז אַ חתן געוואָרען, האָט אויך געגעבען אַ מאַד מיט דער האַנד און איז ניט געווען מעהר אזוי געטריי דעם אַנקעל. דורכדעם האָבען זיי זיך ערלויבט צו באַלאַמוטשען. עס איז אויך געווען איינער פון די הייסטע טעג. די היץ איז געווען אונגעגלייך איבערצוטראַגען אין דעם ניעדריגען לאַנגען שאַפּ, וועלכער איז געווען איבערגעמאכט פון אַ בוידעם אין אַ ווערקשטעל. דער זיגעלנער דאָד, וועלכער איז נאָקעט געלעגען איבער די קעפּ פון די אַרבייטער, האָט געבראַטען פון די אָנגעוואָרעמטע היץ. איבער'ן גאַנצען לאַנגען שאַפּ האָט זיך געהערט אַ זיס-הלשות'דיגער געשמאַק פון נאָז, וואָס האָט גערונגען פון די ראַבערנע פייפּס, מיט וועלכע די פּלעט-אייזענס פון די פּרעסערס זיינען געווען בעהעפטעט. די פּרעסערס זיינען געשטאַנען האַלב-נאַקעטע און האָבען מיט זייערע אָנגעהיצטע אייזענס געפּרעסט די נייע וואָלענע שטאַפען. די פּאַרע פון די גענעצטע שטאַפען האָט פייכט געמאכט די לופט און געוואָרפען אַ מיעדקייט. די מיעדקייט איז געקראַכען אין די ביינער און איינגעשלעפּערט דעם מאַרד. אלעמען האָט זיך געוואָלט שלאַפען — פון נאָזגעשמאַק און פון שווייס-גע-שטאַנק. פיעלע האָבען ניט געקענט ביישטעהן דעם יצירהרע פון שלאַף און זיינען געפאלען אויף די שמוציגע מאַשינען און געכאַפט אַ דרע-מעל. אַנדערע, די שטיק-געהערס, האָבען אויפגעהאַלטען זייער וואַ-כעדיגקייט מיט אַ זמר'ל. יעקיל דעם חזו'ם האָט זיך דערמאַנט אַן אַלטען, אַלטען ניגון פון ראש השנה מוסף, וואָס דער אַלטער חזן האָט געזונגען אין קוזמינער שוהל — און אַ סך האָבען זיך אויפגעכאַפט פון שלאַף צוליעב דעם ניגון און דערמאַהנט זיך אַן ראש השנה אין קוזמיו. דער ניגון האָט אַרויסגערופען זיסע עראינערונגען, פון פיש און ציבעלעס, פון תהלים זאַגען, פון גרינעס פעלד און קאַלטען וואַסער ביי תשליד, און נאָך אַ סך זיסע זכרונות פון דער היים, מיט דעם היי-מישען הימעל, פון אַלטען קוזמינער בית-עולם מיט דעם תשעה-באב-געשמאַק, און פון ראַזשינקע וויין און שבת פאַרנאַכטליך מקוה געהן,

און עס האָט זיך אָנגעהויבען בענקען. דאָס בענקעניש האָט זיי מוטע געגעבען צו קעמפּפּען געגען די זיס־נורענדיגע גאז שטאַפּען און פייכטען לופט־רויך און אויפהאַלטען זייער ענערגיע. מיט אַמאַל האָט זיך שלמה'לע דאָרפּס־געהער צולאָזט איבער דער מאַשין — אָנגעהויבען צו יאָגען די מאַשין מיט די פּיס — די לאַנדסלייט האָבען עס גערופּען „מנחה־דאוונען“. ער כאַפּט אַריין אַ מנחה. און חיים אָקס האָט זיך אָנגערופּען:

— הער, נור דו, גארנעל, וואָס צולאָזט דו זיך צו „מנחה“ אויפ'ן קול? ...

עס איז אוועק אַ שמועס פון דער היים. קוזמין האָט אויפגעלעבט מיט אַלע זיינע דערפער, וועגען, שענקען און פּישיעזשערס. עס האָט אויפגעלעבט דער אַלטער רבי פון קוזמין, און ר' ליבוש'ל דיין, און דער אַלטער חזן, און אַלע געסלעך און ווינקעלעך פון קוזמין. פון קוזמינער בית־עולם זיינען אויפגעשטאַנען די טויטע וועלכע רוהען אין טיעפּען גראָז הינטער די מצבות, און זייערע נשמות האָבען געשוועבט צוויי־שען די פּרעס אייזענס און מאַדעל־פּאַדעס, אויף קאַפּאַטעס און ניי־געשניטענע הויזען. זיי האָבען ניט געהערט, די קוזמינער, דעם אַנ־קעל קומען. זיי האָבען ניט געזעהן דעם אדיוטאַנט סעם — זיי האָ־בען געלעבט אין אַלטען קוזמין, אין די פּאַרנאַכטען צווישען מנחה און מעריב, אין קוזמינער בית־המדרש.

— העי, קוזמין, וואָס איז דער מעהר? ! — האָט סעם אויס־געשרייען — נו, יא. דער אַנקעל לאָזט שניידען סטאַק, כדי די שנאַ־רערס זאָלען האָבען וואָס צו פרעסען, האָבען זיי רעכט ! וואָס טויג זיי אַרבייטען, מען דאַרף סיי ווי סיי ניט די אַרבייט. אַז דער אַנקעל וואָלט מיר געהאַרכט—

נור דער אַנקעל האָט איהם איינגעשטילט מיט אַ בעוועגונג פון די הענד און געקוקט אויף קוזמין.

עס זיינען אַלע געווען אידען, וואָס ער האָט געקענט פון זיין יוגענד. מיט אַ טהייל פון זיי האָט ער פּערבראַכט אין איין חדר, אַרומגעלאָפּען אין גאַס, אַהיים געטראָגען שטעלען פון די אויבס־סוחרים פון מאַרק, און דערפאַר געקראָגען פּערפּוילטע אויבס. פּיעלע פון זיי האָט ער געקענט ווען זיי האָבען געלעבט אין נגידות און עשירות און ער האָט ניט געוואַנט זיך צו גלייכען צו זיי. ער האָט זיי אַלט־

מען געקענט — און יעצט זיינען זיי אלע זיינע משרתים און האַבען מורא פאר איהם, און זיינען שטיל געוואָרען ווען ער איז אריינגע-קומען. איהם האָט זיך מיט אַמאָל אליין פּערגלֹסט צו הערען דער-צעהלען פון קוזמין — אַלטע מעשיות, וואָס איז איהם אָנגעגאָנגען ווען ער איז אַ קינד געווען, און עס האָט זיך איהם געדראַכט, אַז קיין אַנדער לעבען האָט ער ניט געהאַט, נור דאָס לעבען פון זיין קינד-הייט ווענען וועלכע זיי דערצעהלען דאָ.

— דערצעהלט, ר' שלמה, דערצעהלט ווייטער פון קוזמין, — האָט זיך אָנגערופען דער אַנקעל, נאָך אַ לאַנגען בעטראַכטען זיך. אָבער ר' שלמה איז שטיל געבליבען. די לאַנדסלייט זיינען ניט געוועהנט געווען צו רעדען מיט'ן אַנקעל גלאַט אזוי ווי מיט זייערס אַ גלייכען. זיי האָבען געבויען טיעף די קעפּ איבער די רעק און הויזען וואָס זיי האָבען גענעהט, און פּעררוישט דעם שאַפּ מיט דעם קלאַפּען פון די מאַשינען, און די פּרעסערס האָבען געזעצט מיט די פּרעס אייזענס. פון וועלכע עס האָט זיך געהערט דער רינגענדער גאָז. דעם אַנקעל איז טרויעריג געוואָרען. אַ מינוט איז איהם דאָס אלעס ניט פּערשטענדליך געווען. צו וואָס האָלט ער דאָ אַט די שעהנע בעלי-ביתים פון קוזמין אין דעם שטיקענרען שאַפּ, איינגעשפּאַנט ביי דער נאָדעל. צו וואָס און פאר וועמען יאָגט ער זיי און זיך, און מאַ-טערט זיי ביי די לאַנגווייליגע אַרבייט. אַ מינוט האָט ער געקלעהרט. אפשר וואָלט גאר בעסער געווען צו בעפרייען קוזמין און אליין אַהיים צו פּאַהרען אין דער קליינער שטעדטעל און ווערען דער גרעסטער נגיד, מיט שבת, מיט יום-טוב — מיט צוויי גרויסע בולאַנעס, ווי ר' יצחק דער אַקסענדסוהר, זיין בעל-הבית, האָט געהאַט און צו לעבען דאָס אַלטע אידישע לעבען וואָס ער האָט געקענט פון זיין קינדהייט. — און איהר געדענקט נאָך. ר' שלמה, דעם אַלטען ר' יצחק? איהר געדענקט זיינע שבתים? אַהיים געקומען פּרייטאָג מיט צוויי בולאַנעס, איהר געדענקט? — האָט זיך דער אַנקעל אָנגערופען מיט בעוואַסערטע אויגען.

די אידען האָבען מורא געהאַט צו געדענקען דעם אַלטען ר' יצחק אין דער צייט, ווען דער „אַנקעל“ איז ביי איהם געווען אַ שמיס-יונג. נור דעם אַנקעל'ס ווערטער האָט זיי טיעף געריהרט און אַז אונבעגרענצטע ליבעע האָט זיי אַרומגענומען פאר זייער וואַסלטהע-

טער, וועלכער שעהמט זיך ניט מיט זיי און דערמאָהנט זיך פון דעם אַלטען ליעבען קוזמיו, נאָך וועלכען אלע בענקען.

— ווער געדענקט דאָס ניט דעם אַלטען ר' יצחק, אַ איד אַ מַכְנִים אורח געווען, אוראי אין ג'ערדן... — האָט זיך דער אַלטער אָנגערופען.

— אוראי אין ג'ערדן, האָ, ר' שלמה, — האָט דער אַנקעל זיך פערקלעהרט וועגען ג'ערדן און גיהנום-זאָבען, וועגען וועלכע ער האָט אין גאַנצען פערגעסען... עס האָט זיך איהם געראַכט, אַז ער האָט זיין גאַנץ לעבען פערשפיעלט, און ניט אָנגעגרייט זיך קיין ג'ערדן — און אפשר איז יעצט צייט אָנצוהויבען לעבען פאר'ן ג'ערדן: צו בויען אַ גרויסע שוהל, אלע קוזמינער לאַנדסלייט זאָלען זיצען אין שוהל און דאוונען, און ער זאָל זיך דעם גאַנצען טאַג אָבעבען מיט „טשאַ-ריכט“ פאר דער וועלט איז ער שוין צו אַלט — צו שפעט אָנגעהויבען. זאָל כאַטש זיין אַ צווייטע וועלט און אפשר האָבען די אַלטע אידען רעכט — עס איז נאָר ניטאָ קיין דיוועלט, נור דאָס ריכטיגע לעבען איז ערשט אויף דער צווייטער וועלט...

איין מינוט האָט געדויערט די אלע געדאַנקען, וועלכע זיינען אזוי פלוצים דורכגעלאָפען דעם אַנקעל אין קאַפּ; איין מינוט נור האָט געדויערט דאָס אַבזאָגען זיך פון דער וועלט, פון מאַשין, פון די אלע ענטציקענדע גענוסען מיט וועלכע ער האָט זיך געפייניגט אין לאַנגען וואַרטען — באַלד איז אלעס ווידער אין איהם לעבעדיג גע-וואָרען. ער האָט זיך פלוצים אויפגעהויבען, דאָס פנים האָט בעקומען די מינע, פאר וועלכער אלע האָבען געציטערט, די אויגען שטאַר-אונ-בעוועגליך, גלייכגילטיג, מיט דעם פעראַכטענדען שמיכעל אויף די ליפען, און געזאָגט צו סעם'ען:

— די אַרבייט מוז פאַרטיג ווערען ביז דעם ערשטען. געדענק — באַלטימאָר. ווי מאַסט דעליווער די גודס. — און אָהנע צו שענקען אַ בליק די לאַנדסלייט איז ער צוריק אַראָב אין זיין אַפּים, גענומען זיך איינגראָבען אין די בריעף, אין די אַרדערס, אין די ביכער, נור דער קאַפּ איז ניט געשטאַנען צו קיין זאַד. וויפיעל ער האָט זיך ניט גע-פרואווט פעראינטערעסירען מיט די ביזנעס — עס איז איהם ניט געלונגען. אהיים געהן האָט ער ניט געוואָלט. די היים איז איהם געווען לאַטגווייליג און ער האָט מורא געהאַט פאַר אַיחָר. צום

בעסטען וואָלט ער יעצט אַרײַן צו מאַשאַ'ן, זי אַרויסגענומען מיט אַ מאַשין ערגעץ־וואו אויף אַ זומער־פּלאַץ און געשטאַנען מיט איהר איבער נאכט, ענטציקט זיך מיט איהר פיגור, מיט איהר לאכען, מיט איהר אין גאַנצען און געלעבט אין די זיסע פּערציקטע האַפּנונגען, וועלכע האַבען אָנגעפּילט זיין לעבען און זיינע חלומות דורך די צייט וואָס ער האָט געוואַרט אויף איהר... די ענטציקונגען האַבען נאָר ניט אויפּגעהערט ביז איצט, און ער האָט זיך גאָר ניט געשראַקען פאַר איהרע רייד. ער האָט געוואוסט, אז ווען ער וויל קען ער אלעס אויספיהרען, צי זי וויל יא, צי זי וויל ניט. ער דאַרף נור איין וואונק געבען. נור ער האָט זיך עפּעס אָנגעהויבען צו שרעקען פיעל מעהר פאַר זיך אליין. אינוועניג האָט זיך בעהאַלטען אין איהם אַ חשד, וואָס זאָגט איהם, אז ער איז שוין צו אַלט אָנצוהויבען אַ נייעם לעבען. אַז דאָס לעבען, וואָס ער וויל, וועט ער ניט קריגען. ער וועט עס ניט קענען קויפּען ניט מיט זיין געלד און ניט מיט זיין מאכט... ער האָט דעם געדאַנק ניט געוואָלט צולאַזען צו זיך און געקעמפּט געגען איהם. און עפּעס ווי זיך אליין צו איבערצייגען, אַז ער בעזיצט נאָר די קראַפט אָנצוהויבען אַ נייעם לעבען, האָט איהם אַרומגעכאַפט אַ פּאַסיע צו טהאָן עפּעס אַ שלעכטע זאַך — צו אַפּפּערען מאַשאַ'ן. עס האָט זיך איהם געגלוסט צו צופּאַהרען מיט דער מאַשין נאָר מאַשאַ'ן, זי אַרויסצוּנעהמען, איבערבלייבען מיט איהר ערגעץ־וואו איבער נאכט, צוברעכען זי, צוטרעטען זי — און ניט חתונה האַבען מיט איהר. געבען איהר פאַר דעמעדזשעס — געלד, נדו, און ניט חתונה האַבען מיט איהר. ער האָט געוואוסט, אז ער קען עס אויס־פיהרען, אז עס וועט איהם קיינער גאָר ניט טהאָן דערפאַר. עס איהם קיינער גאָר ניט טהאָן.

אין זיין פּאַנטאַזיע האָט ער שוין געזעהן מאַשאַ'ן אַ צובראַכענע, זיצט אין דער היים אַ קלאַגענדע. זי, דער טאַטע, די מאַמע, קומען און בעטען זיך ביי איהם... אונגליקליך געמאַכט דעם קינד... און ער — געלד וועל איך געבען, נאָר חתונה האַבען וועל איך ניט. ער האָט זיך געקוויקט מיט דעם קמח־געפּיהל.

ער וואָלט עס אויסגעפיהרט אויך, נור אינוועניג אין האַרצען האָט איהם ווער געזאָגט, אַז דאָס איז ניט דער ריכטיגער וועג. אַ פּאַטערליכעס געפּיהל, וואָס האָט זיך אַרוינגע'גנב'עט אין זיין האַרץ

און איינגעפלאנצט געווארען צו מאשא'ן דורך דער צייט וואָס ער האָט זיך מיט איהר אַבגעגעבען. האָט געגען דעם פראַטעסטירט. און דאָן האָט ער טיעף געפיהלט, אַז ניט דאָס וויל ער פון מאשא'ן. אַז ווען ער וואָלט נור דאָס געוואָלט — זי נור צו בעזיצען — וואָלט ער שוין דאָס לאַנג געהאט. די גאַנצע זאך, וואָס ער האָט אזוי לאַנג געווארט אויף מאשא'ן און זיך מיט איהר אזוי פיעל אַב-געגעבען — איז געווען דערפאר, וואָס ער האָט געוואָלט — אַז זי זאָל וועלען. זי זאָל אַל י ז וועלען — ניט דערפאר וויל דער אַנקעל וויל. ער האָט געוואָלט, אַז זי זאָל איהם ליעב האָבען, גוט ליעב האָבען און וועלען אזוי חתונה האָבען ווי ער. אויף דעם האָט ער געווארט. דאָס איז געווען זיין גאַנצע האַפנונג די לעצטע יאָהר רען — דורך דער גאַנצער צייט וואָס ער האָט זיך אַבגעגעבען מיט איהר. ער האָט דאָס געזעהן אין זיין פאַנטאַזיע יעדען טאָג און געד קוויקט זיך מיט דעם — זי ווערט זיין ווייב. זי ווערט שוואַר, בלייד, און ער האָט רחמנות אויף איהר. זי ליגט אין קינדפּעט, פון איהם אין קינדפּעט. אַ בלייבע קוקט זי אויף איהם מיט איהרע גרויסע טרעהר רעדאָויגען, און ער האָט רחמנות אויף איהר. אויף דעם האָט ער געד ווארט, און דאָס וועט שוין ניט זיין. אַלעס וועט זיין: חתונה האָ בען, קינדער האָבען, נור דאָס וועלען — אַז זי אַליין זאָל וועלען — דאָס וועט ניט זיין. דאָס האָט ער נעכטען אין איהר בליק, אין איהר פּערוויינטען בליק אזוי טיעף געזעהן. און פאר וואָס זאָל עס ניט זיין? פאר וואָס קען עס ניט זיין מעהר? פאר דעם האָט ער געהאַפט, פאר דעם האָט זיך געלוינט דאָס לעבען, און דאָס לאַנגע ווארטען.

ער איז ביז געוואָרען. ווידער האָט די פּאסיע געברענגט אין איהם. אַז דאָס קען ניט זיין, זאָל גאָר ניט זיין. צוטרעטען זי, צו ברעכען און אוועקוואַרפען. אַ נקמה-געפיהל האָט געברענגט אין איהם. ניט איינמאַל צוברעכען, נור יעדען טאָג. חתונה האַבש מיט איהר, צי זי וויל, צי זי וויל ניט. נור צוערשט מוז זי קומען זיך בעטען. ערניעדריגען זיך, בעטען זיך ביי איהם, אויף די פיס בעטען. קושען די הענר און בעטען זיך: האָב חתונה מיט מיר. אַ, איד וועל זי שוין ברענגען אויף די קניען פאר מיר. און קינדער מוז זי האָבען. צי זי וויל יא, צי זי וויל ניט — אין קינדפּעט ליגען פון אַנקעל. און האַלטען זי ווי אַ הונד, ווי אַ הינטעלע אַנגעבונדען ביי מיר, ביים

בעט, זי זאל ווארטען אויף מיר אין בעט א האלבע נאכט — און איד מיט אנדערע ווייבער. א, זי וועט זיך אויסריכטען ביי מיר.

עפעס אינוועניג אין זיין הארץ האט געצווייפעלט אין זיין שטארקייט. און די פאסיע האט געברענגט דעם עפעס אין הארצען צו איבערצייגען, אז ער וועט עס געוויס טהאן, און געברומט פאר זיך:

— צי זי וויל יא, צי זי וויל ניט — קינדער מוז זי האבען.

אין דעם איז ווער צוגעגאנגען צו איהם. ער האט אויפגעהויבען זיינע ברעמען און געזעהן מאשא'ס פאטער, אהרן, שטעהט פאר איהם א בלייבער, א דערשראקענער, קוקט זיך ארום אויף אלע פיער זייטען אויב קיינער הערט ניט.

— אַנקעל, ס'איז געווען א מיסטיק. דאס מיידעל האט דערנאך געוויינט א גאנצע נאכט. זי ווייסט ניט וואס עס איז געווען מיט איהר.

דער אַנקעל האט געוואוסט, אז דער איד זאגט ליגען. ער זאגט עס דערפאר, וויל ער האט מורא פאר זיין שטיקעל ברויט. נאך דאך איז עס איהם געווען אנגענעהם צו הערען. האט ער זיך פערטיעפט אין די בריעה, געלאזט אהרן'ען רעדען און ניט געמאכט זיך הערען.

— אין א פאר טעג ארום, זי וועט זיך גוט אויסניכטערען, זאל דער אַנקעל אריינקומען. אלעס וועט זיך ערקלעהרען.

— שאט-אפ, מעהר זאל קיין רייד ניט זיין. האב ניט קיין מורא, איד וועל דיר ניט ארויסזעצען. אי עס נאט דהים קיינד און עי מען — פאָרלויפניג ניט, ביז דו וועסט ניט קריגען קיין בעשעפט-גונג. נור פערשטעהסט דאך, אז אויסהאלטען דיך מיט דיין הויז, ווי ביז יעצט, קען קיין רייד ניט זיין. מאשא איז מיר יעצט גאר ניט — שי דאָזנט לייק מי. איד האב נאך ניט צו איהר, איד וויינט איהר אלעס גוטס און אז דו וועסט דארפען נון פאר איהר — פליען, ווי יערען מין לאנדסמאן. אי עס נאט דהים קיינד און עי מען — נור פערשטעהסט דאך, אז עקסטרא עקספענסעס קען איד ניט. ווילסטו ביי מיר בלייבען — וועסטו דארפען צוריק ארויפגעהן אין שאפ אריין, אַז ניט וועל איד דיר געבען גוטע רעקאמענדאציעס.

— אַנקעל, וואָס רעדט דער אַנקעל! עס איז דאָך גאָר ניט געשעהן. דאָס מיידעל וועט דאָך פּערשעהמט ווערען — וואָס רעדט דער אַנקעל!

דעם אַנקעל האָט עס זיס געטהאָן. ער האָט אַ מינוט אָנגעבויגען דעם בריעף און אָנגעקוקט אהרן'ען.
— סעם!

סעם איז געקומען צו לויפען
— ווי האָט מען איהם גערופען אין דער היים? — פרעגט ער, ווייזענדיג אויף אהרן'ען.

סעם איז שטעהן געבליבען, געצווייפעלט אַ מינוט:
— דאכט זיך „גארנעל“.

— גארנעל איז אַלל-רייט! — ער האָט זיך אויפגעהויבען און איז ארויסגעגאנגען פון געשעפט אָהנע אַ בליק צו שענקען אהרן'ען.
— סעם, דהי גורם מוז געליפערט ווערען נאָך באַלטימאָר ביז דעם ערשטען, געהערט?
— יעס, אַנקעל.

דער אַנקעל איז ארויסגעקומען אויף דער גאס. ער האָט ניט געוואוסט וואָס מיט זיך צו טהאָן. די פּאסייע האָט נאָך אין איהם געברענגט, און זיך וועלענדיג קיהלען איז ער אוועק צום „ווייבעל“ (א זאך וואָס ער האָט ניט געטהאָן זייט ער איז מיט איהר מאן דורכגעקומען וועגען די קינדער). גענומען דאָס ווייבעל איז אַ בע-זונדערען צימער אריין, און אוועקגעזעצט זיך מיט איהר עסען גע-בראַטענע קאטשקעלעך און טרינקען שנאַפּס. איהר מאן, דער קאָ-לעקטאָר פון זיינע הייזער, האָט זיי געמוזט בעדיענען, טראָגען די גוטע זאכען אין שטיבעל אריין. געלאָזט זיך פון איהם די קאמאשען אראַבציהען און גערופען איהם „גאַליציאַנער שמענדיק“. דער אַנ-קעל האָט זיך אָנגע'שכור'ט (א זאך וואָס האָט זיך זעלמען געטראַפּען מיט איהם) און איז איבערגעבליבען ביים „ווייבעל“ איבערנאכט...

.13

מאשא טרעפט זיך מיט'ן אַנקעל.

— וואָס וועט יעצט זיין, ראָזע, וואָס? — האָט אהרן מעלניק געוויינט.

אין דער היים איז געווען תשעה-באב. די שטובען ניט צוגע-ראמט א פאַר טעג. מען האָט ניט געגעסען, ניט געשלאָפען. די איבעריגע קינדער זיינען געקומען צו פאַהרען פון דער קאָנטרי דאָס שוועסטערעל ציליע, וועלכע האָט קליינערהייט, ווען אהרן האָט נאָך געוואָהנט אין האַפּסינס סטריט, געשפּיעלט „מואוועס“, איז יעצט שוין געווען אַן ערוואַקסענע פּרייליך, געגאנגען אין היי-סקוהל. און האָט שוין געהאט אַליין אמביציעס צו ווערען אַ כּלח; זי האָט אַם מעהרסטען אנגעברויעט און געוויינט, און די שוועסטער געהט זי אונגליקליך מאַכען. די איבעריגע קינדער, וועלכע האָבען זיך שוין אַרצויגען אין וואוילטאָג, נור האָבען נאָך ווי אין אַ חלום געדענקט די אַרימקייט פון האַפּסינס סטריט, האָבען מעהר געפּיהלט ווי פּערי-שטאַנען דאָס אונגליק. זיי האָבען ניט געוויינט, נור זיינען אַרומגע-גאַנגען קינדיש-פּערוואָרגט און ערנסט, און די קינדישע פּערוואָרגטקייט האָט מעהר געוויקט אויף מאשא'ן ווי דעם פּאַטער'ס טרעהרען. לאַהלע, די אינגסטע שוועסטערעל, וועלכע האָט פון קליינערהייט אַן געהאט די געוואָנהייט צו שפּיעלען די „אַמעריקאַן ליידי“, און האָט געהאַלטען אין איין פּעריכטען דאָס ענגליש אין שטוב, זי האָט נור געקוקט מיט איהרע קינדישע אויגען אויף מאשא'ן. מאשא איז געווען איהר אידעאל, און זי האָט ניט געוואוסט וואָס צו זאָגען. זי האָט געפּיהלט, אַז מאשא טהוט אַזוי — מוז עס אַזוי זיין.

און דער פּאַטער, אהרן, איז אַרומגעגאַנגען אין שטוב היילפלאַז און שוואַד אַזוי ווי זיינע קינדער, מיט אַ פּערבונדענע קאַפּ און האָט זיך געהאַלטען אין איין ברעכען די הענד:

— וואָס וועט יעצט זיין, וואָס?

אַ שרעק האָט אַרומגעכאַפּט דעם איד פאַר די אַרימקייט וואָס שטעהט איהם פאַר. ער האָט נאָר ניט געהאט אין זיין לעבען, קיין

גלויבען אין זיך, קיין ענערניגע, נור די גונסט פון אַנקעל, וועלכע ער האָט געקויפט מיט זיין טאַכטער'ס גליק — און די גונסט שטעהט אין געפאהר, זיין גאַנצע פרנסה, זיין לעבען, זיין ברויט און דירה. ער האָט זיך געזעהן זינקען אין דעם אַבגרונד, פון וועלכען ער האָט זיך ארויסגעקריגען. דער איד האָט פערלוירען פון וואָג, וואָס ער האָט צוגענומען דורך דער צייט וואָס איז איהם גוט גענאנגען — דער איד האָט אָנגעהויבען אויסצוזעהן ווי איז די אמאליגע יאהרען, ווען ער האָט געארבייט ביים אַנקעל אין שאַפּ.

נור די מוטער, ראָזע, האָט זיך ניט אונטערנעגעבען. צוערשט האָט זי געלאַכט פון דער נאַנצער געשיכטע: די מויד האָט זיך דעם קאַפּ פערדרעהט, זי וועט זיך אויסשלאָפּען וועט זי נישטער ווערען. אַבער אז זי האָט געזעהן, אז די מויד האָט זיך אויסגעשלאָפּען און איז ניט נישטער געוואָרען — האָט זי גע'טענה'ט צו מאַשאַ, אז זי האָט שוין קיין רעכט ניט חרטה צו האַבען.

— יעצט געהסטו חרטה האַבען? צו שפּעט, מיין טאַכטער. האָסט איהם אַרומגעפיהרט ביי דער נאַז פאַר פיער יאהר. ער האָט פערשפּיעלט זיין לעבען איבער דיר; ער וואַלט געקענט חתונה האַבען מיט דער שעהנסטער און בעסטער מיידעל, ניט מיט אַזאַ שנאַרעדיג ווי דו, וועלכער ער האָט אַ קליידעל געקויפט — יעצט געהסטו חרטה האַבען? יעצט, ווען ער האָט זיך געלאָזט קאַסטען אזוי פיעל געלד פאַר דיר, און געווארט אויף דיר אזוי לאַנג, האָסטו דו נאָך דערנאָך חרטה? צו שפּעט, מיין טאַכטער, צו שפּעט. האָסטו בעדאַרפט חרטה האַבען ווען ער האָט דעם ערשטען דאלאַר זיך געלאָזט קאַסטען אויף דיר, ווען דו ביזט נאָך אַ קליינע געווען, בעפאַר ער האָט דיין טאַטען אַ דזשאַב געגעבען — אויף האַפּקינס סטריט. אויף האַפּקינס סטריט האָסטו בעדאַרפט חרטה האַבען, ניט יעצט.

— אוי, ראָזע, עס איז שוין סיי ווי סיי צו שפּעט. דער אַנ-קעל וויל מעהר ניט הערען און געדענקען דערפון.

מאַשאַ האָט איינגעזעהן, אז די מאמע האָט רעכט, נור דאָך האָט זי זיך ניט געפיהלט שולדיג. עס איז אלצדינג געוואָרען אזוי אַהן איהר וויסען. זי האָט ניט געוואוסט, ווען זי איז אַ קינד געווען, וואָס עס הייסט חתונה האַבען. ערשט יעצט האָט זי עס דערפיהלט. או פאַר וואָס זי האָט זיך אַם מעהרסטען געשראַקען איז געווען — וואָס

זי וועט שטענדיג, שטענדיג שוין זיין מיט'ן אַנקעל צוזאמען... געהן שטענדיג מיט'ן אַנקעל, זיין שטענדיג מיט'ן אַנקעל. זי האָט דעם אַנקעל ניט פיינט געהאט, פערקעהרט, זי האָט איהם זעהר גערן געהאט, און זי איז איהם זעהר דאנקבאר געווען — נור עס איז געווען לאנגווייליג מיט'ן אַנקעל. און זי האָט זיך געשראַקען פאר לאנגווייליגקייט.

— און וואָס בין איך שולדיג, מאמע? איך בין ניט שולדיג.
 — ווער דען איז שולדיג? איך בין שולדיג? אויף מיר האָט ער זיך געלאָזט געלד קאַסטען? מיר האָט ער געשיקט אין היי-סקהל? פאר מיר האָט ער געהאַלטען מוזיק-טיטשערס? איבער דיר האָט ער רואינירט זיין לעבען. ער וואָלט געקענט קריגען אַ ליידי, אַ פּוירסט קלאַס אמעריקאַן ליידי. וועמען נור ער וואָלט געוואָלט. ער האָט אָבער ניט חתונה געהאַט, געווארט אויף דיר — וואָס מיינסטו, דו האָסט איהם דעם קאַפּ פערדרעהט און יעצט ווילסטו ניט? מיט וועמען שפּיעלסטו זיך? וואָס מיינסטו, ער איז דיין גלייכען? דו ווייסט, ווער דער אַנקעל איז, דו ווייסט?

מאַשאַ האָט ניט פּערשטאַנען, וואָס די מאמע מיינט. זי האָט ניט פּערשטאַנען פאַרוואָס זי האָט דעם אַנקעל דעם קאַפּ פערדרעהט. זי האָט ניט פּערשטאַנען, וואָס זי האָט געטהאַן אזעלכעס דעם אַנקעל, פאר וואָס דער אַנקעל דאַרף אזוי ביזו זיין. עס האָט זיך איהר גע-דאַכט, אַז די „מאַ“ און „פאַ“ קענען גאר ניט דעם אַנקעל; אַז זי וועט אהין געהן און וועט איהם אלעס זאָגען, און דער אַנקעל וועט אלעס באַלד גוט מאַכען — ווי ער טהוט יערעס מאַל ווען עס איז טראַבעל.

— איך וועל אהין געהן צום אַנקעל, איך וועל איהם אלעס זאָגען, איהר וועט זעהן, דער אַנקעל וועט ווידער גוט ווערען — האָט מאַשאַ געזאָגט.

— שוין צו שפעט, צו שפעט, ער וויל ניט הערען און געדענקען מעהר — האָט אהרן געוויינט.

— וואָס צו שפעט? עס איז גאר ניט צו שפעט! — האָט ראָזע געשריען אויפ'ן מאַן — וואָס פּערקלאַנסטו מיר דעם קאַפּ? נאר איינער — האָט זי געקנייפּט דעם מאַן — לאַז זי זיך נור זעהן מיט'ן אַנקעל, ער וועט איהר שוין די נאַרישקייט ארויסשלאָגען פון קאַפּ.

געה, קלינג אָן דעם טעלעפּאָן, רוף אַב דעם אַנקעל! — האָט זי גע-
שריען אויפ'ן מאָן — וואָס שטעהסטו ווי אַ ליימענער גולם?
אהרן האָט געפּאָלגט די ווייב. ער האָט איינגעזעהן, אז זי האָט
רעכט, ווי תמיד. ער איז צוגעלאָפּען צום טעלעפּאָן מיט האַרץ-
קלאָפּעניש.

דער אַנקעל האָט געלאָזט לאַנג ווארטען אויף זיך ביים טעלעפּאָן.
צוערשט געלאָזט זאָגען, אז ער איז ביזי; אז ער איז ניטאָ, און אז
מען איז איהם געגאנגען זוכען. נור דערנאָך, זעהט אויס, האָט ער זיך
אַליין ניט געקענט בערוהיגען און געלאָזט אַברופּען דעם טעלעפּאָן
צו מאשא'ן. אז ער האָט דערהערט מאשא'ס שטימע דורכ'ן טעלע-
פּאָן, איז ער ווייכער געוואָרען. ער האָט זיך אַבגערעדט מיט איהר,
אז זי זאָל קומען זעקס פארנאכט אין סטאָר, פון וואנען ער וועט
זי ארויסנעהמען אין אַ „קווייעט ליטטל פלייס“, וואו זיי וועלען
קענען האָבען אַ „טאָק“.

ארום זעקס אַ וויגער פארנאכט איז מאשא צוגעגאנגען צום
אַנקעל'ס סטאָר. זי איז געווען אַנגעטהאָן אין איהר ענגליש-געשני-
טענעם ציגעל-קאָלירענדיגען הערבסט-סוט; אויפ'ן קאַפּ, דעם ברוי-
טען טונקלען פילצענעם הוט, וואָס איז דאָן נור וואָס מאַדע געוואָ-
רען. זי האָט ניט געווארט אויפ'ן אַנקעל פאר דער טהיר, ווי זי פלעגט
עס אימער טהאָן, נור איז גלייך אריינגעגאנגען אין געשעפט אריין.
סעם איז איהר אקעגענגעלאָפּען, זי פריינדליך בעגריסט, און איז
געלאָפּען אַנזאָגען דעם אַנקעל. דער אַנקעל איז געווען פערנומען
מיט אַ רייזענדען אין זיין פּריוואַט אַפּיס, וואָס איז געווען אין אַן
אַבגעצוימטען ווינקעל פון גרויסען סטאָר, אין וועלכען עס איז גע-
שטאַנען די קאסע און וואו עס איז געזעסען דער בוכהאַלטער. דער
אַנקעל האָט זיך ניט געלאָזט שטיערען, געהייסען סעם'ען ער זאָל
מאשא'ן איינהאַלטען אַ מינוט, ער וועט באלד ארויסקומען, און ער
האָט ארויסגעקלאַפט דורך די שויבען פון אַפּיס מיט זיינע פינגער:
„האַלאָ, מאשא, אי עם רעדי אין עי מינוט“. סעם האָט שוין דער-
שמעקט, אז עס איז יעפעס וואָס פאַרגעקומען צווישען דעם אַנקעל און
מאשא'ן, און געטראכט זיך, אז ווי עס זאָל ניט זיין, איז גוט אַבצו-
הימען מאנעם דעם קאָזינ'ס עצה וועלכער האָט איהם געראטהען:
„חנפ'ע דיר צו צו מאשא'ן, ביזט יעצט ביי איהר אין די הענר“.

מאשא איז איהם געפעלען, זייט דער אַנקעל האָט געצויגען זיין אויפֿ־
 מערקזאמקייט אויף איהר. און סעם האָט בענוצט יעדע געלעגענ־
 הייט, וואָס עס האָט זיך איהם געמאכט, צו בעקענען זיך מיט מאשא'ן,
 ארויסצואווייזען צו איהר פּערעהרונג. אויך יעצט האָט סעם גע־
 האַלטען אין איין ריהמען איהר סוט, וועלכען דער אַנקעל האָט גע־
 קויפט פאר אַ סעמפעל, און צוגעגעבען, אַז ווען אַ „באיער“ פון אַ
 גרויסען סטאָד אין שיקאַגאָ וואָלט זי געזעהן אין דעם סוט, וואָלט ער,
 סעם, געקענט מאַכען אַ פּאַר שעהנע דאלאַר. ער וואָלט געווען אַנ־
 גענומען דעם אָרדער און וואָלט איהם געווען פּערקויפט צו זיינס אַ
 פּריינד, אַ מאַנופעקטשורער פון קלאָוקס. און נאָך האָט ער צוגעגע־
 בען, אַז ווען ער האָט זי, מאשא'ן, פאר אַ „מאדעל“ — עס רעדט
 זיך נאָר אזוי — וואָלט ער באלד אוועק פון אַנקעל און אליין געוואָ־
 רען אַ מאַנופעקטשורער פון קלאָוקס, ווייל וואָס מאַשאַ טהוט אַז, זעהט
 אויס אויף איהר מיט „דיגניטי“ (דאָס איז געווען דער גרעסטער
 קאָמפּלימענט, וואָס סעם האָט געקענט זאגען צו אַ ליידי). נור לאַנג
 פּרעהען זיך האָט איהם דער אַנקעל ניט געלאָזט. דער אַנקעל איז
 באלד ארויסגעקומען פון זיין פּריוואַט אַפּיס, געוואַרפען עפעס אַ
 בליק אויף סעם'ען, קיין וואַרט ניט גערעדט, נור פּערקנייטשט דעם
 שטערען, און אַהנע אַ וואַרט צו זאגען אויך צו מאשא'ן, האָט ער זי
 אַנגענומען אונטער'ן אַרעם און איז מיט איהר ארויס פון געשעפט.
 אז זיי זיינען ארויסגעקומען אין גאס ארויס האָט זיך מאשאַ
 אַנגערופען אויף ענגליש:

— אַנקעל, דו ביזט זעהר ביין אויף מיר?

דער אַנקעל האָט איהר גאָר ניט געענטפערט. נור האַלמענדיג
 זי פעסט אונטער'ן אַרעם, איז ער מיט איהר געגאנגען אויפ'ן טראַ־
 טואַר, קעמפּענדיג שווער געגען דעם שטראָם מענשען, וואָס האָט
 זיך געגאָסען פון אלע ווינקעלעך, פון אלע געשעפטען אויף דער גאס
 ארויס, און געאיילט זיך צום עלעווייטער סטיישאָן. עס איז געווען
 די שטונדע, ווען די געשעפטען שליסען זיך, און די גאסען זיינען פינ־
 סטער געווען פון מענשען. זיי האָבען איבער'ן וועג ניט געקענט קיין
 וואַרט רעדען. דער אַנקעל האָט זי געצויגען מיט זיך.
 — וואוהין געהען מיר, אַנקעל? — האָט מאַשאַ געפּרעגט.

- ווילסטו ניט עסען מיט מיר? — האָט דער אַנקעל געזאָגט, אַהנע צו קוקען איהר אין פנים אריין.
- געוויס, איך וויל.
- טאָ קום.
- זיי זיינען אריין אין אַ שמאַל געסעל. דאָרט האָט זי דער אַנ־קעל אריינגעפיהרט אין אַ בעקאַנטען אונגאַרישען רעסטאָראַן. דער ווירטה האָט דערקענט דעם אַנקעל, זיי געגעבען אַ פּלאַץ אין אַ ווינ־קעל, אַז מען זאָל זיי ניט שטערען. דער אַנקעל האָט בעשטעלט עסען און אונגאַרישען וויין.
- ביים עסען איז דער אַנקעל נאָך אַלץ ערנסט געבליבען, געשוויי־גען, זעלמען ווען געקוקט אויף מאשא'ן, געווען פּערקלעהרט, כאַטש געגעסען האָט ער מיט אַפּעטיט און פּיעל וויין געטרונקען, און פון צייט צו צייט אויפגעפאָדערט מאשא'ן צו טרינקען.
- אַנקעל, מאַך ווידער, אַז עס זאָל גוט זיין. דו קענסט עס שטענדיג אזוי גוט מאַכען — האָט זיך מאַשאַ פּלוצים אָנגערופען, אַרויפגענדיג איהר מיידעלשע האַנד אויפ'ן אַנקעל'ס האַנד.
- וואָס זאָל איך גוט מאַכען?
- דו ווייסט. ביי אונז איז אזוי שלעכט יעצט — פאַפּא וויינט, מאַמא וויינט.
- פאַר וואָס וויינען זיי? — האָט דער אַנקעל געפרעגט וואונ־דערענדיג זיך — האָט עפעס פאַסירט?
- האָבען מורא, אַז דו זאָלסט פאַ ניט אַכזאָגען פון דער שטעלע.
- פאַר וואָס זאָל איך פאַ אַכזאָגען פון דער שטעלע?
- דו ווייסט פאַר וואָס... — האָט מאַשאַ געזאָגט פּערשעהמט.
- געשווייגען אַ מינוט, פּלוצים אויפגעהויבען איהרע גרויסע אויגען און געקוקט פּריי און קינדיש דעם אַנקעל אין פנים אריין, און געזאָגט מיט אַ קינדישע, אַבער זיכערע שטימע:
- איך ליעב דיר, אַנקעל. איך ליעב דיר זעהר. איך ליעב דיר מעהר ווי מיין „פאַ“ און מעהר ווי מיין „מאַ“. פּיליכט ביזטו צו אַנדערע שלעכט, נור צו מיר ביזטו שטענדיג געווען גוט, שטענדיג זעהר גוט. און איך וועל דיר שטענדיג ליעב האָבען, קיינמאַל ניט לאַזען קיין שלעכט וואָרט רעדען אויף דיר. איך ליעב דיר. דו ביזט מיין טהייערער, טהייערער אַנקעל.

— שווייג, מאשא, שווייג — האָט דער אָנקעל געברומט ווי פאר זיך — טרינק וויין, טרינק, פליעז.

— איד קען ניט — האָט מאשא צוגענומען דאָס גלאַז פון איהרע ליפען און האָט עס באלד אוועקגעשטעלט — ליסטען, אָנקעל, — האָט זי זיך אָנגערופען, און איז צום ערשטען מאָל רויט געוואָרען, רעדענדיג מיט'ן אָנקעל און איהרע אויגען האָבען אָנגעהויבען שיינען מיט אַ נאסען גלאַנץ — איד האָב ניט געוואוסט ביז איצט וואָס עס מיינט חתונה האָבען. יעצט ווייס איד. און איד דענק... און איד דענק, אַז אונז חתונה האָבען — איז ניט גוט... עס וועט ניט גוט זיין... איד וויל זיין מיט דיר אין דער היים ווי אַ טאָכטער. איד וועל דיר לייעב האָבען ווי מיין טהייערען, טהייערען אָנקעל — ניט ווי דו ווילסט. דענקסט דו ניט אַזוי?

דער אָנקעל האָט געשוויגען, געטרונקען דעם וויין שווער, און אויפגעמונטערט מאשא'ן.

— טרינק, מאשא, פליעז, טרינק.

— דאָנ'ט, אָנקעל, דאָנ'ט — האָט מאשא געזאָגט און אוועקגע-
נומען דאָס גלאַז פון אָנקעל און ניט געלאָזט איהם טרינקען — איד לייעב ניט ווי דו טרינקסט היינט. איד לייעב ניט — דאָנ'ט, דאָנ'ט, ענטפער מיר, פליעז, ענטפער. פאר וואָס רעדסטו ניט מיט מיר היינט?

דער אָנקעל האָט זי אָנגעקוקט און געשמייכלט גוט און מיט לייעבע צו איהר.

— לייעבסטו ניט, הייסט עס, דעם אָנקעל. ווי, מאשא? איד בין צו אלט פאר דיר, וואָס? איד פאס דיר ניט. יעס, מאשא — האָט דער אָנקעל געלאַכט און געמאַכט מאשא'ן אויך צו לאַכען און פון דעם גאנצען געשפרעך איז עפעס גאָר ניט געוואָרען.

— אַ, אָנקעל, אַ אַלד מען, רעד ניט אַזוי. אַי לייק יו, יו אר מאַי אַלד גוד אָנקעל. איד וועל שטענדיג זיין מיט דיר, איד וועל וואהנען מיט דיר אין דעם נייעם הויז וואָס דו האָסט אויפגעפיקסט — אַי לייק איט — יו אַלד דיער אָנקעל.

דער אָנקעל האָט צוגערופען דעם קעלנער און בעצאָהלט. ארויס-
געהענדיג האָט ער זיך אָנגערופען צו מאשא'ן:
— דו ווילסט געהן מיט מיר?

— אומערדום, אַנקעל.
 ארויסקומענדיג האָט ער צוגערופען אַן אויטאָמאָביל און געהייר
 סען זיך פיהרען האַרלעם וועסט.
 — איך וויל דיר ווייזען די נייע מעבעל, דער טאַפּעצירער האָט
 שוין אויפגעפיקסט די מעבעל. אלעס איז שוין פאַרטיג. איך וויל.
 אַז דו זאַלסט זעהן.
 מאַשאַ איז טרויעריג געוואָרען און געשוויגען. פּלוצים האָט זי
 זיך ווידער אָנגערופען:
 — אַנקעל, פאַר וואָס ענטפערסטו מיר ניט?
 — וואָס?
 — דאָס, וואָס איך האָב געזאָגט דיר —
 — וואָס, וואָס?
 גלויבסטו ניט, אַז עס איז בעסער פאַר אונז, אַז דו זאַלסט בליי-
 בען מיין אַנקעל, מיין גור, גור פאַ, און איך דיין טאַכטער — ווי מיר
 זאַלען חתונה האַבען?
 — עס איז אַלל־רייט, מאַשאַ. שווייג, שווייג — און זיי זיינען
 שוין שטיף געבליבען איבער'ן גאַנצען וועג נאָך האַרלעם.

14

דאָס בלויע צימער.

דער אַנקעל האָט אַריינגעפיהרט מאַשאַ'ן אין דעם הויז אַריין,
 וואָס ער האָט אויסגעריכט אויף צו וואַהנען נאָך דער חתונה. דאָס הויז
 איז שוין געווען אין גאַנצען איינגעריכטעט, די מעבעל האָט נאָך פּריש
 געשמעקט מיט לאַק, די פאַרהאַנגען האַבען שוין געהאַנגען, און דאָס
 גאַנצע הויז האָט געווארט אויף די איינוואַהנער. דער אַנקעל האָט
 ליכטיג געמאַכט אין אלע צימערען און עס האַבען אָנגעהויבען צו
 פינקלען די געשליפענע גלאַזוואַרג, די וואַזאַנען, די פאַרצעלאיענע
 הינד און קעץ, מיט וועלכע אלע צימערען זיינען פול געווען. דער אַנ-
 קעל האָט אַרומגעפיהרט מאַשאַ'ן פון איין צימער אין אַנדערען. די
 צימערען זיינען געווען רייך אויסגעבלירט, לויט דעם געשמאַק פון

און אַל־רײַטניק, היימיש וואָרם, מיט אַ סך מעבעל, קלײַנע שטיקלעך און זעהר פיעל אָנגעשטעלטע קלײַניגקײַטען. די „פארלאָר“ האָט געמאכט דעם אײַנדרוק ווי אַ קראַם פון עלעקטרישע לאַמפּען און פאר־צעלאַיענע הינד. און דער אַנקעל האָט יעדעס מאָל איבערראַשט מאַשאַ'ן מיט אַ נייעם ליכט־עפּעקט. דאָ האָט אַ קאָץ אַרויסגעשטארט אַ פּאַר געלע לײכטענדע אױגען. באלד האָט זיך אַ הענגעל וױני־טרויבען פון אַ שראַנק אַראַב אָנגעהויבען צו לײכטען און באלד און אַנדער שטיק גלאַז־וואַרג. מען האָט געזעהן, אַז דער אַנקעל האָט זיך זעהר אָבגעגעבען מיט דעם אױסמעבלירען די צימערען און האָט אײַן זײ אַרײַנגעלעגט זײן לײכע און זײן פּאַנטאָזיע. נור אַם מעהר־סטען האָט געטראָגען שפורען פון זײן אױפּמערקזאַמקײַט דער שלאַפ־צימער. דער שלאַפ־צימער איז געווען אײַנגעאַרדענט מיט די צערט־ליכקײַט פון אַ גראַבען מענשען. אַלצײַנג אײַן צימער איז געווען בלוִי, די ווענד בעמאַהלט מיט ביליגע לאַנדשאַפּטען, וועלדער און טײַ־כען, באַדענדיגע פּרױען, טאַנצענדע פעען, און דער באלקען ווי אַ נאַכט־הימעל מיט שטערען. אַ בלויער פּראַנצױזישער גרויסער דיוואַן האָט צוגעדעקט דאָס גאַנצע צימער. דאָס בעט איז געשטאַנען אױף אַ פיעדעסטאַל בעהאַנגען מיט אַ בלויע זײדענע חופּה, נור דאָס ליכט האָט ניט אױסגעהאַלטען דעם סטײַל. דאָס ליכט איז אױך דאָ גע־ווען ווי אײַן „פארלאָר“, פּערשיעדענ־פּאַרכיג, רױט, בלוִי, העל, און דאָס האָט צושטערט די האַרמאָניע פון צימער. דער אַנקעל האָט גע־געבען אַ דריק אײַן אַ קנאַפּ און אַ עלעקטרישע פּיאַנאַלאַ, וועלכע איז געשטאַנען אײַן אַ צױיטען צימער און איז געווען בעהעפּטעט מיט דעם שלאַפ־צימער, האָט פּלוצים אָנגעהויבען צו שפּיעלען.

דער אַנקעל האָט זיך אַם לענגסטען אָבגעשטעלט אײַן שלאַפ־צימער און גענומען זיך זעהר זאָרנפעלטיג בעטראַכטען דאָס בעט, מיט אַלע אײַנצעלהײַטען. מאַשאַ איז רױט געוואָרען און דאָס האַרץ האָט אײַהר אָנגעהויבען צו קלאַפען. זי האָט געוואַלט וואָס שנעלער אַרויס פון דעם צימער. דאָס צימער מיט דער בעט אױף דעם פּיע־דעסטאַל האָט זי אָן עפעס דערמאַנט און אַרויסגערוּפּען בײַ אײַהר אַנגסט, אַ הייסע ציטערענדע אַנגסט — ווי מ'וואַלט אַ צום טױט־פּער־אורטהײַלטען געוויזען דעם עשאַפּאַט, אױף וועלכען עס וועט ווע־רען אױסגעפּיהרט זײן טױט־אורטהײַל, און דאָך האָט אַ געהײַמע

קראפט זי געצויגען צו קוקען אויף דעם בעט. דאָס צימער איז איהר פאַרנעקומען אזוי ווי אלט בעקאַנט, ווי זי וואָלט עס אַמאָל אין חלום געזעהן, און זי האָט געפיהל'ט אַ געוויסע משפּחה'דיגע נאָהענטקייט צו דעם צימער, און צו דער בעט, ווי אַ קראַנקער צום טויט. זי האָט זיך געשראַקען פאַר דעם געדאַנק, און פּרובירט אַרויסגעהן פון צימער. דער אַנקעל אָבער איז געבליבען זיצען אויפ'ן ראַנד פון בעט און זי אַריינגערופען:

— וואו לויפסטו, מאַשאַ? בלייב דאָ. ווי געפּעלט עס דיר,

האַ?

— אַה, שעהן — האָט מאַשאַ אָנגעענטפּערט, קוקענדיג ערגעץ

אַז אַ זייט.

— שעהן, וואָס? — האָט דער אַנקעל געלאַכט, געגעבען אַ דריק

אַ קנאַפּ אין וואַנד, און דאָס גאַנצע צימער איז בעגאַסען געוואָרען מיט אַ בלוט־רויטעם ליכט, וועלכע האָט די בלויע פאַרבען פון צימער געמאַכט געל, און דאָס גאַנצע צימער האָט מיט אַמאָל אָנגענומען אַ קאַליר ווי ניט פון דער וועלט. אַלעס איז פּערוואַנדעלט געוואָרען אין עפעס געהיימניספּולעם, די מעבעל, די פאַרבען פון די ווענד, און דער אַנקעל, ווי אַ פעטע געלע חיה, איז געזעסען אויפ'ן בעט...

— נור דאָס ליכט האָט ניט לאַנג געדויערט. באַלד האָט דער

אַנקעל געגעבען אַ דריק אַז אַנדער קנעפעל און דאָס צימער איז בע־גאַסען געוואָרען מיט אַ בלויעם ליכט, אַ ווייסעם ליכט. דער אַנקעל האָט גערן געהאַט די ליכט־עפעקטען און ער האָט בעזאָרגט דאָס שלאַפֿ־צימער מיט פּערשיעדענע ליכט־קאַמבינאַציאָנען. און די עלעקטרישע פּיאַנאַלאַ האָט געהיימניספּול געשפּיעלט אַ ביליגען וואַלצער פון אַ צווייטען צימער אַרויס...

— נו, ווי גלייכסטו דאָס, מאַשאַ?

— אַ, שעהן!

— וואָס קומט אָבער אַרויס, אַז דו האַסט מיך ליעב נאָר ווי

אַז אַלד גוד אַנקעל — ניט מעהר ווי אַז אַלד גוד אַנקעל. ווי האַסטו געזאָגט, מאַשאַ? ווי אַז אַלד גוד אַנקעל.

— פּליעז, רעד ניט אזוי, אַנקעל, איד גלייך ניט ווי דו רעדסט.

— ליסטען, מאַשאַ — איז דער אַנקעל פּלוצים ערנסט געוואָרען.

איד מוז מיט דיר רעדען אָפען. דו ביזט שוין מעהר קיין קינד ניט.

דו פערשטעהסט וואָס איך מײן. קיין גוד אַלד אַנקעל וויל איד ניט זיין, איד האָב קיין חשק ניט, איד וויל עס ניט. מאַשאַ איז שטיל געבליבען, האָט געבויען דעם קאַפּ צו דער ערד.

— וועלל, איד בין צופריעדען וואָס עס איז יעצט אַרויסגעקור מען און ניט שפעטער — האָט דער אַנקעל ווייטער גערעדט — יעצט וועט צום וועניגסטענס קיין טראַבעל ניט זיין. דאָס הויז קען איד פערדינגען, אָדער אפשר עפעס אנדערש טהאָן דערמיט.

— ביזט ביין אויף מיר, אַנקעל? — האָט מאַשאַ געפרעגט.
— ביזט? פאר וואָס זאל איד זיין ביזט? פאר דעם געלד וואָס דו האָסט מיך אָפגעקאָסט? אַה, אַה, מיינע לאַנדסלייט קאָסטען מיך אזוי פיעל. ניין, איד בין ניט ביזט, איד בין ניט גוט. און פיר לייכט האָסטו שוין וועמען, דארף מען חתונה מאַכען, שיק דעם פאַטער צו מיר. וואָס איד טהו פאר אלע מיינע לאַנדסלייט, וועל איד טהאָן פאר דיר אויף. און איד ווינש דיר גליק, מאַשאַ. דער יונגער מאַן, ווען ער איז פעהיג צו עפעס, קען ער קומען צו מיר, פילייכט וועל איד עפעס קענען טהאָן פאר איהם.

מאַשאַ האָט אויפגעהויבען איהרע גרויסע אויגען אויפ'ן אַנקעל. זי איז געווען צוגעוועהנט צו איהם ווי אַ קינד צו אַ פאַטער, און די שפראַך וואָס ער האָט גערעדט יעצט, האָט זי קיינמאָל פון איהם ניט געהערט, און זי האָט מורא געקריגען פאר איהם. דאָך איז זי געווען צוגעוועהנט צו איהם, און זי איז צוגעגאנגען צו איהם און געפיעסטשעט זיך צו איהם, ווי אַ קינד צו אַ גרויסען, פאר וועלכען עס האָט מורא:
— דיער אַנקעל, פליען רעד ניט אַזוי. איד ווייס ניט וואָס איד זאל טהאָן. אין בין אַ נאַריש מיידעל. דו האָסט רעכט, דו האָסט אַזוי פיעל גוטעס געטהאָן מיט מיר, מיט מיין פאַ, מיט מיין מאַ — און איד בין אזוי שלעכט, אַזוי נאַריש. מאַי גוד, גוד אַנקעל — און זי האָט בעהאַלטען איהר קאַפּ אין זיין האַל, און הייסע טרעהרען און אַ קינדישער קוש, וואָס זיינען געקומען פון אימה און אונבער האַלפּענקייט האַבען געווארעמט דעם אַנקעל'ס אלטע האַרטע הויט.

אַ מינוט האָט עס איהם גוט געטהאָן, און ער האָט זיך געלאָזט קושען. נור באלד האָט זיין אינערליכער מעגליכער שטאַלץ פראַ-טעסטירט געגען די אונשוֹרדיגע קינדישע קושען. ער האָט זי געוואַלט

ארומנעהמען און קושען אין מויל אריין, ווי אַ מאַז אַ ווייב, נור איהרע טרעהרען האָבען איהם צוריקגעהאלטען דערפון, ווייל די טרעהרען האָבען זי קינדיש געמאַכט, און ער האָט בעגעהרט צו קושען די פרוי אין איהר... האָט ער זי אראָכגענומען פון זיך און אַכגערוקט זי:

— דו פערגעסט זיך, מאַשא, דו ביזט שוין מעהר ניט קיין קינד, דו ביזט אַן ערוואַקסען מיידעל.

מאַשא איז רויט געוואָרען, פערשעהמט, איהרע טרעהרען זיינען געבליבען הענגען אין מיטען איהרע אויגען, און זי האָט געקוקט מיט גאַסע אויגען אויפ'ן אַנקעל און ניט געוואוסט וואָס צו טהאָן.

— ווילסט אַהיים געהן? — האָט דער אַנקעל זי געפרעגט.

— יאָ — האָט מאַשא געשאַקעלט מיט'ן קאַפּ.

דער אַנקעל האָט אויסגעלאָשען דאָס ליכט, זעהר זאָרנפעלטיג פערשלאָסען די טהירען פון הויז, אויף מאַשא'ן האָט ער זיך ניט ארומגעקוקט, ווי זי וואַלט דאָ ניט געווען. אויפ'ן וועג, בעפאַר ער האָט זי אראָכגעלאָזט פאַר איהר הויז, האָט ער געזאָגט צו איהר:

— זאָרג דיך ניט, מאַשא, אַלעס וואָס איד וועל קענען טהאָן פאַר דיר, וועל איד טהאָן, ווי פאַר אַלע מיינע לאַנדסלייט און משפּחה — און ער איז אוועקגעפאַהרען.

אין דער היים האָבען „פאַ“ און „מאַ“ געווארט מיט אַנגסט אויף מאַשא'ן. נאָר מאַשא האָט זיי נאָר ניט געענטפערט אויף זייערע פּרעגענדע בליקען, און איז אריין צו זיך אין צימער.

אהרן האָט עפעס נאָכגעשריען און געוואַלט פּרעגען, נור די ווייב האָט איהם געצופּט ביים אַרבעל און געברומט צו איהם:

— לאָז זי געהן, היינט פּרעג זי ניט.

אהרן האָט איינגעזעהן, אז דאָס ווייב האָט רעכט, ווי תמיד.

מאַשא איז געלעגען אַ גאַנצע נאַכט. דורך דער נאַכט איז איהר קלאָהר געוואָרען, אז זי האָט ניט מעהר קיין רעכט אויף קיין גליק, אז זי איז אויפגעצויגען געוואָרען מיט אַ שנור אויפ'ן האַלז, אז מען האָט זי פּערקויפט, ווען זי איז נאָך אַ קינד געווען, פאַר דער בעק-וועמליכקייט פון „פאַ“ און „מאַ“ און פון איהר גאַנצע משפּחה. זי האָט זיך דערמאַנט אַן האַפּקינס סטריט, בעפאַר דער אַנקעל האָט זיך פאַר זיי אַנגענומען, ווי זי איז געווען די „קליינע מאַמע“ פון הויז. זי האָט געשמייבעלט דערמאַנענדיג זיך, ווי זי האָט אַבגענאַרט דעם

גראַסערימאָן און דעם בומשער מיט דעם צויבער-וואַרט: „פּאָ אר-
בייט שוין“. זי האָט זיך דערמאָנט, ווי זי האָט דעם טאַטען אהיים
געשלעפּט, ווען ער איז אַנטלאָפּען פון דער מאַמען און נאָך אַזעלכע
עהנליכע סצענעס. און זי האָט איינגעזעהן, אַז זי האָט נאָך ביז
איצט ניט אויפגעהערט צו שפּיעלען די ראָלע פון „די קליינע מאַמע“.

און זי טאָר די ראָלע שוין מעהר פון זיך ניט אַראַבוואַרפּען.
זי האָט געזעהן דעם „עשאַפּאַט“ — דאָס שלאָפּ-צימער מיט דעם
בלויען, רויטען, געלען ליכט — און פּילייכט איז עס געווען דער
עשאַפּאַט, די תּלּיה וואָס האָט זי געצויגען צו זיך... זי האָט זיך גע-
שראַקען פאַר דעם בלויען שלאָפּ-צימער, און עס האָט זי געצויגען צום
בלויען שלאָפּ-צימער. זי האָט שוין איין מינוט ניט געקענט אויפ-
הערען צו קלעהרען וועגען דעם בלויען צימער. עס האָט זי געצויגען
מיט די זעלבע קראַפּט, ווי עס ציהט דעם קראַנקען צום טויט. צומאָר-
גענס האָט זי, צו אַלעמענס איבערראַשונג, געזאָגט דעם פּאַטער, אַז
ער זאָל רעדען מיט דעם אַנקעל, אַז זי בעדויערט איהרע רייד, און —
אַבער דער אַנקעל האָט זיך ניט געלאָזט רעדען. ער האָט ניט
געוואָלט הערען און געדענקען מעהר דערפון. אהרן מעלניק מיט'ן
ווייב זיינען געקומען בעטען זיך ביי איהם אַז ער זאָל רחמנות האַבען
אויף זייער יונג קינד, און ער זאָל ניט צוברעכען איהר יונג לעבען —
אַבער דער אַנקעל האָט נאָר געוואָלט, אַז מאַשאַ זאָל קומען צו איהם
אליין און איהם זאָגען, וואָס זי האָט צו זאָגען. און דערנאָך וועט
ער זעהן, וואָס ער האָט צו טהאָן. און צוגעגעבען האָט ער:

— פּלייעז, טהוט מיר אַ טובה און נויט זי ניט צו טהאָן זאַכען,
וואָס זי וויל ניט, פאַר אייער שטיקעל ברויט.

מאַשאַ האָט געפּיהלט די בעליידיגונג וואָס דער אַנקעל וויל פון
איהר, אַז זי אליין זאָל זיך קומען בעטען ביי איהם. דורך די פאַר-
טעג איז יעדעס געפּיהל פון אַכטונג און טאַכטערליכע לייעבע, וואָס איז
געוואָרען איינגעפּלאַנצט אין איהר האַרץ צו איהם דורך דער גאַנ-
צער צייט, וואָס ער האָט זיך אינטערעסירט מיט איהר, אויסגעריילען
געוואָרען ביי איהר. זי האָט שוין מעהר גאָר ניט געפּיהלט צו איהם
נאָר פּעראַכטונג און יעקעל. זי האָט אַבער ניט געקענט ביישטעהן
די בעטענדע שנאָרעדיגע בליקען פון איהר „פּאַ“ און „מאַ“, פון
איהרע ברידערלעך און שוועסטערלעך, וועלכע האַבען געקוקט אויף

איהר ווי שטומע בעשעפענישען: טהו עם פאר אונז. זי איז געווען „די קליינע מאמע“ און ניט קיין כה געהאט ווידערצושטעהן די גע- פיהלען פון איהר מוטערליכקייט, וועלכעס זי האט גענומען אויף זיך פון קליינגעהייט אָן.

זי האט זיך דורך דער צייט געזעהן מיט טשאַרלי'ן, ניט דער- פאר וואָס זי האט ערווארטעט צו הערען פון איהם אַ וואָרט וואָס זאָל איהר כח נעבען אויסצוהאלטען דעם קאמפף, נור זי האט געוואלט זעהן, אפשר וועט איהר זיין אנבליק מעהר קראפט און האפנונג גע- בען. זי האט זיך אָבגערעדט מיט איהם צו טרעפען, און ווידער האָבען זיי אַ גאַנצען טאָג דורכגעשפּאַצירט די פינפטע עוועניו און סענטראַל פארק און טשאַרלי האט ווידער געהאלטען אין איין רעדען פון גרויסע זאכען, וועגען בעפרייען די וועלט, און וועגען דעם תכלית פון לעבען, און דערצעהלט איהר פון זיינע פלענער צו אָרגאַניזירען אַ סטרייק ביים אָנקעל. אָבער פאר איהר אליין, פאר איהר לעבען, פאר איהרע אייגענע אינטערעסען, האט ער קיין וואָרט ניט געהאט. ווי דענסמאָל האט זיך טשאַרלי אינטערעסירט מיט דער גאַנצער וועלט, נור ניט מיט איהר, אזוי אויך דאָס מאָל האט טשאַרלי זי ניט געזעהן. שוין האט זי איהם געוואלט פון אלצדינג דערצעהלען און בעמען איהם, אַז ער זאָל איהר העלפען שטאַרק זיין, זי זאָל כח האָבען ווידער אַנ- צוהויבען דאָס לעבען אויף אייגענער אהריות, אויף אייגענעם רעכנונג, ער זאָל איהר העלפען שטעלען זיך אויף די פיס. אָבער טשאַרלי איז געווען פערנומען מיט אַזעלכע גרויסע וועלט-זאכען, אַז זי האט ניט געוואוסט, ווי זי הויבט אַן רעדען מיט איהם וועגען זיך, וועגען איהר קליינעם לעבען. עם האט זיך איהר געדאכט, אַז פאר טשאַרלי'ן איז דאָס צו קליין, ער זאָל זיך מיט אַזעלכע „פרייוועט אפּעירס“ אָבגעבען.

זי איז אהיים געקומען פון טשאַרלי'ן נאָך מעהר פערלאַזט און איינזאַם, ווי זי איז געגאַנגען צו איהם. קיין וואָרט וועגען זיך האט זי מיט איהם ניט גערעדט, און טשאַרלי'ן איז עם גאָר ניט איינגע- פאלען. זי האט געפרוואווט אַמאָל אליין שטעלען זיך אויף די פיס, געגאַנגען זוכען אַ דזשאַב, נאָך אַן אַנאַנס פון אַ צייטונג — איז אין דער היים געווען תשעה-באב, און די שטומע בליקען פון די קליינע שוועסטערלעך און דעם טאַטע'ס ציטערען. און וואָס איז דער

חילוק — שוין לאנג איז די שנור אויפ'ן האלץ ארויפגעצויגען. זי איז געבוירען געוואָרען מיט דער שנור אויפ'ן האלץ.

זי איז געגאנגען צום אַנקעל. זי האָט מעהר ניט געפיהלט צו איהם, ווי עקעל און פּעראכטונג — דאָך איז זי געגאנגען. זי האָט קלאָהר געוואוסט און געפיהלט די בעדייטונג פון דעם גאנג, די רע-זולטאטען דערפון, און זי האָט געזעהן דאָס בלויע שלאָף-צימער מיט דעם בעט אויפ'ן פּיעדעסעטאַל... און אפשר איז עס געווען דאָס בלויע צימער און דאָס בעט אויפ'ן פּיעדעסעטאַל, וואָס האָט זי גע-בראַכט צו פּערבויען אלע בעליידיונגען און אלע געפיהלען און געהן אליין צום אַנקעל זיך בעמען, אַז ער זאָל חתונה האַבען מיט איהר. עס איז געווען ווי דאָס בלויע צימער וואָלט איהר כּישוף אַנגעטהאָן. יא, זי האָט געבענקט נאָך דעם בלויען צימער, אין דער שטיבל, אין געהיים, טיעף אין זיך האָט זי געבענקט נאָך דעם בלויען צימער מיט אלע זיינע סודות'דיגע ליכט עפעקטען. איהר פּאנטאזיע האָט זיך צושפּיעלט ארום דעם בלויען צימער און געמאַהלט איהר פּערשיע-דענע שרעקענדע בילדער. און דאָס בלויע צימער האָט געצויגען צו זיך, ווי דער טויט דעם קראַנקען...

דער אַנקעל האָט איהר, ווי דעם ערשטען מאל, גענומען אין אונגאַרישען רעסטאָראַן. ער האָט פון אלצדינג גערעדט, נור ניט ווע-גען דעם, צו וואָס מאַשאַ איז געקומען. ער האָט איהר אפילו ניט געהאַלפּען מיט קיין וואָרט. ער האָט געוואָלט האַבען די גאנצע בע-לוינונג, אַז זי זאָל זיך טאַקע בעמען ביי איהם, און דערמאַנען מיט'ן גאַנצען מויל צו וואָס זי איז געקומען. די בעלוינונג האָט ער גע-קראַגען, ווען זיי זיינען ווידער געווען אין דער גייער וואָהנונג, און ער האָט זי ווידער אריינגעבראַכט אין בלויען צימער. דער אַנקעל האָט זיך אוועקגעזעצט אויפ'ן בעט, ווי אַ תּליון אויפ'ן קלאַץ און געזאָגט:

— נו, דאָ קענסטו מיר זאָגען, וואָס דו האַסט מיר צו זאָגען.

— אַנקעל, איד בין גרייט חתונה צו האַבען מיט דיר, — האָט מאַשאַ געזאָגט.

— איז דאָס סאָ, בין איד שוין ניט מעהר צו אלט פאר דיר?

— אַנקעל —

- איך וויל וויסען אָפּענע ווערטער, אַ קלאַהרע סיטואַציע, פאַר וואָס האָסטו פּריהער ניט געוואָלט, און איצט ווילסטו יא? איז עס דערפאַר, וויל דו „פאַ“ האָט דיר גענויט דערצו? זאָג מיר.
- אַבער, אַנקעל, פאַר וואָס רעדסט דו אזוי צו מיר?
- איך וויל עס וויסען. עס מוז דאָך זיין אַ „ריזאָן“, פאַר וואָס יעצט ווילסטו יא מיט מיר חתונה האַבען און פּריהער האָסטו ניט געוואָלט?
- דער „ריזאָן“ איז, וויל — איך לייעב דיר! — האָט מאַשאַ געזאָגט פּערשעהמט.
- ווי וואָס לייעבסטו מיר, ווי אַן אַלד גוד אַנקעל, אָדער ווי צו מאַן, מיט וועלכען מען וויל הייראטעהען?
- מאַשאַ האָט אויפגעהויבען איהרע גרויסע אויגען צו איהם און געזאָגט:
- פאַר וואָס פּרעגסטו מיר אַזעלכע פּראַגען? דו ווייסט עס אַליין.
- איך ווייס עס שוין גאר ניט אַליין. פּריהער האָסטו מיר אַנדערש געליעבט.
- פּריהער בין איך אַ קינד געווען — האָט מאַשאַ געענטפּערט אין דער שטיל.
- און יעצט?
- מאַשאַ האָט געקוקט אויף איהם און דערקענט אין איהם דעם אַלמען „אַנקעל“. זי האָט זיך דערמאָנט די סצענע, ווען זי איז אַ קינד געווען און ער האָט פּערשעהמט איהר פאַטער אין איהרע אויגען, און ווי דענסטמאָל האָט זי זיך געוואָלט אויפהויבען און שרייען איהם אין פנים אַרײַן: „ביעסט, דאָג“, נור אַ געפיהל פון נקמה אין זיך אַליין האָט זי גענויט צו שטעהן און אויסצוהאַלטען די אינקוויזיציע. זי האָט געשוויגען.
- און וואָס יעצט? — האָט דער אַנקעל נאָך אַמאָל געפּרעגט.
- וואָס, יעצט?
- און ווי אזוי האָסטו מיר יעצט לייעב?
- יעצט האָב איך דיר לייעב, ווי אַ מאַן מיט וועלכען מען וויל הייראטעהען — האָט זי געקוקט גלייך דעם אַנקעל אין פנים אַרײַן.

— ווי א מאן — האָט דער אַנקעל איהר נאַכנערערט. ער איז צוגעגאנגען, זי ארומגענומען און טיעף איהר געקושט אין מויל אריין...

מאָשאַ איז אוועקגעגאנגען פון אַנקעל און זי האָט געהאט דאָס געפיהל, אז יעצט מעג זי שוין אלעס טהאָן. און זי איז טאַקע געווען פעהיג אויף אלצדינג...

(ענדע פון צווייטען טהייל)

דריטער טהייל

1

טאן און ווייב.

מאשא האט געשוואנגערט (עס איז שוין געווען צוויי יאהר נאך דער חתונה). און אנקעל מאזעס האט געציטערט איבער איהר, ווי מען ציטערט איבער א קליין שווארד קינד. ער האט ניט געקענט איינזיצען אין געשעפט און יעדער פערטעל שעה האט ער זיך גע-לאזט פערבינדען מיט דער היים, און געפרעגט דורכ'ן טעלעפאן אויף מאשא'ן און אנגעזאגט: „מאשא לעבעז, פליעז, בעוועג זיך ניט.“ געהערט, אז אלעס איז גוט אין דער היים, האט ער זיך בערוהיגט און איז ארויף צו די שניידערס, און שפאס געמאכט מיט די לאנדס-לייט:

— נו, שלמה'לע, וואס שווייגסטו, זינג אב דיין קדושה'לע.

עס האט זיך בעמערקט א וואונדערליכע ענדערונג אין זיין כאראקטער פון טאג צו טאג, זייט דער אנקעל האט חתונה געהאט. ניט נאר איז זיין בעציהונג צו מענשען געווארען אז אנדערע, נאר דאס אויסערליכע זיינס האט זיך אפילו געענדערט. דאס געזוכט זיינס האט אנגענומען אז אנבליק מעהר פון מענשליכען געשטאלט. עפעס א ווייכעס און אז אונבעהאלפענעס האט זיך אריינגע'ננבעט צווישען די פעטע פאלדען פון ארום זיין מויל, און די טיעף איינגע-זונקענע אויגען — דאס פנים האט שוין מעהר ניט געשראקען. ווי א ווייכע ווייבליכע האנד וואלט ליבע אריינגעקנאטען אין די קניטישען פון זיין פנים און צערטליכקייט איינגעהויכט אין זיי, צערטליכעס

פון איהר וועזען. און עס איז געווען אזוי ווי ער וואָלט בייטאָג פערשפּרייט ארום זיך די ליעבע און ווייכקייט וואָס ער האָט פון ערגעץ אַ געהיימען קוואַל איינגעזאָפּט. אַנקעל מאָזעס האָט געשמייר כעלם, געשמייכעלט צו זיינע מענשען. אַנקעל מאָזעס איז געוואָרען פּריינדליכער, און וואָס אַ מאָג האָט מען פּערלאָרען פאַר איהם די אימה און דעם רעספּעקט, און אויפגעהערט זיך צו שרעקען פאַר איהם.

נור אַם מעהרסטען האָט זיך געפּיהלט די ענדערונגען אין אַנקעל מאָזעס זייט מאַשאַ האָט אַנגעהויבען צו שוואַנגערען. פון ערשטען טאָג אַן האָט מען עס באַלד געוואוסט אין סטאַר און ביי די שנייד דערס אויבען און ביי אַלע לאַנדסלייט. און געוואוסט האָט מען עס דורך אַנקעל מאָזעס' האַלטען זיך, דורך זיין אונרוהיגקייט, דורך זיין יעדעס מאָל אַנקלינגען אַהיים און דורך זיין גוט שמייכעלע, און מען האָט אַנגעהויבען צו לאַכען פון איהם הינטער דעם רוקען און גערוימט זיך אין די אויערען פּערשיעדענע סודות, און געוואָרפּען בליקען אין געהיים אויף סעם'ען.

נור אויף סעם'ען האָט מען מוראַ געהאַט צו קוקען. עס איז געווען, ווי סעם וואָלט איבערגענומען אין זיינע הענד אַרײַן די לייך צעם, וועלכע אַנקעל מאָזעס האָט אַבגעלאָזט. אַנקעל מאָזעס האָט זיך וואָס אַמאָל מעהר פּערלאָזט אויף סעם'ען אין די ביזנעס. סעם איז ניט בלוין געוואָרען דער „אינסײד מען“, נור ער האָט איינציגווייז איבערגענומען די בעשטעלונג פון דרויסען. סעם האָט דורכגעקוקט די אָרדערס. סעם האָט אַרויסגעשיקט די סײַלסלייטע איבער'ן לאַנד, און ביסלעכטווייז איז סעם געוואָרען דער ריכטיגער „באַס“ אין סטאַר, און מוראַ האָט מען געהאַט פאַר סעם'ען מעהר ווי פאַר'ן אַנקעל.

אַנקעל מאָזעס האָט זיך אין די לעצטע צייט אַנגעהויבען צו אינטערעסירען מיט אַזעלכע זאַכען, וואָס גיבען ניט קיין פּרעסטיזש אַ ביזנעס-מאַן, פאַר וועלכען מען זאָל דרד-אַרץ האַבען. אַנקעל מאָזעס איז געוואָרען רעליגיעז, אינטערעסירט זיך מיט דער שוהל פון די לאַנדסלייט, און דאַס וואָס ער האָט ניט געהאַלטען צו דער חתונה, האָט ער יעצט געוואָלט אויספּיהרען — קויפּען די קוזמינער לאַנדסלייט אַן אייגענע שוהל. ביז איצט איז ער נאָר געווען דער „פּרעזידענט“ פון די קוזמינער לאַנדסלייט אויפ'ן פּאַפּיער. זייט נאָך

דער חתונה האָט זיך אָנקעל מאַזעס אָנגעהויבען אינטערעסירען מיט דער סאַסייעטי, און אַריינגעלעגט זיינע גאַנצע ביזנעס־פּעהיגקייט מען און אויסגענוצט זיינע „ביזנעס עקספּיריענס“ פאַר'ן „בענע־פיט פון דער סאַסייעטי“. אָנקעל מאַזעס האָט געקויפט פאַר דער סאַסייעטי אַ נייעם פּלאַץ פאַר אַ סעמעטערי און האַלב דערפון גלייך פּערקויפט אַן אַנדער סאַסייעטי, און דערפון אזוי פּיעל געלך פּער־דיענט, אַז די קוזמינער סאַסייעטי האָט געקראָגען איהר סעמעטערי לאַטס כּמעט בחינם. יעצט נוצט ער אויס זיינע גאַנצע סוּחרי'שע פּעהיגקייטען אַרויסצוקריגען אַ שוהל פאַר דער סאַסייעטי. ער האָט שוין דורך אַ ביזנעס טריק געקראָגען אַ פּלאַץ אויף אַ שוהל כּמעט בחינם און יעצט האַנדעלט ער דאָס אונטער אַ טויש צו מאַכען אויף אַ הויז. אָנקעל מאַזעס וועט קריגען אַ שוהל פאַר די לאַנדסלייט. און זייט אָנקעל מאַזעס אינטערעסירט זיך מיט די קוזמינער סאַ־סיעטי, איז די סאַסייעטי געוואַקסען, רייך געוואָרען און האָט שוין איינגעשלונגען אַ פּאַר אַנדערע קלענערע סאַסייעטלעך. זיינע פּערדיענ־סטען פאַר קהל'ישע אָנגעלעגענהייטען האָבען איהם באַלד בעריהמט געמאַכט אַרויס פון די גרענעצען פון קוזמינער לאַנדסמאַנשאַפּט. אַנדערע סאַסייעטיס פּרוואַוען פּעראַינטערעסירען אָנקעל מאַזעס אין גרעסערע אונטערנעמונגען פאַר טובת הכלל. אָנקעל מאַזעס איז שוין ווייט־טשערמאַז פון אַ מושב זקנים, אַ טרעזשורער פון אַ תּלמוד תורה און אַ דירעקטאָר פון אַ קליינעם האַספּיטאַל — און זיין בע־דיהמטהייט אַלס פּילאַנטראָפּ און כלל־מענש וואַקסט אין שטאַדט. זעלבסטפּערשטענדיך האָט אָנקעל מאַזעס אָבגעשניטען יעדע בעציהונג מיט יענער ווייבעל, וועלכע האָט געהאַט פּרעטענזיעס צו איהם וועגען קינדער. אָנקעל מאַזעס האָט לייעב געקראָגען זיין היים און זיין ווייבעל, און איז געוואָרען אַ מאַראַלישער מענש. ער האָט לייעב געהאַט די ריינקייט פון זיין שטוב, און ניט געקענט פּער־שטחן ווי אזוי האָט ער געקענט אַמאָל אַנדערש לעבען, און דער־מאַנעדניג זיך זיין אַמאָליגעס לעבען, האָט ער זיך אָבגעשאַקעלט דערפון און געהאַלטען פאַר אַ שלעכטען חלום. אָנקעל מאַזעס האָט געפּרעדיגט מאַראַל צווישען זיינע מענשען, זיינע לאַנדסלייט. מיט דער צייט איז ער געוואָרען אַ שופּט און אַ פּאַטריאַרד צווישען זיינע לאַנדסלייט. די לאַנדסלייט האָבען איהם פּערטרויט זאַכען וועגען

זייער אינטימען לעבען, און געפרעגט איהם עצות. אַנקעל מאָזעס איז אויפגעבראכט געוואָרען איבער געשעהענישען, גערופען דעם שול-דיגען און מוסר געזאָגט. שלום געמאכט צווישען מאָז און ווייב, און אָנגעזאָגט, אַז אַזעלכעס זאָל מעהר ניט געשעהן. און אלע מאָל האָט ער געקענט קוקען דער ווייבעל, וועלכעס ער האָט מוסר גע-זאָגט, אין די אויגען אַרײַן...

אַנקעל מאָזעס איז פריה אַהיים געקומען פון די ביזנעס. ער האָט ניט געקענט איינזיצען אין געשעפט זייט מאַשאַ איז אַרײַן אין די הויכע חדשים. אַהיים געקומען, האָט ער געטראָפּען אַהרױ'ען מיט ראָזע'ן, וועלכע זיינען דורך דער צייט פון מאַשאַ'ס טראָגען געוואָרען גאַנצע בעלי-בתים אין שטוב.

עס איז געווען אַ וואונדער, ווי דעם דערשלאָגענעם אידען'ס בע-ציהונגען צום אַלמעכטיגען אַנקעל האָבען זיך געענדערט, זייט זיין טאַכטער האָט פאַר איהם חתונה געהאַט. ניט נור האָט דער אַמאָ-ליגער „מענש“ פּערלאָרען די אימה און רעספעקט פאַר'ן בעל-הבית, נור אהרן האָט זיך באלד געהאַלטען מעהר בעל-הבית אין שטוב ביים אַנקעל, ווי דער אַנקעל אַלײַן. און פון ראָזע'ן איז דאָד אָבגערעדט. זייט איהר מאַשעלע האָט חתונה געהאַט פאַר'ן אַנקעל און זייט איהר מאַשעלע איז נאָך געקומען אין אַנדערע אומשטענדען, איז ניט בלויז זי האָט זיך געהאַלטען די בעל-הבית'טע פון שטוב, נור זי האָט זיך אָנגעהויבען צו מישען אין די ביזנעס, און איז געוואָרען אַ זעהר אַני געזעהענע קראַפט אין דעם דיפּלאָמאַטישען קאַרפּוס פון אַנקעל מאַ-זעס'עס ביזנעס. נאָך האָט אַנקעל מאָזעס ניט קיין צייט געהאַט זיך אוועקצוזעצען און אויספּרעגען זיך אויף מאַשאַ'ן, איז ראָזע שוין צוגעטראָטען צו איהר בעליעבטער טהעמא, מיט וועלכער זי האָט אַרומגעפּלאַנט דעם אַנקעל די לעצטע צייט :

— איז ווידער דאָ געווען דער שנאָרער, דער גאַליציאַנער אַכבראַש. ער האָט זיך געפרעגט אויף דיר, מאָזעס, איד פּערשטעה ניט פאַר וואָס קומט איהם דאָס, אַז ער זאָל זיין דער קאַלעקטאָר? וואָס, חתונה געהאַט מיט איהם האָסטו? צו האָסטו מיט איהם אַ שידוך געמאַז, וואָס דו מוזט זיך האַלטען מיט איהם צוגעבונדען?

— שוויגער, לאַזט מיך אָפּ. וואָס מאַכט מאַשעלע? האָט זי
עפעס געגעסען? איז דאָ געווען דר. גאַלדשטיין? איך וויל, ער
זאל יעדען טאָג אַרײַנקומען, איהר הערט, שוויגער, יעדען טאָג.
— שווער — רופט ער צו אהרן'ען — ניט איהם אַ קלונג און,
דעם דאַקטאָר.

— וואָס דאַרף מען דעם דאַקטאָר דאָ? זיי נישט משוגע, מאַזעס.
מאַשאַ איז אַלל־רײַט, באַדער זי ניט מיט דאַקטוירים. דר. גאַלד־
שטיין וועט שוין קומען ווען מען וועט איהם בעדאַרפען.

— ניין, איך וויל יעדען טאָג זאל ער קומען — האָט דער אַנקעל
געזאָגט מעהר פאַר זיך, און איז אויף די שפּײַג־נעגעל אַרױפגענאַנגען
אויף די טרעפּ, וואו דאָס שלאָף־צימער איז געווען.

נור באַלד איז ער געבליבען שטעהן פאַר די טרעפּ מיט אַ פּרע־
הענדע מינע, און געקאווערט פאַר שרעק און פּרײַד:

— פּאַמעליך, מאַשאַ, פּליעז לױף ניט — האָט דער אַנקעל גע־
זאָגט אונרוהיג און ניט ווילענדיג פּערשפּרײַט די הענד — ווי ער
וואַלט געוואַלט בערײַט זײַן אויף יעדע סיבה.

פון די טרעפּ אַראָב איז אַראַבגעקומען מאַשאַ. זי איז ניט גע־
ווען פּאַרזיכטיג ווי דער אַנקעל האָט געוואַלט. זי האָט נישט געענט־
פּערט אויף זײַן פּרעגענדיגען פּרעהענדיגען בליק. זי האָט איהם
ניט אַנגעקוקט — זי איז ווײַטער געגאַנגען און איז אַרײַן צו איהרע
עלמערען אין עס־צימער.

אַנקעל מאַזעס איז איהר גאַכגענאַנגען און געשלאָנגען פאַר זיך
די ווערטער:

— מאַשאַ לעבען, ווי פּיהלסטו זיך הײַנט? איך האָב געהײסען
אַברופּען דר. גאַלדשטיין.

— מען בעדאַרף ניט דעם דאַקטאָר. טאַטע, זעץ דײַך אַוועק.

— מאַשאַ לעבען, וואָס אַרט עס דיר?

— פּליעז, באַדער מיך ניט — און זי האָט אַנגעקוקט איהר מאַן

— זעץ דײַך אַוועק — און דער אַנקעל האָט זיך אַוועקגעזעצט.

מאַשאַ האָט זיך אױך געענדערט דורך דער צײַט פון איהר
חתונה. עס איז געווען, ווי דער אַנקעל האָט אױסגעזױנגען פון איהר
די מײַדעלשע צערטליכקײַט און אײַנגעהױכט אין איהר פון זײַן מענ־

ליכע ברוטאָליטעט, און דאָס האָט מען אָנגעזעהן אין ביידענס געזיכט. איז דעם אָנקעל'ס פנים בעשטראַהלט געוואָרען מיט אַ מענשליכע אונבעהאַלפענקייט, איז פון מאַשאַ'ס געזיכט דורך דער צייט פון איהר חתונה אויסגעלאָשען געוואָרען יענע מיידעלשע צערטליכקייט. זי איז שטאַרקער געוואָרען און פולער ווי אַ רייפּע שטאַרקע פּרוכט, כאַטש איהרע אויגען האָבען אויסגעדריקט אַ בליק פון שרעק, ווי זי וואַלט פאר עפעס מורא געהאט, וואָס שאפט זיך אין איהר — גור איהר פנים האָט אויסגעדריקט די בערייטקייט זיך צו בעשיצען. איהר הויכע שטאַרקע פיגור און איהר דיצירענדער בליק האָט אויסגעדריקט הער-שאַפט.

און דאָס טראָגען האָט נאָך מעהר צוגעגעבען און פערשטאַרקט דעם איינדרוק פון איהר געביטערישע הערשאַפט, וואָס זי האָט פער-שפּרייט ארום זיך, ווי אַ טראָגענדע הערשענדע מאמע — וואָס ווייסט, אז זי בריינגט לעבענס אויף דער וועלט.

אָנקעל מאָזעס האָט געהאט צו איהר אַן אכשיי און אַ דרד-אַרץ, ווי מען האָט צו עפעס אונפערשטענדליכעס, רעליגיעזעס, מיסטערי-שעס, זייט זי טראָגט. ניט בלויז האָט איהם ארומגענומען עפעס אַ אונפערשטענדליכעס צערטליכעס געפיהל צו זיין אייגען בלוט און פלייש, צו זיין צווייטען איד, וועלכעס ליגט אין די טיעפע פערבאַר-גענישען ביי דער מיידעל — און זי האַלט עס אין זיך און שענקט עס לעבען, נור אַ רעליגיעזעס מיסטישעס אימה פאר דעם, וואָס טהוט זיך מיט מאַשאַ'ן איצט, פאר דעם אונפערשטענדליכען און אונבע-וואוסטען וואָס וועבט זיך אין איהר, וואָס נאָט טהוט מיט איהר דאָס וואונדער און בעשאַפט דורך איהר אַ לעבען.

דאָס האָט איהם שוואַך געמאכט און אונטערטהעניג געמאכט צו איהרע פיס. דאָס און נאָך עפעס.

אָנקעל מאָזעס האָט געהאט אַ גרויס בענקשאַפט נאָך ריינקייט, זייט ער האָט חתונה געהאט פאר מאַשאַ'ן. פונקט אזוי ווי ער וואַלט זיך אָנגעוואשען פון אַלע מיאוס'ע געפיהלען וואָס איז ביי איהם איבערנעבליבען פון זיין פריהערדיגעם לעבען. און מאַשאַ, די יונגע אונשולדיגע מאַשאַ, וועלכע ער האָט ערצויגען ביי זיך און מיט איהר חתונה געהאט, מאַשאַ איז געווען ביי איהם דער סימבאָל פון ריינ-קייט. ביי איהר האָט ער זיך גערייניגט פון זיין גאַנצען מיאוס'ען

און ז'נדיגען לעבען. ניט נור זי אליין, איהר צימער איז וועלכען זי האט געוואהנט, די זאכען וואס זי האט בעריהרט, די קליידער וואס זי האט געטראגען, האבען אין איהם ערוועקט א געפיהל פון ריינ-קייט. די בעריהרונג מיט ריינקייט האט איהם אָנגעשטעקט און ער איז געטריבען געוואָרען צו זויבערקייט — און געבענקט נאָר איהר, און דאָס האט איהם אונטערטהעניג געמאכט, שוואך געמאכט און מענשליך געמאכט.

נור אַ נאָנץ אנדערעס בעטריעב האט אָבער געיאָנט מאַשאָן. זי האט זיך אויך צו עפעס אָנגעריהרט — און די פּאַלגען זיינען געווען נאָנץ אנדערע.

2.

יעדע בעריהרונג און מיט געוואלט געבראכטע צערטליכקייט, האט צוערשט אַרויסגערופען ביי איהר עקעל און דערנאָך גלייכניג-טיגקייט.

זי האט געטהאן וואס מען האט פערלאנגט פון איהר, ווייל עס האט זיך איהר געראכט, אז ווען זי איז געגאנגען צום אַנקעל און בע-שטאַנען חתונה צו האבען מיט איהם, איז זי איינגעגאנגען אויף אלעס. און זי האט זיך געהאלטען פאר אַ קרבן. איז אין אַנהויב פון איהר חתונה געלעגען אַ שטילע ליידענדע שיין אויף איהר — דער שיין פון אַ קרבן, וואס האט זי ערעל און שעהן געמאכט. האט דער אַנקעל איינציגווייז דעם הייליגען שיין אויף איהר פערשוועכט, אויסגעלאָשען. ער האט אויפגעוועקט אין איהר אַ רייז, אָבער דר. גאַלדשטיין'ס עלעקטרישע מאשינען, וועלכע האבען געווארעמט און אויפגעפרישט אַנקעל מאַזעס איינגעשלאָפּען בלוט — (וואס דער אַנקעל האט גע-נומען אין געהיים) — זיינען ניט בכח געווען יונג צו מאַכען דעם אַנקעל. האט ער געוועקט זי פון איהר מיידעלשען חלום און איז ניט אימטשאַנד געווען צו שאַפען פאַר איהר אַן אנדערען, אַ וואהרען חלום... זי איז געווען ווי אַ געבעמענע כלה צו דער חתונה — און קיין חתן איז ניט געווען... ווי אַ יונגער פרישער שפראַצלינג, איבער וועלכען מען פערדעקט אַ גלעזערנע באַנע, מען פיטערט די ערד פון

שפראַצלינג, מען וואַרעמט די וואַרצלען, אַבער די צווייגען זיינען
איינגעצאמט אין אַ גלאַז...

מיט יעדער בעריהרונג איהרער, מיט יעדער צערטליכקייט, האָט
זי איהם 'עדעלער און שעהנער געמאַסט, האָט זי אין איהם איינגע-
פלאַנצט נייע בענקענישען צום לעבען, און זי אליין איז העסליכער
און גראַבער געוואָרען. ווי אַ פּרעה אַ נאַקעטער, וואָס באַדט זיך
ביינאַכט אין קינדער-בלוט, האָט זיך דער אַנקעל בייטאַג אַרומגעדריעהט
אַ גוטער, אַ שיינענדער און אַ שמייכלענדער, בעסער צו גאָט און צו
לײַט. זיין האַרץ, גענעהרט מיט קינדער-בלוט, האָט ער האָט גע-
טרונקען ביינאַכט, איז ווייכער געוואָרען, פיהלענדער און מעגשליך
בער... אזוי האָט מאַשאַ געקאַרמעט יעדע נאַכט מיט איהר מי-
דעלשע אונשולד און עדעלע יונגקייט טראַפּענווייז אַ פּרעמדען אַלמען
פּערדארטען דאַרן. דער דאַרן האָט אָנגעהויבען צו בליהען און אליין
איז זי געוואָרען פּערטריקענט.

די ערשטע צייט האָט זי זיך געשעהמט. זי האָט געמיינט, אַז
אַלע ווייסען, אַלע זעהען איהרע מיידעלשע פּערבאַרענגנישען וואָס דער
אַנקעל האָט ענטפּלעקט, און עס ליגט נאַקעט אָפּען פאַר דער גאַנצער
וועלט — האָט זי זיך בעהאַלטען אויף גאַנצע טעג אין שטוב, אַבער
שלאַסען זיך פון מענשען, געשעהמט זיך צו קוקען אין שפּיעגעל אַריין,
איהר אייגען פנים צו זעהן, איהרע אייגענע שוועסטער צו זעהן.

דערנאָך האָט זי אַרומגענומען אַ בענקעניש נאָך איהרע מי-
דעלשע יאָהרען. זי האָט זיך לײַעב געהאַט אַנצוטהאַן ווי אַ מיידעל,
אַזוי ווי ווען זי איז נאָך געווען אין פּאַנסיאַן, און דערמאַנט זיך יעדע
קלייניגקייט, וואָס עס קאַמ פּאַסירט מיט איהר ווען זי איז געווען אַ
מיידעל. די געשפּרעכען מיט איהרע חבּר'טעס, דאָס שפּיעלען זיך מיט
טשאַרלי'ן, און דאָס אויסלאַכען איהם — יעדע קלייניגקייט האָט
אַרויסגערופּען ביי איהר אזוי פּיעל אַנגענעהמע יעראינערונגען. זי
פּלעגט זיך איינשליסען אויף גאַנצע טעג, אַרויסנעהמען איהרע שוהל-
ביכער און שול'העפּטען, וועלכע זי האָט בעהאַלטען אַלס אַנדענקען,
אַלמע ברעף, וואָס זי האָט אַמאָל געקראַגען פון חבּר'טעס, גע-
בורט'טיג אַנגעשענקען, סאַוועניערס און אַנדערע אונשולדיגע שפּיע-
לערייען, און דערמיט אויסגעפּילט איהרע לעערע בענקענדע טעג.

אָפּטמאַל האָט זי געקלעהרט וועגען טשאַרלי'ן, און פּרובירט זיך פאַרשטעלען אין איהר פּאַנטאָזיע, וואָס עס וואָלט געווען ווען זי וואָלט זיך געזעהן אלס אַרבייטער־מיידעל. זי איז אַ סטענאַגראַפּערין און אַרבייט אַכט שעה אַ טאָג אין אַן אָפּיס און העלפט טשאַרלי'ן ער זאָל קענען ענדיגען קאַלעדזש. און יעדען גאַרנאַכט ווארט ער זי אָב פּאַר'ן אָפּיס, און זיי געהען ביידע עסען אין אַ ביליגען לאַנטש־רום, געהען צוזאַמען אויף אַ שאַו אָדער אַ לעקטשור, אָדער צוזאַמען אין ביבלי־אָטעק אַרײַן. אָפּטמאַל, ווען זי וויל זיך עפּעס קויפּען, טרעפּען זיי זיך שבת נאַכמיטאָג פאַר דער טהיר פּון אַ גרויסען מאַגאַזין. זי האָט אַב־גענומען דעם „ענוועלפּ“, קלייבען זיי אויס אַ סוט פאַר איהר, טשאַרלי מוז זאָגען אויב עס געפּעלט איהם, און זי טהוט גלייך דעם סוט אַז, און טשאַרלי דעם נייעם „נעקטאַי“ און זיי געהען צוזאַמען אויף אַ מאַטינע...

דערנאָך איז איהר דאָס לעבען לאַנגווייליג געוואָרען. בייטאָג, ווען דער אָנקעל איז ניט געווען, האָט זי געקענט אויספילען איהרע טעג מיט חלומות — אין די אַבענדען איז איהר לאַנגווייליג געווען. עס האָבען איהר דערעסען די פאַרצעלייענע הינד און קעץ און דאָס נאַרישע געשליפּענע גלאַז וואָס האָט געפּינקעלט פּון אלע ווינקלען און וואָס איז שטום געווען, האָט גאָר ניט געקענט זאָגען, און איז אלע טאָג עהנליך געווען און קיינמאַל זיך ניט געענדערט. אלע אַבענד, די זעלבע צימערען, די זעלבע לאַמפּען און דער זעלבער „אָנקעל“, דאָס זעלבע שמייכלען מיט'ן זעלבען „מאַשאַ דיער, דאַרלינג“. די לאַנגווייליגקייט מיט דעם אַלטען אָנקעל איז געווען ניט צו דער־טראַגעדיע. זי האָט געקריגען קאַפּ־שמערצען יעדען אַבענד פאַר לאַנג־ווייליגקייט, ווי מען קריגט פּון אַ שלעכטען ריח... יעדער אַבענד דאָס זעלבע: דאָס נאַרישע עשען, צו וואָס און צו ווען — טהיילמאַל מואוועס, אָפּטמאַל די זעלבע אָהן פּרייד און אָהן לוסט טאַטע־מאַמע, וואָס פּייניגען זי מיט איבערטריבענער גוטסקייט און אונטערטעה־ניגקייט. די מאַמע טרייבט פּאַליטיק וועגען די אָנגעשטעלטע אין די ביזנעס און וועגען די לאַנדסלייט אין דער משפּחה, און דער אָנקעל זאָגט גראַבע וויצען מיט'ן טאַטען. און דאָן די פּערשעהמטע און שמאַכטענדע נעכט, פּערשעהמט דורך רפּואות געטריבענעם רייז און

בעלידיגט דורך אַהן כוחות'דיגע תאוה — ווי זי איז געוואָרען דער-
וואַרעמט מיט די אַהר-ביינענדיגע שטראַהלען וואָס גליהען פון אַ
פּראָסט שטיק גלאַז, און זי איז געווען ווי אַ יונגער שטאַרקער אָקס,
וואָס ווערט געפיטערט מיט פּאַפּיערען גראַז...

אַפּטמאַל איז אַרײַנגעקומען אין די אַבענדען סעס. שוין לאַנג
האַט ער זי פּערפּאַלגט מיט זײַנע שטום־דעדענדיגע בליקען. און אז
דאָס לעבען איז איהר געוואָרען לאַנגווייליג, האָט זי זיך אָנגעהויבען
צוצוקוקען צו די שטום־שנאַרענדיגע בליקען. דאָס פנים איז גע-
ווען דאָס זעלבע ווי דעם אַנקעל'ס, נור אינגער און קרעפטיגער, די
נאָז־לעכער האָבען נאָך געציטערט, און די אונטערשטע ליפּ האָט גע-
ציטערט פאַר שטאַרקייט און פּרישקייט. געווען איז ער, דער אַנקעל—
נאָר אינגער און ברוטאַלער, און גערערט אַ סך און געלאַכט אַ סך אין
די אַבענדען, און האָט געוויזען זײַנע שטאַרקע ווייסע צײַהן וואָס האָ-
בען אַרױסגעקוקט פון די נאַקעטע ליפּען. און האָט זי זיך אַפּטמאַל
געוואָלט פּערנעסען, האָט זי זיך פּאַרגעשטעלט דעם אינגערען און
ברוטאַלערען אַנקעל...

סעס האָט אױסגעפּיהרט דעם קאַזין מאַנעס' עצה: „מאָך דיך צו
צו דער יונגער ווייבעל; וואָס דו האָסט ניט געקענט דערגרייכען
ביים אַלטען, וועסטו דערגרייכען דורך איהר...“ און ווי ער האָט נור
געהאַט אַ געלעגענהייט, האָט ער איהר אַרױסגעוויזען אױפּמערקזאַמ-
קייט. צוערשט אױס איבערגערעכענטקייט פאַר די ביזנעס. נור אז
ער האָט זיך אָנגעהויבען צוצוקוקען צו איהר, צו איהר שטילקייט
און צו איהר לײדענדען שווייגען, האָט עס ביי איהם עפּעס געריהרט.
ער האָט זיך פּערליעבט אין איהר. און צוליב איהר אָבנעלאַזט דעם
שידוך, וואָס ער האָט געטהאַן אױך פאַר אַ ביזנעס־קאַריערע. דאָס
געפּיהל צו איהר האָט איהם דיקטירט ווי זיך צו האַלטען. ער האָט
געשוויגען, ניט געוואַגט מיט קיין וואָרט אָדער מיט קיין בעוועגונג
צו בעלײדיגען זי אָדער געבען אַנצוהערען פון זײַנע געפּיהלען. ער איז
אַפּטמאַל געווען מיט איהר אַלײן, זי אַפּט אַהיים געפּיהרט פון גע-
שעפט, פּערבראַכט מיט איהר אין די אַבענדען ווען דער אַנקעל איז
געווען פּערנומען מיט זײַנע מיטינגען אין פּערשיעדענע סאַסײעטיס.
ער האָט איהר פּערטרויט פון זײַנע פּלענער און עצות געפּרעגט ביי
איהר וועגען זיין שידוך. דאָס האָט זי געקענטער געמאַכט צו איהם.

און סעם איז איהר געוואָרען אן אמת'ער, איבערגעגעבענער פריינד. זיין געפיהל צו איהר איז אזוי שטארק געוואָרען, אז דער יונג איז גרייט געווען אלצדינג צו טהאָן פאר איהר. ער האָט צוליעב איהר אָנגעהויבען זיך אַנדערש אויפצופיהרען. אַנשטענדיגער און שעהנער. ער האָט זיך פאר איהר געוואָלט אויספיינען און ניט געוואוסט מיט וואָס, האָט ער אָנגעהויבען צו געהן אין אַ דייטשען טעמפעל דאוונען. געמיינט, ער וועט דערמיט מאַשאַ'ן געפעלען. געלערענט זיך ענגליש שרייבען, און אפילו גענומען ביכער צום לעזען. איז זיין קליידען זיך האָט ער זיך אויך געענדערט. און צו איהר האָט ער אַרויסגע-וויזען אַ שטילע, איבערגעבענע געטריישאַפט, און די געטריישאַפט האָט איהם ערלער און שעהנער געמאַכט...

3.

איז הויז איז געווען שטיל. די דיענסטען זיינען געגאנגען אויף די שפיץ פינגער, ווי א טויטער וואָלט געווען אין שטוב, נור פון אַ ווייט, ווייט צימער וואָס איז געלעגען אין אַ ווינקעל פון הויז האָט זיך געהערט אַ בעוועגונג, אַ פערשטיקטע בעוועגונג, אַ טהיר האָט זיך אויפגעמאַכט און צוגעמאַכט, אַ כלי האָט געקלימפערט, אַן ערנסטער בעפעהל אין אַ שטילען טאָן און טריט, טריט אויף די פינגער.

איז זאאל, וועלכער איז געווען זעלטען בענוצט, און די קאלטקייט פון אונבעוואָהנהייט האָט אונהיימליך געמאַכט, האָט זיך דער אַנקעל אַרומגערעהט איבער'ן שטוב, געביסען זיך די נעגעל פון אונגע-דולדיגקייט, און דאָס פנים איז בלייד געווען און אויסגעמאַמערט פון אַ פאַר נעכט ניט שלאָפען. זיינע אויגען האָבען געשטראַהלט פאר שרעק און האַפנונג. ער האָט געביסען די פינגער און געמורמעלט פאר זיך:

— טאַטע, מאַמע — גאָט — העלף מיר. — איך וועל אַלץ טהאָן, אַלץ, אַלץ, אַלץ — נור העלף מיר — לאָז זי ניט פייניגען, טאַטע — לאָז זי ניט, עס איז דאָ אַ רחמנות — אוי-אוי-אוי.

אין צווייטען צימער האָט זיך געהערט טריט און עס איז ווער
דורכגעלאָפּען, דער אַנקעל איז אַרויס.

— וואָס הערט מען, שוויגער? — וואָס?

— גאָט העלפט אונז, משה, גאָט העלפט אונז — שוויג, דער
דאָקטאָר איז דאָרטען.

— אוי, גאָט, האָב רחמנות! — טאַטע, מאַמע, איינציגער.

אין איין מינוט איז דורכגעגאַנגען זיין לעבען פאַר איהם. ער
האָט זיך דערמאַנט אַלצדינג וואָס ער האָט געטהאָן, און עס האָט
זיך איהם געדאַכט, אז עס שטעהט ווער הינטער איהם און לאַזט
איהם ניט צוקומען צו אַ תּכּלית אין לעבען. לאַזט איהם נישט ווערען
דאָס, וואָס ער וויל. ערשט יעצט זעהט ער דאָס. ער האָט ניט גע-
וואוסט דערפון.

ער האָט געבענקט נאָך אַ בעסערען לעבען דורך דער גאַנצער
צייט, וואָס ער האָט זיך געשטעלט אויף די פיס, נור עס האָט ווער
ניט צוגעלאָזט דאָס לעבען, און יעצט, אז ער האָט עס שוין געפונען.
אז ער איז שוין אין דעם נייעם לעבען — און עס בעדאַרף קומען דאָס
וואָס ער האָט אזוי געהאַפט דערויף, אז עס וועט קומען — אַ קינד
פון איהם; זיין אייגען קינד פון ריינקייט, מיט וועלכען ער וועט זיך
ניט דארפּען בעהאַלטען; זיין אייגענער איד — אַ נייער און אַ יונגער
— זיין אייגענער איד וועט נאָך אַמאָל געבוירען ווערען, וואָס וועט
געבען אַ טעם און אַן אינהאַלט צו זיין גאַנצען געוועזענעם לעבען; איצט,
אז עס קומט די מינוט, האָט ער מורא, אז אימיצער וועט ניט לאַזען
— עס וועט געשעהן אַן אומגליק.

— ניין, טאַטע אין הימעל — וועסט מיר מוחל זיין — איד וועל
אַלעס טהאָן. גאַנץ אנדערש, גאַנץ אנדערש לעבען — לאַז מיר, טאַטע
אין הימעל, לאַז מיר — העלף מיר, העלף מיר!

מיט יעדע שטונדע וואָס עס האָט לענגער געדויערט מאַשא'ס
ענטבינדונג — איז איהם אַלץ קלעהרער געוואָרען זאָס מאַשאַ און
דאָס נייגעבוירענע בעדייט פאַר איהם. ער האָט געהאַט דאָס געפיהל,
אז ניט אַ פּרעמדער לעבען, נור זיין אייגענער לעבען ווערט דארט
אונטער די פּערמאַכטע טהירען געבוירען אָדער געטוימטעט. זיין
ווייטעם לעבען אין דער פּערגאַנגענהייט און זיין ווייטעם, ווייטעם לע-
בען אין דער צוקונפּט — אַלעס, וואָס קומט נאָך איהם ליגט אין מאַ-

שא'ם שוים — און דארטען ווערט עס יעצט בעשאפען אָדער געטוי-
 מעט. מיט יעדע שטונדע וואָס האָט לענגער געדויערט, אַלץ געלויטער-
 טער איז ער געווארען, דער שווערער אנקעל — און געריינגט פון זיין
 זינדיגעס לעבען, און געאיידעלט אין בענקשאפט נאָד ריינקייט. אין
 מאַשא'ס קרעכצען האָט ער געהערט די שטים פון זיין אייגענע נשמה,
 וואָס לויטערט זיך איצט אין פיין. עס איז זיס געווען די וועהמאָגען,
 וואָס די קרעכצען האָבען איהם געשמיסען. ער האָט זיך דערמאָנט
 זיינע קינדערייאהרען. זיין מאַמא'ס אויסגעמאָטערטע געזיכט האָט
 ער געזעהען פאר זיך און דעם שבת פאר-נאַכט. אַלצדינג ארום איהם
 איז געווען ווי אַמאָל שבת פאר-נאַכט. ניו, ווי ערב יום-כּפּור, אַמאָל,
 אַמאָל — אין די אַלטע היים, ווען ער איז נאָד אַ קינד געווען, ער גע-
 דענקט עס נאָד—די גרויסע יאָהר-צייט ליכט אין אַ מעשענעם ראַנדעל
 אין זאָמד — שטעהט אויפ'ן ווייס געדעקטען טיש און די מאַמע אין
 אַ ווייסען הויב בענשט ליכט און וויינט — און ער אין אַ נייע צי-
 טענע קאפּאַטע, וואָס דער טאָטע האָט איהם געקויפט ביי אַ קרע-
 מער — שטעהט אין אַ ווינקעל פון שטוב מיט'ן גרויסען מחזור אין
 האַנד — און שעהמט זיך פאר די מאַמא'ס ווייסע הויב און פאר די
 מאַמא'ס טרעהרען — ער האָט היינט מערען געריסען אויפ'ן פעלד,
 און עפעל גע'גנב'עט — ערב יום-כּפּור עפעל גע'גנב'עט פון אַ שטעל
 אַראָפּ, און די מאַמע בענשט דאָס גרויסע יום-כּפּור ליכט.
 דאָס זעלבע געפיהל האָט ער אויך יעצט געהאט — מאַשא'ס
 ריינקייט, איהרע קרעכצען און פיין — און ער — ער האָט עפעל
 גע'גנב'עט...

גור טריט הערען זיך, אַ רעש הינטער דער מהיר — ער כאַפט
 זיך אויף — לויפט ארום — דאָקטאָר גאַלדשטיין אין ווייסען פאר-
 טוך מיט אויפגעשארטע ארבעל פאַראַויס, די שוויגער הינטער איהם.
 — מזל טוב, משה! — מזל טוב — אַ אינגעל, אַ אינגעל, אַ
 אינגעל!

— דאָקטאָר, יא ? דאָקטאָר...

— יעס, יעס — מר. מעלניק — מזל טוב! — עורדי טהינג איז
 אַלל-רייט. שי איז אַלל-רייט.

— דאָקטאָר דיער — און שפּרינגט ווי אַ אינגעל איבער די
 טרעפּ.

— איין מינוט, מר. מעלניק, לאַזט זי אליין — מיר'ן באַלד געהן.

— דאָקטאָר דיער! — איך וועל עס איך קיינמאל ניט פער-געסען — קיינמאל ניט, וועיט אַ מינוט — און וואָס מאַכט זי, און דאָס? ...

— שי איז אַלל־רײט, און די בייבי איז אַלל־רײט, וואָס האַב איך אייך געזאָגט, מר. מעלניק, איהר געדענקט? — האַט דער דאָקטאָר איהם געקוקט אין די אויגען אריין מיט אַ פּרעד געלעכ-טערעל.

— איך געה טהאָן עפעס פאַר אייך אַ זאַד, אז די גאַנצע שטאָדט וועט דערמיט קלינגען — איהר וועט זעהן, דאָקטאָר. — אַלל־רײט, מר. מעלניק! — מיר'ן זעהן.

נור דער אַנקעל האָט איהם שוין ניט געהערט. ער איז דורכ־געלאָפּען דעם זאַל. אין עס־צימער איז איהם געפאלען אויפ'ן האַלז אהרן מעלניק מיט געוויין און קושען. אַ האַלב טויז מוהמעס, פּע־טערס, משפּחה און לאַנדסלייט האָבען איהם ארומגערינגעלט מיט פרייד און געשריען: מזל טוב! מזל טוב, אַ אינגעל — ער האָט זיך קוים ארויסגעריסען פון זיי און איז ארויף מיט לייכטע, איינגע־האַלטענע טריט צו די שלאָף־צימערס. הינטער מאַשא'ס טהיר האָט ער געפונען סעם'ען. דער יונג איז געשטאַנען הינטער דער טהיר — אַ בלייבער, און די טרעהרען זיינען איהם גערונען איבער'ן פנים. — סעם, דו ביזט דאָ, סעם, מאַי באַי — אַי עם העפּפי, יוד אַנקעל איז העפּפי — סעם, העפּפי.

סעם האָט איהם ניט געענטפערט, סעם האָט איהם ניט אַנגע־קוקט, ער איז אלץ געשטאַנען אויף איין אָרט, געציטערט. די נאַז לַעכער האָבען שאַרף געשלאָנגען די לופט. די ליפען פּערביסען ביזן — און די טרעהרען זיינען גערונען אין פּיעלע טראַפּען איבער די באַקען.

דער אַנקעל האָט לייכט אַנגענומען ביי דער קלאַמקע פון דער טהיר און געוואַלט זי עפענען. די טהיר איז אַבער געווען פּערשלאָסען. — געה ניט אַריין, אַנקעל, געה ניט, זי איז מייער, זי שלאָפּט, אַנקעל, זי שלאָפּט — האָט איהם סעם צוריקגעהאַלטען.

— סעם, מאי דיער באי — איך בין גליקליך, איך בין דער גליקליכסטער מענש אין דער וועלט. איך געה אלעמען גליקליך מאַכען. סעם, איך ווייס וואָס דו ביזט פאר מיר, איך וועל דיר מאַכען פאר מיין פארטנער, סעם — איך ליעב דיר ווי אַ פאַטער, און איז איהם געפאלען אויפ'ן האַלז און געקושט איהם. די טהיר האָט זיך שטיל געעפענט און די שוויגער איז ארויס-געקומען.

— שוויגער, וואָס מאַכט זי ?

— שיש — זי שלאָפט, זי איז מיעד.

— איך וויל עס זעהן, איין אויגען-בליק נור...

די מוטער האָט פאַמעליך אויפגעעפענט די טהיר און דער אַנקעל איז אריין אויף די שפיץ פינגער.

ער איז געבליבען שטעהן ביי דער טהיר. פון בעט האָט מאַשאַ ארויסגעשיינט אַ בלייכע און אַ מיעדע, דער אַנקעל האָט געקוקט אויף איהר און ניט געוואגט צו צוגעהן, ווי דארט וואָלט געלעגען זיין הייליגטהום. מאַשאַ האָט איהם ניט אָנגעקוקט, איהרע אויגען זיינען שטאַר געווען און שטום און געקוקט אויף איין אַרט. דער אַנקעל האָט געציטערט און איז געגאנגען מיט פאַמעלאַכדיגע טריט — געהענ-טער צו צום בעט — אראַבעכויגען זיך און געקושט די זיידענע קאַלדרע מיט וועלכער מאַשאַ איז געווען צוגעדעקט :

— מאַשאַ — מיין, מיין — מיין מאַמא — אויף מאַשאַ'ס בליי-

כע באַקען האָט ארויסגעשלאָגען אַ רויטליכקייט, ווי זי וואָלט אַ קליין קינד געווען און זי וואָלט זיך פערשעהמט.

נעבען מאַשאַ'ס בעט איז שוין געשטאַנען דער נייער קינדער-וואַגען, די מוטער האָט אויפגעדעקט דאָס זיידענע געדעקס און דער אַנקעל האָט דערזעהן עפעס רויטעס, צוהיצמעס און אונפאַרמדיגעס. ער האָט זיך אראַבגעוואַרפען אויף דער ערד, איינגעגראַכען זיין פנים אין דעם נייעם געבוירענעם געלענגער און געוויינט

סעם, וועלכער איז געשטאַנען ביי דער אָפענער טהיר, איז דאן צוגעגאנגען מיט שטילע טריט און געשטעלט זיך איבער דעם אַנקעל'ס קאַפּ און אויף אריינגעקוקט אין וויעגעלע אריין...

מאַשאַ האָט געצויגען די זיידענע דעק איבער איהר קאַפּ און פערשטעלט זיך דאָס פנים.

4.

עס איז געווען אַ שעהנער זומער־טאָג. דאָס גרויסע שלאָף־צימער אין אַנקעל מאָזעס' וואַהנונג איז געווען בעגאַסען מיט צעבערס ליכט, וועלכע האָבען אַריינגעדראַנגען פון די צוויי גרויסע פענסטער, וואָס זיינען אַרויסגעגאַנגען אין אַ ברייטע גאַס אַרײַן. מאַשאַ, אַ יונגע און שטאַרקע מאַמע, האָט געבאַדען איהר נאַקעט פינף־מאַנאַטדיג קינד אין אַ בעקען מיט לאַהע וואַסער. דאָס קינד איז געווען געהילט אין ווייס־באַטיסמענע לײלעכלעך, אַז עס זאָל זיך ניט פּערקיהלען. דאָס קינד האָט בעוואויגען דאָס וואַסער מיט זיינע שווערפעלטיגע בעווע־גונגען און עס האָט געשריען, פּערקנייטשענדיג די אויגען ווי אַז אַלטער איד. מאַשאַ האָט זיך געפרעהט און געשפּיעלט זיך מיט'ן קינד, וואַשענדיג עס און גיסענדיג וואַסער אויף דעם קינד'ס קערפּערעל. אַרום איז געווען אַנגעוואַרפען ווייסע וועש, לײלעכער, האַנד־טיכער, און אַלצדינג אין שטוב האָט געשמעקט מיט ריינקייט און מיט מומער־ליכקייט. זי האָט דאָס קינד אַרויסגענומען פון שײסעל, פּלינק עס אײנגעהילט אין געמאַנגעלמע קנייטשענדיגע פּרישע לײלעכלעך און עס געטוליעט צו איהר האַרץ, אײנשטילענדיג דאָס קינד, וועלכעס האָט ניט אויפגעהערט צו פּערטומלען די שטוב מיט זיין שאַרף־שניידענ־דען קוויטשען. מאַשאַ האָט געלאַכט און געפרעהט זיך, ווייל זי האָט געוואוסט פאַר וואָס דאָס קינד שרייט, און שפּיעלענדיג זיך מיט'ן קינד, האָט זי צו איהם געלאַכט :

— דו פּרעסער אײנער, איד ווייס וואָס דו ווילסט, איד ווייס. זי האָט פּלינק בעפּרייט איהר יונגע קערענדיגע ברוסט פון איהר קאַפּטענדעל, אָבער זי האָט ניט באַלד אַריינגעגעבען איהר ברוסט אין דעם זוכענדען קינדישען מײלעכעל, נור האָט זיך גערייצט מיט'ן קינד, ווי אײן קינד מיט'ן אַנדערען, אַנגענומען איהר ברוסט מיט צוויי פינגער און אַרויסגעשפּריצט אַ פאַר טראַפּען מילך פון די בריסט־וואַרצלען אויפ'ן קינד'ס מײלעכעל, האָט דאָס קינד עס אָבגעלעקט און וויטער געשריען.

— דו פּרעסער אײנער — האָט מאַשאַ געלאַכט, ווען זי האָט

געזעהן ווי דאָס קינד שטרעקט אויס זיין מיילעכעל נאָר די טראָפּענס און זוכט, ווי אַ שטום חי'לע, די קוואַלען דורך וועלכע נאָט שיקט צו צו איהם זיין ערנעהרונג.

אַ מינוט האָט זי געלאָזט דאָס קינד זוכען. נאָכשפּירענדיג נאָך דעם געשמאַק פון די מילך, האָט דאָס קינד געפונען דעם קוואַל און איינגענאַרעט זיין פּנים'ל אין מאַשא'ס שטאַרקע יונגע ברוסט, און גענאָגט פון זיינע קוואַלען מיט דעם גאַנצען קינדערשען כּח וואָס איז געווען אין דעם פּרישען מאַרד פון זיינע יונגע ביינדעלעך. און איבער דער מוטער איז געקומען אַן ערליכטערונג, ווי עס וואַלט זי ווער געקושט אונבעוואוסט אין שלאָף, און אַ צימערדיגער ווינד פון קינדיש-מוטערליכער צערטליכקייט איז דורכגעגאַנגען דורך איהרע ביינער...

יעדעס מאָל ווען מאַשאַ האָט געזויגען דאָס קינד, זיינען איהר געקומען מאַדנע געדאַנקען אין קאַפּ, און עפעס אַן אונבעוואוסטע וועהר-טאַג האָט זי גענאַגט. אַ וועהטאַג און אַ בענקשאַפּט. זי האָט גע-האַט דאָס געפיהל, אַז זי האָט נאָך ניט חתונה געהאַט, אַז זי האָט אַ קינד און ניט קיין מאַן... און זי האָט געבענקט נאָך אַ מאָן, וואָס זאָל קומען און זי גלעטען אין דער שטיק איבער'ן קאַפּ, ווען זי זיצט און שטילט איין איהר קינד. און דער מאַן זאָל זיין דער ריכטיגער און איינציגער פאַטער פון איהר קינד. די פערבינדונג צווישען איהר און איהר מאַן זאָל זיין אַ געטרייע און אַ טיעפע, ווי ביי יעדען יונגען פאַר פאַלק — איהר קינד זאָל האַבען אַן אמת'ען פאַטער. און יעדעס מאָל, ווען עס זיינען געקומען די געדאַנקען צו איהר, האָט אַ טיעפע און אַ בעהאַלטענע וועהטאַג געוועהטאַגט זי, און פערשהמט זי, און זי האָט זיך געהאַלטען, אַז זי איז אַ פערשאַלטענע אויף אייביג. קיינ-מאָל ניט — וועט זי ניט קענען געבען איהר קינד אַ פאַטער...

זי האָט מקנא געווען יעדער ווייבעל, וועלכע האָט אַ מאַן. אַפּט-מאָל האָט זי בעמערקט פאַהרענדיג אין עלעווייטער, שבת אין אבענד, ווי עס זיצט אַ יונגער טאַטע און האַלט אַ קינד אויף די הענד, און נעבען איהם זיין ווייב. זיי פאַהרען געוויס צו שוועריאון-שוויגער דאָרטאון, האָט זי זיך געטראכט, און מקנא געווען דער אויסגע-האַרעוועטער מיעדער ווייבעל איהר מאַן. ניין, ניט וואָס זי האָט אַ

מאן, נאָר וואָס זי האָט אַן איינציגען און ריכטיגען פּאָטער פאַר איהר קינד. און אַ בענקשאַפּט האָט זי אַרומגענומען צו אַ געטריי און רייזן לעבען, וואָס האָט אַ בעשטאַנד, אַ שטאַרקען וואַרצל אונטער זיך. זי האָט ניט געהאַט קיין מאַן, נור אַ קינד, און דעם קינד האָט זי אוועקגעגעבען איהר מוטערליכע און וויבליכע צערטליכקייט. מיט דעם קינד האָט זי געפיהלט ווידער צוריק יענע אונבעוואוסטע זיי-בערקייט, אין וועלכע זי האָט געלעבט, ווען זי איז געווען אַ מיידעל. מיט דעם קינד האָט זי זיך צוריק געפונען. זי איז ניט קיין ווייב — זי איז אַ מיידעל אַ מוטער.

האַט זי נור פערבראַכט מיט איהר קינד, קיינעם ניט געוואָלט זעהן, ניט אַרויסגעגאַנגען פון הויז, ניט געלעבט מיט עפעס אַנדערש, נור פערבראַנגען זיך אין'ס שלאָף-צימער, ווי אַ כּהן אין זיין טעמפל. און פערבראַכט מיט'ן קינד. זי האָט עס געבאַדען, געוואשען, איבער-געטהאָן, און ביים קינד האָט זי זיך געפיהלט גערעטעט...

די טהיר פון שלאָף-צימער האָט זיך אין דער שטיל געעפּענט. מאַשאַ האָט ניט בעמערקט, ווי דער אַנקעל איז אַריינגעקומען אויף די שפיץ פינגער. ער האָט פון דערווייטענס געזעהן ווי מאַשאַ שטילט איין דאָס קינד, און אַ מינוט האָט ער זיך אַכגעשטעלט ביי דער טהיר, ווי ער וואָלט בעמטראַכט זיין הייליגטהום. אַ ציטערנדיג געפיהל האָט איהם אַרומגענומען יעדעס מאָל, ווען ער האָט געזעהן ווי מאַשאַ זויגט דאָס קינד, און ער איז מיט שטילע טריט און איינגעהאַלטענער פרייד צוגעגאַנגען צו מאַשאַ'ן און געגלעט זי איבער'ן קאַפּ.

מאַשאַ האָט אויפגעציטערט, ווי עס וואָלט זי ווער אויפגעוועקט פון אַ שווערען שלאָף:

— ווער איז דאָס? — האָט מאַשאַ אויסגערופּען מיט שרעק.
— דאָס בין איך. וואָס דערשרעקסטו זיך? יעדעס מאָל ווען איך קום אַריין צום קינד דערשרעקסטו זיך. אין אַמעריקא זיינען ניטאָ קיין גנבים, מיין קינד.

— קום ניט אַריין ווען איך זויג דאָס קינד, פּלֵיעו, דו דער-שרעקסט מיר.

— פאַר וואָס, קינד? — שמויכעלט דער אַנקעל — אי לייק אים. איך ליעב צו זעהן ווי דו זויגסט דאָס קינד.

— און איד וויל ניט, אז דו זאלסט אריינקומען. פליעז, טהו עס פאר מיר.

— אבער פאר וואס? יו אר עי ליטל טשאילד — אזוי ווי מיין קינד, איהר ביידע זייט מיינע קליינע צוויי קינדער — נעהמט זי דער אַנקעל ארום מיט'ן קינד צוזאמען און טאנצט פאר פרייד.

מאשא איז טרויעריג געווארען און שטיל, און שטילע טרעהרען האַבען פלוצלים אָנגעהויבען צו רינען פון איהרע אויגען איבער איהר געזיכט און זיינען געפאלען אויף איהר נאקעטע ברוסט.

— וואס איז דיר, פאר וואס וויינסטו שטענדיג, אז איד קום אריין? וואס האב איד דיר געטהאן? פאר וואס לאַזטו מיר ניט קיין נחת האַבען פון מיין פרייד, וואס נאָט האָט מיר געשאַנקען. איד האָב דאָך קיינמאָל קיין פרייד ניט געהאט אין מיין גאַנצען לעבען. נור יעצט, אויף דער עלטער — דיד און מיין קליין, קליין דיין קינד — מיינס — מיין אייגענס. און פאר וואס וויינסטו? פאר וואס פרעהסטו זיך ניט מיט מיר — מאשא לעבען — מיין גרויס, גרויס גליק?

מאשא האָט אויפגעהויבען איהרע אויגען און האָט איהם אָנגעקוקט. איהרע אויגען זיינען פול געווען מיט טרעהרען — און דער גרויסער ווייס-אפעל האָט זיך געוואסערט — און זי האָט איהם אָנגעקוקט מיט רחמנות אויף זיך און אויף איהם, און געשוויגען, ווי זי וואָלט געווען אַ שטומע חיה, וואס גאָט האָט איהר ניט דעם לשון געשאַנקען, נור זי דריקט אויס איהרע געפיהלען אין בליק.

— פאר וואס קוקסטו אויף מיר? פאר וואס רעדסטו ניט צו מיר? — זייט דו האָסט געהאט דאָס קינד, רעדסטו ניט צו מיר — פאר וואס, ביזטו דען ניט גליקליך מיט'ן קינד? מאשא דיער, זאָג מיר. — יא, יא, איד בין גליקליך מיט מיין קינד — קיינעמס ניט נור מיין — איד האָב גאָר ניט מעהר, נאָר דאָס קינד — איד בין גליקליך ליך — און די טרעהרען האַבען גערונען פון איהרע אויגען אלץ גע-דיכטער.

— און פאר וואס וויינסטו ווידער? — פאר וואס ביזטו אזוי טרויעריג, פאר וואס?

— איד ווייס ניט, מאָזעס, פאר וואס, איד ווייס ניט — לאַז

מיד אליין — פליען, לאָז מיד אליין מיט מיין קינד — קום ניט אַרײַן
צו מיר, זעה מיד ניט — לאָז מיר, פליען.

— אַ, דיער טשאַילד — אי ניו, דיין מאמא האָט רעכט, דיין
מאמא זאָגט, אַז עס איז שטענדיג אזוי מיט די יונגע מוטערס ווען
זיי זויגען די קינדער. דו ביזט נאָך אליין אַ קליין קינד, איין קינד
זויגט דאָס צווייטע — מיינע צוויי קליינע קינדער — האָט דער אַנקעל
געלאַכט.

פון עס-צימער האָט זיך פּלוצלונג דערהערט אַ שטימע. מאַשאַ
איז בלייב געוואָרען.

— ווער איז דאָרט?

— סעם איז עס. — יעס, שמעל דיר פאָר, מאַשאַ, טשאַרלי דיין
קאָזין איז דאָך דער לאַיער פון דער יוניאן, ביי איהם וועלען מיר
דאָס בעדארפען סעמלען דעם סטרייק מיט די לאַנדסלייט. דו ווייסט,
אונזערע לאַנדסלייט סטרייקען דאָך — שוין די צווייטע וואָך ווי זיי
קומען ניט צו דער אַרבייט — דאָס האָט אַלץ דיין קאָזין אָנגעמאכט.
איך האָב דיר שטענדיג געזאָגט, אַז ער איז אַ „דענדזשעראַס“ יאָנג
מען — ער וועט אונז מאַכען טראַבעל — נאָ, זעהסטו, דאָס האָט אונז
אַן אייגענער, אַ לאַנדסמאַן, אַ משפּחה-מאַן אָפּגעטהאַן.

— געה אַראָפּ, פליען, געה אַראָפּ און רעד מיט זיי — לאָז מיד
אַליין — האָט זיך מאַשאַ געבעטען ביים אַנקעל און גענומען אוועק
לייגען דאָס איינגעשלאָפענע קינד פון איהר ברוסט אין וויעגעלע
אַרײַן.

— נאָך איין מינוט. איך וויל נור זעהן אביסעלע, ווי עס שלאָפט.

— שטיל, וועסט עס נאָך אויפוועקען.

— שוין, שוין — און דער אַנקעל איז ארויס מיט שטילע טריט.

מאַשאַ האָט פּערשלאָסען די טהיר נאָך איהם.

נאָר באלד האָט ווער געקלאָפט:

— שטיל, ווער איז דאָרט?

— עפען אויף, מאַשאַ לעבען — רופט זיך אַפּ די מוטער, וואָס

פּערשליסט דו זיך? קיינער וועט דיר ניט צוֹננבֿענען.

— נו, וואָס זאָנסטו צו די שנאָרערס, הע, צו די משפּחה. אויס-

געהאַלטען דאָס פאר אונזער פּערהאַרעוועטע גראַשען. אַז עס האָט

געדראַפּט אַ טאַכטער אויסצוגעבען, אַן אויסשטייער צו מאַכען, דאָס

ווייב מיט די קינדער אריבערצוברענגען קיין אמעריקא — איז עס געקומען צום אַנקעל. וואָס, ווען, עס האָט בעדארפט עפעס — איז עס געקומען צו אונז. מיר האָבען עס געשטיצט. מיר האָבען עס אויס- געהאלטען און יעצט סטרייקען זיי גאַר. נאָ דיר אמעריקא. און ווער? די שנאַרערס זוהן, טשאַרלי — ער איז דיר גאַר געוואָרען אַ גאַנצער פאַלקאוויט ביי דער יוניאָן. האָסט שוין געהערט אזעלכעס?

— מאַמא, וואָס איז געשעהן?

— האָסט ניט געהערט? די לאַנדסלייט סטרייקען דאָך — זיי קומען דאָך ניט צו דער אַרבייט. און טשאַרלי איז זייער אַנ- פיהרער.

גאַר איז דעם האָט ווידער ווער דעם קאַפּ איז דער אַפּענער טהיר אַריינגעשטעקט. און מאַמא און טאַכטער האָבען דערקענט סעם'ס בלייבען ענערנישען פנים מיט זיינע דערשראָקענע בעטענדיגע אויגען.

— מאַמא, פּערמאָך די טהיר — האָט מאַשאַ אויסגערופּען, בלייך-ווערענדיג.

— וואוהיז קריכען זיי, די שנאַרערס, וועניג איז זיי די ביזנעס, קריכען זיי גאַר אין די שלאַף-צימערען. — די מאַמא האָט פּערקלאַפּט די טהיר פאַר סעם'ס פנים...

5.

דער סטרייק פון די קוזמינער לאַנדסלייט.

עס איז געשעהן אַ וואונדערליכע זאך — די לאַנדסלייט פון קוז- מיז, אַנקעל מאַזעס' משפּחה, זיינען אַרויס אין סטרייק. צוערשט האָט עס אַנקעל מאַזעס גאַר ניט פּערשטאַנען וואָס איז געשעהן. גע- זעהן, ווי די לאַנדסלייט הויבען זיך אויף אין מיטען טאַג און לעגען אוועק די גאָדעל און פּערלאָזען דעם שאַפּ, האָט ער געמיינט עפעס אַן אונגליק איז געשעהן.

— וואָס איז געשעהן? וואוהיז געהט איהר?

די לאַנדסלייט האָבען זיך אַרויסגע'ננב'עט פון שאַפּ, ווי זיי וואָלטען בעגאנגען אַ ננבה, און געשעהמט זיך צו קוקען דעם אַנקעל אין די אויגען אַרײַן. איינציגווייז האָבען זיי זיך אַרויסגעשלייכט. האָט דער אַנקעל אַבגעשטעלט שלמה דאַרפס-געהער, אַ גוטען בע-קאַנטען פון דער היים :

— שלמה, וואוהיז געהסטו?

— איך ווייס ניט. מ'האַט מיר געהייסען, געה איך.

— וואָס ביז איך, אַ פרעמדער? — האָט דער אַנקעל געשריען — ביי מיר סטרייקט מען? פאַר מיין גוטס וואָס איך האָב אייך אַראַבגעבראַכט קיין אמעריקאַ, האַלט אייך אויס מיט ווייב און קינד-דער. די ביזנעס זיינען דאָך נור צוליעב אייך — סטרייקט מען ביי מיר! גוט, גוט, איך וועל זיי שוין ווייזען סטרייקען.

די לאַנדסלייט האָבען גאָר ניט געענטפערט, פערלאָזט דעם שאַפּ און צונגיפגעקליבען זיך אין די חברה אנשי קוזמין, טאַקע אין דער שוהל פון וועלכער דער אַנקעל איז געווען פרעזידענט.

לאנג האָט געדויערט ביז עס איז געלאנגען די יוניאָן פון די שנידער צו אַרגאַניזירען אַנקעל מאַזעס' שאַפּ. אזוי לאנג ווי דער אַנקעל איז געווען דער „אינסייד מענש“, איז עס זיי טאַקע ניט גע-לונגען. די לאַנדסלייט האָבען דעם אַנקעל ניט געקענט מעיז פנים זיין, זיי האָבען זיך ניט פאַרגעשטעלט ווי אזוי זיי וועלען קענען דעם אַנקעל שלעכטס טהאַן. ער איז דאָך אונזער „פרנסה-געבער“, האַ-בען זיי אויף אלע טענות אַבגעענטפערט. קוים איז סעם געווארען זייער באַס, זייט דער אַנקעל האָט חתונה געהאַט, און סעם האָט זיי געלאָזט פיהלען זיין האַנד, איז ביסלעכווייז געוואקסען די אונצופריע-דענהייט צווישען די לאַנדסלייט מיט'ן אַנקעל, און טשאַרלי'ן מיט אייניגע פראפעסיאנעלע אַרגאַניזערס פון טרייד איז ענדליך גע-לונגען אין דער שטיב צו אַרגאַניזירען דעם אַנקעל'ס שאַפּ, אין גע-היים פון איין לאַנדסמאַן צום אַנדערען, ביז דער סטרייק איז אונ-געריכט אויסגעבראַכען פאַר'ן אַנקעל און אלע זיינע בעהעלפערס.

אין אַנפאַנג איז קוזמין געווען זעהר ענטהוויאָסטיש צו קעמפפערן; אַז מען האָט געדאַרפט געהן „פיקעטען“ פאַר'ן אַנקעל'ס שאַפּ, האַ-בען זיך אלע געריסען. אויסגעקליבען אַבער האָט מען שלמה'לע פאַרמאַן, יאַסעל דאַרפס-געהער, אידען סערע-האַלטער און פישערס,

אידען וועלכע קענען געבען צוריק א קלאפ ווען מען וועט דארפן. זיי האבען גענומען ברויט און אבגעזאדענע קארטאפליעס אין די קעשער נעם און האבען זיך אוועקגעשטעלט, א זייגער זעקס אין דער פריה, פאר'ן אַנקעל'ס שאפ. געשטאנען און געהיט

— טהיילמאל אין דער אַנקעל ארויס צו זיי און פרובירט מיט זיי רעדן:

— וואָס וועט זיין דער סוף פון שטעהן?

— מיר ווייסען ניט. געהייסען שטעהן, שטעהען מיר — האָר

בען די אידען אַבגעענטפערט.

— אָבער וואָס ווילט איהר? לאַזט מיר הערען וואָס איהר

— מיר ווייסען גאר ניט, טשאַרלי — אַלץ טשאַרלי... מיר זיינען

פראַסטע סאַלדאטען, געהייסען שטעהן, שטעהען מיר — האַבען די ווילט.

אידען אַבגעענטפערט מיט א זעלנערישען טאָן, דערמאָנענדיג זיך אַן דער היים פון אויף דער וואַך ביי די סאַלדאטען.

— וואָס, טשאַרלי האָט אייך געבראכט קיין אמעריקא? טשאַרלי

האַט אייך געגעבען אַרבייט? פּרנסה געגעבען? א גאַנץ יאָהר געהט

איהר אויך צו טשאַרלי'ן — אַלל-רייט!

— אַזוי געהייסען.

— וואָס שטעהט דער אַנקעל און טענה'ט זיך אויס מיט זיי?

מיט וועמען איז דאָ צו רעדן? אַנקעל אַרײַן! — האָט סעם איהם

געצויגען ביים אַרבעל מיט הוצפּה, וואָס ער האָט געקראָגען צום אַנ-

קעל זייט מאַשאַ האָט געבוירען דאָס קינד.

— לאַז מיר, איר וויל מיר מיט זיי דורכרעדן.

— אַנקעל — האָט סעם געשריען — איר וויל, אז דער אַנקעל

זאָל אַרײַן. מען דארף ניט רעדן מיט זיי, אויס משפּחה, אויס לאַנדס-

מאָן. איר לאַז ניט מעהר קיין משפּחה איבער די שוועל אַרויף.

— אַלעס צו טשאַרלי'ן. מיר ווייסען גאר ניט — האַבען די

לאַנדסלייט אַבגעענטפערט.

און טשאַרלי איז געווען דער גאַט. טשאַרלי איז געקומען יע-

דען אַבער איז חברה אנשי קוזמין און גערעדט צו די לאַנדסלייט;

טשאַרלי האָט געבראכט אַנדערע ספיקערס; טשאַרלי איז אַרומגע-

לאַפּען צו די צייטונגען; טשאַרלי האָט פון ערגעץ-וואו געלך געקראָ-

גען; טשאַרלי איז געווען דער צווייטער משה, וואָס איז געקומען אויסלייזען די לאַנדסלייט פון אַנקעל מאָזעס, פּרעה מלך מצרים.

איז די חברה שלחן-ערוד אנשי קוזמין זיינען געווען פּערזאָ-מעלט די סטרייקענדע לאַנדסלייט. קוזמין האָט גערוהט, און עס האָט אויסגעזעהן ווי חול-המועד אין דער היים. ניט קיין שבת, ניט קיין יום-טוב — ס'איז אינדערוואַכענס און מען אַרבייט ניט. און צו דעם איז קוזמין אזוי ניט געווען צוגעוועהנט. שוין אכט טעג ווי דער סטרייק האַלט אָן. דער ערשטער ענטהוויאָזם איז שוין פּערשוואַנדען און קוזמין האָט שוין געפיהלט אַ בענקשאַפט נאָכ'ן שאַפּ. נאָך האַ-בען זיי ניט געפיהלט קיין הונגער, אַביסעל האָט יעדער געהאַט אַליין אַבגעשפּאַרט און בעהאַלטען פּאַר'ן סטרייק, און אַביסעל האָט די יר-ניאָן מיט מיה צונגיפגעשלעפט. נור קוזמין האָט ניט געקענט אַרומ-געהן לעדיג. דאָס „בעלמוטשען“ האָט זיי ניט געלאָזט רוהען. דער „תכלית“ האָט געפיקט אין געהירען און גענאָגט דאָס האַרץ ווי אַ שלעכטער וואַרים.

— וואָס וועט זיין דער תכלית פון דעם בעלמוטשען? — האָט איינער אין דער שטיבל געפּרעגט דעם אנדערען.

— און וואָס פאַר אַ תכלית האָסטו ביים אַנקעל אין שאַפּ? פאַר'ן טרוקענעם שטיקעל ברויט — דאָס איז דער תכלית.

— מילא, מן הסתם, ווייסט דאָך אַן קהל הייסט אזוי — קהל ווייסט וואָס עס טהוט.

נור קוזמין האָט דערווייל ניט בעלמוטשעט. איינער האָט זיך דערווייל אָנגעגרייט אַ שטיקעל יענע וועלט און אַריינגעכאַפט אַ יום תהלים; אַן אנדערער וואָס האָט געקענט אַביסעל לערנען — אַ פרק משניות; גאָר די פּראַסטע און די עס-האַרצים האָבען געכאַפט אַ קערטעל ביי דער טהיר פון שוהל, און די עלטערע האָבען געהאַט תרעומות: אין אַ מקום קדוש! האָבען די אינגערע גע'טענה'ט: עס איז אַ סטרייק האַלל.

קוזמין האָט זיך אַרומגעדריעהט פּראַנג און פּריי און האָט גאָר ניט געטהאָן; קוזמין האָט דערווייל בעקענט זיך מיט זייערע וויי-בער און קינדער, אויף וואָס זיי האָבען קיין צייט ניט געהאַט ווען זיי האָבען געאַרבייט; קוזמין האָט דערווייל אַרומגעשפּאַציערט.

אָבעגעבען זיך מיט הויז־זאכען, צורעכט געמאכט זייערע אייגענע קליידער, אָבער קוזמין איז ניט צופריעדען געווען.

— געוואלד, יוסף, וואָס ציהט עס זיך אזוי לאַנג? וואָס וועט זיין דער תכלית?

און טשאַרליס, „פּאַפּולאַריטעט“ ביי די קוזמינער לאַנדסלייט האָט אָנגעהויבען ביסלעכווייז צו פאלען. וואָס לענגער עס האָט זיך געצויגען דער סטרייק און מען האָט קיין רעזולטאַטען ניט געזעהן. האָבען די קוזמינער לאַנדסלייט, ווי אמאָל זייערע עלטערען איז דער מדר, אָנגעהויבען צו „מורמלען“ אויף טשאַרלין:

— וואָס וועט זיין דער סוף? אַלטע אידען לאַזען זיך פיהרען פון אַ אינגעל; הע, שעהן זעהען מיר אויס.

סעם איז דערווייל אויך ניט געשלאָפּען. סעם האָט פּעררופּען אַ משפּחה־ראַטה, געשיקט נאָך דעם קאַזין מאַנעס, וועלכער איז אַ „דעמאָקראַט“, מיט'ן קאַפּ פון די פּאַליס, און זיך מיט איהם אַן עצה געהאלטען. מען האָט צונויפגערוּפּען די נאָהענטע משפּחה, און זיי גע-שיקט אין געהיים צו די לאַנדסלייט אַהיים. צוערשט איז מען גע-גאַנגען צו די בעקאַנטע, וואָס מען קען פון דער היים, וועלכע דער אַנקעל האָט אַם מעהרסטען טובות געטהאָן, און געמאכט מיט זיי אַ שמועס:

— וואָס זאָגט ער אייך צו, טשאַרלי, ער וועט פאַר אייך אַ שאַפּ עפענען? נו, לאַמיר זעהן. וואָס ווייזט ער ניט וואָס ער קען? וואָס לאַזט ער אייך הונגערען? אז ער האָט אייך פון דער אַרבייט אַראַב-גענומען, פאַר וואָס גיט ער אייך ניט אַ לעבען צו מאַכען? ער עסט, ער נעהמט וויידזשעס פון דער יוניאָן. פאַר וואָס סטרייקט ער ניט? ער סטרייקט ניט, אייך הייסט ער סטרייקען.

און די לעצטע ווערטער האָבען איבערצייגט. ס'האָט ניט לאַנג געדויערט און סעם'ען מיט'ן קאַזין מאַנעס איז געלונגען צו געווינען אַ טהייל פון די לאַנדסלייט צו דער אַרבייט. ניט דער הונגער, ניט די נויט האָט דאָ געזעגט, נור קוזמין האָט ניט געקענט בעלמוטשען. איז ניט געוועהנט געווען אַרומצוגעהן לעדיג און האָבען געבענקט נאָך דעם שאַפּ.

צומאָרגענס איז דער פרייה, אַז טשאַרלי איז אַריינגעקומען אין די חברה שלח־ערוך אנשי קוזמין, האָט ער געטראַפּען די חברה

בעלענט מיט ווייבער פון די סטרייקערע לאַנדסלייט. קוים האַבען זיי איהם דערזעהן, זיינען זיי צו איהם צו, און חנה־ראַזע, שלמה־לע דאַרפס־געהער'ס ווייב, האָט זיך אוועקגעשטעלט אויס'טענה'ן פאַר אַלעמען:

— ווער האָט דיר געבעמען, איד בעט דיר, אַז דו זאָלסט זיך פאַר אונז אַננעהמען? אַז דו האָסט צו טהאַן מיט'ן אַנקעל צוליעב אַ שידוך, אַ כּלּהּ, וואָס ער האָט ביי דיר אוועקגענומען — דארפען מיר ליידען דערפאַר, אויסנעהן מיט אונזערע קינדער פאַר הונגער? וויפיעל האָסטו גענומען דערפאַר?

— פאַר וואָס?

— אום דו זאָלסט זיי, די אלטע נאַראַנים, פון וועג אראַכפיהרען. גיין, דו פרעג איהם בעסער, פאַר וואָס סטרייקט ער ניט? אונז הייסט ער סטרייקען. פאַר וואָס סטרייקט ער ניט — האָט אַ צווייטע אידענע געשריען.

— פון וואָס זאָל איד סטרייקען?

— פון די יוניע פאַר וואָס סטרייקסטו ניט? פאַר וואָס הייסטו אונז סטרייקען?

— אַבער איד האַב דאָך ניט צו וואָס צו סטרייקען, איד אר־בייט דאָך ביי קיינעם ניט. איד ארבייט דאָך ביי מיר אַליין. ביי וועמען זאָל איד סטרייקען? — האָט טשאַרלי געלאַכט.

— דו הערסט, ער אַליין סטרייקט ניט, אונז הייסט ער סטרייקען.

— וואָס רעדט איהר מיט איהם? ווער איז ער אין גאַנצען, וואָס ער וואַנט זיך אַנטקעגענצושטעלען געגען דעם אַנקעל? און מיר, אלטע אידען, לאַזען זיך פערפיהרען פון אַזאַ שנעק, פון אַזאַ אינגעל!

— קומט, אידען, קומט. די הענד דארפען מיר קושען דעם אַנקעל, אַז ער זאָל אונז צוריקנעהמען. געהערט אַ מעשה?

און שוין האַבען זיך די קוזמינער לאַנדסלייט געוואַלט ארויס־לאַזען פון דער חברה. טשאַרלי איז געשטאַנען אין מיטען אַ פרעמדע וועלט — און ער האָט ניט פערשטאַנען וואָס צו זאָגען זיי. ער האָט יאַ פרוּבירט עפעס רעדען, וועגען אויסהאלטען, וועגען אַ בעסער לעבען, וועגען אַ גערעכטליכע אַרדנונג, נור די אידען האַבען

איהם ניט געהערט. געלאכט הינטער איהם. און א אידענע האט גע-
רופען צו איהם :

— דו בעזארג זיך צוערשט אז דו זאלסט ניט געהן מיט
אבגעהאקטע אבצאסען און מיט אן אבגעריבענעם הינטען, דערנאך
וועסטו די וועלט פערזארגען. מיינע פערזארגער...

טשאַרלי האָט פּערצווייפּעלט. עס איז געווען זיין אמביציע,
זייט ער האָט זיך אינטערעסירט מיט אָרגאַניזירען אַרבייטער, צו אַר-
גאַניזירען אַנקעל מאָזעס' שאַפּ, דעם שאַפּ אין וועלכען זיין פּאַטער,
זיין משפּחה און זיינע אַלע לאַנדסלייט זיינען געווען פּערשקלאַפּט.
ער האָט עס געהאַלטען פאַר זיין חוב, פאַר אמעריקאַ, פאַר די אַרביי-
טער בעוועגונג, אַלס אַ קינד פון זיין פּאַטער, צו אָרגאַניזירען אַנקעל
מאָזעס' שאַפּ. און מיט אַמאָל האָט ער געזעהן זיין אַרבייט פון
חדשים און יאָהרען צו-נישט. ער האָט פּרוּבירט אויסנוצען זיין גאַנצע
רעדנער-קונסט, זיינע אידעען און זיינע איבערצייגונגען, און ער האָט
דערצעהלט קוזמין וועגען די גרויסע פּערברידערונג אין וועלכער זיי
טרעמען אַרײַן, אַנשליסענדיג זיך אין דער יוניאָן מיט די וועלט-אַר-
בייט. נור קוזמין האָט געקוקט אויף איהם מיט שפּאַט און מיטלייד.
די פּערברידערונג האָבען זיי איבערגעלאָזט פאַר איהם. זיי האָבען
מוראַ געהאַט פאַר דער פּרנסה.

נור אין דעם האָט זיך אויפּגעהויבען ר' אהרן זשאַבלינער. ר'
אהרן זשאַבלינער איז געווען טשאַרלי'ס פּאַטער'ס אַ חבר פון דער
היים. ביידע האָבען זיי בעלאַנגט צו איין חסידיש-שטיבעל אין דער
היים, און דערנאָך, ווען טשאַרלי'ס פּאַטער איז אהיים געפּאַהרען
שטאַרבען, האָט ר' אהרן איבערגענומען זיין שטעל. ער האָט גע-
דרשנ'ט יעדען שבת אין דער חברה שלחן-ערוף אנשי קוזמין, געלערענט
מיט די אידען מדרש שבת פאַרנאכט, און שמחת-תורה פאַר זיי גע-
לייענט דעם מדרש פון משה רבינו'ס טויט. ר' אהרן זשאַבלינער
האָט פּערנומען ביי זיי דעם אָרט פון אַ שטיקעל דיין, און די קוד-
מינער לאַנדסלייט, וועלכע האָבען איהם געקענט אַלס לַמְדָּן און פּרו-
מען אידען פון דער היים, האָבען פאַר איהם דרד-אַרץ געהאַט, דע-
ריבער האָבען זיך אַלע איינגעשטימט און אויסגעהערט וואָס ר' אהרן
האָט צו זאָגען.

— עס איז דאך פונקט אזוי, ווי די אידען ביי יציאת מצרים — האט ר' אהרן אָנגעהויבען מיט זיין דרשה־ניגון, מיט וועלכען ער פלעגט יעדען שבת האַלטען זיין מדרש־דרשה — אַז משה רבינו האַט די אידען פון מצרים ארויסגעצויגען — הויבט זיך אָן ר' אהרן צו שאַקלען — שטעהט אין דער תורה הקדושה אזוי געשריבען: האַט ער זיי אין מדבר געפיהרט. און ווי זיי זיינען אין מדבר געקומען, נאָך קריעת ים־סוף און אנדערע גרויסע נסיונות, אזוי האַבען די אידען אָנגעהויבען צו בענקען נאָך די טעפּ פלויש וואָס זיי האַבען אין מצרים געהאט ביי פרעה'ן. האַבען זיי אָנגעהויבען צו מורמלען אויף משה רבינו, און האַבען געזאָגט: לאַמיר זעצען אן עלטסטען און לאַמיר צוריקסקעהרען נאָך מצרים. אזוי איז אויך דאָ. קוים מיט צרות און גרויס מאַך־טערניש זיינען מיר אוועק פון אַנקעל, פרעה, און פון זיין נוגש סעם, וואָס ארבייט מיט אונז עבודת פרך, ווי די אידען אין מצרים, און טשאַרלי געהט אויסארבייטען פאר אונז אן אחרות, וואָס דאָס זאל זיין א חזוק, א תקון רבים, אן מען זאל מיט אונז אזוי שווער ניט ארבייטען, וואָס דער יונג סעם, ימה שמו, ארבייט מיט אונז, וואָס איז שווער אריבערצוטראַגען; און קוים זיינען מיר שוין באלד אויס־געלייזט, נאָך אַביסעל אריבערצוטראַגען דעם צער פון הונגער איידער דעם צער פון בושות און פון עבודת פרך—פערבענקט איהר זיך נאָך די טעפּ פלויש און זאגט: לאַמיר זעצען אן עלטסטען און צוריקסקעהרען צום אַנקעל. נאָך דאָרטען איז מצרים האַט עס דער ערב־רב געזאָגט, און דאָ זאָגט איהר עס אלע. זאָג איך אייך, ווי דער מדרש זאָגט אויף די אידען אין מצרים: איהר אלע וועט אויסשטאַרבען אין מדבר, ווי דער ערב־רב, און וועט ניט די זכיה האַבען אריינצוקומען אין „ארץ“ אַרײַן — ווייל איהר זייט ווי דער עבד כנעני, וועלכער זאָגט: אהבתי את אדוני — איך האָב ליעב מיין האר...

אַ שרעק איז אָנגעפאלען אויף קוזמין, און אַ שעהמעדיגקייט האַט אַרומגענומען די אידען. זיי האַבען זיך געשעהמט איינער פאר'ן אנדערען צו קוקען אין די אויגען אַרײַן. עס האַט זיך מיט אַמאָל אויפגעוועקט אין זיי די אלטע אויסגעהאלטענדיקייט פון אידישען פאַלק. דער אלטער קשי־עורף, וואָס האַט זיך ארויסגעוויזען שטענדיג ווען עס האַט זיך געהאנדעלט אום עפעס ערנסטעס. עס איז מיט אַמאָל פער־שוואַנדען די שרעק פאר דער פרנסה; אוועק איז די וואַכעדיגקייט

פון „תכלית“ וואס האט אזוי געפיקט זייערע מוחות און גענאגט זייערע הערצער. די קוזמינער לאנדסלייט האבען מיט אמאל דער-
 פיהלט א גאנץ אנדערען טעם אין קאמפף מיט אנקעל מאזעס. אז
 עס איז ניט בלויז א קאמפף פאר א שטיקעל ברויט און א לעפעל זופ,
 נור אז עס איז א קאמפף פאר מעברות — לחירות. און די אלטע
 קאמפפס־לוסטמינקייט פאר עפעס ערנסטעס און וויכטיגעס האט זיך
 אויפגעוועקט אין אידישען בלוט פון די קוזמינער לאנדסלייט. און
 שלמה'לע דארפס־געהער האט זיך געגעבען א רוף אן פאר אלע:

— אידען, מיט מיר! קומט, מיר וועלען ארויסטרייבען די
 לאנדסלייט פון שאפ. אז ניט ארבייטען — זאל קיינער ניט אר-
 בייטען.

— שלמה, וואו געהסטו? איד וועל דיר ניט לאזען! — האט
 חנה־דאזע געשריען, אנטאפענדיג שלמה'ען פאר'ן לאץ.

— סטופיי, סטופיי אהיים. אידען, קומט!

און די לאנדסלייט האבען זיך ארויסגעלאזט בעלאגערען דעם
 אנקעל'ס שאפ.

6.

סעם האט זיך געריכט אויף די לאנדסלייט, און ער האט גע-
 מאכט אלע פארבערייטונגען זיי צו עמפאנגען. ער האט זיך געזעהן
 מיט'ן קאזין מאנעס, דעם „אניטאטאר“. קאזין מאנעס איז א דעמא-
 קראט, וואס רייסט זיך אויס דעם האלז פאר די פארטיי אין צייט פון
 די עלעקשאנס, און בעהענגט זיינע פענסטער מיט די פיקטשורס פון
 די קאנדידאטען פון זיין פארטיי פאר די עלעקשאן, און מיט ברומס
 און מיט סיינס „אי טאלד יו סא“ נאך די עלעקשאנס. דורכדעם איז
 ער א גאנצער „פאניבראט“ מיט'ן דזשאדזש, מיט'ן „טשיעה“ און מיט
 אלע קעפ פון זיין דיסטריקט. און ווען נור עס מאכט זיך טראבעל
 אין דער משפחה, לויפט מען צום קאזין מאנעס. איז סעם אויך יעצט
 אוועק צום אניטאטאר. מאנעס האט אפילו וועניג וואס געהאלטען
 פון אנקעל, און וועניג וואס געהאט פון רייכען פעטער, נאך דער-

הערענדיג, אַז דעם אַנקעל'ס ביוזנעם שטעהען אין געפאהר, און אז די „סאַשעליסטס“ ווילען רואינירען דעם אַנקעל, האָט זיך אין איהם ערוועקט דער משפחה-געפיהל. די גאנצע משפחה פון אַנקעל האָבען זיך גערויסט מיט'ן אַנקעל'ס פערמעגען, און געהאַלטען עס פאר אַ „האַנאַר“ ווען זיי האָבען עפעס געקענט טהאָן פאר'ן אַנקעל. מאנעס איז אוועק צום טשיף און דערצעהלט פון די „טראַבעל-מאַכערס“, און דער „טשיעף“ האָט געשיקט אַ „גענג“ צו עמפּפּאַנגען די לאַנדס-לייט.

אַז שלמה'לע דראַפּס-געהער מיט די לאַנדסלייט זיינען אַנגעקור-מען פאר די אלט-בעקאַנטע שאַפּ פון אַנקעל, אין וועלכער זיי זיינען אַבגעוועסען טאַג-אויז, טאַג-אויס זייט זיי זיינען אין אמעריקא, האָט זיי עמפּפּאַנגען אַ גאַסען-פּרוי, וועלכע איז פון ערגעץ-וואו ארויס און ארומגענומען שלמה'לען.

שלמה'לע איז דערשראַקען געוואָרען. ער האָט זיך געוואַלט ארויסמאַכען פון דער פרוי'ס אַרעמס און אריין אין סטאַר מיט די לאַנדסלייט אַראַבנעהמען די ארבייטער. נור די פרוי האָט איהם פעסט געהאַלטען ביים ארבעל און געשריען:

— פאַליס, פאַליס, ער האָט מיך בעליידיגט!

מיט אַמאָל זיינען ארויס פאַליס, מיט קלאַכס אין די הענד, ציוויל-געקליידעטע דעטעקטיווס און פערדעכטיגע פרויען, וועלכע האָ-בען געריסען די אלטע אירען ביי די בערד, ביי די פּאות.

— וואָס איז געשעהן? — האָט דער קאַפּ געפרעגט.

— ער האָט מיך בעליידיגט, ער האָט מיר אַנגעבאַטען אַ שענר-ליכע זאַך — האָט די פערדעכטיגע פרוי געשריען, האַלטענדיג ביי די קלאַפּעס דעם אַרימען שלמה'לען, ביי וועמען די פּאות האָבען גע-ציטערט פאר שרעק.

און דאָס איז געווען דער סינאַל. באַלד זיינען געפּלויגען קלאַכס איבער די קעפּ פון די לאַנדסלייט. אייניגע זיינען געלאַפּען, איבערלאַזענדיג ווער אַ פּאה, ווער אַ שטיק באַרד אין די הענד פון די גאַסען-פּרויען; טהייל זיינען אַבגעקומען מיט צוקלאַפּטע קעפּ, מיט ביינען אויפ'ן פנים; אנדערע, מיט שלמה'לען אין דער שפיץ, זיינען געוואָרען אַבגעפיהרט צובלוטיגטע אין פאַליס-סטיישאַן בעגלייט פון

פאלים און גאסען-פרויען, מיט זידלערייען און קלעפ. אין א פערטעל שעה ארום אין שוין קיין זכר ניט געבליבען פון די לאנדסלייט, און פאר'ן אַנקעל מאָזעס' שאַפּ אין געווען שטיל און רוהיג, אויסער נור וואָס שטיקער פון העטס און שטיקער קאפּאַטע האָט זיך אַרומגע-וואַלגערט אין דער בלאַטיגער גאס.

אַנקעל מאָזעס אין געווען אין סטאָר ווען די מתומה אין פאַר-געקומען. ער האָט צוגעזעהן וואָס עס קומט פאַר אין דרויסען. עס זיינען געווען זיינע לאַנדסלייט, זיינע קינדער-חברים און קינדער-פריינד, וועלכע מען שלאָגט אין דרויסען פאַר זיין סטאָר אזוי אונדער-באַרעמדיג. עס אין געווען שלמה'לע דארפס-געהער, זיין חדר-חבר, מיט וועלכען ער אין נאָך היינט אויף „דו“, וועלכען מען האָט גע-שלעפט אַ צובלוטגיטען אין פּאַליסטיישיאַן; ר' אהרן זשאַבלינער, זיין רבי, אַ איד פאַר וועלכען ער האָט נאָך דרד-אַרץ ביז היינטיגען טאָג, וועמען מען האָט געריסען פאַר די פּאות. קיין אנדערע פריינד און קיין אנדער משפּחה האָט ער ניט געהאט אויסער די, וועלכע מען האָט אזוי אונדערבאַרעמדיג בעהאַנדעלט פאַר זיין טהיר, צוליב איהם, און ער האָט ניט פּערשטאַנען ווי אזוי דאָס אין געשעהן. ער האָט זיך קיינמאָל ניט געקענט פאַרשטעלען, אז עפעס אזעלכעס זאָל פּאַסירען. עס האָט זיך איהם געדאַכט, אז ער אליין אין געווען צוויי-שען די לאַנדסלייט וואָס מען האָט געשלאָגען. גאַנץ קוזמין אין דאַרט געווען. ער אין צוגעלאָפּען צו סעס'ען, וועלכער אין געשטאַנען אַ בליי-כער און געציטערט מיט די נאָדלעכער.

— וואָס טהוט מען דאָ ביי מיר? וואָס טהוסטו? ווער האָט דיר געהייסען? — סטאַפּ! די מינוט סטאַפּ!
 עס האָט אויפגעהויבען אויף איהם די אויגען. אין די אויגען אין געלעגען אַ בליק וועלכען דער אַנקעל האָט ביי קיינעם ניט גע-זעהן, נור אנדערע האָבען עס ביז איצט געזעהן אין דעם אַנקעל'ס אויגען:

— אַנקעל, מישט זיך ניט אַרײַן, פּליעז

— ווער זאָל זיך ניט אַרײַנמישען? איד בין דאָ דער באַס!

— אז איהר זייט דער באַס, אַלל-דרייט; צאַהלט מיר אַרײַם

מיין טהייל וואָס איד האָב אין די ביזנעס, און איד וועל אליין פיהרען ביזנעס ווי איד פּערשטעה.

דער אַנקעל האָט זיך געשראַקען. צום ערשטען מאל האָט ער עס אזוי קלאָהר דערפיהלט, אז איבער זיין קאָפּ איז אויסגעוואַקסען אַ מאַכט. ער האָט זיך געשראַקען צו בלייבען אליין, ער האָט זיך געשראַקען פאַר דער ענערגיע און קראַפּט וועלכע האָבען אויסגעשפּראַצט פון סעם'ס אויגען און פנים — און ער האָט דערפיהלט זיין שוואַכ־קייט.

— אַבער וואָס טהוסטו, סעם? מענשען שלאָגען? — האָט דער אַנקעל איינגעהאַלטען זיין כעס.

— ביזנעס! — האָט סעם אַכגעענטפערט איין וואָרט.

— אַבער לאַנדסלייט, משפּחה?

— אויס משפּחה, אויס לאַנדסלייט, אַנגעשטעלטע אַרבייטער. איד'ל ניט געהן מיט זיי אין שוהל און איד וועל זיך ניט אוועקעצען דערצעהלען מעשיות פון דער היים. איד קען ניט קיין משפּחה. ביי מיר דאַרף מען אַרבייטען, אַז ניט —

דער אַנקעל האָט נאָך געפרוּאווט עפעס רעדען:

— אַבער, סעם —

— אַנקעל, אי עס טאָירד אָווי אַיט! — האָט איהם סעם איבער־געשלאָגען. איד האָב מיין וועג אין ביזנעס ווי צו פיהרען, דער אַנ־קעל האָט זיך געהאַט זיין וועג, און איד וויל ניט אַז מען זאל מיר קומען שטערען. און איד וועל זאָגען דעם אַנקעל דעם אמת: פיר לייכט וואַלט בעסער געווען, אַז מיר זאָלען זיך צושיידען. איד וויל אַנהויבען טהאָן פאַר מיר אויך עפעס. שוין צו לאַנג געווען אַלץ ביי יענעם. איד וויל יעפעס אַנהויבען אויף מיין אייגענער ריזיקע.

דער אַנקעל האָט שוין געשוויגען. ער איז בלייב געוואָרען און טרויעריג. אַז איינזאַמקייט האָט איהם אַרומגענומען. עס האָט זיך איהם געדאַכט, אַז גאַנץ קוזמין איז פערשעהמט געוואָרען, אַרויסגע־וואָרפען געוואָרען אויף דער גאַס, און ער איז איינעם מיט זיי. ער האָט פערלאָזט די סטאַר אַהן אַ וואַכט צו רעדען, און איז אַהיים געגאַנגען. ער האָט געוואַלט דערצעהלען מאַשאַ'ן דעם עגמת נפש וואָס ער האָט געהאַט, און געבענקט נאָך אַ טרויסט, עס זאל איהם ווער זאָגען אַ גוט וואָרט.

ער האָט געוואַלט זעהן זיין קינד און עס קושען און פרעהען זיך דערמיט, ווי יעדעס מאל ווען ער האָט פערדרוס, בערוהיגט איהם זיין

פאמיליען לעבען. ער האָט אָבער געפונען דאָס קינדער־צימער, וואו
מאשא איז מיט'ן קינד, פערשלאָסען, און ראַזע, די מאמע, האָט צו איהם
געוואונקען:

— מאַזעס לאָזט זי אַליין יעצט. זי איז אויפגערעגט.

דורך דער טהיר האָט ער געהערט מאשא'ס שלוכצען.

— וואָס וויינט זי? וואָס איז געשעהן? — האָט זיך דער אַנקעל

דערשראָקען.

— זי קלאַנגט אויף די לאַנדסלייט; זי האָט געהערט מען האָט

זיי געשלאַגען. זי וועט זיך באלד בערוהיגען.

— מאַשעלע, מאַשאַ דיער, פליעז, מאַשא! — האָט זיך דער

אַנקעל געבעטען הינטער דער טהיר.

מאשא האָט איהם ניט אָבגעענטפערט. זי איז געלעגען אין
קינדער־צימער, איינגענורעט דאָס פנים אין קינד'ס קישען און האָט
געוויינט. זי האָט יעצט אַלעמען געהאַסט, ניט נור בלויז איהר מאן
און סעם'ען — נור איהר קינד, וואָס איז אַרויסגעקומען פון זיי, האָט
זי אויך געהאַסט. זי האָט זיך געהאַסט, וואָס זי האָט זיך פערקויפט
צו זיי פאר אַ שטיקעל ברויט, און איהר פאָטער און מוטער, וואָס האָבען
זי געטריבען דערצו. איהר יונגנד איז אויפגעשטאַנען פאר איהרע
אויגען, מיט דער אַרימער האַפּקינס סטריט, און איהר האָט זיך
געדאַכט, אַז נאָר ניט האָט זיך געענדערט דורך דער צייט; אַז זי איז
אויך איינע פון די לאַנדסלייט, וועלכע זיינען פערשקלאַפט ביים אָנ-
קעל אין שאַפ און זיינען איבערגענאַנגען אין סעם'ס מאַכט. סעם איז
דער באָס איבער די לאַנדסלייט, און אויך איבער איהר. אינאיינעם
מיט זיי איז זי איבערגעגעבען געוואָרען אין סעם'ס הענד, אַלס דעם
אַנקעל'ס ירושה. אין דעם קאַמפּף פון די לאַנדסלייט געגען דעם אָנ-
קעל האָט זי געזעהן איהר אייגענעם קאַמפּף. זי וויל זיך אויך בע-
פרייען מיט אַלע לאַנדסלייט צוגלייך פון אַנקעל מאַזעס און פון סעם'ען.
און אויף דער נאָס, פאר'ן אַנקעל'ס שאַפ, האָט מען אויך זי געשלאַגען.
סעם האָט זי געשלאַגען פאר'ן אַנקעל אינאיינעם מיט אַלע לאַנדס-
לייט. זי סטרייקט אויך, זי וויל העלפען געווינען דעם קאַמפּף, דעם
גרויסען קאַמפּף, צו בעפרייען זיך פון אַנקעל און פון סעם'ען אינאיינעם
מיט אַלע לאַנדסלייט...

זי האָט זיך אויפגעכאפט פון געלענער, צוזאמענגענומען איהר ציערונג, וואָס דער אַנקעל האָט איהר געשאַנקען, די פערל און די בלויע שטיינער — אלצדינג וואָס זי האָט געקענט צונויפנעהמען אין געלד און ציערונג, געמאכט דערפון אַ פעקעל, זיך איינפאך אָנגע-קליידעט און איז ארויס אין צווייטען צימער אריין.

— מאַשאַ, עס איז ניט מיין שולד, איד האָב עס ניט געוואַלט. איד קען ניט העלפען! — האָט דער אַנקעל געקוקט אויף איהר מיט בעטענדע אויגען.

אַ פּעראַכטונג האָט זי ארומגענומען צו דעם אַנקעל. נאָר ניט האָט זי פּערמאַנט אין איהר האַרץ צו איהם, אויסער נקמה, דאָס זיסע געפיהל, אז דאָס לעבעז געהמט נקמה פון איהם. זי האָט איהם אָנגעקוקט מיט פּעראַכטונג און אויסגערופען:

— איד האָב דיר פיינט; איד האָב אייך אַלעמען פיינט:

— פאר וואָס? — האָט דער אַנקעל אויסגעשטרעקט נאָך איהר די הענד.

— אָבער וואוהין געהסטו, טאַכטער? — איז איהר די מוטער נאָכגעלאָפּען.

זי האָט זי נאָר נישט אָבגעענטפּערט.

דער אַנקעל איז אליין איבערגעבליבען.

האַלב אין טונקעלען האָט די איינזאַמקייט אָנגעהויבען צו קריי-כען צו איהם פון די ווינקעלעך פון די צימערען. ער האָט זיך פאר עפעס וואָס געשראַקען — ער האָט ניט געוואוסט פאר וואָס. עס האָט זיך איהם געדאַכט, עפעס וואָס קומט נאָהענט צו איהם. נור אין קינד-דער-צימער האָט זיך געהערט דאָס קינד'ס געוויין און דער אַמ'ס געזאָנג, און ער איז אריין זוכען טרויסט און פרייד ביי זיין אייגען בלוט און פלייש...

7.

אויף דער צווייטער זייט.

מאשא האט געזוכט טשאַרלי'ן אין דער היים ביי דער מוהמע. טשאַרלי איז ניט געווען אין דער היים, און די מוהמע, וועלכע האט מאשא'ן געזעהן צום ערשטען מאל זייט מאשא איז אַ וויבעל געוואָרען, האט זי אויפגענומען קאלט און שוויגענדיג. מאשא האט ניט פער-שטאנען פאר וואָס. פון דער מוהמע איז מאשא געוואָהר געוואָרען, אז זי קען געפינען טשאַרלי'ן אין די „העדקוואַרטערס“ פון די סטריי-קערס, אין די „קאָנגרעגיישאָן שלחן ערוך אנשי קוזמין“. אין דער חברה, פון וועלכע דער אַנקעל איז פרעזידענט. מאשא איז געגאנגען מיט איהר פּעקעל ציערונג וואָס זי האט געטראָגען צו די סטריי-קענדע לאַנדסלייט, צו דער קאָנגרעגיישאָן. ארום דער קאָנגרעגיישאָן האט זי שוין אַנגעטראָפּען די וויבער מיט די קליינע קינדער אויף די הענד, וועלכע זיינען געקומען צו לויפען הערענדיג פון דער „טרע-וואַגע“ וואָס איז געווען ביים אַנקעל'ס שאַפּ.

אין די וויבער פון די קוזמינער לאַנדסלייט האט זיך געפיהלט אַן ענדערונג. זייער קאמפּפּס-לוסט־טיגקייט האט געשטיגען נאָך דעם, וואָס עס איז פאַרגעקומען פאר'ן אַנקעל'ס שאַפּ. געזעהן זייערע מענער צוריק אהיים קומענדיג פון קאמפּפּס-פעלד, ווער מיט אַ צו-בלוט־גיטען קאַפּ, ווער מיט אויסגעריסענע פאות אָדער אויסגעפליקטע באַרד, האט זיך אין זיי ערוועקט אַזאַ רעוואָלוציאָנערער גייסט, אַז זיי זיינען גרייט געווען די מינוט צו צולויפען צום אַנקעל'ס שאַפּ און איבערנעהמען דעם קאמפּפּס-פעלד פון וועלכען זייערע מענער זיינען אזוי שענדליך פוּ'ם „פּינד“ אראַבגעטריבען געוואָרען. אַ זיי האבען שוין ניט געשיקט צוריק זייערע מענער צו דער ארבייט צו „פרעה'ן“, האַבען שוין ניט געהייסען זייערע מענער, אַז זיי זאָלען פאר'ן אַנקעל'ס פּיס פאלען, אַז זיי זאָלען סעם'ס הענד קושען, פער-קעהרט, זיי האַבען געשראַקען זייערע מענער, אַז זיי וועלען ניסען אים בער זייערע קעפּ מיט טעפּ זודיגע וואסער, ווען זיי וועלען וואַגען דעם אַנקעל'ס שוועל איבערצוטערטען.

— דו קענסט דיר שוין זוכען און אנדער היים, און אנדער ווייב,
און דו וועסט מיר וואגען צום אַנקעל צו געהן — האָט אַ אירענע גע-
מאַכט מיט'ן פינגער אויף דער נאָז צו איהר מאַן.

— און אלצדינג וואָס טשאַרלי וועט דיר הייסען זאָלסט דו
טהאָן — דו הערסט — טשאַרלי ווייסט וואָס ער האָט צו טהאָן, אוי
ווייסט ער, אַ געזונד אין זיין קאַפּ.

און טשאַרלי איז צוריק געוואָרען דער „משה“ וואָס געהט די
אירען בעפרייען פון „פרעה מלך מצרים“ און פון אונטער זיין
שווערען יאָד. טשאַרלי איז ווידער געוואָרען דער אויסלייזער, דער
בעפרייער פון די קוזמינער לאַנדסלייט.

געהערט, און אַ „ליידי“ פּרעגט זיך נאָך אויף די קוזמינער לאַנדס-
לייט, איז געוואָרען אַ רעש, די פרויען האָבען ארומגערינגעלט מאַשאַ'ן
און באלד האָט זי איינע דערקענט.

— יא, זי איז דאָך דעם אַנקעל'ס ווייבעל, מאַשאַ, דעם הויכען
אהרן'ס מאַכטער.

— פּערשטעהסט שוין, זי איז אורדאי געקומען רעדען פאר'ן
אַנקעל — און זיי זאָלען צוריקגעהן צו דער ארבייט — פּערשטעהסט
שוין — צו וואָס זי האָט בעדארפט טשאַרלי'ן.

— און זי האָט זיך פּערקויפט צום אַנקעל — מיינט זי וועלען
מיר זיך אויך אַלע פּערקויפען.

— וואָס עפעס צום אַנקעל אַליין — און וואו איז סעם? — האָט
אַ צווייטע געוואָרפען אַ וואָרט אין דער שטייל.

מאַשאַ'ס פנים האָט געפלאַמט ווי פייער פאר בושה. זי האָט
ניט געוואוסט ווי זיך צו רעטען פון די אויפגעגענגטע פרויען וואָס
האָבען זי ארומגערינגעלט, זי האָט געפיהלט און זי איז דער „שונא“
פון די לאַנדסלייט, צי זי וויל יא, צי זי וויל ניט, איז דיעזער מינוט האָט
זי נור געקלעהרט ווי אזוי זיך צו ראטעווען פון זיי.

— ווייבער, ווייבער, בערוהיגט איד, וואָס שרייט איהר? —
האָבען זיי אַ צוויי מענער, לאַנדסלייט, איינגעשטילט און געהאַלפען
מאַשאַ'ן ארויסנעהמען פון די פרויען.

— טשאַרלי איז ניט דאָ, ער לויפט ארום אין די קאָרטס צו
בעפרייען די לאַנדסלייט וואָס מען האָט אַרעסטירט, ער וועט באלד

צוריקקומען, זעצט זיך, מיסעס מעלניק — ער וועט באַלד צוריק-קומען.

— ווער איז זי, ווער? — גיב נור אַ קוק ווי זיי רעדען מיט איהר, וואָס פאר אַ פּאַראַד זיי מאַכען פון איהר. נישקשה, איהר פּאַטער האָט אויף הויזען גענייהט ביים אַנקעל, געווען דער זעלבער קלאַגעדיגער אַפּערייטאַר, אַ גליק האָט איהם געטראַפּען, דער אַנקעל האָט זיך פּער-ליעבט אין זיין טעכטעריל — זעה נור וואָס זיי מאַכען.

— נאָר איינער, אונז אַלעמען האָט געקענט טרעפּען דאָס גליק, אַז מיר וואָלטען געוואָלט אונזערע טעכטער חתונה מאַכען מיט אַלטע לייט.

— צוליעב איהר שפּאַלט ער דאָר אונזערע מענער די קעפּ, אַז ער זאָל זיין שעחן ווייבעל קענען דעם האַלז נאַכגעבען.
— אורדאי, אַז מען האָט חתונה מיט אַז אַלטען מאַן, לאַז כאַטש דאָס חזיר רינגען איבער'ן מויל.

מאַשאַ האָט געקוקט אויף די פּרויען מיט בעמענדיגע אויגען. זי האָט זיי געוואָלט זאָגען, אַז זי איז אויף אזוי אומגליקליך ווי זיי, אַז אויך זי, „אַרבייט“ ביים אַנקעל — איז פּערשקלאַפט צו די פּירם „מאַזעס מעלניק ענד קאַמפּאַניע“, ווי זיי, און זי איז אהער געקומען סטרייקען צוזאַמען מיט זיי, און צוזאַמען מיט די לאַנדסלייט צו בע-פרייען זיך פון אונטער דעם יאָר פון אַנקעל'ס הויז, נור די ווייבער האָבען נאָר ניט געקענט און נאָר ניט געוואָלט לעזען וואָס ליגט אין די גרויסע פּערטרעהרטע אויגען פון דער יונג ווייבעל. זיי האָבען געזעהן אין איהר דעם שונא — אַז וועלכען זיי האָבען געוואָלט נקמה געהמען פאר יאהרען לאַנגע פּלאַגען זיך, פאר לאַנגע אַלטע בעליידי-גונג און פאר די מענערס צושפּאַלטענע קעפּ.

— גיב נור אַ קוק וואָס פאר „פּאַראַדען“ זיי מאַכען מיט איהר, דער אַנקעל איז קלוג, ער וויל זיי ארייננאַרען אין שאַפּ אריין, האָט ער געשיקט צו זיי דאָס יונגע ווייבעל. גיב נור אַ קוק ווי זיי זיינען שטיל געוואָרען — ווי זיי האָבען מורא פאר איהר.

— דער אַנקעל האָט זי געשיקט? — דאָס האָט זי סעם אהער געשיקט... זי ווייסט שוין וועמען זי האָט צו האַרבען.

מאַשאַ האָט געפיהלט די ברענענדיגע שטעדי-ווערטער, וועלכע די ווייבער שיקען צו איהר, און זי האָט עפּ געזעמען אויף זיך ווי

א שטראָף. זי איז אין דעם מאַמענט גרייט געווען אויף אלצדינג — אלעס אויסצוטהאָן פון זיך, אראַבצואוואַרפען פון זיך די שאַנדע און די פערשקלאַפונג וואָס מען האָט געוואַרפען אויף איהר און איבער בלייבען דאָ מיט די לאַנדסלייט אין די „קאָנגרעגיישאַן“, טהיילען איהר גורל מיט זיי — און זי האָט געוואַרט אויף טשאַרלי'ן, אַז זי זאל איהם קענען אלצדינג זאָגען...

איהר בלייבען אין „קאָנגרעגיישאַן“ איז געוואָרען אונמעגליך. די פרויען זיינען געוואָרען אזוי ווילד אויפגערעגט, און זייערע ווער טער אויף איהר חשבון זיינען געוואָרען אזוי בעלידיגענדיג, אַז זי האָט ניט געקענט לענגער דאָ פערבלייבען — און ווער ווייסט מיט וואָס עס וואָלט זיך געענדיגט, ווען טשאַרלי וואָלט ניט געווען אַנגעקומען. — העלאָו, מאַשאַ — האָט זי טשאַרלי בעגריסט מיט זיין גע-וועהנליכען שמייכלעך, ווי ער וואָלט זי ערשט נעכטען געווען געזעהן — וואָס טהוסט דו דאָ?

מאַשאַ האָט איהם געקוקט אין די אויגען אריין. דורך די דריי יאָהר וואָס זי האָט איהם ניט געזעהן, האָט זיך טשאַרלי וועניג וואָס געענדערט; ער איז געווען אזוי קינדיש, ווי דענסטמאַל, אויף דעם ברעג ים אין קוני איילאַנד, און ניט ווילענדיג האָט זי געצויגען אַ פאַראַלעל צווישען זיך און איהם, און עס האָט זיך איהר געדאַכט, אַז זי איז דורך דער צייט זיין מוטער געוואָרען און ער איז אזוי קינדיש געבליבען. די שוואַרצע הערעלאַך וואָס האַבען מיט עקשנות זיך גע-ריסען פון הינטער זיין גאַל מעסער אויף זיין פנים, האַבען איהם אַ פאַר שוואַרצע לאַנגעלע שפּאַנישע באַקען-בערד געשאַפּען ווי צוויי שוואַרצע פּאות. דאַס איז געווען די איינציגע ענדערונג, וואָס זי האָט בעמערקט אין איהם און דאַס האָט איהם געמאַכט אין איהרע אויגען אַ סקוהל-אינגעל, וועלכער וויל פריה וואָנסעס האַבען, שוואַרצע ער זיך זיי מיט סאַזשע צו. זיין אַנבליק האָט אויף איין מינוט געמאַכט זי צו פּערגעסען צו וואָס זי איז אייגענטליך געקומען. עס האָט זיך איהר אויסגעדאַכט, אַז ער האָט זיך גאַר ניט געענדערט דורך דער צייט ווען זיי האַבען זיך געזעהן דאַס לעצטע מאַל, און ווידער איז זי געקומען צו איהם ווי אַ יונגע חבֿר'טע צו אַ פריינד, ווי אַמאַל און ער וועט זי נעהמען מיט זיך אויף אַ שפּאַציער.

— איד וויל עפעס רעדען מיט דיר, טשאַרלי — האָט זיך מאַשאַ אָנגערופען אויך מיט איהר געוועהנליך פרייען שמייכעלע, וועלכעס זי האָט זיך געבאָרגט פון דער צייט ווען זי איז נאָר אַ מיידעל גע-ווען. — קום מיט מיר ארויס.

— איד בערויער, נאָר דו ווייסט דאָך די סיטואַציע. די אַר-בייטער קוקען אויף יעדער זאך מיט חשד, און זיי וואָלטען ווייס איד וואָס באלד אויסגעטראַכט, זיי וואָלטען געמיינט, אַז איד געה זיי פערקויפען, לאַמיר רעדען דאָ.

מאַשאַ האָט זיך דערמאָנט, וואו זי געפינט זיך.

— יעס, דו האַסט רעכט, איד האָב עפעס געוואָלט רעדען מיט דיר, אפּשר אַז אַנדערס מאַל. נאָר יעצט בעט איד דיר, נעהם צו דאָס פאר די לאַנדסלייט, דאָס איז אַלצדינג וואָס איד פערמאָג, — האָט זי געוואָלט איבערגעבען טשאַרלי'ן איהר פּעקעל מיט ציערונג.

אַבער טשאַרלי האָט פערשעהמט געשמייכעלט :

— מאַשאַ, יו נאָו, אַליין קען איד ניט צונעהמען. מיר מוזען פּרעגען די סטרייק קאָמיטע אויב זיי ווילען צונעהמען.

— יעס, יעס, איד וועל וואַרטען.

טשאַרלי האָט פּעררופען אַ פאַר לאַנדסלייט אין אַ ווינקעל און זיך מיט זיי דורכגערעדט. באלד איז טשאַרלי צוגעקומען און געזאָגט צו איהר מיט זיין קינדישען שמייכעל :

— אַי עם סאַררי, מאַשאַ, אַבער די ארבייטער ווילען עם ניט צונעהמען. זיי ליעבען ניט צו נעהמען קיין טשאַרליס, יו נאָו... און דאָ, דיין פּאַזיציאַן, — האָט טשאַרלי אַבגעהאַקט אין מיטען — דו פּערשטעהסט, מאַשאַ, מיר פּערדריסט.

— ניט קיין טשאַרליס. ס'איז מיין דאָנישאַן אין סטרייק, איד סטרייק אויך, איד וויל אויך סטרייקען, טשאַרלי, איד וויל אויך זיין מיט זיי, אין איינעם — איד וויל אויך זיין אזוי ווי זיי — ווי איהר, מיט אייך אין איינעם... און אין מאַשאַ'ס אויגען האַבען זיך בעוויזען טרעהרען.

— וואָס איז מיט דיר, מאַשאַ, פיהלסטו זיך ניט גוט?

— נאָר ניט, האַסט רעכט. יא, איד פּערשטעה, איד בין דיר אַ פיינד — פון אַ פיינד קען מען ניט צונעהמען קיין דאָנישאַנס. יא,

איהר האָט רעכט — עס איז גוט אזוי — גוד ביי, טשאַרלי, איד דאָס דיר.

— אָבער וואָס איז מיט דיר? — וואָרט אַ מינוט, איד וועל געהן מיט דיר. איד וועל דיר אהיים געהמען.

— נו, געה ניט מיט מיר, די לאַנדסלייט וועלען האַבען אַ חשד, נו, דו טאַרסט ניט געהן מיט מיר — איד בעלאַנג צו דער אַנדערער זייט — איהר האָט רעכט, גוד ביי, טשאַרלי! און זי איז אַרויס פלינק פון דער „קאַנגרעגיישאָן“.

זי איז אָנגעקומען אַהיים מיט'ן אַבענד צו. איז נאָנצען הויז איז געווען טונקעל, גור אויבען, אין דער הויז, איז שלאָף-צימער, האָט זיך געוויזען ליכט. די פּערשיעדענע קאַלירטע ליכט-עפּעקטען, וועלכע דער אַנקעל האָט געלאָזט איינריכטען. אויף די שטיגען אַרויף האָט זי געהערט דעם אַנקעל'ס אַלמע באַסאַווע שטימע און שווערען געלעכטער. אַ מינוט איז זי שטעהן געבליבען אין די אַפענע טהיר פון שלאָף-צימער און האָט אַריינגעקוקט. דער אַנקעל איז געזעסען אויפ'ן דיוואַן און געשפּיעלט זיך מיט די הענטלעך פּונ'ם קינד, וועלכעס איז געלעגען געבען איהם און דער אַנקעל האָט געלאַכט און געפרעהט זיך מיט'ן קינד, האַלטענדיג אין איין קושען זיינע הענטלאַך, סמאָקטשענ-דיג הויז. דער אַנקעל האָט זי בעמערקט אין דער טהיר און האָט אויפגעפרעהט זיך מיט שטראַהלענדע אויגען:

— קום אַהער, מאַשאַ, קום אַהער, זעה, דאָס שנעבעלע וואָס עס גרינגט — עס ווערט דאָך עהנליך צו מיר — „אַל בעטש יור לייה“, עס ווערט עהנליך צו מיר.

מאַשאַ איז צוגעגאָנגען און בעטראַכט דאָס קינד. אַז די שטאַרקע ענערגישע ליפּעלאַך, אַז דעם לאַנגגעשניטענעם נעזעל, אַז דעם פעסטען ענערגישען אטחעם, האָט זי דערקענט איהם. און דאָס רויטע ליכט פון צימער האָט זי דערמאַנט אַז איהר שאַנדע, און זי האָט זיך גע-פּיהלט פון „דער צווייטער זייט“.

9

איינוזאמקייט.

ביי „מעלניק ענד קאמפאני“ האט זיך ארומגעדריעהט אז אל-
טער מאן, וואס די מענשען האבען איהם גערופען אויס געוואהנהייט
האלב אין ערנסט, האלב אין שפאס, „דער אַנקעל“. דער אלטער מאן
פלעגט זיין מייסטע צייט פערברענגען אין דער הויך אין שאפ, צווישען
די ארבייטער. ער פלעגט זיך אוועקזעצען צווישען די לאַנדסלייט, און
ליעב געהאט צו פערברענגען מיט זיי, פערצעהלענדיג מעשיות פון דער
אלטער היים, פון קוזמין. אַפטמאל פלעגט דער אלטער מאן אזוי ארום
באלמוטשען די ארבייטער, און אז עס פלעגט זיך בעווייזען אין שאפ
דער פאַרמאן, דער קאזין מאנעס, וואס סעם האט איהם ארויפגע-
נומען צו זיך אין ביונעס — פלעגט דער קאזין צוגעהן צום אַנקעל
און איהם קלאפען אויף די פלייצעס: — קאס-אן אַנקעל — און אז
דער אַנקעל פלעגט ניט הערען, איז דער קאזין געגאנגען ארויפ-
רופען דעם באַס סעם'ען. און ווי אַמאָל האט דער אַנקעל אראַבענומען מיט
נוטע רייד זיין פאַטער פון די שניידערס, אזוי האט עס יעצט סעם
געמאכט מיט'ן אַנקעל. סעם'ס ערנסטע געזיכט האט אַנגענומען א
ליעבליכע מינע, און ער האט מיט ווייבקיט אַנגעריהרט דעם אַנקעל'ס
ארעם און געזאגט צו איהם גוטמוטהיג:

— אַר יו נאַט אַ שעים, אַנקעל? קאס-אן.

דער אַנקעל האט זיך טאַקע פערשעהמט און איז אראַבעגעגאנגען
מיט סעם'ען אין שאפ, אַהנע צו זאָגען אַ וואָרט.
ער האט זיך נאָך אַ פאַר מינוט ארומגעדריעהט אין אַפּיס, אין
געוועלכ, און פלעגט מאַכען אַ פאַר וויצען מיט די מענשען. עס איז
איהם אַבער לאַנגווייליג געוואָרען האט ער זיך אויפגעהויבען און איז

אריבערנגעגאנגען אין סאלון וואס אין געווען געגענאיבער דעם סטאר פון „מעלניק עט קאמפ.“

פלעגט מען דאס פלינק זאגען סעם'ען, אז דער אנקעל איז אין סאלון. האט זיך סעם פערשעהמט וואס זיין אנקעל זיצט אין סאלון, האט ער אריבערגעשיקט דעם קאזין מאנעס, אז ער זאל איהם ארויס-נעהמען, און סעם האט שוין געזאגט צו איהם מיט אן ערנסט גע-זיכט, אהן דעם גוטען שמייכעלע:

— אר יו נאט א שעים, אנקעל? קאס-אן — און ער האט גע-נומען א באטיטשיקעל פון סטאר, אז ער זאל דעם אנקעל אהיים ברענגען.

איינמאל איז ער אריינגעגאנגען אין א סאלון ערגעץ וואו דאן טאון איז א גילציאנער קווארטאל, וואו בעקערס און בוטשערס פער-קעהרען. אין דעם סאלון האט מען איהם אויפגענומען ווי אן אלטען בעקאנטען. נור אז דער אלטער האט זיך געהאט אנגע'שיכור'ט, האט ער אנגעהויבען צו רעדען ניט קיין אנשטענדיגע רייד און געפלאפעלט עפעס וועגען קינדער וואס ער האט געהאט מיט דער ווייבעל פון סאלון און געפאדערט זיינע קינדער צוריק. דער מאן פון דער ווייבעל האט איהם גוט אויסגערעדט: אז עס פאסט ניט פאר אזא אלטען מאן צו רעדען אזעלכע אונאנשטענדיגע רייד, אז פאר אזא אלטען פאסט זיך גיכער אין ביתהמדרש צו זיצען און תהילים צו זאגען, ניט אין סאלון זיך ארומצואוואלנערען, און אויפגעפענט די טהיר און איהם געהייסען געהן...

אמאל האט זיך געמאכט, אז דער אנקעל האט פארבלאנדזעט אויף א סעמעטערי מיט א לוייה פון א לאנדסמאן. דער נאמען פון דער סעמעטערי איז איהם פארגעקומען בעקאנט, און ער האט זיך דערמאנט, אז ער האט דא וועמען — א גאנץ נאָהענטען. ער איז אריין אין אפיס און געפרעגט זיך אויף זיין ווייב, וואס ליגט שוין

דאָ בערגאַבען אַ אכצעהן־צוואַנציג יאָהר. מען האָט נאָכגעקוקט אין די ביכער און מען האָט מיטגעשיקט מיט איהם אַ שמש. צווישען רייז־געהאַלטענע און ציכטיג בעפלאַנצטע קברים איז געשטאַנען אַ פּערלאַזמע מצבה, אַ ווילד בעוואַקסענער קבר, ווי אַ פּערגעסענער. דער אַנקעל האָט זיך צוגעקוקט צו דער מצבה — און עראינערונגען פון פריהערדיגע יאָהרען זיינען אויפגעשטאַנען אין זיין קאַפּ. נעבען דעם קבר איז געווען אַרומגעצאַמט אַ פּלאַץ אויף אַן אנדער קבר, וועלכעס איז ניט געווען פּערנומען. דאָס איז געווען די קרקע, וועלכע ער האָט אָנגעגרייט פאַר זיך נעבען זיין פּערשטאַרבענע פּרוי. און מיט אַמאָל איז איהם קלאָהר געוואָרען: אין יענעם קבר איז געלעגען זיין לעבען, זיין יוגענד — ער האָט עס דערזעהן. און נעבען דעם לעבען איז געלעגען זיין קבר און געוואַרט אויף איהם. ער האָט זיך געיאָגט, געהאַנדעלט, געקויפט ליבע, אונטער־טהעניג געמאַכט לעבענס אונטער זיין ווילען — און דאָ איז אין דער שטיל געלעגען אַ קבר און געוואַרט אויף איהם. און איהם האָט זיך אויסגעדוכט, אַז ער פּערשטעהט שוין פאַר וואָס זיין לעבען וואָס ער האָט געבויט איז איינגעבראַכען. ער האָט געבויט אויף אַן אַפּער־נעם קבר. און עס האָט ניט לאַנג געדויערט און ער האָט פּערנומען דאָס אַפּענע קבר, וועלכעס איז געשטאַנען די גאַנצע צייט און גע־וואַרט נעבען זיין פּערגעסענעם לעבען...

ע נ ד ע

א י נ ה א ל ט

ערשמער טהייל

זייטע.

1. איבער וויליאמסבורג ברוק ————— 5
2. קינדער ————— 12
3. פארטאג ————— 18
4. דער ברודער בעריל מיט זיינע קינדער ————— 23
5. אנקעל מאזעס ————— 30
6. דער „אמעריקאנער“ אין אמעריקא ————— 35
7. אנקעל מאזעס'ס לעבען ————— 44
8. דער נייער פרעה ————— 51
9. ————— 58
10. קוזמינער לאנדסלייט ————— 64
11. אסתר און אחשוורוש ————— 70

צווייטער טהייל

1. ער וועט האבען קינדער ————— 79
2. מאשא ————— 84
3. א חתן ————— 89
4. מאנעס אגיטאטאָר ————— 94
5. אנקעל מאזעס זעהט אלס פאראויס ————— 101
6. מאשא ווערט א כלה ————— 107
7. טשאַרלי מעלניק ————— 112
8. קוני איילאנד ————— 121
9. ————— 124
10. „טויזענד און איין נאכט“ ————— 132
11. די כלה וויל נישט ————— 138
12. דער טייפעל נעהמט איהם ————— 144
13. מאשא טרעפט זיך מיט'ן אנקעל ————— 153
14. דאס בלויע צימער ————— 160

(זעה די צווייטע זייטע).

דרימער מדייל

171	— — — — —	1. מאז און ווייב
177	— — — — —	2. — — — — —
181	— — — — —	3. — — — — —
186	— — — — —	4. — — — — —
191	— — — — —	5. דער סטריק פון די קוזמינער לאנדסלייט
199	— — — — —	6. — — — — —
205	— — — — —	7. אויף דער צווייטער זייט
211	— — — — —	8. איינזאמקייט

